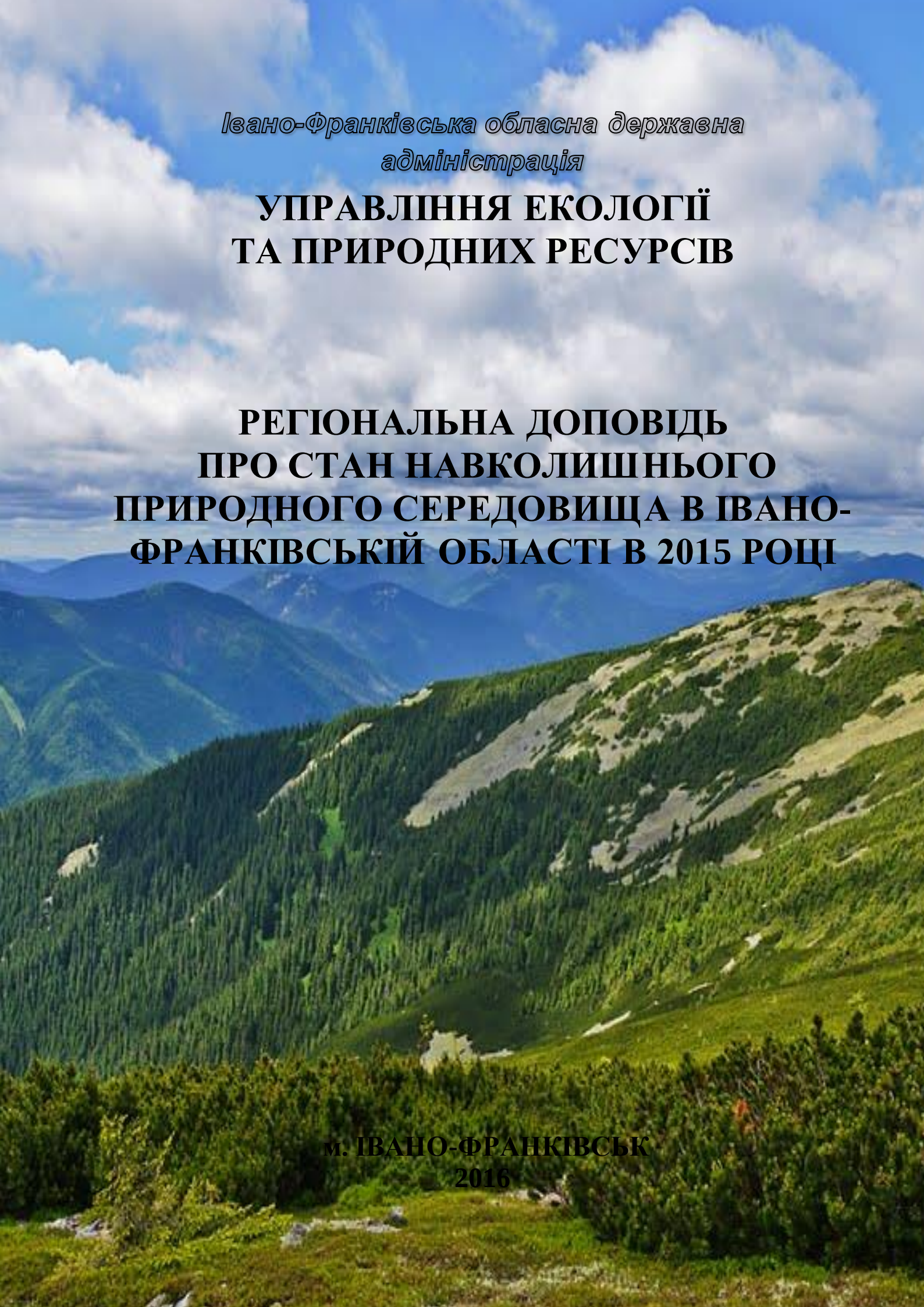

*Івано-Франківська обласна державна
адміністрація*

**УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В ІВАНО-
ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В 2015 РОЦІ**

**М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
2016**

ЗМІСТ		
Вступне слово		7
1	Загальні відомості	7
1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	8
1.2	Соціальний та економічний розвиток області	8
2	Атмосферне повітря	10
2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	10
2.1.1	Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	10
2.1.2	Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	11
2.1.3	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за сферами діяльності)	12
2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	13
2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	13
2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	20
2.5	Використання озоноруйнівних речовин	21
2.6	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	21
2.7	Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	21
3	Зміна клімату	22
3.1	Тенденції зміни клімату	22
3.2	Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	23
3.3	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	24
4	Водні ресурси	24
4.1	Водні ресурси та їх використання	24
4.1.1	Загальна характеристика	24
4.1.2	Водозабезпеченість територій та регіонів	34
4.1.3	Водокористування та водовідведення	35
4.2	Забруднення поверхневих вод	38
4.2.1	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	39
4.2.2	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	41
4.2.3	Транскордонне забруднення поверхневих вод	46
4.3	Якість поверхневих вод	47
4.3.1	Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	47
4.3.2	Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	54
4.3.3	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	54

4.3.4	Радіаційний стан поверхневих вод	54
4.4	Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	55
4.5	Екологічний стан Азовського та Чорного морів	55
4.6	Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	55
5	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	59
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	59
5.1.1	Загальна характеристика	59
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	61
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	62
5.1.4	Формування національної екомережі	62
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	65
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	67
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	67
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісів	67
5.2.3	Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів	72
5.2.4	Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	73
5.2.5	Адвентивні види рослин	84
5.2.6	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	85
5.2.7	Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	85
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	86
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	86
5.3.2	Стан і ведення мисливського та рибного господарств	87
5.3.3	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	93
5.3.4	Інвазивні види тварин	98
5.3.5	Заходи щодо збереження тваринного світу	98
5.4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	99
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	99
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	104
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	104
5.2.4	Формування української частини Смарагдової мережі Європи	105

5.5	Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	105
5.6	Туризм	106
6	Земельні ресурси та ґрунти	108
6.1	Структура та стан земель	108
6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	108
6.1.2	Стан ґрунтів	110
6.1.3	Деградація земель	115
6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	119
6.3	Охорона земель	119
6.3.1	Практичні заходи	119
6.3.2	Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво	121
7	Надра	122
7.1.	Мінерально-сировинна база	122
7.1.1.	Стан та використання мінерально-сировинної бази	122
7.2.	Система моніторингу геологічного середовища	128
7.2.1.	Підземні води: ресурси, використання, якість	128
7.2.2.	Екзогенні геологічні процеси	128
7.3.	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	131
7.4.	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	132
8	Відходи	132
8.1	Структура утворення та накопичення відходів	132
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	134
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	135
8.4	Державне регулювання в сфері поведінки з відходами	136
9	Екологічна безпека	137
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	137
9.2	Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	139
9.3	Радіаційна безпека	152
9.3.1.	Стан радіаційного забруднення території України	152
9.3.2.	Поведінки з радіоактивними відходами	153
10	Промисловість та її вплив на довкілля	153
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва	153
10.2	Вплив на довкілля	154
10.2.1	Гірничодобувна промисловість	154
10.2.2	Металургійна промисловість	154
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	155
10.2.4	Харчова промисловість	155
10.3	Заходи з екологізації промислового виробництва	156
11	Сільське господарство та його вплив на довкілля	157

11.1	Тенденції розвитку сільського господарства	157
11.2	Вплив на довкілля	161
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	161
11.2.2	Використання пестицидів	163
11.2.3	Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	163
11.2.4	Тенденції в тваринництві	163
11.3	Органічне сільське господарство	164
12	Енергетика та її вплив на довкілля	164
12.1	Структура виробництва та використання енергії	164
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	165
12.3	Вплив енергетичної галузі на довкілля	166
12.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	167
13	Транспорт та його вплив на довкілля	167
13.1	Транспортна мережа України	167
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	169
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів	169
13.2	Вплив транспорту на довкілля	170
13.3	Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	171
14	Збалансоване виробництво та споживання	171
14.1.	Тенденції та характеристика споживання	171
14.2	Структурна перебудова та екологізація економіки	173
14.3	Впровадження елементів «більш чистого виробництва»	175
14.4	Ефективність використання природних ресурсів	177
14.5	Оцінка «життєвого циклу виробництва»	180
15	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	180
15.1	Національна та регіональна екологічна політика	180
15.2	Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	182
15.3	Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	183
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	184
15.5	Моніторинг навколишнього природного середовища	185
15.6	Державна екологічна експертиза	189
15.7	Економічні засади природокористування	189
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	189
15.7.2	Стан фінансування природоохоронної галузі	190
15.8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	191
15.9	Дозвільна діяльність у сфері природокористування	192

15.10	Екологічний аудит	193
15.11	Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	193
15.12	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	199
15.12.1	Діяльність громадських екологічних організацій	199
15.12.2	Діяльність громадських рад	199
15.13	Екологічна освіта та інформування	201
15.14	Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	202
15.14.1	Європейська та євроатлантична інтеграція	202
15.14.2	Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	202
15.14.3	Двостороннє та багатостороннє співробітництво	202
Висновки		203

ВСТУПНЕ СЛОВО

Івано-Франківщина має високий інтегральний показник антропогенних навантажень на навколишнє середовище.

Зростання обсягів використання природних ресурсів, їх вичерпання та деградація обумовлюють необхідність розробки та реалізації стратегії і тактики невиснажливого природокористування і постійного контролю за змінами у ході природних та антропогенних процесів для інтегрального управління природними ресурсами та станом навколишнього середовища.

Альтернативних варіантів раціональному (невиснажливому) природокористуванню, основою якого є врахування законів розвитку природи та формування безпечних умов життєдіяльності людини, живих організмів, немає, тому необхідно виробити та здійснювати таку стратегію і тактику природокористування, яка б забезпечила інтегральне управління природними ресурсами, їх невиснажливе використання і охорону від вичерпання, і забруднення, а також постійний контроль (моніторинг) за змінами природних і антропогенних процесів у природно-територіальних комплексах.

Саме на вирішення цих завдань спрямовувалась робота Управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації у 2015 році.

«Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2015 році» - це щорічний випуск об'єктивної аналітичної інформації про екологічний стан області, яка є необхідною для вирішення екологічних проблем області.

Інформація, викладена у доповіді, надана Управлінню екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації територіальними органами Міністерств і відомств, структурними підрозділами облдержадміністрації, іншими державними та недержавними підприємствами, установами і організаціями.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Івано-Франківська область розміщена на заході України, недалеко від географічного центру Європи. Її територія лежить у середніх широтах, помірного кліматичному поясі. Межі Івано-Франківської області проходять дуже звивистою лінією, тому загальна довжина їх – близько 760 км. За конфігурацією територія Івано-Франківщини нагадує ромб, кожна із сторін якого межує з однією із сусідніх областей. На північному сході – з Тернопільською, а на південному сході по Білому Черемошу і власне по Черемошу – з Чернівецькою. З північного заходу межа прилягає до Львівської області. Південно-західна межа Івано-Франківської області проходить головним Карпатським вододілом, що розділяє басейн Тиси з басейнами Дністра і Пруту. На цьому протязі вона межує з Українським Закарпаттям, а також по хребту Чивчин – із Румунією, протяжність державного кордону з якою становить 45 км. Площа Івано-Франківської області становить 13,9 тис. км², або 2,3 % території всієї України. За цим показником серед областей країни вона займає 21 місце

(рис.1.1.1.).

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясністю.

На Прикарпатті зима м'яка, літо тепле, весна дощова, середня температура січня становила - 2,7°C - 8,2°C, в липні +16,2 °C - +21,3 °C, опадів 657,7–1252,5мм на рік. У Карпатах зима довша і більш сувора, літо прохолодне.

Рис.1.1.1. Адміністративно-територіальний поділ

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

Промисловість

За підсумками 2015 року індекс промислової продукції становив – 89,2%. Впродовж року спостерігалася позитивна тенденція зростання промислового виробництва: у II кварталі порівняно з попереднім кварталом індекс промислової продукції становив 91,8%, у III кварталі – 98,5%, у IV кварталі – 104,9%.

Збільшення випуску продукції проти 2014 року одержано у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції на 3,6%, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності – на 0,5%.

Разом з тим, зменшилися обсяги у добувній промисловості і розробленні кар'єрів, виробництві харчових продуктів та напоїв, текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, виробництві

хімічних речовин і хімічної продукції, металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, машинобудуванні, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (на 0,9–56,7%).

Підприємствами області в 2015 році реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) на 32,6 млрд.грн.

Сільське господарство

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області, в 2015 році індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з 2014 р. становив 95,4%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 85,9%, у господарствах населення – 100,4%.

Господарствами усіх категорій у 2015 році вироблено 688,3 тис.т зерна (включаючи кукурудзу; у вазі після доробки), що порівняно з 2014 роком на 11,8% менше, 33,4 тис.т цукрових буряків (фабричних) (у 3,6 рази менше), 27,2 тис.т сояшнику на зерно (на 32,8% менше), 57,5 тис.т ріпаку (на 28% менше), 942,5 тис.т картоплі (на 3% більше), 169,8 тис.т овочів (на 1,8% більше), 474 тис.т молока (на 1,9% менше), 593,4 млн.шт. яєць (на 29,3% менше), реалізовано на забій худоби та птиці у живій вазі 131,2 тис.т (на 3,8% більше).

Будівельна діяльність

У 2015 році підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 1307,8 млн.грн. Індекс будівельної продукції у 2015 році порівняно з 2014 роком становив 104,7%.

Будівництво будівель збільшилося на 3,7%, у т.ч. житлових – на 11,6%. Водночас будівництво нежитлових будівель зменшилося на 2,5%. Обсяги будівництва інженерних споруд зросли на 6,1%.

Транспорт

У 2015 році підприємствами залізничного та автомобільного транспорту області перевезено 11,4 млн.т вантажів, що на 41,1% більше, ніж за відповідний період 2014 року.

Послугами автомобільного, залізничного та тролейбусного транспорту скористались 99,8 млн. пасажирів або на 5,5% менше від обсягів 2014 року; підприємствами автомобільного та тролейбусного транспорту виконано пасажирооборот в обсязі 1131,8 млн.пас.км або на 13,7% менше.

Зовнішньоекономічна діяльність

За підсумками 2015 року обсяги експорту й імпорту товарів області зменшилися відповідно на 23,5 і 38,5 % у порівнянні з обсягами аналогічного періоду 2014 року та склали 373,0 і 296,2 млн. дол. США. Сальдо в балансі зовнішньої торгівлі області позитивне – 76,8 млн. дол. США.

Внутрішня торгівля

Оборот роздрібної торгівлі (до якого включено роздрібний товарооборот підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлю, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів на ринках і фізичними особами-підприємцями) у 2015 році становив 34,1 млрд. грн, що у фактичних цінах на 23,4% більше обсягу 2014 року, а у порівнянних цінах (враховуючи індекс споживчих цін) – на 13,4% менше.

Ціни

За даними Державної служби статистики, індекс споживчих цін в Україні у грудні 2015 року склав 100,7%, з початку року – 143,3% (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції), в області – 100,7% і 143,4%, відповідно.

Доходи населення

Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника за 2015 рік склала 3402 грн. і збільшилась порівняно з 2014 роком на 18,4%.

Середня номінальна заробітна плата у грудні 2015 р. становила 4191 грн., що на 14,4% більше відносно листопада 2015 року і на 33,6% – відносно грудня 2014 року.

Індекс реальної заробітної плати у 2015 р. порівняно з 2014 р. становив 77,7%, у грудні 2015 р. порівняно з листопадом 2015 р. – 113,3%, відносно грудня 2014р. – 92,5%.

Населення

Чисельність наявного населення в області станом на 1 січня 2016 року становила 1382,6 тис. осіб.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами

За даними Головного управління статистики в атмосферне повітря Івано-Франківської області у 2015 р. викиди забруднюючих речовин порівняно з 2014 р. зменшились на 2,1% та становили 223,9 тис.т, або 7,8% загальнодержавних викидів. Крім цього, у повітряний басейн надійшло 11,6 млн.т діоксиду вуглецю (на 2,7% більше, ніж роком раніше) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області склала 16,1 т забруднюючих речовин, на одну особу – 162 кг проти 5 т і 66,7 кг відповідно по країні в цілому (таблиця 2.1.1.1.).

Основними забруднювачами повітря є підприємства з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (89,2% загальнообласних обсягів), якими порівняно з 2014 р. зменшено викиди в атмосферне повітря на 3,6%.

Таблиця 2.1.1.1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря по Івано-Франківській області, тис. т*

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км,т	Обсяги викидів розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	У тому числі				
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами			
2000	184,8	141,0	43,8	13,26	129,2	-
2005	252,2	204,2	48,0	18,0	180,75	-
2006	318,4	269,3	49,1	22,7	228,98	-

2007	323,2	269,9	53,3	23,0	232,0	-
2008	298,2	241,6	56,5	21,41	215,8	-
2009	271,8	214,5	57,3	19,53	155,25	-
2010	225,0	169,2	55,8	16,2	122,6	-
2011	275,9	221,8	54,1	15,9	161,1	-
2012	249,2	196,7	52,5	14,2	142,5	-
2013	253,5	202,9	50,6	14,6	146,8	-
2014	277,2	228,8	48,4	19,4	165,5	-
2015	266,4	223,9	42,5	19,2	162,0	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря в області

За даними головного управління статистики в Івано-Франківській області у структурі викидів забруднюючих речовин переважає діоксид та інші сполуки сірки – 160,1 тис.т (71,4%), речовин у вигляді твердих суспендованих частинок було викинуто 32,9 тис.т (14,7%), сполук азоту – 15,8 тис.т (7,1%), метану – 7,8 тис.т (3,5%), неметанових летких органічних сполук – 4,2 тис.т (1,9%), оксиду вуглецю – 3,1 тис.т (1,4%) (таблиці: 2.1.2.1., 2.1.2.2.).

Таблиця 2.1.2.1.

Викиди окремих забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю в атмосферне повітря у 2015 році*

	Обсяги викидів			
	усього	у тому числі		у % до 2014 року
		Стаціонарними джерелами	пересувними джерелами ¹	
Викиди забруднюючих речовин – усього, т	266414,3	223913,9	42500,4	96,1
у тому числі				
метали та їх сполуки	47,5	47,5	–	112,1
метан	7934,6	7801,0	133,6	79,2
неметанові леткі органічні сполуки	8546,0	4150,5	4395,5	114,4
оксид вуглецю	33840,7	3091,8	30748,9	88,4
діоксид та інші сполуки сірки	160743,5	160098,6	644,9	97,0
з них				
діоксид сірки	160704,2	160059,3	644,9	97,0
сполуки азоту	21504,9	15794,4	5710,5	76,8
з них				
оксиди азоту ²	20611,3	14937,2	5674,2	76,0
оксид азоту	224,4	188,3	36,1	102,0
аміак	592,9	592,6	0,3	99,8
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	33776,5	32913,5	863,0	121,5
стійкі органічні забруднювачі	9,9	5,9	4,0	96,0
з них				
поліароматичні вуглеводні (ПАВ)	4,0	0,0	4,0	89,8
інші	10,7	10,7	–	162,7
Крім того, діоксид вуглецю, млн.т	12,2	11,6	0,6	101,8

¹ Враховані викиди від автомобільного, залізничного, авіаційного, водного транспорту та виробничої техніки.

² У перерахунку на NO₂

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Таблиця 2.1.2.2.

**Викиди окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря
стаціонарними джерелами забруднення
за містами та районами у 2015 році***

(тис.т)

	Обсяги викидів забруднюючих речовин – усього	У тому числі							Крім того, викиди діоксиду вуглецю
		діоксиду сірки	діоксиду азоту	метану	оксиду вуглецю	оксиду азоту	сажі	неметанових летких органічних сполук	
Область	223,9	160,1	14,9	7,8	3,1	0,2	0,1	4,2	11575,3
м. Івано-Франківськ	0,4	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	144,1
м. Болехів	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	1,2
м. Бурштин	198,0	152,2	12,4	0,1	1,2	0,1	–	1,6	9392,5
м. Калуш	9,6	7,6	0,4	0,0	0,1	0,1	–	0,1	376,1
м. Коломия	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	16,9
м. Яремче	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,1
Райони									
Богородчанський	2,4	0,0	0,3	1,7	0,2	0,0	0,0	0,1	104,6
Верховинський	0,0	0,0	–	–	0,0	0,0	0,0	0,0	–
Галицький	1,1	0,1	0,0	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0	36,2
Городенківський	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	10,8
Долинський	4,2	0,0	0,6	1,6	0,6	0,0	0,1	1,3	187,0
Калуський	0,7	–	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2
Коломийський	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5
Косівський	0,4	0,0	0,0	0,3	0,0	–	0,0	0,0	4,3
Надвірнянський	3,3	0,0	0,4	2,0	0,2	0,0	0,0	0,6	51,7
Рогатинський	0,5	0,0	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	6,8
Рожнятівський	1,3	0,0	0,2	0,3	0,3	0,0	0,0	0,3	119,5
Снятинський	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	11,3
Тисменицький	1,1	0,1	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	1096,4
Тлумацький	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)

Основними забруднювачами повітря продовжують залишатися підприємства м. Бурштина, на які припадає 88,4% загальнообласних викидів,

частка м. Калуша складає 4,3%, Долинського, Надвірнянського та Богородчанського районів – 1,9–1,1%, решти міст та районів – менше 1%.

Зменшення викидів в атмосферне повітря порівняно з попереднім роком відбулося у Коломийському, Рожнятівському, Рогатинському, Богородчанському, Долинському районах, м. Бурштині та м. Коломиї (на 0,5% – у 2,4 раза), у решті міст та районів обсяги викидів забруднюючих речовин збільшено на 0,3% – у 6,8 раза.

Крім цього, у повітряний басейн надійшло 11,6 млн.т діоксиду вуглецю (на 2,7% більше, ніж у 2014 р.) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату, з яких 81,1% (939,3 тис.т) – від стаціонарних джерел забруднення підприємств м. Бурштина (таблиця 2.1.3.1.).

Таблиця 2.1.3.1.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по регіону	
		тис. т	у % до підсумку
1	2	3	4
1	Усі види економічної діяльності	266,4	100,0
	у тому числі:		
1.1.	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних з ним послуг	2,1	1,0
1.2.	Добування сировини нафти та природного газу	2,3	1,0
1.3.	Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	0,0	0,0
1.4.	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	1,3	0,6
1.5.	Постачання електроенергії, пари та кондиційованого повітря	199,7	89,2
1.6.	Наземний і трубопровідний транспорт	0,0	0,0
1.7.	Діяльність із забезпечення стравами та напоями	9,5	4,2
1.8.	Інші види економічної діяльності	7,4	3,3

* За даними головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах області

Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводять спеціалісти ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» (таблиця 2.1.3.1.- 2.1.3.2.).

Таблиця 2.3.1.

Кількість досліджень забруднюючих речовин
у атмосферному повітрі міст та районів Івано-Франківської області
(окремо) за 2015 рік

№№ з/п	Забруднюючі речовини	Кількість досліджень	З них, що перевищують ГДК	Питома вага досліджень з перевищеннями ГДК, %	
				Вище 1 ГДК	Вище 5 ГДК
1	Пил	665	12	1,8	
2	Діоксид сірки	361	2	0,5	
3	Сірководень	130	0	0	
4	Оксид вуглецю	971	0	0	
5	Діоксид азоту	981	0	0	
6	Аміак	220	0	0	
7	Фенол і його сполуки	49	0	0	
8	Формальдегід	323	1	0,3	
9	Метилмеркаптан	54	0	0	
10	Хром	16	0	0	
11	Сажа	68	0	0	
12	Бензол	6	0	0	
13	Ксилол	15	0	0	
14	Толуол	15	0	0	
15	Ізопропіловий спирт	3	0	0	
16	Оцтова кислота	16	0	0	
17	Бутилацетат	15	0	0	
18	Ацетон	15	0	0	
19	Вуглеводні нафти	8	0	0	
20	Сірчана кислота	29	0	0	
	Всього	3960	15	0,4	

Таблиця 2.3.2.

Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст*

№ п/п	Шкідливі речовини	Назва міста, області, найменування точок відбору проб	ГДК мг/м ³	Середня концентрація шкідливих речовин, мг/м ³	Максимальна концентрація шкідливих речовин, мг/м ³
1	2	3	4	5	7
1	оксид вуглецю	с. Угринів автодорога	5	5,1	5,2
	діоксид азоту		0,2	0,17	0,18
	пил		0,5	0,51	0,52
2	оксид вуглецю	с. Марківці автодорога	5	4,9	5,2
	діоксид азоту		0,2	0,17	0,18
	пил		0,5	0,46	0,53
3	оксид вуглецю	с. Чукалівка автодорога	5	4,8	4,9
	діоксид азоту		0,2	0,18	0,18
	пил		5	0,45	0,46
4	оксид вуглецю		5	5,2	5,2

	діоксид азоту	с. Ямниця автодорога	0,2	0,17	0,18
	пил		0,5	0,52	0,52
5	оксид вуглецю	смт. Богородчани автодорога	5	5,2	5,2
	діоксид азоту		0,2	0,17	0,18
6	оксид вуглецю	с. Дзвиняч автодорога	5	4,4	4,5
	діоксид азоту		0,2	0,17	0,18
7	діоксид азоту	автотраса Львів- Івано- Франківськ м. Долина	0,2	0,06	0,06
	оксид вуглецю		5	1,98	1,98
	пил		0,5	0,24	0,24
8	діоксид азоту	автотраса Долина-Хуст	0,2	0,08	0,06
	оксид вуглецю		5	2,18	2,18
	пил		0,5	0,28	0,28
9	формальдегід	м. Івано- Франківськ, 132 (біля ОДКЛ)	0,035	0,012	0,014
	пил		0,5	0,27	0,27
	діоксид азоту		0,2	0,185	0,19
	оксид вуглецю		5	5,7	6,2
10	формальдегід	вул. К.Данила, 16	0,035	<0,01	<0,01
	пил		0,5	0,26	0,26
	діоксид азоту		0,2	0,06	0,06
	оксид вуглецю		5	2,98	3
11	формальдегід	вул. Дністровська, 53	0,035	<0,01	<0,01
	пил		0,5	0,38	0,38
	діоксид азоту		0,2	0,075	0,075
	оксид вуглецю		5	2,98	3,2
12	формальдегід	пл. Привокзальна	0,035	0,019	0,02
	пил		0,5	0,6	0,66
	діоксид азоту		0,2	0,19	0,2
	оксид вуглецю		5	5,63	6
13	формальдегід	вул. Довга, 41а	0,035	0,143	0,15
	пил		0,5	0,26	0,26
	діоксид азоту		0,2	0,143	0,15
	оксид вуглецю		5	4,73	5
14	діоксид азоту	вул. Незалежності, 38	0,2	0,029	0,03
	формальдегід		0,035	0,27	0,27
	оксид вуглецю		5	0,23	0,25
	пил		0,5	6,18	6,5
15	пил	м. Тлумач вул. Грушевського, 23	0,5	0,26	0,26
	діоксид азоту		0,2	0,145	0,14
	оксид вуглецю		5	3,53	4,1

16	пил	м. Тлумач вул. Шевченка, 18	0,5	0,26	0,26
	діоксид азоту		0,2	0,076	0,081
	оксид вуглецю		5	4,78	5
17	пил	м. Тлумач вул. Винниченка, 84	0,5	0,25	0,26
	діоксид азоту		0,2	0,03	0,03
	оксид вуглецю		5	2,93	3
18	аміак	м. Тлумач (полігон)	0,2	0,1	0,1
	сірководень		0,008	0,0047	0,003
	оксид вуглецю		5	3,18	3,6
19	аміак	с. Рибне (полігон)	0,2	0,11	0,14
	сірководень		0,008	0,0055	0,008
	оксид вуглецю		5	2,9	3,6
20	формальдегід	м. Калуш вул. Б.Хмельницького	0,035	0,03	0,033
	діоксид азоту		0,2	0,09	0,098
	оксид вуглецю		5	4,4	4,8
	пил		0,5	0,32	0,44
21	формальдегід	вул. С.Бандери	0,035	0,033	0,036
	діоксид азоту		0,2	0,094	0,098
	оксид вуглецю		5	4,4	4,8
	пил		0,5	0,35	0,46
22	діоксид азоту	м. Коломия вул. Січових Стрільців	0,2	0,044	0,047
	діоксид сірки		0,5	0,3	0,33
	формальдегід		0,035	0,003	<0,01
	оксид вуглецю		5	2,25	2,6
	пил		0,5	0,045	0,18
23	діоксид азоту	м. Коломия вул. Лисенка	0,5	0,035	0,036
	діоксид сірки		0,5	0,26	0,26
	формальдегід		0,035	0,005	<0,01
	оксид вуглецю		5	2,65	2,8
	пил		0,5	0,135	0,18
24	діоксид азоту	м. Коломия вул. Хмельницького	0,2	0,055	0,056
	діоксид сірки		0,5	0,29	30
	формальдегід		0,035	0,005	<0,01
	оксид вуглецю		5	2,3	2,8
	пил		0,5	0,09	0,18
25	діоксид азоту	м. Коломия вул. Мазепи	0,2	0,074	0,076
	діоксид сірки		0,5	0,39	0,41
	формальдегід		0,035	0,014	0,014
	оксид вуглецю		5	2,62	2,7

	пил		0,5	0,18	0,18
26	діоксид азоту	м. Коломия вул. Тютюнника	0,2	0,066	0,07
	діоксид сірки		0,5	0,175	0,18
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	2,25	3
	пил		0,5	0,045	0,18
27	діоксид азоту	м. Коломия вул. Грушевського (перехрестя біля аптеки 32)	0,2	0,225	0,25
	діоксид сірки		0,5	0,49	0,55
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	5,87	6
	пил		0,5	0,57	0,6
28	діоксид азоту	м. Коломия вул. Карпатська (біля ЗОШ № 7)	0,2	0,21	0,22
	діоксид сірки		0,5	2,05	0,55
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	5,75	6
	пил		0,5	0,5	0,55
29	діоксид азоту	м. Коломия вул. Мазепи (біля центру зайнятості)	0,2	0,22	0,24
	діоксид сірки		0,5	0,56	0,6
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	5,52	6
	пил		0,5	0,56	0,6
30	діоксид азоту	м. Коломия вул. Леонтовича	0,2	0,07	0,1
	діоксид сірки		0,5	0,135	0,19
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	1,5	2
	пил		0,5	0,09	0,18
31	діоксид азоту	м. Коломия вул. Мазепи (біля ЗОШ № 3)	0,2	0,19	0,21
	діоксид сірки		0,5	0,47	0,52
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	4,87	5,5
	пил		0,5	0,42	0,55
32	діоксид азоту	м. Коломия вул. Коновальця- Мазепи (перехресток)	0,2	0,21	0,22
	діоксид сірки		0,5	0,49	0,52
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01
	оксид вуглецю		5	4,6	5,5
	пил		0,5	0,37	0,55
33	діоксид азоту	м. Коломия вул. Косівська	0,2	0,11	0,12
	діоксид сірки		0,5	0,125	0,14
	формальдегід		0,035	<0,01	<0,01

	оксид вуглецю		5	1,75	2
	пил		0,5	0,045	0,18
34	пил	смт. Яблунів (перехресток)	0,5	0,44	0,49
	сірководень		0,008	0,078	0,008
35	діоксид азоту	м. Косів вул. Дружби, (перехресток)	0,2	0,081	0,082
	пил		0,5	0,5	0,6
	сірководень		0,008	0,00725	0,0075
36	пил	Косівський р-н смт. Кути, (перехресток)	0,5	0,49	0,51
	сірководень		0,008	0,00775	0,0079
	діоксид азоту		0,2	0,082	0,084
37	діоксид азоту	м. Надвірна майдан Шевченка, 8 (маршрутний пост)	0,2	0,069	0,071
	пил		0,5	0,38	0,39
	діоксид сірки		0,5	0,36	0,37
38	діоксид азоту	смт. Делятин (маршрутний пост)	0,2	0,077	0,078
	діоксид сірки		0,5	0,37	0,38
	пил		0,5	0,51	0,55
39	пил	смт. Перегінськ (біля школи)	0,5	0,33	0,42
	формальдегід		0,035	0,01	0,013
	діоксид азоту		0,2	0,027	0,027
	діоксид сірки		0,5	0,08	0,13
40	пил	смт. Брошнів (біля школи)	0,5	0,53	0,58
	формальдегід		0,035	0,08	0,014
	діоксид азоту		0,2	0,018	0,028
	діоксид сірки		0,5	0,036	0,055
41	діоксид азоту	м. Городенка вул. Височана	0,2	0,07	0,08
	діоксид сірки		0,5	<0,04	<0,04
	пил		0,5	0,49	0,52
	оксид вуглецю		5	5,1	5,2
42	діоксид азоту	м. Снятин вул. Шевченка (біля поліклініки)	0,2	0,08	0,1
	пил		0,5	0,49	0,5
	діоксид сірки		0,5	<0,04	<0,04
	оксид вуглецю		5	5	5,1
43	діоксид азоту	Городенківський р-н с. Городниця (біля школи)	0,2	0,11	0,12
	пил		0,5	0,51	0,52
	оксид вуглецю		5	3,3	3,4
44	пил	Пост № 1 с. Залужжя Рогатинський р-н	0,5	0,266	0,281
	діоксид азоту		0,2	0,0329	0,0434
	діоксид сірки		0,5	0,1757	0,288

	оксид вуглецю	(горіння торф'яників)	5	1,07	1,3
45	пил	Пост № 2 с. Заливки Рогатинський р-н (горіння торф'яників)	0,5	0,218	0,272
	діоксид азоту		0,2	0,0329	0,0434
	діоксид сірки		0,5	0,2442	0,288
	оксид вуглецю		5	1,18	1,3
45	пил	Пост № 3 с. Сарники Рогатинський р-н (горіння торф'яників)	0,5	0,1695	0,272
	діоксид азоту		0,2	0,0491	0,0623
	діоксид сірки		0,5	0,2015	0,22824
	оксид вуглецю		5	1,23	1,3
46	пил	Пост № 4 с. Григорів Рогатинський р-н (горіння торф'яників)	0,5	0,272	0,272
	діоксид азоту		0,2	0,0606	0,1422
	діоксид сірки		0,5	0,2384	0,2935
	оксид вуглецю		5	1,2	1,3
47	пил	Пост № 5 с. Підмихайлівці Рогатинський р-н (горіння торф'яників)	0,5	0,238	0,272
	діоксид азоту		0,2	0,0404	0,0488
	діоксид сірки		0,5	0,2743	0,2935
	оксид вуглецю		5	1,22	1,4
48	пил	Пост № 6 с. Дегова Рогатинський р-н (горіння торф'яників)	0,5	0,204	0,272
	діоксид азоту		0,2	0,0435	0,0456
	діоксид сірки		0,5	0,1898	0,2774
	оксид вуглецю		5	1,21	1,3
49	оксид вуглецю	Автотраса м. Івано- Франківськ вул. Індустріальна,	5	1,7	2
	діоксид азоту		0,2	0,1	0,12
	формальдегід		0,035	0,02	0,022
	пил		0,5	0,37	0,4
50	оксид вуглецю	Автотраса м. Бурштин - м Рогатин	5	2,2	2,7
	діоксид азоту		0,2	0,12	0,135
	формальдегід		0,035	0,016	0,02
	пил		0,5	0,17	0,18
51	оксид вуглецю	Автотраса м. Івано- Франківськ - м. Калуш	5	3,9	4,2
	діоксид азоту		0,2	0,155	0,23
	формальдегід		0,035	0,022	0,031
	пил		0,5	0,29	0,31
52	оксид вуглецю	Автотраса м. Коломия - с.Старі Кривотули	5	2,8	3
	діоксид азоту		0,2	0,12	0,12
	формальдегід		0,035	0,018	0,021
	пил		0,5	0,17	0,19
53	оксид вуглецю		5	2,2	2,9

	діоксид азоту	Автотраса м.Івано- Франківськ - с. Крилос	0,2	0,18	0,17
	формальдегід		0,035	0,02	0,025
	пил		0,5	0,4	0,43
54	оксид вуглецю	Автотраса с. Хлібичин - м. Снятин	5	3,7	3,9
	діоксид азоту		0,2	0,139	0,143
	формальдегід		0,035	0,018	0,022
	пил		0,5	0,21	0,29
55	двоокис азоту	м. Городенка, вул. Височана	0,2	0,07	0,08
	двоокис сірки		0,5	< 0,04	< 0,04
	пил		0,5	0,49	0,52
	окис вуглецю		5	5,1	5,2
56	двоокис азоту	м.Снятин, вул.Шевченка (біля поліклініки)	0,2	0,08	0,1
	пил		0,5	0,49	0,5
	двоокис сірки		0,5	< 0,04	< 0,04
	окис вуглецю		5	5	5,1
57	двоокис азоту	Городенківський р- н с. Городниця (біля школи)	0,2	0,11	0,12
	пил		0,5	0,51	0,52
	окис вуглецю		5	3,3	3,4
58	двоокис азоту	м. Городенка, вул. Шевченка	0,2	0,21	0,22
	двоокис сірки		0,5	< 0,04	< 0,04
	пил		0,5	0,34	0,36
	окис вуглецю		5	5,1	5,2
59	двоокис азоту	м. Снятин, вул. Шевченка	0,2	0,19	0,2
	двоокис сірки		0,5	< 0,04	< 0,04
	пил		0,5	0,43	0,44
	окис вуглецю		5	5	5,1
60	двоокис азоту	Городенківський р- н с. Вербівці вул. Грушевського	0,2	0,15	0,22
	двоокис сірки		0,5	0,14	0,53
	окис вуглецю		5	2,2	3,5
61	двоокис азоту	Городенківський р- н с. Чернятин вул. Грушевського	0,2	0,9	0,1
	двоокис сірки		0,5	0,075	0,1
	окис вуглецю		5	2	3,2

*Згідно даних ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Гама-фон у 2015 році на території Івано-Франківської області вимірювався в п'яти населених пунктах краю, в містах: Івано-Франківську,

Долині, Коломиї, Яремчі та на станції Пожижевська. Гама-фон вимірювався приладом типу ДРГ – 01Т.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2015 рік не перевищують рівень природного гама-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися.

2.5. Використання озоноруйнуючих речовин

З метою забезпечення виконання вимог Монреальського протоколу (1987 р.) щодо речовин, які руйнують озоновий шар, затверджена Програма припинення в Україні виробництва та використання озоноруйнуючих речовин, згідно якої речовини, які руйнують озоновий шар, в Україні не виробляються, а повністю завозяться ззовні.

Враховуючи світовий досвід переходу до використання альтернативних озоноруйнуючих речовин, Програма передбачає:

- перехід від використання ХФВ-12 до ГФВ-134а, ГФВ-404 та холодоагентів вуглеводневого ряду: ізобутану та пропану;
- припинення використання розчинників та миючих засобів - ХФВ-113, МХФ та ТХМ;
- перехід до використання в аерозольній промисловості суміші вуглеводнів - пропану та бутану;
- заміна для потреб поліуретанової теплоізоляції запінювача ХФВ-11 на циклопентан.

Відповідно до наказу Мінприроди від 13.01.2012 р. № 8 „Про затвердження Регламенту встановлення наявності або відсутності озоноруйнівних речовин у товарах, що плануються до ввезення або вивезення” видача листів-роз'яснень суб'єктам підприємницької діяльності на експорт-імпорт продукції, яка не містить озоноруйнівних речовин віднесена до компетенції Мінприроди.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Згідно ст. 36 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» вивчення, оцінку, прогнозування, визначення критеріїв шкідливого впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, а також фундаментальні та прикладні дослідження в галузі захворювань населення здійснюють наукові установи гігієнічного та епідеміологічного профілю.

Вивчення та оцінка впливу якості атмосферного повітря на біорізноманіття в області в даний час недостатня.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і

санітарних норм, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

Впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, видача дозволів на викиди, встановлення нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря передбачає не тільки попередження забруднення атмосфери, але і боротьбу з ним.

В 2015 році основними заходами, спрямованими на покращення якості атмосферного повітря на Бурштинській ТЕС були:

- капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоку № 6. Вартість - 2349,34 тис. грн.;
- поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 1-5, 7-12. Вартість - 5243,85 тис. грн.;
- переоснащення системи пневмозоловидалення 2-ї черги. Вартість - 2 266,285 тис. грн.

3. ЗМІНИ КЛІМАТУ

3.1. Тенденції змін клімату

За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології, на заході України протягом останніх десятиріч також відмічається стійкий ріст приземної температури, повітря характерний для всього року, за винятком жовтня, вересня та грудня. Середня річна температура повітря за останні двадцять років (1991-2010 рр.) на заході України виросла на 0,7°C відносно кліматичної норми. Швидкість зміни температури становила 0,3 °C за десятиріччя.

Ріст середньої річної і місячної температури на заході країни супроводжується збільшенням максимальної та мінімальної температури повітря впродовж усього року, за винятком жовтня, вересня та грудня. За останні двадцять років середня за рік максимальна і мінімальна температура в регіоні виросли на 0,8°C.

У регіоні спостерігається тенденція до збільшення повторюваності числа днів з дощем взимку і зменшення числа днів зі снігом, збільшується також повторюваність мокрого снігу та зростає його інтенсивність, про що свідчить збільшення частки зливого мокрого снігу.

У теплий період року у західних областях країни збільшилась кількість та інтенсивність конвективних явищ погоди - число днів з грозою, зливою, кількість небезпечних шквалів, коли швидкість вітру перевищувала 15м/с, проте середня і максимальна за добу швидкість вітру зменшувалась.

Протягом останніх десятиріч в Івано-Франківській області середня за рік температура повітря також зростає. Швидкість зміни протягом останніх

55 років становила $0,3^{\circ}\text{C}/10$ років. При цьому з 1998 року всі роки були теплішими за кліматичну норму.

Останні 15 років на Івано-Франківщині спостерігається практично стабільний ріст середньомісячної температури (крім окремих місяців в окремі роки) в середньому на $0,3-0,5^{\circ}\text{C}$ і як наслідок середньорічної в середньому на $0,5-0,7^{\circ}\text{C}$. Останні 5 років спостерігається стійкий дефіцит опадів, особливо в літній та осінній сезони. Підвищення температурного режиму, як один з чинників, який сприяв до малосніжних зим останні три роки, в зимовий період 2015-2016 років до аномальної відсутності снігового покриву, окрім високогірної зони Карпат.

2011 рік був дуже відмінним від попереднього 2010 року. Насамперед 2010 – рік двох паводків, аномально жаркої літньої погоди, великої кількості конвективних стихійних явищ, а от 2011 – рік із рівномірними погодними умовами, з аномально малою кількістю опадів, із загальною тенденцією підвищення середньорічної температури: річна норма для Івано-Франківська становить $7,4^{\circ}\text{C}$, а фактично було близько 9°C .

В порівнянні з 2011 роком, який запам'ятався, як рік із рівномірними погодними умовами, з аномально малою кількістю опадів, із середньорічною температурою близько 9°C , 2012 рік був не такий теплий – середньорічна температура становила $8,2^{\circ}\text{C}$, при багаторічній нормі $7,4^{\circ}\text{C}$. Кількість опадів за 2012 рік по місту Івано-Франківську становила 730,6 мм при нормі 689 мм.

2013 рік в цілому був теплим і засушливим: при багаторічній нормі $7,4^{\circ}\text{C}$ температура за рік становила $8,7^{\circ}\text{C}$, кількість опадів за 2013 рік становила 600,9 мм при нормі 689 мм.

2014 рік був досить теплим, і як кілька попередніх років недостатньо зволожений: при багаторічній нормі $7,4^{\circ}\text{C}$ температура за рік по місту Івано-Франківську становила $9,0^{\circ}\text{C}$, кількість опадів за 2014 рік становила 644 мм при нормі 689 мм.

2015 рік був досить теплим, як і кілька попередніх років і засушливим по місту Івано-Франківську: при багаторічній нормі $7,4^{\circ}\text{C}$ температура за рік становила $9,8^{\circ}\text{C}$, кількість опадів за 2015 рік становила 484 мм при нормі 689 мм.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Для прогнозування викидів парникових газів необхідно розробити спеціальну методику на рівні центральних органів виконавчої влади.

В області для адаптації та пом'якшення наслідків зміни клімату здійснюються наступні заходи: зменшення вирубки лісів; насадження нових лісових масивів; впровадження екологічно чистих технологій; підвищення ефективності використання енергоресурсів; застосування альтернативних джерел енергії.

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптація до зміни клімату

Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату 1992 р. визначено систему заходів, спрямованих на стабілізацію концентрації парникових газів з метою уникнення негативного антропогенного впливу на кліматичну систему. Сторонами Рамкової конвенції ООН про зміну клімату стали 189 країн.

У 1996 році Україна ратифікувала Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (РКЗК ООН) та у 2004 році Кіотський протокол до неї. Як країна з перехідною економікою, Україна стала стороною і взяла зобов'язання стабілізувати викиди ПГ у період 2008-2013 років на рівні 1990 року.

У 2005 році Кабінет Міністрів схвалив Національний план заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (Розпорядження № 346-р). Планом передбачено перелік заходів з наступними пріоритетними кроками: створення національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів; проведення щорічної інвентаризації антропогенних викидів та абсорбції парникових газів; створення інфраструктури для реалізації проектів, спрямованих на зменшення обсягу антропогенних викидів парникових газів (проекти спільного впровадження); створення національної системи торгівлі дозволами на викиди.

4. ВОДНІ РУСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Гідрографічна мережа області представлена притоками басейну р. Дністер та басейну р. Прут. Сітка правих та лівих приток р. Дністер, в зв'язку з особливостями рельєфу і клімату, розвинена нерівномірно. Найбільш розвинена сітка правих приток, які формуються в Карпатах. До них належать ріки: Свіча, Лімниця, Луква, Сівка, Бистриця. Ці річки мають досить розвинену систему, особливо в гірській частині.

На Карпатські притоки припадає близько 70 % водозбірної площі Дністра. На Покутській височині правобережжя Дністра має дуже слабо розвинену річкову систему. Річки тут трапляються рідко, невеликі, маловодні. Довжина найбільших з них: р. Тлумач, р. Хотимирка, р. Лимець, не перевищує 20-30 км. В лівобережній частині в межах області Дністер збирає води з Опільської височини (р. Гнила Липа, р. Свірж), які теж утворюють слабо розвинені системи.

Річкова мережа басейну р. Прут в своїй верхній частині збирає води з найвищої частини області – Гуцульських Карпат. Як і басейн Дністра, Прут має різко асиметричну будову, основна водозабірна площа – на правобережжі там же – найбільші його притоки – Прутець Яблунецький, Прутець Чимигівський, Ослава, Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Ліві притоки малочисельні і маловодні. Найбільші з них – Турка і Чернява.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,3-0,5 км/км² у рівнинній частині і до 1,7- 2,5 км/км² в Карпатах. Падіння річок на висотах

700-1300 м над рівнем моря досягає до 100 м/км, при виході з гір ця цифра знижується до 10 - 20 м/км. Швидкість течій рік в гірській частині в межах змінюється від 1,5 м/с до 3-4 м/с. Під час паводків і на невеликих водоспадах (р. Прут біля м. Яремче, р. Манявка біля с. Манява) швидкість течії доходить до 6-7 м/с. Живлення рік області мішане (дощове, ґрунтове, снігове). Основним джерелом поповнення водних ресурсів річок є атмосферні опади. Практичне значення поверхневого стоку визначається нерівномірністю їхнього розподілу в часі: на весну (березень-травень) – 40 - 50%, на осінь (вересень-листопад) – 10 - 20% і на зиму (грудень-лютий) – 10 - 20% загального стоку. Для Карпат внутрішньорічний розподіл стоку характеризується паводками протягом більшої частини року з коротким періодом зимової межені, нечітко вираженим водопіллям, на яке накладаються дощові паводки. Внутрішньорічний розподіл стоку лівобережних приток р. Дністра і низинних лівобережних приток р. Прут більш рівномірний з чітко виділеним періодом весняного водопілля.

В області нараховується 22 родовища прісних підземних вод, які занесені до Державного балансу запасів корисних копалин України, з них 9 питного призначення, а саме: Шевченківське (поблизу м. Тлумач), Городенківське, Підмихайлівське (Калуський р-н), Коломийське, Надвірнянське, Снятинське, Черніївське (Тисменицький р-н), Воронівське (Рогатинський р-н) (таблиця 4.1.1.1).

Таблиця 4.1.1.1

Затверджені експлуатаційні запаси та прогнозні ресурси підземних вод*

Адміністративно-територіальний басейновий розріз	Прогнозні ресурси, млн.м ³ /рік	Затверджені експлуатаційні запаси	
		млн.м ³ / рік.	% до прогнозних
м. Івано-Франківськ	-	-	-
м. Болехів	-	-	-
м. Калусь	-	-	-
м. Коломия	-	-	-
м. Яремче	-	-	-
Богородчанський	9.40	-	-
Верховинський	4.52	-	-
Галицький	123.98	84.60	68
Городенківський	18.95	-	-
Долинський	13.35	-	-
Калуський	19.73	-	-
Коломийський	12.49	4.59	37
Косівський	6.60	-	-
Надвірнянський	7.18	-	-
Рогатинський	11.63	-	-
Рожнятівський	8.90	-	-
Снятинський	11.49	2.39	21
Тисменицький	16.08	8.42	52
Тлумацький	5.69	-	-
Разом у територіальному розрізі	270,00	100,00	37

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Річки.

По території області протікає 8294 річки, загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в басейні р. Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в басейні р. Прут довжиною 6643 км, з яких: 8100 – малі річки з площею водозбору менше 10 км² довжиною – 4494 км; 141 – річка з площею водозбору від 10 до 100 км² довжиною – 3760 км; 44 – річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² довжиною – 5554 км; 9 – річок з площею водозбору понад 1000 км² довжиною – 1944 км.

Загальна їх густота в середньому по області становить 0,2 – 0,4 км/км²; в окремих басейнах вона вища, наприклад, в басейнах Лімниці і Бистриці дорівнює 1,3 км/км², а басейнах Білого і Чорного Черемошів досягає 1,7 – 2,5 км/км².

По території області протікають річки, що належать до великих, середніх і малих. Малих річок (з площею водозбору менше 2000 км²) є 8290 довжиною 15284 км. Три річки (Прут, Черемош і Бистриця), що мають площу водозбору до 50000 км² загальною довжиною 264 км, належать до середніх і одна річка (Дністер) довжиною 206 км із загальною площею водозбору понад 50000 км² належить до великої річки. (таблиця 4.1.1.2, таблиця 4.1.1.3, таблиця 4.1.1.4).

Таблиця 4.1.1.2

Басейнова структура річкової мережі*

Гідрографічна характеристика	Басейн ріки (територія)		Область разом
	Прут	Дністер	
1	2	3	4
Малі річки			
Кількість, шт.	3604	4686	8290
Довжина, км	6396	8888	15284
у тому числі річки довжиною більше 10 км.			
Кількість, шт.	67	123	190
Довжина, км	1330	2634	3964
Середні річки			
Кількість, шт.	2	1	3
Довжина, км	247	17	264
Великі річки			
Кількість, шт.	-	1	1
Довжина, км	-	206	206
Разом			
Кількість, шт.	3606	4688	8294
Довжина, км	6643	9111	15754

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.3

Розподіл річок за площею водозбору*

Градації площ водозбору, км ²	кількість річок		сумарна довжина		у т.ч. річки довжиною 10 км і більше			
	сума	%	тис. км	%	кількість		сумарна довжина	
					сума	%	тис. км	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Малі річки								
< 10	8100	97,7	4,496	28,54	-	-	-	-

10,1-20	27	0,33	0,261	1,67	27	13,92	0,343	7,45
20,1-50	85	1,02	2,102	13,34	84	43,30	1,149	25,8
50,1-100	29	0,35	1,397	8,87	29	14,95	0,484	11,16
1	2	3	4	5	6	7	8	9
100,1-200	23	0,28	1,812	11,50	23	11,86	0,563	12,75
200,1-500	15	0,16	2,034	12,91	13	6,70	0,644	14,16
500,1-1000	6	0,07	1,708	10,84	6	3,09	0,439	9,96
1000,1-2000	5	0,07	1,474	9,36	5	2,58	0,342	7,89
Разом	8290	99,96	15,284	97,02	190	97,9	3,964	89,1
Середні річки								
2000,1-50000	3	0,04	0,264	1,68	3	1,55	0,264	6,09
Великі річки								
> 50000	1	0,01	0,206	1,31	1	0,52	0,206	5,25
Область, разом	8294	100	15,754	100	194	100	4,434	100

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.4

Наявні річки в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	великі		середні		малі		у т.ч. менше 10 км	
	кіль-кість	км	кіль-кість	км	кіль-кість	км	кіль-кість	км
м. Івано-Франківськ								
м. Болехів								
м. Калуш								
м. Коломия								
м. Яремче								
Богородчанський р-н	-	-	-	-	428	813	409	529
Верховинський р-н	-	-	1	11	1505	2240	1488	1939
Галицький р-н	1	43	-	-	146	417	136	240
Городенківський р-н	1	55	-	-	148	441	138	292
Долинський р-н	-	-	-	-	1224	1927	1208	1545
Калуський р-н	1	11	-	-	195	684	185	347
Коломийський р-н	-	-	1	42	396	1260	368	825
Косівський р-н	-	-	1	40	759	1334	742	1017
Надвірнянський р-н	-	-	1	81	1713	2409	1679	1892
Рогатинський р-н	1	10	-	-	184	486	173	311
Рожнятівський р-н	-	-	-	-	1176	1848	1156	1473
Снятинський р-н	-	-	2	73	202	471	193	351
Тисменицький р-н	1	22	1	17	148	616	129	358
Тлумацький р-н	1	65	-	-	104	338	96	201
Разом у територіальному розрізі	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320
Басейновий розріз в межах області								
БАСЕЙН ДНІСТРА, у т.ч.	1	206	1	17	4686	9195	4563	6304
Збруч								
Серет								
Стрий								
БАСЕЙН ДУНАЮ, у т.ч.	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Тиса								
Пруг	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Срет								
Разом у басейновому розрізі	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320

у межах області								
-----------------	--	--	--	--	--	--	--	--

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Озера.

На території області нараховується 147 природних водойм – озер, загальною площею водного дзеркала – 348,2 га, орієнтовним об'ємом – 8,1 млн.м³, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Городенківському районах (таблиця 4.1.1.5).

Таблиця 4.1.1.5

Наявність озер в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього		Передано в оренду місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (станом на 01.01.2016)	
	кількість	площа га	кількість	площа га
м. Івано-Франківськ	18	67,33	-	-
м. Болехів	-	-	-	-
м. Калуш	1	15,70	-	-
м. Коломия	-	-		
м. Яремче	-	-		
Богородчанський р-н	16	3,08	-	-
Верховинський р-н	-	-		
Галицький р-н	42	79,50	-	-
Городенківський р-н	28	23,59	-	-
Долинський р-н	3	28,0	-	-
Калуський р-н	13	11,0	-	-
Коломийський р-н	5	31,30	-	-
Косівський р-н	1	1,03	-	-
Надвірнянський р-н	-	-		
Рогатинський р-н	1	4,0	-	-
Рожнятівський р-н	3	11,50	-	-
Снятинський р-н	2	5,50	-	-
Тисменицький р-н	14	66,70	-	-
Тлумацький р-н	-	-		
Разом у територіальному розрізі	147	348,23		
Басейновий розріз в межах області				
БАСЕЙН ДНІСТРА, у т.ч.	139	310,43	-	-
Збруч				
Серет				
Стрий				
БАСЕЙН ДУНАЮ, у т.ч.	8	37,80	-	-
Тиса				
Прут	8	37,80	-	-
Сірет				
Разом у басейновому розрізі у межах області	147	348,23	-	-

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Штучні водойми.

В області є три водосховища сезонного регулювання (Бурштинське, Чечвинське, Княгининське) загальною площею водного дзеркала при НІР 1631,2 га і повним об'ємом – 63.5 млн.м³. Бурштинське і Чечвинське водосховища служать для задоволення виробничих потреб в воді Бурштинської ТЕС і водокористувачів Калуського промислового вузла. Княгининське водосховище використовується для риборозведення (таблиця 4.1.1.6, таблиця 4.1.1.7).

Таблиця 4.1.1.6

Наявність водосховищ в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі (без каскаду Дніпровських та Дністровських водосховищ)

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього			Об'єм млн.м³		На балансі водогосподарських організацій		Передано в оренду місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (станом на 01.01.2016)	
	кіль-кість	площа тис.га	об'єм млн.м³	пов-ний	корис-ний	кіль-кість	площа тис.га	кіль-кість	площа тис. га
м. Івано-Франківськ									
м. Болехів									
м. Калуш									
м. Коломия									
м. Яремче									
Богородчанський р-н									
Верховинський р-н									
Галицький р-н	1	1,260	49,90	49,90	6,30	-	-	-	-
Городенківський р-н									
Долинський р-н									
Калуський р-н									
Коломийський р-н									
Косівський р-н									
Надвірнянський р-н									
Рогатинський р-н	1	0,143	1,49	1,49	1,49	-	-	-	-
Рожнятівський р-н	1	0,228	12,08	12,08	7,58	-	-	-	-
Снятинський р-н									
Тисменицький р-н									
Тлумацький р-н									
Разом у територіальному розрізі	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-	-	-
Басейновий розріз в межах області									
БАСЕЙН ДНІСТРА, у т.ч.	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-	-	-
Збруч									
Серет									
Стрий									
БАСЕЙН ДУНАЮ, у т.ч.	-	-	-	-	-				

Тиса									
Прут	-	-	-	-	-				
Сірет									
Разом у басейновому розрізі у межах області	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-	-	-

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.7

Наявність водосховищ об'ємом більше 10 млн.м³ (без каскаду Дніпровських та Дністровського водосховищ)*

Назва водосховища, басейн річки	Місцезнаходження (населений пункт, район)	Площа водної поверхні, га	Об'єм, млн.м ³	
			повний	корисний
Бурштинське р.Гнила Липа, Дністер	смт.Бурштин Галицький р-н.	1260,0	49,90	6,30
Чечвинське р.Чечва, Лімниця Дністер	смт.Рожнятів Рожнятівський р-н	228,1	12,08	7,58

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3607,811 га, в т.ч. 549 ставків загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення. Кількість ставків, переданих в оренду щорічно уточнюється. Розташовуються ставки в басейнах малих рік і в регулюванні стоку значної ролі не відіграють.

Крім ставків на території області є біля 50 технічних водойм, в основному пожежні водойми площею водної поверхні 19,7 га, і орієнтовним об'ємом 0,2 млн.м³.

Канали і водоводи.

Найбільш великі водоводи в області служать для подачі води в Івано-Франківськ з Надвірнянського водозабору на р. Бистриця Надвірнянська (потужність біля 50 тис м³/добу) і Солотвинського водозабору на р. Бистриця Солотвинська (потужність 40 тис. м³/добу). Протяжність водоводів відповідно 8 і 20 км. Каналом протяжністю 15,8 км подається технічна вода з Чечвинського водосховища водокористувачам Калуського промислового вузла. Дериваційні канали протяжністю 1-2 км є на Снятинській ГЕС та Золотолипівській ГЕС.

Землі водного фонду.

Івано-Франківська область займає площу 13,9 тис.км² (2,3% території України) і вона розміщена в межах басейнів р. Дністра (70% території області) і р. Прута (30%). Площі зайняті землями водного фонду становлять 109630,6667 га, у т.ч. під водними об'єктами – 23677,9967 га (1,9% території області), в тому числі

під річками та струмками – 14667,864 га; каналами, колекторами та канавами – 3403,189 га; озерами – 348,2326 га; водосховищами – 1631,25 га, ставками, пожежними і технічними водоймами – 3627,5111 га; болотами зайнято 2551,44 га, у т. ч. верховими – 685,6090 га і низинними – 1865,8339 га; гідротехнічними спорудами – 711,22 га, під прибережними захисними смугами – 82701 га (таблиця 4.1.1.8, таблиця 4.1.1.9).

Таблиця 4.1.1.8

Землі водного фонду в адміністративних районах, га*

Райони, міста обласного підпорядкування	землі водного- фонду, га	у тому числі								
		землі зайняті водними об'єктами, га						під гідро- технічними спорудами	під болотами	під прибережними захисними смугами
		Всього	у тому числі під							
			річками та стру- мками	озерами	ставками, пожежни -ми і тех- нічними водойма ми	Канала- ми, ко- лектора- ми, ка- навами	водо- схови- щами			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Всього:	109630,6667	23677,9967	14667,86 4	348,2326	3627,5111	3403,189	1631,20 0	711,22	2551,44	82701
Богородчанський	5267,4761	779,2161	588,712	3,0795	43,9106	143,514	-	52,43	10,83	4425
Верховинський	11758,840	795,240	785,710	-	4,530	5,000	-	-	23,60	10940
Галицький	6966,719	3384,399	1133,761	79,500	570,400	340,738	1260,0	96,55	215,77	3270
Городенківський	5501,8983	1561,5983	1011,935	23,590	367,7033	158,370	-	15,86	319,44	3605
Долинський	10994,3302	957,9602	847,093	28,000	25,5832	57,284	-	2,79	518,58	9515
Калуський	5655,9281	1846,8281	1186,400	11,000	298,1461	351,282	-	97,80	56,30	3655
Коломийський	8456,0025	2413,5025	1471,083	31,300	383,9955	527,124	-	15,16	72,34	5955
Косівський	8228,3531	818,0731	701,833	1,0331	105,907	9,300	-	4,28	1,00	7405
Надвірнянський	14000,0051	1267,6151	1023,093	-	112,2611	132,261	-	34,99	42,40	12655
Рогатинський	4203,7136	1474,5236	530,250	4,000	290,7236	506,450	143,10	19,67	269,52	2440
Рожнятівський	11306,4262	1886,3262	1423,658	11,500	66,8042	156,264	228,10	40,35	654,75	8725
Снятинський	4829,6000	1459,85	865,517	5,500	247,270	341,563	-	76,36	58,39	3246
Тисменицький	6205,0080	2030,698	1041,242	66,700	547,700	375,056	-	121,64	147,67	3905
Тлумацький	4519,8719	1472,0419	1055,060	-	260,3819	156,600	-	16,36	71,47	2960
м.Болехів	699,3706	560,9306	212,993	-	297,8946	50,043	-	93,44	45,00	-
м.Івано-Франківськ	216,1970	183,787	71,117	67,330	0,8	44,540	-	23,54	8,87	-
м.Калуш	233,5170	204,577	164,077	15,700	-	24,800	-	-	28,94	-
м.Коломия	127,000	124,000	101,000	-	-	23,000	-	-	3,00	-
м.Яремче	460,4100	456,830	453,330	-	3,500	-	-	-	3,58	-

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.9

Землі водного фонду в межах населених пунктів, га

Адміністративне утворення, райони та міста обласного підпорядкування	Загальна площа земель населених пунктів	площа під водними об'єктами	у тому числі землі, зайняті:				
			річками та струмками	каналами, колекторами, канавами	озерами, прибережн. замкнутими водоймами	штучними водосховищами	Ставками
Богородчанський	20978,19	262,43	220,39	24,78	0,86	1,98	14,42
Верховинський	48820,00	430,57	421,11	5,00	-	-	4,46
Галицький	26106,40	685,04	286,60	127,86	50,51	-	220,07
Городенківський	22561,41	227,80	54,28	46,05	4,40	-	123,07
Долинський	19196,71	223,10	167,74	19,06	26,20	-	10,10
Калуський	21474,80	396,12	269,00	101,50	4,68	6,50	14,44
Коломийський	37479,46	537,35	333,80	123,05	-	-	80,50
Косівський	42553,09	539,49	453,23	10,22	-	2,45	73,59
Надвірнянський	31740,20	405,39	297,68	49,55	-	-	58,16
Рогатинський	22606,04	242,39	115,20	81,60	-	-	45,59
Рожнятівський	25815,45	490,13	409,09	70,60	0,12	-	10,32
Снятинський	20165,60	264,70	218,82	11,50	-	-	34,38
Тисменицький	30584,02	541,00	265,60	153,74	7,90	20,40	93,36
Тлумацький	24171,50	240,01	92,50	45,01	9,20	-	93,30
м.Болехів	5102,66	80,20	62,10	3,00	13,89	-	1,21
м.Ів-Франківськ	6826,42	191,74	62,30	28,00	6,50	-	94,94
м.Калуш	6453,50	207,49	164,08	24,80	15,7	-	2,91
м.Коломия	4072,00	163,34	101,00	23,00	-	-	39,34
м.Яремче	8536,00	137,39	137,39	-	-	-	-
По області:	425244,44	6265,68	4131,90	948,32	139,96	31,33	1014,16
	29552,08	780,16	526,87	78,80	36,09	=	138,40
в чисельнику – загальна площа в межах населених пунктів, у знаменнику – у т. ч. в межах міст							

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Загальна довжина берегової лінії річок і водойм становить 44,4 тис. км., у тому числі річок і струмків – 31,3 тис. км, ставків і водосховищ – 13,1 тис. км.

Площа осушених земель в заплавах малих річок – 0,4 тис. га.

Загальна довжина осушувальної мережі – 172,2 тис. км.

4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів.

Поверхневі водні ресурси, що формуються в межах області в середній по водності рік складають 4544,4 млн.м³, в рік 75% забезпеченості – 3317,6 млн.м³ і в рік 95% забезпеченості – 2182,3 млн.м³ Сумарні водні запаси (з водами сусідніх областей) складають відповідно 9050,8 млн. м³, 6562,6 млн. м³, 4299,3 мл. м³.

Згідно розрахунків, проведених на основі фактичних даних водомірних постів на р. Прут в м. Чернівці і на р. Дністер в м. Заліщики, сумарна водність 2015 року разом з транзитним стоком становила 5039,6 млн.м³, в т.ч. по басейну р. Дністер 3965,9 млн.м³, по басейну р. Прут 1073,7 млн.м³ (таблиця 4.1.2.1).

Таблиця 4.1.2.1

Запаси поверхневих вод в межах області*

Назва басейнів	площа водо- збору, км ²	стік в межах області, млн.м ³ .		
		середній річний,	75%,	95%,
1	2	3	4	5
Бас. р. Дністер – всього	9031	2888,70	2109,76	1387,58
в т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	829	117,63	93,38	69,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28
долина р. Дністер	2805	519,39	366,39	214,44
Бас. р. Прут – всього	4869	1655,64	1207,83	974,71
в т.ч. р. Черемош	1494	592,88	432,04	284,33
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	13900	4544,34	3317,59	2182,29

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

За межами області*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	стік за межами області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
1	6	7	8	9
Бас. р. Дністер – всього	15169	4068,14	2929,69	1911,08
в т.ч. р. Свіча	-	-	-	-
р. Лімниця	-	-	-	-
р. Гнила Липа	491	69,69	55,50	41,00
р. Бистриця	-	-	-	-
долина р. Дністер	14678	3998,45	2874,19	1870,08
Бас. р. Прут – всього	1066	438,35	315,36	205,93
в т.ч. р. Черемош	1066	438,35	315,36	205,93
долина р. Прут	-	-	-	-
РАЗОМ:	16235	4506,49	3245,95	2117,01

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Сумарні запаси*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	середній річний	75 %	95%
Басейн р. Дністер – всього	24200	6956,84	5039,45	3298,66
у т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	1320	187,32	149,48	110,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28
долина р. Дністер	17483	4517,84	3240,64	2084,52
Басейн р. Прут – всього	5935	2093,99	1523,19	1000,64
в т.ч. р. Черемош	2560	1031,23	747,40	490,38
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	30135	9050,83	6562,64	4299,30

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

4.1.3. Водокористування та водовідведення

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.03.2015 № 78, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03.04.2015 р. за № 382/26827, затверджено Порядок ведення державного обліку водокористування та форму звітності № 2ТП-водгосп (річна) «Звіт про використання води».

В звітному році облводресурсами забезпечувалось виконання завдань Держводагентства України з питань ведення водокористувачами первинного обліку використання води, подання ними достовірної звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна).

В 2015 році всім водокористувачам направлялись інструктивні листи щодо порядку заповнення і подання статзвітності, на веб-сайті управління розміщено Порядок ведення державного обліку водокористування та форму звітності № 2ТП-водгосп (річна) «Звіт про використання води».

Водокористувачам вказувалось на недоліки в звітності, що мали місце, зверталось увагу на відсутність дозволу на спецводокористування, на необхідність обладнання водомірними приладами місць забору і приймання свіжої води та скиду у водні об'єкти зворотних вод, на відповідність даних із водопровідними господарствами при одержанні від них свіжої води, тощо.

Проводилась робота облводресурсів по наданню висновків щодо можливості видачі дозволу на спеціальне водокористування, як одному з важелів управління водними ресурсами.

В 2015 році Івано-Франківським облводресурсів надано 367 висновків щодо можливості видачі дозволу на спеціальне водокористування, з них погоджено – 269, не погоджено – 98 висновків.

Аналіз цієї роботи показує, що підприємства, які здійснюють великі обсяги забору води, як правило, мають дозволи.

Обсяг річного ліміту забору води, встановлений в дозволах на спецводокористування, в цілому по області складає 1468 млн.м³ при фактичному заборі 90,81 млн.м³.

Аналіз звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) показав, що майже всі водокористувачі, які мають дозвіл на спецводокористування, не допустили перевитрат встановлених лімітів, так як дозволи на спецводокористування розробляються і затверджуються на максимум виробництва на довготривалий період і тому встановлені в дозволах ліміти в більшості випадків значно більші, ніж необхідні для цього річного виробництва. Це не служить важелем до економного раціонального використання води і зводить нанівець боротьбу за економію витрат води на одиницю продукції.

Згідно звітності про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна) в 2015 році в області спеціальне водокористування здійснювали 471 водокористувач. Всього за 2015 рік було надано 491 звіт. Зміни по кількості поданих звітів порівняно з минулим роком пов'язані з ліквідацією окремих підприємств, а також взяттям на облік в 2015 році 62 нових водокористувачів. (таблиця 4.1.3.1, таблиця 4.1.3.2, таблиця 4.1.3.3).

Таблиця 4.1.3.1

Забір та використання води в 2015 році по Івано-Франківській області*

/млн.м³/

НАЙМЕНУВАННЯ ГАЛУЗІ	ліміт забору всього	ліміт забору підзе- мної	забір всього	забір прісн поверх- невої	забір прісн. підзе- мної	одержа- но для викори- стання	втрати при транс- порт.	устано- влен. ліміт викор.	викори- стано прісн. всього	викори- стано підзе- мної	викори- стано на гос- питні	викори- стано на ви- робн.	викор. на с/г водопо- стачан	оборот і пов- торн. викор.	обсяг свіжої врахов водом.
УСЬОГО ПО РЕГІОНУ	1468	12.67	90.81	84.39	6.415	-	14.84	171.1	78.30	5.620	16.54	60.98	0.702	1792	40.49
ПРОМИСЛОВІСТЬ	1388	1.731	44.42	43.75	0.673	0.954	0.462	92.19	44.91	1.321	2.080	42.83	-	1770	10.25
СІЛЬСЬКЕ ГОСП-СТВО	18.40	1.842	10.27	9.38	0.898	0.157	-	16.34	12.76	0.977	0.071	11.91	0.702	-	0.732
ЖИТЛКОМГ.І ПОБУТОВСЛ	60.29	7.122	35.64	31.26	4.376	-	14.27	61.09	20.18	2.951	14.19	5.993	-	0.006	29.04

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.3.2

Обсяги скиду зворотних вод у 2015 році по Івано-Франківській області *

/млн.м³/

НАЙМЕНУВАННЯ ГАЛУЗІ	скину- то всього	скид поверх- невий всього	скид поверх без очист.	скид поверх- невий НДО	скид поверх норм/ч без.оч	скид поверх нормат очищен	скид норм. очищен БІО	скид норм. очищен ФІЗХІМ	скид норм. очищен МЕХ	скид стіч- них всього	скид шахтно рудн. всього	скид колект дренаж всього	потужн очисн. споруд всього	в т.ч. перед скидом водойм	обсяг стічн. врахов водом.
УСЬОГО ПО РЕГІОНУ	58.61	58.26	0.030	0.619	10.31	47.30	46.21	0.885	0.203	32.58	-	26.03	133.0	131.6	49.10
ПРОМИСЛОВІСТЬ	14.46	14.17	0.011	0.209	2.484	11.47	10.39	0.885	0.192	9.96	-	4.499	52.65	51.23	11.26
СІЛЬСЬКЕ ГОСП-СТВО	7.445	7.436	-	-	7.425	0.011	0.011	-	-	7.445	-	-	0.011	0.011	-
ЖИТЛКОМГ.І ПОБУТОВСЛ	36.67	36.62	0.019	0.393	0.405	35.80	35.80	-	-	15.14	-	21.53	80.11	80.11	37.83

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.3.3

Обсяг використаної свіжої води та витрати води в системах оборотного і послідовного постачання по галузях народного господарства і окремих підприємствах за 2015 *

/ млн.м³ /

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Використано свіжої води		Витрати води в системах оборотного і послідовного постачання
	ліміт	факт	
А	1	2	3
Івано-Франківська область у т.ч.	171,1	78,30	1792
Промисловість	92,19	44,91	1770
ДТЕК Бурштинська ТЕС м. Бурштин	55,26	35,05	1637
НГВУ «Долинанафтогаз» м. Долина	1,328	1,153	1,307
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» м. Надвірна	5,762	0,923	0,005
ТОВ «Уніплит» смт. Вигода	1,362	0,325	10,50
ТОВ «Карпатнафтохім» с. Мостище Калуського р-ну	16,88	2,899	-
ВФ «Калуська ТЕЦ» м. Калуш	2,494	1,505	42,98
Сільське господарство	16,34	12,76	-
у т.ч.: рибне господарство	14,20	11,65	-
Житлово комунальне господарство і побутове обслуговування населення	61,09	20,18	0,006
Долинське ВУВКГ м. Долина	5,268	1,021	-
КП «Коломияводоканал» м. Коломия	3,926	2,218	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	33,03	11,31	-
КП «Водотеплосервіс» м. Калуш	6,64	2,000	-

* За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

4.2. Забруднення поверхневих вод

Основними проблемами забруднення поверхневих вод Івано-Франківщини є:

- 1) скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод;
- 2) відсутність водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг водних об'єктів.

Скид неочищених та недостатньо очищених комунальних і промислових стоків відбувається внаслідок фізичного зносу очисних споруд і відсутності коштів на будівництво, ремонт та їх реконструкцію. Внаслідок тривалої експлуатації без необхідного поточного ремонту систем водопостачання і каналізації, більшість водопровідно-каналізаційних господарств області знаходяться в незадовільному технічному стані, частина з них - в аварійному стані.

За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів, у 2015 році у водні об'єкти області було скинуто 0,619 млн. м³ недостатньо очищених та 0,030 млн. м³ неочищених стічних вод.

Другою важливою проблемою, що призводить до забруднення

поверхневих вод, є відсутність водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг водних об'єктів на території області.

Головним управлінням земельних ресурсів спільно з територіальними органами водного господарства «Облводгосп» проведено інвентаризацію раніше розроблених проектів по встановленню водоохоронних зон і прибережних захисних смуг річок і водоймищ. Ці проекти були розроблені у 80-х роках по територіях колишніх колгоспів, на сьогодні їх межі не співпадають з межами сучасних адміністративних одиниць, визначених проектами формування територій місцевих рад. Розміри прибережних захисних смуг, встановлені в тодішніх проектах, не відповідають вимогам чинного Земельного та Водного кодексів України, якими встановлюються інші розміри прибережних захисних смуг. На сьогодні водоохоронні зони та прибережно-захисні смуги водних об'єктів на території області не винесені в натуру, що порушує сприятливий природоохоронний режим водних об'єктів, призводить до їх забруднення і засмічення.

За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів, площа прибережних захисних смуг на території області становить 82701 га.

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

В 2015 р., відповідно до зменшення обсягів забору і використання свіжої води, зменшився скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області (на 14,74 млн.м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 58,26 млн.м³ (таблиця 4.2.1.1).

Таблиця 4.2.1.1

Область	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн.м ³									
	Всього		в тому числі:							
			без очистки		недостатньо очищених		нормативно чистих (без очистки)		норм. очищен. на очисних спорудах	
	2014р	2015р	2014р	2015р	2014р	2015р	2014р	2015р	2014р	2015р
Івано-Франківська	73,00	58,26	0,033	0,030	0,525	0,619	24,03	10,31	48,42	47,30

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Збільшення обсягів недостатньо очищених на очисних спорудах стоків на 0,094 млн.м³ відбулося, в основному, на наступних підприємствах:

- ВУВКГ смт. Богородчани (із 0 млн.м³ в 2014 р. до 0,045 млн.м³) внаслідок неефективної роботи очисних споруд в літній період, в результаті чого частина стоків (0,0448 млн.м³ із 0,2047 млн.м³) була недостатньо очищена;

- МКП «Косівміськводосервіс» м. Косів (із 0,057 млн.м³ в 2014 р. до 0,069 млн.м³) і ТзОВ «Уніплит» смт. Вигода (із 0,088 млн.м³ в 2014 р. до 0,100 млн.м³) внаслідок збільшення обсягів скиду стічних вод відповідно до збільшення в 2015 році обсягів забору і використання свіжої води.

Зменшення нормативно чистих (без очистки) стоків на 13,72 млн.м³ відбулося за рахунок rybоставкових господарств.

У водойми області в 2015 році із зворотними водами відведено 278 тонн органічних речовин проти 549 тонн у 2014 році; солей відповідно 24,80 тис. тонн проти 27,94 тис. тонн; нафтопродуктів 1,174 тонн проти 1,870 тонн; азоту амонійного 36 тонн проти 95 тонн; заліза загального 4,258 тонни проти 5,592 тонн; формальдегідів 0,760 тонн проти 0,937 тонн; сульфатів 3014 тонни проти 3332 тонн.

Зменшення кількості скиду азоту амонійного на 63% (59 т), БСК₅ на 49,4% (271 т), завислих речовин на 726,1 (172 т), нітритів на 36,4% (4 т), СПАР на 29,6,4% (1,057 т) по області відбулося, в основному, на КП «Івано-Франківськводокотехпром» м. Івано-Франківськ. В 2014 році вісім місяців частина стоків даного підприємства не проходила біологічну очистку в зв'язку з проведенням масштабної реконструкції очисних споруд в рамках проекту «Розвиток міської інфраструктури в Україні». В 2015 році очисні споруди станції аерації працювали цілий рік. Після реконструкції значно ефективніше працюють аеротенки, стадія мехочистки.

Зменшення кількості скидів по хрому загальному на 24% (0,048 т), нафтопродуктах на 37,2% (0,696 т), залізу на 23,9% (1,334 т), фенолах на 37,5% (0,005 т) пройшло внаслідок зменшення в 2015 році обсягів виробництва та скиду стічних вод на очисні споруди КП «Івано-Франківськводокотехпром» ВАТ «Хутрофірма Тисмениця» м. Тисмениця (на 0,4 тис.м³), ТОВ «СП «МРВ-ЮКРЕЙН» м. Тисмениця (на 3,7 тис.м³), ДП «Івано-Франківський котельно зварювальний завод» (на 3,0 тис.м³), ДП «Карпати» м. Івано-Франківськ (на 1,3 тис.м³), ПАТ завод «Промприлад» м. Івано-Франківськ на 0,3 тис.м³) і відповідно КП «Івано-Франківськводокотехпром» м. Івано-Франківськ скинуто хрому 0,008 т в 2015 р. проти 0,059 т в 2014 р., нафтопродуктів 0,981 т проти 1,670 т, заліза 4,150 т проти 5,375 т, фенолу 0,003 т проти 0,006 т.

Збільшення кількості скиду цинку на 36,7% (на 0,055 т) відбулося за рахунок КП «Івано-Франківськводокотехпром» м. Івано-Франківськ (із 0,15 тонн в 2014 р. до 0,205 тонн в 2015 р.), яке приймало на очистку фільтрат з полігону твердих побутових відходів (таблиця 4.2.1.2).

Таблиця 4.2.1.2

Обсяги скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти по галузях народного господарства і окремих підприємствах в Івано-Франківській області за 2015 рік*

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Скинуто зворотних вод в поверхневі водні об'єкти / млн.м ³ /				
	Всього	в тому числі :			
		без очистки	недост. очищені	норм. чисті без очистки	нормат. очищені
А	1	2	3	4	5
Івано-Франківська область	58,26	0,030	0,619	10,31	47,30
Промисловість	14,17	0,011	0,209	2,484	11,47
ДТЕК Бурштинська ТЕС м.Бурштин	2,396	-	-	2,396	-

НГВУ «Долинанафтогаз» м. Долина	0,068	-	0,068	-	-
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» м. Надвірна	2,889	-	-	-	2,889
ПАТ «Живиця» смт. Вигода	0,011	0,011	-	-	-
ТОВ «Уніплит» смт. Вигода	0,936	-	0,100	0,039	0,798
ТОВ «Карпатнафтохім» с. Мостище Калуського р-ну	7,050	-	-	0,034	7,016
Сільське господарство	7,436	-	-	7,425	0,011
в т.ч.: рибне господарство	7,425	-	-	7,425	-
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	36,62	0,019	0,393	0,405	35,80
Верховинське ВКП смт. Верховина	0,019	-	0,019	-	-
КП «Галичводоканал»	0,085	-	0,023	-	0,062
Долинське ВУВКГ м. Долина	0,698	-	-	0,218	0,479
КП «Коломияводоканал» м. Коломия	5,722	-	-	-	5,722
МКП «Косівміськводосервіс» м. Косів	0,069	-	0,069	-	-
КП «Тлумач-водоканал» с. Гончарівка	0,087	-	0,087	-	-
ЖКГ с. Задністрянське Галицького р-ну	0,028	-	0,028	-	-
КП «Житловик» м. Бурштин	0,875	-	-	-	0,875
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	27,50	-	-	0,187	27,31
ДП «Підприємство Долинського ВЦ 118» с. Тростянець	0,016	0,016	-	-	-

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності).

В 2015 році згідно поданих звітів за формою № 2ТП-водгосп (річна) 27 водокористувачів скидали забруднені зворотні води у поверхневі водні об'єкти.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є такі підприємства як: ВУВКГ смт. Богородчани (0,045 млн.м³ недостатньо очищених); КП «Галичводоканал» (0,023 млн.м³ недостатньо очищених); НГВУ «Долинанафтогаз» м. Долина (0,068 млн.м³ недостатньо очищених); Газопереробний завод м. Долина (0,030 млн.м³ недостатньо очищених); МКП «Косівміськводосервіс» м. Косів (0,069 млн.м³ недостатньо очищених); ДП «Санаторій «Черче» с. Черче Рогатинського р-ну (0,035 млн.м³ недостатньо очищених); Ворохтянська навчально-спортивна база «Заросляк» смт. Ворохта (0,002 млн.м³ без очистки); ПАТ «Живиця» смт. Вигода (0,011 млн.м³ без очистки); ДП «Підприємство Долинського ВЦ 118» с. Тростянець Долинського р-ну (0,016 млн.м³ без очистки); ТОВ «Уніплит» смт. Вигода (0,100 млн.м³ недостатньо очищених); обласний дитячий санаторій «Ясень» с. Ясень Рожнятівського р-ну (0,001 млн.м³ без очистки); ЖКГ с. Задністрянське Галицького району (0,028 млн.м³ недостатньо очищених); ЖКП «Техносервіс» с. Пядики Коломийського р-ну (0,020 млн.м³ недостатньо очищених). (таблиця 4.2.2.1).

Таблиця 4.2.2.1

**Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин водокористувачами –
забруднювачами до поверхневих водних об'єктів***

Назва водокористувача-забруднювача	2014рік		2015рік	
	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруд- нюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруд- нюючих речовин, т
1	2	3	4	5
р. Чорний Черемош				
Верховинське ВКП	0,021	12,042	-	-
р. Дністер				
КП «Галичводоканал»	0,089	65,003	-	-
Галицька виправна колонія №128	0,006	7,029	0,004	4,019
р. Турянка				
ЦРЛ м. Долина	0,007	2,028	-	-
ДП «Підприємство Долинського ВЦ 118	0,02	6,002	0,016	12,031
НГВУ «Долина нафтогаз»	0,0467	15	-	-
р. Луцава				
НГВУ «Долина нафтогаз»	0,0362	13,6	-	-
р.Прут				
Коломиська ВК 41	0,012	11,109	-	-
Ворохтянська навч. спорт. база «Заросляк»	0,003	1,001	0,002	0,001
КП «Селещине комунальне підприємство» смт. Ворохта	0,011	4,001	-	-
р. Ворона				
Коршівський геріатричний пансіонат	0,004	4	-	-
р. Волиця				
МКП «Косівміськводосервіс»	0,057	39,103	-	-
р. Гиля Ліпа				
ДП «Санаторій Черче»	0,041	87,418	0,035	108,046
ЖКГ с. Задністрянське Галицького р-ну	0,024	30,075	-	-
р. Тлумачик				
КП «Тлумач-водоканал»	0,086	128,289	0,087	132,257
стр. Добровітка				
ДП «Коломийський держветсанзавод»		1,002	-	-
ЖКП «Техносервіс»	0,02	12,061	-	-
р. Свіча				
ПАТ «Живиця»	0,009	4,009	0,011	5,018
р. Чорнява				
ККП смт. Гвіздець	0,008	6,015	0,007	7,01
стр. Турка				
Заболотівський ККП	0,012	7,002	0,010	6,016
КП «Сільський водник»	0,005	2,007	-	-
р. Саджава				
ТЗОВ «Уніплит»	0,888	484,296	0,898	542,245
НГВУ «Долина нафтогаз»	0,0014	0,3	-	-
р. Лімниця				
Обл. дитячий санаторій «Ясень»	0,001	1,003	0,001	1,003
Санаторій-профілакторій «Сокіл» Бурштинської ТЕС	0,008	2,009	-	-
р. Прутець				
Благодійна установа «Дитяче селешче	0,002	1,005	-	-

р. Бистриця Солотвинська				
Солотвино ЖКГ	0,003	2,003	-	-
р. Сівка				
КП «Екопобутсервіс»	0,006	7,02	-	-

* За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.2.2.2.

**Список водокористувачів, що допустили скид
забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти за 2015 рік
по Івано-Франківській області (по сферах діяльності)
/млн.м³/***

Нафтовидобувна промисловість 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. #АК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ #АК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСН. СПОРУД ВСЬОГО
260049: НГВУ "ДОЛИНАНА#ТОГАЗ" М.ДОЛИНА	1.153	1.306	0.068	-	0.068	-	-	0.158
Р А З О М П О ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	1.153	1.306	0.068	-	0.068	-	-	0.158

Газова промисловість 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. #АК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ #АК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСН. СПОРУД ВСЬОГО
260050: ГАЗОПЕРЕРОБНИЙ З-Д М.ДОЛИНА	0.247	43.88	0.030	-	0.030	-	-	0.037
Р А З О М П О ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.247	43.88	0.030	-	0.030	-	-	0.037

Хімічна промисловість 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. #АК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ #АК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСН. СПОРУД ВСЬОГО
260392: ПАТ "ЖИВИЦЯ" СМТ ВИГОДА	0.045	-	0.011	0.011	-	-	-	-
Р А З О М П О ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.045	-	0.011	0.011	-	-	-	-

Ліс. деревообр. і целюл.-папер. пром-сть 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. ФАК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ ФАК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСН. СПОРУД ВСЬОГО
260171: КОЛОМІЙСЬКА ВК-41 С.ТОВМАЧИК	0.012	-	0.010	-	0.010	-	-	0.110
260525: ТОВ "УНІПЛИТ" СМТ.ВИГОДА	0.325	10.50	0.936	-	0.100	0.039	0.798	1.464
Р А З О М П О ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.337	10.50	0.947	-	0.110	0.039	0.798	1.574

Будівництво 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. ФАК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ ФАК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСН. СПОРУД ВСЬОГО
260054: ПАТ "УКРНАФТА" ПРИКАРПАТСЬКЕ УБР М. ДОЛИНА	0.011	-	0.003	-	0.002	-	0.001	0.011
260056: ДОЛИНСЬКЕ ТАМПОНАЖНЕ УПРАВЛІННЯ М.ДОЛИНА	0.003	0.003	0.016	-	0.016	-	-	0.038
Р А З О М П О ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.014	0.003	0.020	-	0.018	-	0.001	0.049

Здоров'я і фізкультура 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. ФАК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ ФАК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСН. СПОРУД ВСЬОГО
260069: ЦЕНТРАЛЬНА РАЙЛІКАРНЯ М.ДОЛИНА	0.021	-	0.009	-	0.009	-	-	0.009
260230: ДП "САНАТОРІЙ "ЧЕРЧЕ" С.ЧЕРЧЕ РОГАТИНСЬКОГО Р-НУ	0.041	-	0.035	-	0.035	-	-	0.037
260281: ВОРОХТЯНСЬКА НАВЧ.СПОРТ.БАЗА "ЗАРОСЛЯК" СМТ.ВОРОХТА	0.002	-	0.002	0.002	-	-	-	-
260527: ОБЛ. ДИТЯЧИЙ САНАТОРІЙ "ЯСЕНЬ" С.ЯСЕНЬ РОЖНЯТІВСЬКОГО Р-НУ	0.001	-	0.001	0.001	-	-	-	-
260632: САНАТОРІЙ-ПРОФІЛАКТОРІЙ "СОКІЛ" БУРШТИНСЬКОЇ ТЕС С.СОКІЛ ГАЛИЦЬКОГО Р-	0.009	-	0.009	-	0.009	-	-	0.037
Р А З О М П О ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.075	-	0.057	0.004	0.053	-	-	0.082

Комунальне і побутове водопостачання 2015 р

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРІСН. #АК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ #АК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСТ. СПОРУД ВСЬОГО
260004: ВУВКГ СМТ.БОГОРОДЧАНИ	0.140	-	0.205	-	0.045	-	0.160	0.675
260004:	не звітуючі підприємства							
	0.029	-	-	-	-	-	-	-
260013: ВЕРХОВИНСЬКЕ ВКП СМТ ВЕРХОВИНА	0.028	-	0.019	-	0.019	-	-	0.033
260013:	не звітуючі підприємства							
	0.013	-	-	-	-	-	-	-
260020: КП "ГАЛИЧВОДОКАНАЛ" М.ГАЛИЧ	0.064	-	0.085	-	0.023	-	0.062	0.292
260020:	не звітуючі підприємства							
	0.013	-	-	-	-	-	-	-
260192: МКП "КОСІВМІСЬКВОДОСЕРВІС" М.КОСІВ	0.011	-	0.069	-	0.069	-	-	0.730
260192:	не звітуючі підприємства							
	0.003	-	-	-	-	-	-	-
260267: КП "ТЛУМАЧ-ВОДОКАНАЛ" С.ГОНЧАРІВКА ТЛУМАЦЬКОГО Р-НУ	0.055	-	0.087	-	0.087	-	-	0.657
260267:	не звітуючі підприємства							
	0.021	-	-	-	-	-	-	-
260477: ККП СМТ.ГВІЗДЕЦЬ	0.004	-	0.007	-	0.007	-	-	0.007
260477:	не звітуючі підприємства							
	0.003	-	-	-	-	-	-	-
260483: ЗАВОЛОТІВСЬКИЙ ККП СМТ.ЗАВОЛОТІВ	0.006	-	0.010	-	0.010	-	-	0.146
260483:	не звітуючі підприємства							
	0.005	-	-	-	-	-	-	-
260528: ПІДПРИЄМСТВО ЖКГ С.ЗАДНІСТРІАНСЬКЕ ГАЛИЦЬКОГО Р-НУ	0.025	-	0.028	-	0.028	-	-	0.073
260528:	не звітуючі підприємства							
	0.001	-	-	-	-	-	-	-
260617: ЖКП "ТЕХНОСЕРВІС" С.ПЯДИКИ КОЛОМІЙСЬКОГО Р-НУ	0.023	-	0.020	-	0.020	-	-	0.200
260617:	не звітуючі підприємства							
	0.002	-	-	-	-	-	-	-
260638: СОЛОТВИНО ЖКГ	-	-	0.003	-	0.003	-	-	0.018
260759: КП "СЕЛИЩНЕ КОМУНАЛЬНЕ ПІДПР-ВО" СМТ.ВОРОХТА	0.004	-	0.014	-	0.014	-	-	0.037
260759:	не звітуючі підприємства							
	0.006	-	-	-	-	-	-	-
260907: КП "СІЛЬСЬКИЙ ВОДНИК" С. ТУРКА КОЛОМІЙСЬКИЙ Р-Н	0.005	-	0.005	-	0.005	-	-	0.010
260907:	не звітуючі підприємства							
	0.004	-	-	-	-	-	-	-
260923: КП "ЕКОПОВУТСЕРВІС" ВОЙНИЛІВСЬКОЇ С.Р. СМТ. ВОЙНИЛІВ КАЛУСЬКИЙ Р-Н	0.005	-	0.007	-	0.007	-	-	0.072
260923:	не звітуючі підприємства							
	0.003	-	-	-	-	-	-	-

Лист: 2

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. ФАК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ ФАК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСТ. СПОРУД ВСЬОГО
РАЗОМ ПО ЗВІТУЮЧИХ	0.369	-	0.557	-	0.335	-	0.222	2.950
НЕ ЗВІТУЮЧИХ	0.102	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ ПО ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.471	-	0.557	-	0.335	-	0.222	2.950

Виправні колонії

Лист: 1

НАЗВА ПІДПРИЄМ- СТВА	ВИКОР. ПРИСН. ФАК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ ФАК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСТ. СПОРУД ВСЬОГО
260315: ГАЛИЦЬКА ВИПРАВНА КОЛОНИЯ N 128 С.МАРИНОПІЛЬ	0.004	-	0.004	-	0.004	-	-	0.073
260467: ДП "ПІДПР-ВО ДОЛИНСЬКОГО ВЦ 118" С.ТРОСТЯНЕЦЬ ДОЛИНСЬКОГО Р-НУ	0.016	-	0.016	0.016	-	-	-	-
РАЗОМ ПО ВСІХ ПІДПРИЄМСТВАХ	0.020	-	0.020	0.016	0.004	-	-	0.073

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Таблиця 4.2.2.3.

**Скид забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти
за 2015 рік по Івано-Франківській області (по галузях)***

Лист: 1

НАЗВА ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ	ВИКОР. ПРИСН. ФАК- ТИЧНО	ПОВТ. ЗВОРОТ ФАК- ТИЧНО	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ ВСЬОГО	СКИД ПОВЕРХ БЕЗ ОЧИСТ.	СКИД ПОВЕРХ НЕВИХ НДО	СКИД ПОВЕРХ НОРМ/Ч Б/ОЧИС	СКИД ПОВЕРХ НОРМАТ ОЧИЩЕН	ПОТУЖ. ОЧИСТ. СПОРУД ВСЬОГО
УСЬОГО ПО РЕГІОНУ	2.362	55.68	1.709	0.030	0.619	0.039	1.021	4.921
ПРОМИСЛОВІСТЬ	1.783	55.68	1.056	0.011	0.209	0.039	0.798	1.768
нафтовидобувна пром.	1.153	1.306	0.068	-	0.068	-	-	0.158
газова пром-сть	0.247	43.88	0.030	-	0.030	-	-	0.037
хімічна пром-сть	0.045	-	0.011	0.011	-	-	-	-
ліс.дер-обр.і целпап	0.337	10.50	0.947	-	0.110	0.039	0.798	1.574
СІЛЬСЬКЕ ГОСП-СТВО	-	-	-	-	-	-	-	-
БУДІВНИЦТВО	0.014	0.003	0.020	-	0.018	-	0.001	0.049
ЖИТЛКОМП.І ПОБУТОВЕ СЛ	0.565	-	0.634	0.019	0.393	-	0.222	3.104
ком.і побут.водопост	0.471	-	0.557	-	0.335	-	0.222	2.950
здор.фізкульт.созбав	0.075	-	0.057	0.004	0.053	-	-	0.082

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

4.2.3. Трансрегіональне забруднення поверхневих вод

За останніх п'ять років перевищень ГДК за вмістом солей не виявлено.

За даними моніторингу державної екологічної інспекції в Чернівецькій області в граничному створі з Чернівецькою областю вміст органічних забруднень по біохімічному споживанню (БСК₅) коливається від

2,37 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³, що в межах норми. Вміст неорганічних солей 125,0 мг/дм³, що також в межах норми. На границі із Чернівецькою областю р. Дністер характеризується показниками, які практично всі відповідають нормативам ГДК, тобто на території області якість води у Дністрі покращується.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Гідрохімічний режим поверхневих вод має свої сезонні особливості, пов'язані з водністю, інтенсивністю процесів самоочищення, господарським використанням річки.

Для оцінки стану водних об'єктів застосовуються показники якості вод, тобто нормовані фізичні, гідрохімічні та гідробіологічні характеристики, величини яких дають можливість робити висновки про стан та можливість використання водних ресурсів. Для поверхневих вод діють три групи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин: для вод рибогосподарських водойм згідно «Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) і орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм», для вод господарсько-питного та культурно-побутового водокористування – згідно Санітарних правил і норм № 4830-88 «Охорона поверхневих вод від забруднення».

Для оцінки якості вод використано гранично допустимі концентрації (ГДК) забруднюючих речовин для водойм рибогосподарського водокористування.

У 2015 році контроль якості поверхневих вод проводився суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля.

Оцінка якості поверхневих вод за гідрохімічними показниками у області здійснювалась на основі аналізу середньомісячних величин гідрохімічних показників у порівнянні з відповідними значеннями їх граничнодопустимих концентрацій (ГДК) та фоновими показниками.

Аналіз якості поверхневих вод суші в області здійснювався за басейновим принципом у відповідності до наступних головних річкових басейнів: басейни річок Дністер та Дунай (таблиця 4.3.1.1).

Річка Бистриця Солотвинська

Якісний стан води в річці характеризується показниками, значення яких не перевищують ГДК і змінювались протягом року таким чином:

- ХСК – від 6,5 мгО₂/дм³ до 12,0 мгО₂/дм³;
- БСК_{повне} – від 2,1 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 8,1 мг/дм³ до 12,8 мг/дм³;
- азот амонійний – від 0,04 мг/дм³ до 0,16 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення показників за 2014 рік (ХСК – 13 мгО₂/дм³, БСК_{повне} – 2,7 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,19 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води в річці Бистриця Солотвинська не змінився. За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Бистриця Надвірнянська

Якісний стан води в річці характеризується показниками, значення яких не перевищують ГДК і змінювались протягом року таким чином:

- ХСК – від 5,1 мгО₂/дм³ до 9,0 мгО₂/дм³;
- БСК_{повне} – від 2,0 мгО₂/дм³ до 2,4 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 8,0 мг/дм³ до 12,5 мг/дм³;
- азот амонійний – від 0,04 мг/дм³ до 0,17 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення показників за 2014 рік (ХСК – 11 мгО₂/дм³, БСК_{повне} – 2,5 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,17 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води в річці Бистриця Надвірнянська майже не змінився.

За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Лімниця

Дослідження якості води р. Лімниця проводилося у створі в с. Вістова. За показниками якості води р. Лімниця належить до найчистіших приток Дністра і є заказником місцевого значення.

Вода в річці Лімниця характеризується показниками, значення яких не перевищують ГДК і змінювались протягом року таким чином:

- ХСК – від 5,9 мгО₂/дм³ до 12 мгО₂/дм³;
- БСК_{повне} – від 2,0 мгО₂/дм³ до 2,4 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 8,6 мг/дм³ до 12,2 мг/дм³;
- азот амонійний – від 0,11 мг/дм³ до 0,14 мг/дм³.

Порівнюючи максимальні значення цих показників у 2015 році із значеннями показників 2014 року (ХСК – 7,9 мгО₂/дм³, БСК_{повне} – 2,4 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,16 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан р. Лімниця у 2015 році змінився незначно. За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Свіча

Вода з р. Свіча в с. Гошів досліджувалася щоквартально.

У 2015 році значення показників якості води не перевищували ГДК та змінювались в межах:

- ХСК – від 6,1 мгО₂/дм³ до 8,0 мгО₂/дм³;
- БСК_{повне} – від 2,1 мгО₂/дм³ до 2,3 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 8,6 мг/дм³ до 12,0 мг/дм³;
- азот амонійний – від 0,11 мг/дм³ до 0,20 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення показників за 2014 рік (ХСК – 8,8 мгО₂/дм³, БСК_{повне} – 2,8 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,23 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в р. Свіча у с. Гошів у 2015 році змінився незначно. За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Прут

На р. Прут в м. Коломия якість води досліджувалася щоквартально і характеризується показниками, значення яких не перевищують ГДК:

- ХСК – від 6,0 мгО₂/дм³ до 8,2 мгО₂/дм³;

- БСК_{повне} – від 2,0 мгО₂/дм³ до 2,4 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 7,6 мг/дм³ до 11,8 мг/дм³;
- азот амонійний – від 0,078 мг/дм³ до 0,26 мг/дм³.

Порівнюючи дані за 2015 рік з результатами гідрохімічних досліджень за 2014 рік (ХСК – 9,0 мгО₂/дм³, БСК_{повне} – 2,4 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,17 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в річці не змінився.

За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Дністер

Дослідження якості води з р. Дністер у звітний період проводились у чотирьох створах – на території Івано-Франківської області у створі в с. Перлівці та в м. Галич, на кордоні з Львівською областю у створі в с. Сівка Войнилівська, на кордоні з Чернівецькою та Тернопільською областями у створах в с. Устечко.

За даними гідрохімічних досліджень встановлено, що середні величини показників якості води у річці Дністер не перевищують ГДК. Протягом останніх років спостерігалася тенденція до їх зниження, а за 2012 – 2015 роки показники стабілізувалися. Так, в р. Дністер у контрольному створі в м. Галич середнє значення БСК_{повне} у 2007 році було рівне 4,0 мгО₂/дм³, що в 1,3 рази вище ГДК, у 2011 році – 2,9 мгО₂/дм³, у 2012 році – 2,2 мгО₂/дм³, у 2013 році – рівне 2,3 мгО₂/дм³, у 2014 році – рівне 2,6 мгО₂/дм³, а в 2015 році значення БСК_{повне} рівне 2,4 мгО₂/дм³. Така ж тенденція і з максимальними показниками. Так, максимальна концентрація хімічного споживання кисню в р. Дністер у контрольному створі в м. Галич у 2007 році – 18,7 мгО₂/дм³, у 2011 році – 13 мгО₂/дм³, у 2012 році – 13 мгО₂/дм³, у 2013 році – 11 мгО₂/дм³, у 2014 році – 13 мгО₂/дм³, в 2015 році значення ХСК рівне 10 мгО₂/дм³.

З чотирьох створів спостережень за станом якості води на р. Дністер, максимальні значення забруднюючих речовин зафіксовані у створі в с. Устечко – значення БСК_{повне} рівне 4,3 мгО₂/дм³, що в 1,4 рази вище ГДК, значення ХСК рівне 18 мгО₂/дм³, що в 1,2 рази вище ГДК. Факти перевищення величин ГДК в цьому створі, очевидно, пов'язані з впливом лівих приток р. Дністер – річок Стрипа та Коропець, що приймають стоки водокористувачів Тернопільської області.

У створі в с. Сівка-Войнилівська відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

У створі в с. Перлівці за еколого-санітарними критеріями води в річці Дністер є III класу 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені», а в цілому відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

У створі в м. Галич відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Води в р. Дністер у створі в с. Устечко за еколого-санітарними

критеріями є III класу 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені», а в цілому відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Аналіз значень блокових індексів показує, що в р. Дністер забруднення води проходить в основному за еколого-санітарними показниками – біогенними речовинами і надмірною кількістю органічних речовин природного походження.

Річка Свіча

Дослідження води проводились в с. Міжріччя щоквартально. У 2015 році значення показників якості води змінювались в межах:

- БСК_{повне} – від 2,5 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 11 мгО₂/дм³ до 14 мгО₂/дм³;
- азот амонійний – від 0,20 мг/дм³ до 0,26 мг/дм³, що є в межах норми.

Беручи до уваги максимальні значення цих показників за 2014 рік (БСК_{повне} – 3,6 мгО₂/дм³, ХСК – 16 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,26 мг/дм³), можна зробити висновок, що стан води в р. Свіча у 2015 році дещо покращився.

За еколого-санітарними критеріями води в річці є II класу 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті», а в цілому відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Сівка

Якість води в р. Сівка досліджувалась у двох створах в смт. Войнилів та в с. Сівка Войнилівська (гирло).

У 2015 році значення показників якості води змінювались в межах:

- БСК_{повне} – від 2,3 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³ (в межах норми);
- ХСК – від 12 мгО₂/дм³ до 17 мгО₂/дм³ (в 1,1 рази вище ГДК);
- азот амонійний – від 0,17 мг/дм³ до 0,55 мг/дм³ (в межах норми).

Беручи до уваги максимальні значення цих показників за 2014 рік (БСК_{повне} – 4,8 мгО₂/дм³, ХСК – 23 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,86 мг/дм³) можна зробити висновок, що стан води в р. Сівка у 2015 році змінився незначно.

Важливим показником для характеристики стану р. Сівка є вміст солей, оскільки ця річка приймала стоки промислових підприємств м. Калуш. Проте, з припиненням діяльності ДП «Калійний завод», вміст солей дещо знизився, хоча і залишається високим. У 2015 році максимальне значення цього показника рівне 1318 мг/дм³, що у 1,3 рази вище ГДК, середнє значення вмісту солей рівне 881,3 мг/дм³. За критерієм мінералізації води в річці є прісні, олігогалінні, за критеріями забруднення компонентами сольового складу води належить до IV класу якості 6 категорії і за їх станом це «погані», за ступенем чистоти – «брудні» води, а в цілому, відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями, води в річці є III класу якості 4 категорії і за їх станом є

«задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Річка Саджава

Проби води з р. Саджава відбиралися щоквартально. Створ спостереження встановлений за 9 км від гирла річки в м. Долина. Основними підприємствами-водокористувачами, що скидають стічні води в р. Саджаву є ТОВ «Уніплит», Долинське ВУВКГ, НГВУ «Долиналифтогаз», ПАТ «Прикарпатське УБР». Багаторічні дослідження підтверджують забруднення даної річки стічними водами підприємств-водокористувачів, що знаходяться в її басейні. Зафіксовано перевищення по показниках БСК_п, ХСК, азот амонійний. Так, найбільше значення показника БСК_п рівне 31,9 мгО₂/дм³, що в 10 разів вище ГДК, значення ХСК рівне 134 мгО₂/дм³, що у 8,9 разів вище ГДК, вміст азоту амонійного рівний 5,6 мг/дм³, що в 2,8 разів вище ГДК.

Концентрації забруднюючих речовин протягом 2015 року змінювалися в залежності від роботи підприємств і становили:

- БСК_{повне} – 12,1 мгО₂/дм³ – 31,9 мгО₂/дм³, що в 4 – 10 разів вище ГДК;
- ХСК – від 55 мгО₂/дм³ до 134 мгО₂/дм³, що в 3,7 – 8,9 разів вище ГДК;
- азот амонійний – 3,8 мг/дм³ – 5,6 мг/дм³, що в 1,9 – 2,8 разів вище ГДК.

За екологічною класифікацією відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є IV класу якості 6 категорії і за їх станом є «погані», за ступенем чистоти – «брудні».

Річка Луква

Якість води р. Луква досліджувалася у створі в с. Боднарів.

У 2015 році значення показників якості води не перевищували ГДК і змінювались в межах:

- БСК_{повне} – від 2,0 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 6,9 мгО₂/дм³ до 15 мгО₂/дм³;
- азот амонійний – від 0,18 мг/дм³ до 0,40 мг/дм³.

Порівнюючи максимальні значення цих показників у 2015 рік з результатами за 2014 рік (БСК_{повне} – 2,9 мгО₂/дм³, ХСК – 12 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,41 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в р. Луква майже не змінився.

За екологічною класифікацією відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Ворона

Дослідження якісного стану води у р. Ворона проводилось у створі в смт. Отинія і характеризується показниками, значення яких незначно перевищують ГДК. У р.Ворона скидає стічні води ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття» і для визначення впливу стоків цього підприємства на стан води в річці проводилось визначення вмісту нафтопродуктів і їх у пробах води не виявлено.

Протягом 2015 року значення основних показників забруднюючих речовин не перевищували ГДК і змінювалися в межах:

- БСК_{повне} – від 2,1 мгО₂/дм³ до 3,5 мгО₂/дм³ (в 1,2 рази вище ГДК);
- ХСК – від 7,6 мгО₂/дм³ до 26 мгО₂/дм³ (в 1,7 рази вище ГДК);

- азот амонійний – від 0,14 мг/дм³ до 0,62 мг/дм³.

Порівнюючи максимальні значення цих показників у 2015 рік з результатами за 2014 рік (БСК_{повне} – 2,9 мгО₂/дм³, ХСК – 10 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,22 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води у р. Ворона у 2015 році погіршився.

За екологічною класифікацією відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості, 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Річка Бистриця

Проби води з р. Бистриця відбиралися щоквартально у створі в с. Єзупіль і відображають вплив стічних вод КП «Івано-Франківськводокотехпром», тобто очисних споруд м. Івано-Франківська. На очисних спорудах цього підприємства проводилась масштабна реконструкція в рамках проекту «Розвиток міської інфраструктури в Україні». Після реконструкції значно ефективніше працюють аеротенки, стадія механічної очистки, внаслідок чого зменшився скид забруднюючих речовин і стан води в створі покращився. Якщо в 2014 році БСК_{повне} було вище ГДК в 2,3 рази, ХСК перевищувало норму в 1,7 разів, то в 2015 році всі показники були в нормі і основні з них протягом року змінювалися таким чином:

- БСК_{повне} – від 2,3 мгО₂/дм³ до 2,5 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 8,0 мгО₂/дм³ до 10,0 мгО₂/дм³;
- азот амонійний – від 0,078 мг/дм³ до 0,22 мг/дм³.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Прут

Дослідження якості води р. Прут проводились щоквартально у створі в м. Яремче. Якість води характеризується показниками, окремі з яких незначно перевищували ГДК і змінювалися в межах:

- БСК_{повне} – від 1,9 мгО₂/дм³ до 3,5 мгО₂/дм³, що в 1,2 рази вище ГДК;
- ХСК – від 5,9 мгО₂/дм³ до 18,0 мгО₂/дм³, що в 1,2 рази вище ГДК;
- азот амонійний – від 0,12 мг/дм³ до 0,86 мг/дм³.

Порівнюючи дані за 2015 рік з результатами гідрохімічних досліджень за 2014 рік (БСК_{повне} – 3,4 мгО₂/дм³; ХСК – 12,0 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,30 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан річки незначно погіршився, що пов'язано з розвитком туристичної галузі в Карпатах.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості, 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Річка Любіжня

Якість води р. Любіжня досліджувалася у створі в м. Делятин і характеризується показниками, що не перевищували ГДК.

Показники якості води в р. Любіжня знаходилися в межах:

- БСК_{повне} – від 2,0 мгО₂/дм³ до 3,0 мгО₂/дм³;

- ХСК – від 6,4 мгО₂/дм³ до 15 мгО₂/дм³;
- азот амонійний – від 0,16 мг/дм³ до 0,70 мг/дм³.

Порівнюючи дані 2015 року з результатами гідрохімічних досліджень за 2014 рік (БСК_{повне} – 3,7 мгО₂/дм³, ХСК – 16 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,37 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан річки Любіжня не змінився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Бурштинське і Чечвинське водосховища

Показники, характерні для Бурштинського водосховища у 2015 році:

- БСК_{повне} – від 2,7 мгО₂/дм³ до 3,1 мгО₂/дм³, що в 1,03 рази вище ГДК;
- ХСК – від 10 мгО₂/дм³ до 14 мгО₂/дм³, що є в межах норми;
- азот амонійний – від 0,078 мг/дм³ до 0,20 мг/дм³, в межах норми.

Беручи до уваги значення показників за 2014 рік (БСК_{повне} – 4,1 мгО₂/дм³, ХСК – 15 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,20 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води у Бурштинському водосховищі не змінився і є задовільним.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Показники, характерні для Чечвинського водосховища:

- БСК_{повне} – від 2,4 мгО₂/дм³ до 2,8 мгО₂/дм³, в межах норми;
- ХСК – від 9,2 мгО₂/дм³ до 12 мгО₂/дм³, в межах норми;
- азот амонійний – від 0,19 мг/дм³ до 0,26 мг/дм³, в межах норми.

Порівнюючи значення БСК_{повне}, ХСК та азоту амонійного зі значеннями за 2014 рік (БСК_{повне} – 2,7 мгО₂/дм³, ХСК – 12 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,26 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води у Чечвинському водосховищі майже не змінився і є задовільним.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Таблиця 4.3.1.1.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за рік (в одиницях кратності відповідних ГДК) *

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей							
	Завислі речовини мг/л	Вміст солей мг/л	Амоній солевий мг/л	нітрати мг/л	Хлориди мг/л	Сульфати мг/л	БСК -5 мг/л	Нафтопродукти мг/л
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Контрольні створи водного об'єкту господарсько-побутового призначення:								
БАСЕЙН РІКИ ДНІСТЕР								
Дністер								
Дністер	17,562	350,87	0,22	2,806	30,75	58,06	2,02	0
Свіча								
Свіча	9	182,62	0,25	2,32	8,55	32,62	1,82	0

Сівка								
Сівка	25,5	881,25	0,36	5,36	311,75	146,12	2,01	0
Саджава								
Саджава	63,75	259,5	5,5	2,72	23,5	31,25	17,2 7	0,04
Лімниця								
Лімниця	6,25	154	0,162	2,22	12,97	22,25	1,6	0
Луква								
Луква	10,75	302,75	0,35	1,65	46,75	39	1,8	0
Бистриця Солотвинська								
Бистриця Солотвинська	14	259,92	0,11	2,3	23,33	37,17	1,84	0
Бистриця надвірнянська								
Бистриця надвірнянська	8,67	236,33	0,095	2,11	11,92	32,33	1,65	0
Бистриця								
Бистриця	12	293,75	0,16	4,27	21,75	52,25	1,8	0
Ворона								
Ворона	18,5	275,75	0,46	10,22	33,25	48	2,17	0
БАСЕЙН РІКИ ДУНАЙ								
Прут								
Прут	21	288,12	0,35	2,54	26,59	36,12	1,84	0
Любіння								
Любіння	25,25	319	0,47	2	18,47	45,25	1,97	0
ВОДОСХОВИЩА								
Чечвинське								
Чечвинське	13,25	215,5	0,295	2,6	13,22	39	1,95	0
Бурштинське								
Бурштинське	18,25	593,25	0,19	4,7	22,5	189,25	2,15	0

* За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоцинозів

У 2015 році гідробіологічна оцінка якості вод області не проводилась.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

В 2015 році фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» було досліджено 1465 проб води на бактеріологічні показники, з них 14 нестандартних (0,9%).

З комунальних водопроводів 1224 проб води на мікробіологічні показники, з яких нестандартних 8, що складає (0,7 %).

З відомчих водопроводів відібрано 122 проби води на мікробіологічні показники, з них нестандартних - 0.

З сільських водопроводів відібрано 119 проб води на мікробіологічні показники, з них нестандартних-6 (5%).

Динаміка стану водних об'єктів з огляду на епідемічну ситуацію у 2015 році, в основному, позитивна.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Радіологічні дослідження проводились у водах відкритих водойм та

джерел водопостачання населених пунктів, передбачених Програмою державного моніторингу довкілля.

Результати радіологічних досліджень показали, що у досліджуваних об'єктах не виявлено перевищення вмісту цезію 137 і стронцію 90 понад встановлених допустимих рівнів вмісту радіонуклідів.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

За даними ДУ «Івано-Франківський ОЛЦ МОЗ України» в Івано-Франківській області у 2015 році функціонувало 42 централізованих водопроводи, з них 24 - комунальних, 5- відомчих та 13 - сільських. З діючих централізованих водопроводів області 10 (23,8%) не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам через відсутність необхідного комплексу очисних споруд (комунальний водопровід міста Бурштин КП "Житловик"), знезаражуючих установок (комунальний водопровід м. Косів), відомчий водопровід ТзОВ "Уніплит" в с. Дзвиняч Богородчанського району, сільські водопроводи сіл Жовчів, Данильче, Добринів і Пуків Рогатинського району та Вікняни і Петрилів Тлумацького району), зон санітарної охорони -комунальний водопровід Брошнів-Осадської селищної ради Рожнятівського району через не вирішення земельного питання.

Фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» постійно інформується населення області про якість питної води, з цією метою в 2015 році – проведено 2 виступи по телебаченню, 2 - по радіо, опубліковано 23 статті в газетах, підготовлено 24 санбюлетні та прочитано 53 лекції.

4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

Морські водойми на території області відсутні.

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Протягом 2015 року в області реалізовано понад 70 заходів, які сприяли покращенню і стабілізації водних об'єктів в регіоні.

На охорону та раціональне використання водних ресурсів в Івано-Франківській області з обласного фонду ОНПС в 2015 році було передбачено виділити 37091,655 тис. грн., фактично профінансовано – 33493,3574 тис. гривень Першочергові заходи спрямовувались на проектування, реконструкцію та будівництво очисних споруд і каналізаційних систем в басейнах річок Прут та Дністра.

З державного фонду ОНПС виділено 12850,0 тис. грн. для реконструкції центрального каналізаційного колектора та будівництво каналізаційних мереж в районі вулиць Комунальна-Мельничука м. Надвірна.
Станом на 31.12.2015 року профінансовано 10206,659 тис. гривень.

Одним із основних заходів з покращення екологічного стану річок, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг – це недопущення забруднення поверхневих вод і прилягаючих земельних масивів у т.ч. водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, будівництво нових та

реконструкція і ремонт діючих очисних споруд, недопущення скидання у відкриті водойми неочищених стоків.

Через обмежене фінансування з Державного бюджету природоохоронних заходів у т.ч. очистки забруднених стоків в області залучено кошти приватних підприємств, а також кошти екологічного фонду обласного і районних бюджетів.

Інтенсивний розвиток туристично-відпочинкового комплексу «Буковель» на території Яремчанської міської ради у верхів'ї водозбірної площі басейну р. Прут вимагає недопущення забруднення гірських річок в першу чергу основної артерії р. Прут, яка є джерелом питного водопостачання м. Коломиї і м. Снятин Івано-Франківської області та м. Чернівці Чернівецької області, а також населених пунктів Республіки Молдова.

У процесі виробничої діяльності, під час виконання протипаводкових експлуатаційних заходів і захисту від шкідливої дії вод, виконуються роботи, які мають природоохоронне значення.

Результати спостережень за станом водних об'єктів та гідротехнічних споруд. Міжрайонні управління водного господарства на землях водного фонду здійснюють догляд, проводять відповідні роботи (обкошення від бур'янів, підсів багаторічних трав, посадка, де це необхідно, живців верболозу, підтримання прибережних смуг у належному санітарному стані тощо). За звітний період фактично посаджено верболозу (біологічного кріплення) на прибережних захисних смугах 1,7 га на суму 6,8 тис. грн. (таблиця 4.6.1).

Таблиця 4.6.1

Назва організації	План		Виконання	
	га	тис. грн.	га	тис. грн.
Галицьке МУВГ	1,0	2,2	1,0	2,2
Івано-Франківське МУВГ	0,5	1,9	0,5	1,9
Коломийське МУВГ	0,2	2,7	0,2	2,7
Разом:	1,7	6,8	1,7	6,8

Розробка проектів землеустрою щодо організації та встановлення меж територій водоохоронних зон у межах області/басейну. Розробка проектної документації на водоохоронні зони в минулі роки не виготовлялася через досить вагомі причини:

1) відсутність коштів у державному і місцевих бюджетах не дали можливості не те що виготовити проектну документацію на водоохоронні зони, але навіть поновити проекти прибережних захисних смуг вздовж рік, по яких збереглася документація ще з 1983 року, та виготовити проектну документацію на р. Прут, по якій документація не виготовлялася, оскільки на той час р. Прут відносили до категорії великих рік;

2) Водний кодекс України був підготовлений без врахування пропозицій регіонів, через що ст. 88 „Прибережні захисні смуги” неможливо застосувати при визначенні ширини захисних смуг на передгірських ділянках рік, частка яких переважає в загальній кількості охоплених проектами 1983 року.

У 1996 році інститутом “Львівдипроводгосп”, на замовлення

Дністровського БУВР, виготовлено проектну документацію “Першочергові заходи і рекомендації по розвитку водоохоронних зон річки Дністер в Івано-Франківській області”, яку в 1999 році передано обласному управлінню земельних ресурсів для винесення на місцях меж прибережних захисних смуг і передачі по актах землевласникам. Протягом 1999-2000 років межі прибережних захисних смуг вздовж р. Дністер винесено в натуру, але заходи, що передбачені проектною документацією, не виконуються через відсутність коштів.

Залишилися не винесені межі прибережних захисних смуг уздовж р. Прут через відсутність проектної документації.

У гірській зоні території області (біля 30% від загальної її площі) на землях державного лісового фонду, переважно всі прибережні смуги заліснені або залужені природним шляхом і знаходяться в постійному користуванні лісогосподарських організацій Держлісагентства України. Всі ліси в межах прибережних захисних смуг переведені в ліси першої категорії, які не підлягають вирубці і підтримуються в належному стані.

З метою здешевлення робіт, пов'язаних з відведенням земель водного фонду (прибережних захисних смуг) в облводресурсів створено окремий підрозділ (технічний відділ), на якого покладено обов'язки виготовлення проектної документації на водогосподарське будівництво і ремонтно-відновлювальні роботи, а також відведення земель водного фонду в постійне користування водогосподарським організаціям. Відділ укомплектовано кваліфікованими фахівцями землевпорядного і геодезичного профілю. На роботи отримано необхідні ліцензії. Відділ забезпечений комп'ютерною технікою, електронними і звичайними геодезичними приладами, транспортом, необхідними програмами, що дає можливість виконувати великий обсяг проектних і землевпорядних робіт.

Станом на 01.01.2016 року за період з 2004 року виготовлено 39 проектів і 68 державних актів на право постійного користування землями водного фонду (прибережними захисними смугами) на загальну площу 877,7001 га на території Богородчанського, Галицького, Калуського, Коломийського, Надвірнянського, Тисменицького і Снятинського районів.

Відновлення джерел та витоків річок. Важливим заходом в роботі облводресурсів та його підрозділів в звітному році було відновлення та впорядкування водних джерел. Проводились роботи по розчистці джерел від засмічення, укріпленню водовідвідних каналів кам'яним мощенням, облицювання колодязів, підсипка площадок та доріжок. Всього було облаштовано 31 джерело в т.ч. в с. Бишів, с. Більшівці, Галицького району, с. Княгинині Рогатинського району, смт. Лисець Тисменицького району, с. Кулачківці Снятинського району, с. Княздвір, с. Ценява Коломийського району.

Виконання протипаводкових заходів, їх економічна ефективність та соціальна значимість. Наявна технічна документація щодо визначення меж зон можливого затоплення (перелік річок або ділянок річок, загальна протяжність, площа), необхідність розроблення технічної документації щодо визначення меж зон можливого затоплення (перелік річок або

ділянок річок, загальна протяжність, площа). Більшість протипаводкових споруд, особливо у передгірській частині річок області, після проходження паводків останніх років перебувають в аварійному стані. В таблиці 4.6.2 подано відомості про кількість паводків і збитки від них починаючи від 1955 року (після того, як у вересні 1954 року було створено обласне управління водного господарства Станіславського облвиконкому і почалися систематичні протипаводкові роботи і підрахунки завданих збитків).

Таблиця 4.6.2

Відомості про збитки завдані паводками господарському
комплексу та населенню

Показники	1955- 1980	1981- 1990	1991- 2000	2001- 2005	2006- 2007	2008- 2009	2010- 2011	2012- 2015	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість паводків, шт.	34	7	23	13	3	3	3	-	86
Кошти, млн. грн.	43,986	53,484	55,763	49,007	67,335	445,98	88,318	40,198	881,631
Збитки, млн. грн.	361,500	68,220	185,401	234,00	168,727	4226,50	999,3	-	6243,711

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

Для виконання невідкладних заходів протипаводкових робіт, починаючи з 1956 р. освоєно 908,393 млн. грн., в тому числі у 2015 році – 13,273 млн. грн. Джерелами фінансування виступали: місцевий бюджет, екологічний фонд тощо.

Освоєння вказаних капвкладень дало можливість виконати передбачувані розробленими і затвердженими програмними документами:

- Комплексною програмою проведення протипаводкових заходів на 1994 – 2000 роки;
- Комплексною програмою захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь в Україні у 2001 – 2005 роках та прогноз до 2010 року;
- Комплексною програмою захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 року та прогноз до 2020 року;
- Державною цільовою програмою комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Прута і Сірету;
- Схемою комплексного використання і охорони водних і земельних ресурсів;
- Загальнодержавною цільовою програмою розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року.

Протипаводкові і природоохоронні заходи виконано на 53,1%.

Хід виконання робіт показано в таблиці 4.6.4.

Побудовані протипаводкові і протиерозійні споруди дали можливість повністю або частково захистити 56 населених пунктів.

Виконання протипаводкових заходів за видами робіт і % виконання від потреби, визначених Державними програмами протипаводкового захисту

Види робіт	Виконано, км		Потреба, км	Залишок, км	% виконання
	Всього	у т.ч. 2015 р.			
1	2	3	4	5	6
Дамби обвалування	269,347	-	484,7	214,683	56
Берегоукріплення	278,145	1,235	586,3	308,01	47,4
Регулювання русел рік	190,13	2,0	316,0	125,870	60,1
РАЗОМ:	737,622	3,235	1387,0	648,563	53,1

*За даними Івано-Франківського обласного управління водних ресурсів

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Погіршення стану навколишнього природного середовища зумовлює необхідність створювати такі умови, за яких природний фактор у процесі виробничо-господарської діяльності людини враховувався б повніше (коеволюційний підхід). Підтримання екологічного балансу Землі для безпечного функціонування суспільства безпосередньо залежить від стану біотичного та ландшафтного різноманіття, яке внаслідок їх екологічної, генетичної, економічної, соціальної, еволюційної та інших функцій відіграє визначальну роль у вирішенні основного завдання сталого розвитку – збереження природного середовища. Таким чином проблема його збереження і відтворення набула глобального характеру. Завдання полягає у недопущенні нових втрат і відтворенні втрачених природних біотопів (лісів, водно-болотних угідь, природних лук та ін.).

Серед сучасних концепцій збереження та відтворення (ренатуралізації) природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття помітне місце посідає концепція створення екомережі як своєрідної комплексної технології екологічно доцільної консервації земель та відтворення природних властивостей навколишнього середовища. Створення Всеєвропейської екомережі у рамках Всеєвропейської стратегії збереження біотичного і ландшафтного різноманіття (Софія, 1995) на основі поєднання національних, регіональних і місцевих екомереж визнано на сьогодні найбільш перспективним шляхом реалізації одного із принципів сталого розвитку – збереження і поетапне відтворення цілісності природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття.

Ідея створення екомережі – комплексної багатфункціональної системи відтворення природних властивостей навколишнього середовища, збереження біорізноманіття і забезпечення екологічної рівноваги є результатом осмислення того, що тільки збільшенням площі заповідних територій не можна зупинити деградацію природних екосистем. Вона

відображає бажання вийти за рамки заповідних територій, створити умови для відтворення біорізноманіття з метою забезпечення екологічної стійкості у природних і антропогенних ландшафтах, екологічної безпеки і сприятливих умов для існування живих організмів і людини. Однак, крім формування системи об'єднаних в екомережу стабілізуючих територій з певними обмеженнями використання природних ресурсів, суспільство потребує територій для отримання ресурсів сировини і виробництва продуктів харчування. Вказані проблеми тісно пов'язані між собою, створюючи певні труднощі щодо просторової організації та забезпечення функціонування еколого-соціально-економічних територіальних систем.

Необхідність формування екомережі на території Івано-Франківської області обумовлена порушенням цілісності і структурно-функціональної організації природних ландшафтів внаслідок значного антропогенного і техногенного навантаження. В результаті їх денатуралізації утворилися антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів і є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

У зв'язку з цим, виникає потреба формувати нове середовище, адаптоване до сучасних умов, із застосуванням басейнового, ландшафтно-екологічного, географічного та геоботанічного підходів. Формування такого середовища здійснюється шляхом створення екомережі, ренатуралізації антропогенізованих екосистем і конструювання «культурних ландшафтів».

Створення екомережі забезпечує реалізацію вимог екологічної безпеки через підвищення захищеності природних територіальних комплексів (екосистем) та їх компонентів від можливих антропогенно-техногенних уражень і формування безпечних умов життєдіяльності людини. Головна проблема при обґрунтуванні структури екомережі, забезпечення її функціонування і розвитку полягає в опрацюванні наукових засад її формування. Складність визначається значною кількістю завдань, пов'язаних зі створенням екомережі. Вони стосуються:

- 1) обґрунтування території (об'єкта), на якій формується екомережа і здійснюється управління нею;
- 2) охорони природи;
- 3) збільшення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- 4) збереження і відтворення природного різноманіття (біотичного, ландшафтного, екосистемного).

Забезпечення збалансованого проектування та функціонування екомережі, як комплексного природоохоронного просторового об'єкта, потребує формування його оптимальної територіальної структури, визначення місця об'єктів екомережі у складі земельного фонду, встановлення порядку (процедури) формування екомережі і її структурних елементів (таблиця 5.1.1.1). Зазначені аспекти проблеми є недостатньо обґрунтованими з наукових і методично-прикладних позицій, особливо в регіональному аспекті. Тому розробка засад, принципів і способів формування екомережі в Івано-Франківській області є актуальною.

Таблиця 5.1.1.1.

Площі земельних угідь – складових національної екомережі за роками,
тис.га

Категорії землекористування	2012	2013	2014	2015
Землі природоохоронного призначення	218,8	218,8	218,8	218,8
Сіножаті та пасовища	191,98	191,98	191,98	191,98
Землі водного фонду:	23,9	23,9	23,9	23,9
у т.ч. площа рибних ставків	3,8	3,8	3,8	3,8
Землі оздоровчого призначення	0,13	0,13	0,13	0,13
Землі рекреаційного призначення	11,47	11,47	11,47	11,47
Землі історико-культурного призначення	0,07	0,07	0,07	0,07
Ліси та ін. лісовкриті площі	474,7	474,7	474,7	474,7

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Рациональне використання природних ресурсів передбачає певне регламентування господарської діяльності. Для збереження природного середовища особливе значення має збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів, забезпечує сировиною і продуктами харчування, є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

Найбільшою загрозою біорізноманіттю є порушення цілісності і єдності природного рослинного покриву. Цей процес є результатом фрагментації, яка відбувається внаслідок знищення рослинного покриву через надмірне сільськогосподарське освоєння території, урбанізацію, осушення земель.

Фрагментація рослинного покриву, що наближається до 50 %, призводить до погіршення гідрологічного режиму території, клімат стає континентальнішим, збільшується швидкість вітру, розвивається ерозія ґрунтів, погіршуються умови існування всіх видів. На другому критичному рівні (75-80 % фрагментації) негативні процеси починають переважати і ведуть до зміни газового складу атмосфери, опустелювання. З'являється загроза, що природні території при подальшій деградації не зможуть виконувати свої основні функції (екологічну, генетичну, еволюційну, економічну, ресурсну, естетичну, оздоровчу) і людство втратить перспективу сталого розвитку.

Територіальна структура екологічної мережі має відповідати принципам достатності території для збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, забезпечення просторової цілісності і репрезентативності цих територій і формуватися з урахуванням ландшафтно-будови території. Складовою частиною процесу створення екомережі є добір достатньо збережених природних ландшафтних утворень, які б склали основу (природно-ландшафтний каркас) екомережі.

Формування регіональної екологічної мережі на території Івано-Франківської області є актуальним завданням, оскільки внаслідок антропогенного впливу порушена цілісність і структурно-функціональна

організація ландшафтів. У результаті денатуралізації природних ландшафтів утворилися природно-антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоєкосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, спрощення структури ландшафтних комплексів, погіршення водного балансу території, зниження енергетичної ефективності продукційного процесу.

Станом на 01.01.2016 р. площа деградованих та малопродуктивних земель, що передбачені для консервації, становила 23835,48 га.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 474 території та об'єкти загальною площею 218,8 тис.га, з них 32 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,6 тис. га і 442 об'єктів місцевого значення, площею 87,2 тис. га, що становить 15,7 % території області(таблиця 5.1.4.1.).

На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-Франківщини, тобто 418 видів, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 169 видів рослин і грибів занесені до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 211 – до Регіонального Червоного списку, 44 види рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, з них 19 – рідкісних рослинних угруповань, 18 – які перебувають під загрозою зникнення, 7 – типових рослинних угруповань, що підлягають охороні.

Тваринний світ – один з компонентів природних ресурсів області. Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 128 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України.

5.1.4. Формування національної екомережі

Прийнятий у 2000 році Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» та Закон України «Про екологічну мережу України» є законодавчою основою для організації заходів щодо формування екологічної мережі.

Ця програма є основою оптимізації системи природоохоронних територій та об'єктів природно-заповідного фонду області та об'єднання їх у вигляді складових структурних елементів екомережі з розрізненими ділянками природних та антропогенно трансформованих ландшафтів у єдиний екологічний каркас регіону.

За попередніми підрахунками до складу регіональної екологічної мережі області може бути залучено близько 60-70 % земельного фонду. За часткою земель у структурі екологічної мережі цей показник відповідатиме

європейським і світовим стандартам. Основу перспективної регіональної екологічної мережі складатимуть території та об'єкти природно-заповідного фонду з істотно обмеженим режимом природокористування. Програмою розвитку регіональної екологічної мережі до 2015 року прогнозується збільшення частки природно-заповідних земель, що дасть можливість забезпечити збереження та відтворення генетичного, видового та ландшафтного різноманіття. Решта територій, що передбачається включити до регіональної екологічної мережі, виконуватимуть функції екологічних коридорів, буферних зон, зон відтворення природної рослинності.

Процес формування екомережі є складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання і оптимізації багатьох елементів природної і соціальної сфер. Це системна форма охорони природи, головною метою якої є відновлення природної, територіальної і функціональної цілісності екосистем у поєднанні із невиснажливим використанням природних ресурсів.

Одним із завдань при формуванні екомережі є створення природної структури, яка б вирішувала не тільки проблеми збереження рослин, тварин та середовищ їх існування, але й надавала населенню соціальну та економічну користь і, поліпшуючи умови його існування, сприяла сталому розвитку території, особливо екологічно вразливих і сильно деградованих, екологічна місткість яких вичерпана.

В області продовжується робота по формуванню регіональної екологічної мережі. З обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2015 р. виділено 95 тис. грн. на виконання послуг щодо здійснення природоохоронного заходу «Розроблення проекту схеми регіональної екомережі». Українським науково-дослідним інститутом гірського лісівництва у 2015 р. визначені елементи регіональної екомережі в розрізі адміністративних районів. До складу регіональної екомережі запропоновано включити 947,391 тис.га земель, що складає біля 68,0 % території області (таблиця 5.1.4.1).

Таблиця 5.1.4.1.

Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

№ з/п	Адміністративні утворення (райони, міста)	Загальна площа області, тис.га	Загальна площа елементів екомережі	Елементи екомережі, тис.га									% території екомережі до загальної площі	% ПЗФ
				ПЗФ		Ліси та інші лісовкриті площі	Їножаті та пасовища	Прибережні смуги	Води	Курортні та лікувально-оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі, що підлягають консервації		
				всього	в т. ч. лісові									
1	Богородчанський	79,9	65,93	15,0	14,4	27,24	8,465	1,5	0,78	0	10,982	2	82,5	18,8
2	Верховинський	125,4	121,774	33,5	27,92	61,5	25,394	0,4	0,8	0,002	0,178	0	97,1	26,7
3	Галицький	72,3	32,109	14,687	12,2	0,01	9,365	0,7	3,54	0,007	0	3,8	44,4	20,3
4	Городенківський	74,7	23,847	14,422	5,4	0,56	0,4	3,6	1,56	0	0,005	3,3	31,9	19,3
5	Долинський	124,8	114,183	13,335	6,9	84,67	13,58	0,8	0,96	0,02	0,018	0,8	91,5	10,7
6	Калуський	64,7	36,042	4,754	4,2	15,1	10,2	1,4	1,87	0	0,018	2,7	55,7	7,3
7	Коломийський	102,6	52,314	0,62	0,3	25,4	18,78	1,8	2,37	0,015	0,029	3,3	51,0	0,6
8	Косівський	90,3	76,359	50	45,7	0,01	24,98	0,4	0,79	0,02	0,159	0	84,6	55,4
9	Надвірнянський	129,4	103,405	9,647	9,6	73,19	15,49	1,6	1,27	0,008	0	2,2	79,9	7,5
10	Рогатинський	81,5	34,998	0,285	0,09	15,69	13,7	0,9	1,41	0,011	0,002	3	42,9	0,3
11	Рожнятівський	130,3	110,695	5,201	3,6	87,98	12,97	2,1	1,88	0,021	0,043	0,5	85,0	4
12	Снятинський	60,2	18,453	0,113	0,02	5,62	8,3	1,2	1,42	0	0	1,8	30,7	0,2
13	Тисменицький	73,6	37,402	9,389	9,3	14,14	8,4	1,7	2,1	0,02	0,053	1,6	50,8	12,8
14	Глумацький	68,4	29,199	5,619	2,9	9,1	8,08	0,7	1,46	0,006	0,034	4,2	42,7	8,2
15	Болехівська м/р	30	25,275	2,899	2,9	15,79	5,5	0,2	0,58	0	0,006	0,3	84,3	9,7
16	м. Івано-Франківськ	8,4	0,957	0,059	0	0,48	0,178	0	0,24	0	0	0	11,4	0,7
17	м. Калуш	6,5	2,043	0	0	0,82	0,223	0,8	0,2	0	0	0	31,4	0
18	м. Коломия	4,1	0,423	0,007	0	0,08	0,176	0	0,16	0	0	0	10,3	0,17
19	м. Яремче	65,7	61,946	39,266	39,3	14,4	7,8	0	0,48	0	0	0	94,3	59,8
	По області	1392,8	947,391	218,8	184,73	451,78	191,981	19,8	23,87	0,13	11,527	29,5	68,0	15,7

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

У сучасних умовах науково-технічного прогресу, поширення новітніх технологій, а також сфер їх застосування невід'ємною складовою екологічної безпеки Івано-Франківської області стає біологічна безпека при поводженні з генетично модифікованими організмами. В аспекті її правової регламентації слід урахувати, що забезпечення біологічної безпеки можливе за умови застосування системи правових, організаційно-управлінських, технічних та інших засобів, що запобігають виникненню небезпечних для здоров'я людини та довкілля наслідків генно-інженерних маніпуляцій; досягнення біобезпеки у межах області має здійснюватись із дотриманням принципу застереження, зумовленого відсутністю науково обґрунтованих даних щодо міри можливої небезпеки генетично модифікованих організмів для біорізноманіття і здоров'я людини, та принципу запобігання заподіяння екологічної шкоди; біобезпека допускає наявність прийняттого рівня ризику при здійсненні генетично-інженерної діяльності; забезпечення біобезпеки зумовлює необхідність вироблення, прийняття та дотримання спеціальних правил і нормативів оцінки та управління ризиком тощо.

Генетично модифіковані організми та продукція з їх вмістом є результатом застосування методів генної інженерії - одного із напрямів новітніх біотехнологій, який, починаючи з 70-х років минулого століття і до сьогодні, інтенсивно розвивається. Досягнення в галузі біотехнології відкривають широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля тощо; але переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого - пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному) в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного

різноманіття розвивається новий напрям - правове регулювання забезпечення біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Важливу роль відіграє Конвенція про біологічне різноманіття, прийнята 5 червня 1992 р. та ратифікована Україною 29 листопада 1994 р.. Її метою є збереження та стале використання біологічного різноманіття, спільне отримання на справедливій та рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів. Низка положень цієї конвенції стосується здійснення діяльності у сфері сучасної біотехнології, у тому числі генної інженерії. Зокрема у ній визначається доступ до генетичних ресурсів; передача біотехнологій; розподіл вигод, пов'язаних із використанням біотехнології; питання біобезпеки. У ст. 19 Конвенції звертається увага на необхідність прийняття додаткового документа, який визначав би порядок безпечної передачі, використання та застосування генетично модифікованих організмів; умови міждержавного обміну наявною інформацією про правила використання таких організмів та порядок дотримання техніки безпеки при поводженні з ними, а також про потенційно можливий шкідливий вплив генетично модифікованих організмів на довкілля тощо.

У результаті тривалої роботи, яка супроводжувалася бурхливими дебатами, 29 січня 2000 р. у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11 вересня 2003 р. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколишнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

У 2002 р. Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

Поряд із цим, протягом останніх років до ряду законів були внесені зміни та доповнення, якими частково врегульовано й відносини у сфері поводження з генетично модифікованими об'єктами. Йдеться, зокрема, про Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст.1 який після внесення змін і доповнень серед ряду факторів середовища життєдіяльності виділяє й біологічні, до яких віднесено вірусні, пріонні, бактеріальні, паразитарні тощо.

Важливими є норми, що містяться в Законі України "Про захист прав споживачів". Їх належне застосування також сприятиме досягненню необхідного рівня біобезпеки. Так ст.18 Закону закріплює право споживачів на

інформацію про товари (роботи, послуги). Згідно зі змінами, внесеними до цього закону 10 січня 2002 р., до такої інформації належить також обов'язкова позначка на відповідному товарі, яка свідчить про "застосування генної інженерії під час виготовлення товарів". Це положення закону співзвучне з відповідними вимогами міжнародних документів, наприклад, Картахенського протоколу з біобезпеки (ст.18), де закріплені вимоги щодо обов'язкового маркування продукції, яка містить або складається з генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, тобто 418 видів, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 169 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 211 – до Регіонального Червоного списку.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 621,4 тис.га, з яких вкрито лісовою рослинністю 560,9 тис.га, що складає 40,3% від адміністративної площі області (таблиця 5.2.2.1.). Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73 % лісів області належить до гірських). Тому лісистість коливається від 11 % до 68 %.

Таблиця 5.2.2.1.

Землі лісогосподарського призначення Івано-Франківської області
станом на 01.01.2016 року

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісогосподарського призначення :	тис. га	621,4	-
	у тому числі :			
1.1.	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	468,3	-

1.2.	площа земель лісгосподарського призначення комунальних лісгосподарських підприємств	тис. га	82,3	-
1.3.	площа земель лісгосподарського призначення, що не надана в користування	тис. га	-	-
2.	Площа земель лісгосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	560,9	-
3.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	40,3	-

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами з 6 різних відомств: 75 % земель лісового фонду закріплено за підприємствами Державного агентства лісових ресурсів України, 25 % земель лісового фонду надано в користування іншим користувачам, 7 % – спеціалізованим підприємствам ОКП «Івано-Франківськблагроліс» – 74,0 тис.га, паркам і заповідникам Міністерства екології та природних ресурсів України – 51,5 тис.га (НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис.га, Карпатському НПП – 38,6 тис.га, ПЗ «Горгани» – 5,3 тис.га), ДО «Резиденція «Синьгора» – 10,9 тис.га, ПП «Чорний ліс» – 8,5 тис.га, Прикарпатському військовому лісгоспу Івано-Франківського ЛПК МО України – 8,0 тис.га.

У зв'язку з особливими захисними (водоохоронними, ґрунтозахисними, рекреаційними, санітарними, гігієнічними, оздоровчими, природоохоронними, естетичними тощо) функціями більше половини лісів області (52 %) мають обмежений режим лісокористування, 48 % лісів віднесено до категорії експлуатаційних.

Запаси деревини в лісах області – 161,5 млн.м³, в т.ч. в стиглих та перестійних деревостанах – 24,5 млн.м³.

Середній загальний щорічний приріст деревини – 2,47 млн. м³ (4,4 м³ на 1 га покритої лісом площі).

За віковими групами землі постійних лісокористувачів поділяються на молодняки, які складають 17,6 % (98,6 тис. га), середньовікові 54,7 % (306,8 тис. га), пристигаючі 13,6 % (78 тис. га) та стиглі і перестійні 13,6 % (78,2 тис. га) (таблиця 5.2.2.2.).

За породним складом в лісах області переважають хвойні породи, що складають 53% або 328,2 тис. га (із них – 47% смерека, 4 % ялиця, по 1 % сосна і модрина), твердолистяні деревостани складають 34 % – 210,8 тис. га, м'яколистяні 3,0 % – 22,1 тис. га.

Таблиця 5.2.2.2.

Структура лісів в межах вікових груп.

Користувачі	Групи віку	2007 тис.га./%	2014 тис.га./%	2015 тис.га./%
-------------	------------	-------------------	-------------------	-------------------

Івано-Франківське ОУЛГ	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	85,3/20 237,3/55 57,1/14 49,1/11 428,8/100	71,6 /17 222,1 /52,8 61,03/14,5 65,51 /15,7 420,24 /100	70,7 /17 220,2 /52 62,8/15 66,6 /16 420,3 /100
Всього:				
ОКП «Івано-Франківськблагроліс»	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	20,1/29 38,5/55 8,3/12 3,1/4 70,0/100	20,0 /29 38,3 /55 8,5 /12 3,3 /4 70,1 /100	20,0 /29 38,0 /54 8,8 /12 3,3 /5 70,1 /100
Всього:				
Інші лісокористувачі	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	11,6/17 44,1/62 6,5/9 8,6/12 70,8/100	8,74 /12,5 47,56/67,8 6,43 /9,2 7,46/10,5 70,19 /100	7,9 /11 47,9/68 6,4 /9 8,3/12 70,5 /100
Всього:				
Разом по області	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	117,0/21 319,8/56 72,0/13 60,8/10 569,6/100	100,34 /17,9 307,96 /54,9 75,96 /13,6 76,27 /13,6 560,5/ 100	98,6 /18 306,1 /54 78,0 /14 78,2 /14 560,9/ 100
Всього:				

Таблиця 5.2.2.3.

Динаміка лісового фонду Івано-Франківської області (2003/2008/2015 роки)

Лісокористувачі	Загальна площа земель лісового фонду тис. га	Вкриті лісовою рослинністю землі, тис. га				Вікова структура деревостанів, тис. га				загальний запас деревини, млн. кубм.	середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, кубм.	запас стиглих та перестійних насаджень, млн.кубм.	Розрахункова лісосіка головного користування, тис. кубм.
		всього	в т.ч. по породах			молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі та перестійні				
			хвойні	твердолісні	м'якколісні								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	15
Разом по ОУЛМГ 2003р	468,7	430,2	257,7	159,4	13,1	121,4	217,8	52,8	38,2	114,4	266	12,8	347,5
Разом по ОУЛМГ 2008р	468,4	428,5	258,4	159,0	11,1	83,0	232,8	58,0	54,7	125,1	292	19,2	344,4
Разом по ОУЛМГ 2015р	468,3	420,3	241,4	167,5	11,4	70,7	220,3	62,8	66,6	123,0	293	22,9	562,96
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2003р.	73,5	70,3	36,2	26,7	7,4	24,4	35,9	7,2	2,8	13,0	185	0,77	24
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2008р.	73,2	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,2	8,5	3,3	13,1	188	0,89	24,0
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2015р.	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,0	38,3	8,5	3,3	13,3	189	0,89	34,2
Всього по області : 2003р.	621,6	561,9	339,4	198,9	23,6	157,2	287,8	68,3	48,6	146,0	260	15,1	385,8
Всього по області : 2008р.	620,8	569,1	345,8	202,2	21,1	114,5	317,6	72,1	65,0	162,1	285	22,8	381,6
Всього по області : 2015р.	621,4	560,9	328,2	210,9	21,8	98,6	306,1	78,0	78,2	161,5	288	26,86	610,8

Рубки лісу проведено на площі 24,4 тис.га, в т.ч. головного користування – на 1,9 тис. га. (таблиця 5.2.2.4.).

Від усіх видів рубок та проведення підготовчих робіт заготовлено 1112,4 тис. м³ деревини, у т. ч. від рубок головного користування – 430,6 тис.м³, від рубок формування і оздоровлення лісів та інших заходів – 681,8 тис.м³.

Протягом 2015 р. переведено у покриту лісом площу 2,7 тис. га лісових культур та ділянок з природним поновленням. Лісовідновлення здійснено на 3,24 тис.га земель лісового фонду, з них на 1,53 тис. га – посадка лісу, та 1,71 тис. га – природне поновлення.

Лісозахисні заходи по знищенню осередків шкідників та хвороб лісу проведено на площі 3,9 тис. га. Основна частина робіт по захисту лісів від шкідників проводилась біологічними препаратами.

Таблиця 5.2.2.4.

Динаміка спеціального використання лісових ресурсів
державного значення

Рік	Загвардженя розрахункова лісосіка, тис. м ³ .	Фактично зрубано, тис.м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			Розрахункова лісосіка тис.м ³	Фактично зрубано га/ тис.м ³	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, га/тис. м ³ .	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, га/тис.м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Рубки головного користування								
2006	372,3	305,5	234,4	200,6	124,2	95,2	13,7	9,7
2007	378,6	286,5	234,4	185,3	128,7	90,2	15,5	11,0
2009	381,6	295,6	236,6	191,6	129,6	93,2	15,5	10,8
2012	600,3	482,4	406,4	356,8	173,9	123,4	19,6	12,6
2015	610,8	430,6	418,0	278,6	172,4	137,0	20,4	15,0

Лісогосподарські підприємства області демонструють стабільність лісогосподарського виробництва. Обмаль державного фінансування негативно позначається на господарській діяльності. Спостерігається пріоритетність лісоексплуатації над лісовирощуванням, пов'язана з необхідністю самофінансування господарських заходів.

З метою покращення ефективності лісового господарювання, раціонального, невиснажливого використання лісових ресурсів доцільно вжити наступних заходів:

- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні

прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадінництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;

- збільшення бюджетного фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;

- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;

- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;

- виділення та охорона пралісових екосистем;

- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу;

5.2.3. Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

У 2015 році заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалася на підставі лімітів, затверджених рішенням Івано-Франківської обласної ради від 03.07.2015 р. № 1704-37/2015. Ліміт на заготівлю лікарської сировини по Держлісагенству становив 9375 кг, фактично лікарська сировина не заготовлялась. Ліміт на заготівлю лікарської сировини по ОКП Івано-Франківськоблагроліс становив 3580 кг, фактично заготовлено – 30 кг. Ліміт на заготівлю грибів по Держлісагенству становив 2783 т, фактично заготовлено – 2 т. Ліміт на заготівлю грибів по ОКП Івано-Франківськоблагроліс становив 9,5 т, фактично заготовлено – 0,4 т. Ліміт на заготівлю ягід по Держлісагенству становив 1507 т, фактично заготовлено – 471 т. Ліміт на заготівлю ягід по ОКП Івано-Франківськоблагроліс становив 73,4 т, фактично заготовлено – 23,2 т.

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Таблиця 5.2.4.1.

Фізико - географічний район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.		Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.		Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	<i>Allium ursinum</i> L.	Цибуля ведмежа	<i>Picea Pineta</i> (cembre)	Субформація ялиново- кедрово-соснових лісів		
			<i>Quercetum (roburis) coryloso-caricosum (brizoides) Quercetum (roburis) Franguloso-caricosum (brisoides)</i>	Група асоціацій дубових лісів ліщиновотрясункоосокових та свидиновотрясункоосокових		
	<i>Arnica montana</i> L.	Арніка гірська	<i>Carpinetum-Quercetum (roburis) hederosum, Carpinetum-Quercetum (roburis) asperuloso- hederosum</i>	Асоціації грабово-дубового лісу плющевого та маренково-плющевого		
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика	<i>Fagela fluticosa</i>	Група асоціацій букових лісів чагарникових		
	<i>Atropa belladonna</i> L.	Беладона звичайна	<i>Alnetum (incane) matteuccidosum</i>	Асоціація сіривільхового лісу страусникового		
	<i>Carex umbrosa</i> Host	Осока затінкова	<i>Fageto – Pineta (sylvestris)</i>	Субформація буково- соснових лісів		
	<i>Centaurea carpatica (Porc.) Porc.</i>	Волошка карпатська	<i>Quercetum (roboris) corylosa</i>	Група асоціацій дубових лісів ліщинових (типові старі ліси)		
	<i>Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch</i>	Булатка довголиста	<i>Carpinetum-Quercetum caricosum (pilosae), Carpinetum-Quercetum aegopodiosum</i>	Асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та яглищевого (старі типові насадження)		
	<i>Colchicum autumnale L.</i>	Пізньоцвіт осінній	<i>Fagetum vincosum</i>	Асоціація букового лісу барвінкового		
	<i>Corallorhiza trifida Chatel.</i>	Коральковець тричінадрізаний	<i>Fagetum dryopteridosum</i>	Асоціація букового лісу щитникового (типові		

				угруповання)		
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфелів, крокус Гейфелів	<i>Fagetum symphytosum</i> , <i>F. adenostylosum</i>	Асоціації букових лісів серцевидноживокоствених та аденостилесових		
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	<i>Acereta pseudoplatani</i>	Формація яворових лісів		
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясочервоний	<i>Sphagneta</i> <i>depressipiceetosa</i>	Формація пригніченоялиново-сфагнова		
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	<i>Pineto (mugi) –</i> <i>Sphagneta</i>	Формація гірсько соснова- сфагнова		
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий				
	<i>Dactylorhiza</i> <i>sambucina</i> (L.) Sop	Пальчатокорінник бузиновий				
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна, коручка морозниковидна, коручка широколиста				
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна				
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова				
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний, підсніжник звичайний				
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча				
	<i>Grifola umbellata</i> (Fr.) Pil.	Грифола зонтична, поліпіл зонтичний				
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгородий, билинець комарниковий				
	<i>Heridium coralloides</i> (Fr.) S. F. Crays. str.	Герицій кораловиднийт, герицій альпійський				
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et	Баранець звичайний				

	Mart.					
	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний, сніжинка весняна				
	Lilium martagon L.	Лілія лісова, лілія кучерява				
	Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті				
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні				
	Linaria rediviva L.	Лунарія оживаюча				
	Lycopodium annotinum L.	Плаун річний, плаун колючий				
	Malaxis monophyllos (L.) Sw.	Малаксис однолистий				
	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	Orchis coriophora L.	Зозулинець блощичний				
	Orchis mascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий				
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний				
	Orchis morio L.	Зозулинець салеповий				
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська, сосна кедрова				
	Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста				
	Sparassis crispa (Fr.) Fr.	Спарасис кучерявий, листочниця кучерява				
	Spiranthes spiralis (L.) Chevall.	Скрученик спіральний				
	Strobilomyces floccopus (Vahl.: Fr.)Karst.	Стробіломісес стовбурчастолускатий, лускач				
	Taxus baccata L.	Тис ягідний, тис негній-дерево				
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста				
	Tuckermannopsis laureri (Krempelh.)	Тукерманопсис Лаурера, цетрарія				

	Hale	Лаурепа				
	Usnea longissima Ach.	Уснея найдовша				
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк)	Aconitum jacquinii Reichenb.	Аконіт Жакена	Ялицево-смереково-букові ліси	Abieto-Piceeto-Fageta		
	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Сосни звичайної	Pinetea sylvestris		
	Antennaria carpatica L.	Котячі лапки карпатські	Смереково-соснові ліси	Piceeto-Pinetum		
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Ялицево-смереково-соснові ліси	Abieto-Piceeto-Pineta		
	Aster alpinus L.	Айстра альпійська	Смереково-кедрові ліси	Piceeto-Cembreta		
	Astrantia major L.	Астранція велика	Кедрово-смерекові ліси	Cembreto-Piceeta		
	Atropa belladonna L.	Беладонна звичайна	Сосново-ялицево-смерекові ліси	Pineto-Abieto-Piceeta		
	Botrichium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Смереково-буково-ялицеві ліси	Piceeto-Fageto-Abieta		
	Campanula abietina Griseb.et Schenk.	Дзвоники ялицеві	Соснова смеречина чорницево-зеленомохова	Pineto-Piceetum myrtilloso-hylocomiosimi		
	Campanula carpatica Jacq.	Дзвоники карпатські	Смерекова яличина австрійськощитникова	Piceeto-Abietum dryopteridosum		
	Carex pauciflora Lightf.	Осока малоківткова	Смеречина сфагнова	Piceetum sphagnosum		
	Carex rupestris All.	Осока скельна	Сфагну рудого	Sphagneta fusci		
	Centaurea carpatica Porc.	Волошка карпатська	Сфагнових мохів	Sphagneta		
	Cypripedium calceolus L.	Черевички зозулині справжні	Осоки чорної	Cariceta (nigrae)		
	Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch.	Булатка довголиста	Сосни гірської	Pineta mugi		
	Cephalanthera rubra (L.) Rich.	Булатка червона	Верби трав'яної	Saliceta herbaceae		
	Coeloglossum viridae L.	Язичок зелений	Верби Китайбея	Saliceta kitaibelianae		
	Colchicum autumnale L.	Пізнюцвіт осінній	Рододендрона східнокарпатського	Rhododendreta kotchyi		
	Corallorhiza trifida Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Чорниці	Myrtilleta		

	Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфеля	Тонконога Дейла	Poaeta deylii		
	Dactylorhiza cordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	Сугайника карпатського	Doroniceta carpaticae		
	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo.	Пальчатокорінник Фукса	Костриці карпатської	Festuceta carpatinae		
	Dactylorhiza incarnata (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясо-червоний	Дріади восьмипелюсткової	Dryadeta octopetalae		
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Наскельниці лежачої	Loiseleuria procumbentis		
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et	Пальчатокорінник травневий	Горянки дворянної	Oreochloeta distichae		
	Summerhayes					
	Dactylorhiza sambucina (L.) Soo	Пальчатокорінник бузиновий	Адонестилесу сіролистого	Adenostyleta		
	Doronicum clusii All.	Сугайник Клузія				
	Dryas octopetala L.	Дріада восьмипелюсткова				
	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bernh) Schult	Коручка темно-червона				
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерициподібна				
	Epipactis palustris (L.) Crantz.	Коручка болотна				
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова				
	Epipogon aphyllum (F.W.Schmidt) Sw.	Надбородник безлистий				
	Festuca porcii Hack.	Костриця Порціуса				
	Galanthus nivalis L.	Підсніжник гайовий				
	Gentiana acaulis L.	Тирлич безстебловий				
	Gentiana laciniata Kit. ex Kanitz	Тирлич роздільний				
	Gentiana lutea L.	Тирлич жовтий				
	Gentiana punctata L.	Тирлич крапчастий				
	Gentiana verna L.	Тирлич весняний				
	Goodyera repens (L.) R.Br.	Гудайєра повзуча				

	Gymnadenia conopsea (L.) R.Br.	Билинець комарниковий				
	Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.	Билинець найзапашніший				
	Heracleum carpaticum Porcius	Борщівник карпатський				
	Herminium monorchis (L.) R.Br	Бровник одноклубневий				
	Huperzia selago (L.) Bernh.	Баранець звичайний				
	Larix polonica Racib.	Модрина польська				
	Leontopodium alpinum Cass.	Білотка альпійська				
	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний				
	Leucorchis albida (L.) E.Mey	Левкорхіс білуватий				
	Lilium martagon L.	Лілія лісова				
	Linnea borealis L.	Ліннея північна				
	Listera cordata (L.) Br.	Зозулині сльози серцелисті				
	Listera ovata L.	Зозулині сльози яйцевидні				
	Lunaria rediviva L.	Лунарія оживаюча				
	Lycopodium annotinum L.	Плаун колючий				
	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний				
	Orchis ustulata L.	Зозулинець обпалений				
	Oreochloa disticha (Wulf.) Link.	Горянка дворядна				
	Oxycoccus microcarpus Turcz. ex Rupr.	Журавлина дрібнопліда				
	Pedicularis oederi Vahl	Шолудивник Едера				
	Pinguicula alpina L.	Товстянка альпійська				
	Pinguicula vulgaris L.	Товстянка звичайна				
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська				

	<i>Platanthera bifolia</i> L.	Любка дволиста				
	<i>Poa deylli</i> Chriek et Juras.	Тонконіг Дейла				
	<i>Primula poloninensis</i> (Domin) Fed	Первоцвіт полонинський				
	<i>Primula minima</i> L.	Первоцвіт малий				
	<i>Parmica lingulata</i> (Waldst. et Kirt.) DC	Чихавка языколиста				
	<i>Parmica tenuifolia</i> (Schur) Schur.	Чихавка тонколиста				
	<i>Pulmonaria filarszkyana</i> Javorka	Медунка Філярського				
	<i>Pulsatilla alba</i> Rchb.	Сон білий				
	<i>Ranunculus tatrae</i> Borb.	Жовтець татранський				
	<i>Rhodiola rosea</i> L.	Родіола рожева				
	<i>Rhododendron kotschy</i> Simonk	Рододендрон східнокарпатський				
	<i>Saussurea alpina</i> (L.) DC	Соссюрея альпійська				
	<i>Saxifraga aizoides</i> L.	Ломикамінь аїзовидний				
	<i>Scopolia carniolica</i> L.	Скополія карніолійська				
	<i>Selaginella selaginelloides</i> (L.) Link.	Плаунок плауновидний				
	<i>Sempervivum montanum</i> L.	Молодило гірське				
	<i>Saussurea porcii</i> Deger	Соссюрея Порца				
	<i>Swertia alpestris</i> Baumg.	Сверція альпійська				
	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichb.	Траунштейнера куляста				
	<i>Taxus baccata</i> L.	Тис ягідний				
Бурштнське опілля	<i>Allium ursinum</i> L.	Цибуля ведмежа				

(Галицький національний природний парк)						
	Anemonastrum narcissiflorum (L.) Holub	Анемона нарцисоцвіта	Формація сальвінії плаваючої	Salvinieta natans		
	Astrantia major L.	Астранція велика -	Формація водяного горіха	Trapeta natans		
	Carlina cirsoides Klok.	Відкасник осотовидний	Формація плавуну щитolistого	Nymphoideta peltatae		
	Carlina onopordifolia Bess. ex Szaf., Kucz. et Pawt.	Відкасник татарниколистий	Формація латаття білого	Nymphaeeta albae		
	Cephalanthera damasonium (Mill.) Druce	Булатка великоквіткова	Формація глечиків жовтих	Nuphareta luteae		
	Chamaecytisus blockianus (Pawt.) Klaskova	Зіновать Блоцького	Формація кушира підводного	Ceratophylleta submersi		
	Chamaecytisus podolicus (Brocki) Klaskova	Зіновать подільська	Формація ковили волосистої	Stipeta capillatae		
	Cypripedium calceolus L.	Зозулинці черевички справжні	Формація ковили найкрасивішої	Stipeta pulcherrimae		
	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Формація ковили пірчастої	Stipeta pennatae		
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Формація ковили вузьколистий	Stipeta tirsae		
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Формація костриці блідої	Festuceta pallentis		
	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Benth.) Bess.	Коручка темно-червона	Формація осоки низької	Cariceta humilis		
	Epipactis helleborine (L.) Crantz	Коручка чемерицелика	Група асоціацій дубових лісів з дуба звичайного ліщинових (Типові угруповання)	Querceta (roboris) corylosa		
	Epipactis palustris (L.) Crantz	Коручка болотна				
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова				

	<i>Chamaecytisus paczoskii</i> (V. Krecz.) Klaskova	Зіновать Пачоського				
	<i>Euphorbia volhynica</i> Bess. ex Racib.	Молочай волинський				
	<i>Festuca pallens</i> Host	Костриця бліднувата				
	<i>Fritillaria meleagris</i> L.	Рябчик шаховий				
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний				
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгорогий				
	<i>Leucojum vernum</i> L.	Білоцвіт весняний				
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова				
	<i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні				
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча				
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	<i>Nymphaea peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	Плавун щитолістий				
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний				
	<i>Orchis morio</i> L.	Зозулинець салеповий				
	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	Любка дволиста				
	<i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	Любка зеленоквітка				
	<i>Poa versicolor</i> Bess.	Тонконіг різнобарвний				
	<i>Pulsatilla grandis</i> Wend.	Сон великий				
	<i>Salvinia natans</i> (L.) All.	Сальвінія плаваюча				
	<i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha	Очиток застарілий				
	<i>Scopolia camiolica</i> Jacq.	Скополія карніолійська				
	<i>Stipa capillata</i> L.	Ковила волосиста				
	* <i>Stipa pennata</i> L.	Ковила пірчаста				
	<i>Stipa pulcherrima</i> C. Koch	Ковила найкрасивіша				
	<i>Stipa tirsa</i> Stev.	Ковила вузьколиста				
	<i>Salix starkeana</i> Willd.	Верба Старке				

	<i>Thalictrum foetidum</i> L.	Рутвиця смердюча				
	<i>Trapa natans</i> L.	Водяний горіх плаваючий				
	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста				
	<i>Tofieldia calyculata</i> (L.) Wahlenb.	Тофільдія чашечкова				
Горгани (природний заповідник «Гогани»)	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	Плаун колючий	Pineto (cembrae)- Piceetum (abietis) vaccinoso(myrtilli)- hylocomiosum	Кедринова смєречина чорницево-зеленомохова		
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh.	Баранець звичайний -	Piceeto (abietis) – Pinetum (cembrae) sphagnosum	Смерекова кедрина сфагнова		
	<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Piceeto (abietis)– Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli) – sphagnosum	Смерекова кедрина чорницево-сфагнова		
	<i>Pinus cembra</i> L.	Сосна кедрова європейська	Piceeto (abietis)– Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli)– hylocomiosum	Смерекова кедрина чорницево-зеленомохова		
	<i>Betula obscura</i> A. Kotula	Береза темна	Pinetum (sylvestris) empetrosom (nigrae)	Сосняк чорноводянковий		
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча				
	<i>Rhododendron kotschy</i> Simonk.	Рододендрон східнокарпатський				
	<i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. Ex Rupr.	Журавлина дрібнопліда				
	<i>Chamaejasme sagittale</i> (L.) P. Gibbs	Віничник крилатий				
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика				
	<i>Arnica montana</i> L.	Арніка гірська				
	<i>Centaurea carpatica</i> (Porc.) Porc.	Волошка карпатська -				
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова				
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник				

		білосніжний				
	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний				
	Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфелів				
	Coeloglossum viride (L.) C. Hartm.	Язичок зелений				
	Dactylorhiza cordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний				
	Dactylorhiza maculatum (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий				
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий				
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна				
	Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєраповзуча				
	Gymnadeniacaenopsea (L.) R. Br.	Билинець комарниковий				
	Leucorchis albida (L.) E. Mey.	Левкорхіс білуватий				
	Listera cordata (L.) R. Br.	Зозуліні сльози серцелисті				
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозуліні сльози яйцевидні				
	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна -				
	Orchis mascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий				
	Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста				
	Trautvetteria globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста				

5.2.5. Адвентивні види рослин

В області простежуються тенденції до збільшення кількості адвентивних видів та розширення місця їх зростання і поширення. Експансія адвентивних видів гальмує процеси відновлення корінного рослинного покриву, створюючи можливості їх блокування та спричиняє умови до утворення угруповань з домінуванням адвентивних видів.

Для області найбільш поширеними інвазійними видами на сьогодні є 3 види. Це амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), повитиця польова (*Cuscuta campestris* Junk.) та борщівник Сосновського (*Heracleum sosnovskyi* Manden).

Акцентуємо увагу на окремих адвентивних видах рослин, які зустрічаються на території області:

- амброзія полинолиста (природний ареал – Північна Америка). Появилась в межах області 9-10 років назад. Зустрічаються поодинокі популяції, як бур'ян;
- нетреба колюча (природний ареал – Південна Америка). Давно відмічена в області на окремих відкритих місцях Придністров'я, на околиці м. Івано-Франківська, а саме «Вовчинецьких горах» (зустрічається велика популяція);
- нетреба звичайна (природний ареал – Прикаспійська низовина). Зустрічається рідко;
- хаменелом римський (природний ареал – Західна Європа). Зустрічається, як бур'ян на полях;
- хомоміла запашна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається як бур'ян на полях;
- ромашка лікарська (природний ареал – Німеччина), розводять на присадибних ділянках як лікарську рослину;
- ехінацея пурпурова (природний ареал – Північна Америка), розводять в окремих лісництвах області як лікарську рослину;
- галінсога дрібноцвітна (природний ареал – Південна Америка), злісний бур'ян, популяції мають тенденцію до збільшення;
- стенаксис однорічний (природний ареал – Північна Америка), великі популяції на території області і навіть в Карпатах на висоті більше 1000м.;
- чорнобривці розлогі (Мексика), широко використовуються в озелененні.
- модрина японська (Японія), культивують в Карпатських Бескидах;
- сосна чорна (Західна Європа), розводять у парках культури та відпочинку.
- туя західна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається в ботанічних садах та парках, широко застосовується в озелененні;
- гінкго дволопатеве (Китай), поодинокі дерева зустрічаються у великих містах.

Адвентивні види рослин в межах області значно впливають на місцеву

флору та фауну. Їхні популяції з кожним роком збільшуються і витісняють місцеві види рослин. Наприклад, галінсога дрібноцвітна масово розмножується на присадибних ділянках і знищує врожай культурних рослин.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Інформація щодо охорони, використання та відтворення зелених насаджень наведено у таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.6.1.

Озеленення населених пунктів, га

Заходи	Рік				
	2011	2012	2013	2014	2015
Створено нових зелених насаджень, га	3,0	1,8	1,6	7,2	1,8
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	1,5	0,7	0,5	0,7	0,3
Проведено догляд за насадженнями, га	364	258	236	246	218

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Осередками зростання значної частини раритетного фітогенотипу на території Івано-Франківської області є установи природно-заповідного фонду, а саме: природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, новостворені національні природні парки «Верховинський» та «Синьогора».

На території природного заповідника «Горгани» ростуть два види рослин, які занесені до Додатку 1 Бернської конвенції, з 10, що зустрічаються у флорі Українських Карпат. Виявлено 30 видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, що становить понад 20% від загальної кількості червонокнижних видів, що ростуть в Українських Карпатах.

Загалом раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що забезпечує охорону 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган.

На території Карпатського національного природного парку зареєстровано 78 видів вищих судинних рослин (відносяться до 27 родин), які занесені до Червоної книги України.

Флора природних фітоценозів НПП «Гуцульщина» налічує 687 видів судинних рослин, 161 – мохоподібних, 204 – лишайників та макроміцетів (загалом – 1052 види).

Із них до Червоної книги України занесено 39 видів судинних рослин (14 родин, 21 рід), 5 – макроміцетів (5 родин, 5 родів), 2 – лишайників (1 родина, 2 роди).

З метою збереження біологічного різноманіття, унікального генофонду рослинного світу області розпорядженням облдержадміністрації від 18.04.1996 р. № 268 «Про охорону цінних рослинних ресурсів області» затверджено перелік видів рослин, занесених до Червоної книги України та

Європейського Червоного Списку, які зростають на території Івано-Франківської області, перелік ендемічних, реліктових, рідкісних та зникаючих видів рослин, що зростають на території Івано-Франківської області (Регіональний Червоний Список), перелік видів рослин, обсяги заготівлі яких на території області лімітуються, а любительський збір здійснюється за спеціальними дозволами та перелік видів рослин, промислова заготівля яких обов'язково узгоджується з користувачами угідь.

На ліси впливає низка абіотичних, біотичних і антропогенних чинників, під дією яких зменшується приріст деревини, відбувається часткова втрата крон, всихання окремих дерев і насаджень. Серед чинників негативного впливу на ліси провідне місце посідають хвороби лісу та листогризучі шкідники.

Площа осередків основних видів шкідників становить 1,6 тис.га, в т.ч. хрущі – 1,0 тис.га.

Площа осередків хвороб складає – 60,3 тис.га, в т.ч. коренева губка – 29,9 тис.га., опеньок осінній – 12,3 тис.га., рак ялиці – 2,0 тис.га., некрозний рак бука – 1,6 тис.га., бактеріальна водянка – 0,5 тис.га.

На практиці використовуються біологічні, лісогосподарські та інтегровані методи боротьби. Зокрема, здійснюючи санітарні рубки, лісосічні та позалісосічні очистки, щороку оздоровлюють 10 тис.га, а з комплексом біологічних заходів 15 тис.га. щороку.

Роботи із захисту лісу в лісових масивах області здійснює спеціалізована служба Держлісагентства – ДП «Івано-Франківськлісозахист».

Одним із основних напрямів діяльності лісових підприємств області залишається охорона лісу від пожеж та запобігання їх виникнення в лісових масивах, на торф'яниках і сільгоспугіддях.

Для попередження втрат від лісових пожеж лісогосподарські підприємства постійно підтримують в належному стані і в достатній кількості протипожежний інвентар, проводить роботу по утриманню протипожежних розривів та мінералізованих смуг, поновлюють та встановлюють аншлаги та інформаційні панно на протипожежну тематику, організовують навчання лісової охорони по організації гасіння лісових пожеж, постійно проводять роз'яснювальну роботу серед місцевого населення, туристів та школярів. З настанням пожежонебезпечного періоду організовується цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

Фіксуються випадки випалювання сухої рослинності населенням на сільгоспугіддях, які межують з лісовими масивами. Результатом цієї роботи є недопущення за останні роки випадків виникнення великих лісових пожеж.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами. Ряд видів перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України: бурозубка

альпійська, норка європейська, борсук звичайний, рись, тритон карпатський, саламандра плямиста, полоз лісовий, мідянка, вусач альпійський, вирезуб, чоп великий.

Різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них: тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар, вивірка лісова, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

На території природного заповідника «Горгани» зустрічається понад 100 видів безхребетних тварин, 149 видів хребетних, 103 види птахів, 47 видів ссавців. З них 20 видів занесено до Червоної книги України, 10 – до Європейського червоного списку (харіус європейський, тритон карпатський та альпійський, саламандра плямиста, лелека чорний, кіт лісовий).

У загальнозоологічних заказниках «Чорний ліс» та «Гирява» охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику «Пожератульський» – глухарі.

На території області нараховується 25 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

В області проживають такі представники червонокнижної фауни:

- ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковик малий, підковик великий, широкоух звичайний, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись;
- земноводні: тритон карпатський, тритон альпійський, жаба прудка, саламандра плямиста;
- плазуни: полоз лісовий, мідянка;
- комахи: вусач альпійський;
- риби: харіус європейський (р. Лімниця), веризуб (р. Дністер), чоп великий (р. Дністер), чоп малий (р. Прут, притоки);
- птахи: лелека чорний, зміїд, беркут, глухар, тинівка альпійська.

Слід наголосити на тому, що останніми роками спостерігається позитивна динаміка в зростанні згаданих видів тварин. Чисельність рисі збільшилась на 42%, kota лісового – майже в 4 рази, видри річкової – на 27 особин (13%), борсука звичайного – на 49 особин (9%).

Ліси населяють цінні мисливські види тварин – ведмідь бурий, олень благородний, сарна європейська, свиня дика, куниця лісова, лисиця руда, заєць сірий, вивірка лісова.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, використання та відтворення

мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського спорту і мисливського собаківництва.

Сучасне мисливство виконує економічну, соціальну та екологічну функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних потреб людей, створення робочих місць, сплаті податків в бюджети різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції.

Ведення мисливського господарства та здійснення полювання регулюються Законами України про «Мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». Права та обов'язки користувачів мисливських угідь, визначені законодавчо, відображені у договорі про умови ведення мисливського господарства, який кожен користувач заключає із управлінням лісового та мисливського господарства після надання йому в користування мисливських угідь обласною радою.

Станом на 1 січня 2016 року веденням мисливського господарства в області займається 54 користувачі мисливських угідь різної форми власності на загальній площі 710,1 тис.га.:

- 14 лісогосподарських підприємств Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства на площі 258 тис.га, (35,6 % всіх угідь області);
- 15 районних організацій обласної ради УТМР на площі 280,8 тис.га, (38,8 %),
- 23 підприємства інших форм власності на площі 171,3 тис.га, (25,6 %).

У зв'язку із закінченням 15-ти річного терміну користування мисливськими угіддями, в 2012-2013 роках відбулись значні зміни в мисливському господарстві області. Загальна площа мисливських угідь області, у порівнянні з попереднім ревізійним періодом (989,1 тис.га) зменшилась на 265,0 тис.га. Основна причина зменшення площі угідь – відмова частини землевласників і землекористувачів сільськогосподарських угідь надавати погодження на користування ними як мисливськими угіддями під час перезакріплення мисливських угідь, а також виключення об'єктів природно-заповідного фонду із загальної площі мисливських угідь.

Закріплення вимагають також мисливські угіддя, що передбачались для надання іншим користувачам (8,6 тис.га у ДП «Вигодське лісове господарство» та 20,7 тис.га у ДП «Осмолодське лісове господарство»).

До ведення мисливського господарства в 2015 році залучено 176 працівників, в тому числі 22 мисливствознавців та 154 єгеря.

Для порівняння в 2014 році у мисливському господарстві області задіяно 187 працівники, з них 25 мисливствознавці та 152 штатних єгері. Законодавчо визначене навантаження на 1 єгеря (не більше 5 тис.га. лісових угідь чи 10 тис.га. польових угідь) окремими користувачами не дотримується.

По Україні середнє навантаження на 1 єгеря – 8,4 тис.га, в системі Держкомлісгоспу – 6,8 тис.га, УТМР – 10,4 тис.га, по інших користувачах – 6,0 тис.га.

Загальні витрати на ведення мисливського господарства в 2015 році усіма користувачами мисливських угідь склали 6,4 млн.гривень, на підгодівлю тварин та біотехнічні заходи використано 1,9 млн.гривень (31 % усіх витрат). Надходження від ведення мисливського господарства склали 2,1 млн. гривень. Окупність мисливського господарства по області складає 35 %.

Основною статтею доходів організацій системи УТМР та переважної більшості інших громадських організацій та користувачів є кошти від реалізації мисливцям відстрільних карток під час полювання на пернату й хутрову дичину, які є масовими видами полювання.

Переважна ж більшість лісгоспів отримує найбільше надходжень від проведення ліцензійного полювання на добування копитних тварин. Так в 2015 році від ліцензійного полювання лісгоспи отримали 290,4 тис.гривень (в т.ч. від реалізації самих ліцензій – 90,7 тис.гривень, надання єгерських послуг – 151,3 тис.грн., реалізації м'яса добутих тварин – 78,4 тис.грн.), що складає 49 % від усіх надходжень. Тоді, як від реалізації відстрільних карток 54,8 тис.гривень (в т.ч. хутрових – 43,9 тис.гривень, пернатих – 10,9 тис.гривень), що складає лише 8 %. Також було отримано 40,0 тис.гривень спонсорської допомоги (6%), 133,1 тис.гривень за надання послуг (21%), та 107,3 тис.гривень інших надходжень (16%).

У звітному 2015 році на порушників правил полювання по області складено 174 протоколи, (накладено стягнень на суму 34,2 тис.гривень, сплачено – 30,6 тис.га.), з них працівниками ДЛЮ – 91 в т.ч. 41 – районними мисливствознавцями, працівниками УТМР – 28, іншими – 5, працівниками МВС – 27, екологічної інспекції – 23.

В порівнянні із 2014 роком кількість протоколів дещо збільшилась (169), однак дещо зменшилась сума штрафів (41,2 тис.гривень, добровільно сплачено 34,5 тис.гривень).

Згідно даних останнього обліку в області обліковано близько 9,8 тис.голів копитних тварин, зокрема 1,328 тис. оленів, 5,8 тис. козуль, 2,4 тис. кабанів, близько 37 тис. хутрових тварин та 163 тис. пернатих. Протягом останніх кількох років не спостерігається суттєвих змін чисельності основних видів мисливських тварин. Чисельність оленя знаходиться в межах статистичної похибки, можливої під час обліків. Чисельність хижих тварин по області зменшилась, зокрема лисиці на 28 % (з 2138 у 2013 році до 1540 у 2015 році) й вовка на 15 % (з 61 у 2013 році до 58 у 2015 році).

Таблиця 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

Види мисливських тварин	2013 рік	2014рік	2015 рік
1	2	3	4
Олень благородний	1659	1395	1328
Козуля європейська	4811	5898	5844
Кабан	1865	2358	2447

Лисиця	2138	2057	1540
Засць – русак	35195	23087	22223
Вовк	61	56	58

В 2015 році добування копитних тварин по області наступне: 28 оленів, 156 – козуль, 167 гол. – кабана. Добування оленя та кабана відносно 2014р. збільшилось на 12 та 25 % відповідно.

По державних лісогосподарських підприємствах ліміт складав 28 гол. – оленів, 85 гол. – козулі, 104 гол. – кабана. Відсоток добування по оленю склав 64%, по козулі – 65%, по кабану – 59%. У порівнні з 2014 роком показники використання ліміту та добування значно змінились: добування по оленю з 48% до 64%, козулі з 74% до 65%, кабана з 38% до 59%.

В цілому відсоток добування по копитних тваринах складає 51%. Для порівняння по Україні загальний відсоток добування копитних складає 66%, по оленю 53%, по кабану 61%, по козулі 78%.

Таблиця 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (особин)

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина не використан
1	2	3	4	5	6	7
2012	Кабан	230	230	87	143	
	Козуля	179	179	114	65	
	Олень	48	48	14	34	
2013	Кабан	178	178	51	22	
	Козуля	110	110	54	15	
	Олень	29	29	8	1	
2015	Кабан	365	365	167	81	
	Козуля	275	275	156	47	
	Олень	45	45	28	4	

Основні проблеми мисливського господарства та шляхи його покращення:

➤ невисока чисельність основних видів мисливських тварин, що викликано рядом об'єктивних та суб'єктивних причин;

➤ ускладнена процедура надання мисливських угідь в користування (отримання погоджень користувачів та власників земельних ділянок, яких в області зараз нараховується сотні тисяч осіб). Для вирішення даного питання необхідна співпраця всіх контролюючих органів в галузі мисливського господарства та органів місцевого самоврядування;

➤ для забезпечення дієвої охорони мисливських угідь області необхідно якісно покращити матеріально-технічне забезпечення егерської служби (гідними посадовими окладами, форменним одягом, табельною зброєю, транспортом, сучасними технічними засобами та засобами зв'язку).

Рибогосподарські об'єкти Івано-Франківської області

Фонд рибогосподарських об'єктів Івано-Франківщини складається з

двох басейнів – Дністровського, р. Дністер з притоками та Дунайського – р. Прут з притоками.

До Дністровського басейну належить р. Дністер та 124 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: річки Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча, Сівка, Гнила Липа, Золота Липа, Луква, Ворона, Сукіль та інші.

До Дунайського басейну в межах Івано-Франківської області – р. Прут та 65 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: Білий Черемош, Чорний Черемош, Рибниця, Пістинька, Чорнява, Лючка та інші.

Територія, що покрита поверхневими водами складає 23,7 тис. га.

Таблиця 5.3.2.3.

Фонд рибогосподарських водних об'єктів

Річки		Озера		Водосховища		Ставки	
Загальна кількість, шт.	Загальна протяжність, км	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га
8294	15 656	154	327,3	3	1631,2	1364	3630,8

У річках гірської частини області іхтіофауна представлена наступними видами: харіус європейський, форель струмкова, головень, голянь, пічкур, бички, верхоплавка, окунь тощо. Рибопродуктивність невелика – 8-9 кг/га; рибні запаси оцінюються в 100 тонн.

Іхтіофауна річок рівнинної частини представлена такими видами: марена, рибець, білизна, плітка, окунь, головень, підуст, сом, судак, щука, сазан, карась, короп, лящ, клепець, плоскирка, голянь, верхоплавка, пічкур, бички, зустрічаються стерлядь, вирезуб, чоп тощо. Рибопродуктивність за даними попередньої п'ятирічки складає 20-25 кг/га; рибні запаси оцінюються від того часу в 150 тонн (таблиця 5.3.2.4.).

Протягом звітнього року, як і у попередньому році, в межах Івано-Франківської області промисловий вилов не проводився. Не поступило також заявок від рибокористувачів і на поточний рік, тому ліміт на область не виділявся (таблиця 5.3.2.5.).

Таблиця 5.3.2.4.

Вилов риби суб'єктами господарювання (фізичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)

Показники	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Вилов риби та добування інших водних живих ресурсів – усього	27,77	19,825	35,06	33,2
У тому числі: судак	-	-		
Сазан, короп	23,785	19,67	32,96	30,9
Сом	-	-		
Лящ	-	-		
Щука	0,23	-		
Товстолобик	3,22	0,055	1,5	1,8
Лин	-	-		
Плітка	-	-		
карась	0,542	0,1	0,6	0,5

Окунь	-	-		
інші види риби	-	-		
Виллов риби (без інших водних живих ресурсів)	27,777	19,825	35,06	33,2
Реалізовано риби та інших водних живих ресурсів (живих та охолоджених)	27,777	19,825	35,06	33,2

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3630,8 га в т.ч. 549 ставок загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для виборозведення. Серед користувачів водних живих ресурсів, що здійснюють їх спецвикористання, є лише рибгосп «Галицький», який діє згідно із режимом СТГ на Бурштинському водосховищі (таблиця 5.3.2.6, 5.3.2.7).

Серед господарств, які займаються вирощуванням риби в області діє 8 рибгоспів: «Княгиничі» (с. Княгиничі, Рогатинського р-ну), «Міжріччя» (с. Міжріччя, Долинського р-ну), «Завадка» (с. Завадка, Калуського р-ну), «Бабин» (с. Бабин, Калуського р-ну), «Більшівці» (с. Більшівці, Галицького р-ну), «Хом'яківка» (с. Хом'яківка Тисменицького р-ну), «Галицький» (с.м. Бурштин, Галицького р-ну), рибдільниця «Марківці» (с. Марківці, Тисменицького р-ну); а також Хотимирське СРФГ (с. Хотимир, Тлумацького р-ну).

Таблиця 5.3.2.5.

Виллов риби суб'єктами господарювання (юридичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)

№ з/п	Назва суб'єкта аквакультури	Форма №1-А-риба			
		2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1.	ДП рибне господарство «Галицький»	8,26	51,0	40,575	38,6
2.	ПАТ «Більшівці-риба»	376,0	381,0	426,63	402,6
3.	ФГ «Жалибори»	-	2,821	2,74	2,1
4.	ФГ Кухарського Петра Мар'яновича	-	2,5	3,0	2,6
5.	ПФГ «Поточище»	-	1,2	0,8	0,7
6.	КСП «Рибгосп «Завадка»	25,7	20,5	22,0	23,2
7.	ФГ «Вікторія»	-	2,0	2,2	4,3
8.	ВАТ «Бабин-Риба»	24,0	20,0	17,0	19,3
9.	Приватна агрофірма «Вільна Україна»	-	0,1	-	-
10.	ПП «Степан Мельничук»	-	-	0,1	-
11.	ТЗОВ «Карпат-Риба»	-	0,9	1,0	1,1
12.	СФГ Прикарпаття»	-	2,3	-	-
13.	ФГ «Поліське»	1,4	0,6	0,6	0,7
14.	ТЗОВ «Рибгосп «Княгиничі»	0,018	36,0	25,0	27,2
15.	ФГ «Агро-Стандарт»	-	1,5	1,8	1,9
16.	СФГ «Ярослав»	-	0,5	0,5	0,5
17.	ДПЛГ «Осмолодське»	-	2,515	2,68	3,2
18.	Мале ПП «Талія»	-	2,7	2,83	2,9
19.	КП «Октан»	-	5,0	7,0	4,2
20.	ТЗОВ «Покуття-Фрукт»	-	5,94	9,24	10,1
21.	ПАП «Волі Дар»	-	8,0	9,0	9,4

22.	Хотимирське СРФГ	-	8,6	8,8	9,1
23.	ПП «Плесо Прут»	8,5	6,1	3,4	3,2
24.	ПАТ «Тисмениця-Риба»	27,8	34,69	44,73	43,2
	Всього	595,1	615,8	667,1	610,1

Таблиця 5.3.2.6.

Динаміка вилову риби по Бурштинському СТГ(тонн)

Вид риби	Роки							
	2011		2012		2013		2014	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Товстолоб	30,0	18,7	35,0	4,7	38,0	0,71	40,0	Промисел риби не проводиться, Режим СТГ скасовано
Карась	0,10	0,8	1,0	0,3	1,0	0,01	1,2	
Короп	0,5	-	0,6	-	1,0	-	1,2	
Лящ	8,0	8,2	8,2	4,4	8,5	0,37	9,0	
Плітка	0,8	0,8	0,8	0,1	0,8	0,003	1,0	
Окунь	-	-	-	-	-	-	-	
Судак	0,2	0,2	0,2	0,1	0,4	0,007	0,4	
Буфало	-	-	-	-	-	-	-	
Дрібний частик	0,25	-	0,3	-	0,3	-	0,3	
ВСЬОГО	40,75	46,1	46,1	9,6	50,0	1,1	53,1	0,0

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території області проживає 25 видів фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення (таблиця 5.3.3.1. – 5.3.3.3.).

Із зареєстрованих видів хребетних на території природного заповідника «Горгани» зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Клас Круглороті – *Cyclostomata*

Угорська мінога – *Lamperta danfordi* Regan

Клас Риби – *Pisces*

Ряд Лососеподібні – *Salmoniformes*

Харіус – *Thymalus thymalus* L.

Клас Земноводні – *Amphibia*

Ряд Хвостаті – *Caudate*

Плямиста саламандра – *Salamandra salamandra* L

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulienger)

Тритон альпійський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Клас Плазуни – *Reptilia*

Ряд Лускаті – *Squamata*

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Клас Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aguilapomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глухар – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Журавлеподібні – Gruiformes

Родина Журавлині – *Gruidae*

Сірий журавель – *Grus grus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Strix uralensis* Pallas

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Клас Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Бурий ведмідь – *Ursus arctos* L.

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Із зареєстрованих видів на території Карпатського НПП зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Комахи – Insecta

Ряд Бабки – Odonata

Родина Кордулегастериди – Cordulegasteridae

Кордулегастер кільчастий – *Cordulegaster annulatus* (Latreille)

Ряд Веснянки – Plekoptera

Родина Перліди – Perlidae

Веснянка велика – *Perla maxima* Scopoli

Ряд Твердокрилі або жуки – Coleoptera

Родина рогачі – Lucanidae

Жук – олень (рогач звичайний) – *Lucanuscervus* (Linnaeus)

Родина Вусачі – Cerambycidae

Розалія альпійська (вусач альпійський) – *Rosaliaalpina* (Linnaeus)

Ряд скорпіонової мухи – Mecoptera

Родина Льодовичники – Boreidae

Льодовичник звичайний – *Boreuswestwoodi* (Hagen)

Ряд лускокрилі – Lepidoptera

Родина Парусники – Papilionidae

Махаон – *Papilionmachaon* (Linnaeus)

Родина Німфаліди – Nymphalidae

Райдужниця велика – *Apaturairis* (Linnaeus)

Родина Сатири – Satyridae

Чорнушка манто (сатирманто) – *Erebiamanto* (DenisetSchiffermüller)

Родина Ведмедці – Arctiidae

Ведмедиця-господиня – *Callimorphadominula* (Linnaeus)

Родина Совки – Noctuidae

Евхальція різнобарвна – *Euchalciavariabilis* (Piller)

Совка сокиркова – *Peripheriesdetphini* (Linnaeus)

Стрічка голуба – *Catocalafraxini* (Linnaeus)

Стрічка орденська малинова – *Catocalasponsa* (Linnaeus)

Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Лосось дунайський – *Huchohuchohucho* L.

Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudata

Тритон карпатський – *Triturusmontandoni* (Boulenger)

Тритон гірський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Саламандра плямиста – *Salamandra salamandra* L.

Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелекачорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aquila pomarina* C.L.Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Лунь польовий – *Circus cyaneus* L.

Сапсан – *Falco peregrinus* Tunstall

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глушець – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сич волохатий – *Aegolius funereus* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Sthx uralensis* Pallas

Сипуха – *Tyto alba* (Scopoli)

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Скеляр строкатий – *Monticola saxatilis* (L.)

Золотомушка червоночуба – *Regulus ignicapillus* Temminck

Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Рукокрилі – Chiroptera

Підковоніс малий – *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein)

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Таблиця 5.3.3.1.

Види тварин НПП «Гуцульщина», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Сич волохатий	2
Беркут	1
Підорлик малий	2
Пугач	5
Лелека чорний	4
Мідянка	14
Мінога угорська	48
Кіт лісовий	2
Сичик-горобець	3
Орел-карлик	2
Лосось дунайський	38
Сорокопуд сірий	4
Видра річкова	5
Рись звичайна	2
Борсук	15
Горностай	8
Норка європейська	12
Кутора мала	18
Підковоніс малий	13
Саламандра плямиста	2700
Сова довгохвоста	11
Глухар	8
Тритон альпійський	122
Тритон карпатський	140
Ведмідь бурий	2
Бурозубка альпійська	42

Полівка водяна	30
Широковух європейський	4
Лунь польовий	2
Гоголь	1
Змієїд	1
Полоз лісовий	2

Таблиця 5.3.3.2.

Види тварин Галицького НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Широковух європейський – <i>Barbastellbarbastellus</i> Schreb	>20
Підковоніс малий — <i>Rhinolophus hipposideros</i> Bechst.	>200
Рясоніжка мала – <i>Neomisanomalus</i> Cab	>30
Горностай – <i>Mustela erminea</i> L.	>35
Норка європейська – <i>Mustela lutreola</i> L.	>5
Тхір степовий — <i>Mustela eversmannii</i> L.	>10
Борсук – <i>Meles meles</i> L.	>30
Видра річкова – <i>Lutra lutra</i> L.	>25
Лелека чорний – <i>Ciconia nigra</i> L.	>7
Чернь білоока — <i>Aythya nyroca</i> Gtld.	8
Гоголь – <i>Vucephala clangula</i> L.	2120
Крех середній – <i>Mergus serrator</i> L.	6
Скопа – <i>Pandion haliaetus</i> L.	1
Підорлик малий – <i>Aquila pomarina</i> Brem.	9
Лунь польовий – <i>Circus cyaneus</i> L.	15
Кульон великий – <i>Numenius arquata</i> L.	80
Пугач – <i>Bubo bubo</i> L.	5
Сова довгохвоста – <i>Strix uralensis</i> Pall.	>50
Сорокопуд сирій – <i>Lanius excubitor</i> L.	25
Саламандра плямиста – <i>Salamandra salamandra</i> L.	>15
Мінога українська – <i>Eudontomyzon mariae</i> Berg.	>1
Стерлядь — <i>Acipenser ruthenus</i> L.	>5
Харіус європейський – <i>Thymallus thymallus</i> L.	>30
Вирезуб – <i>Rutilus frisii</i> Nordm.	>100
Чоп великий – <i>Zingel zingel</i> L.	>1
Пасмовець тополевий – <i>Limenitis populi</i> L.	>50
Махаон – <i>Papilio machaon</i> L.	>70
Мінливець великий – <i>Apatura iris</i> L.	>100
П'явка медична – <i>Hirudo medicinalis</i> L.	>50

Таблиця 5.3.3.3.

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека						
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Хребетні	40	23	23	23	23	23	23	23
ссавці	5	5	5	5	5	5	5	5
птахи	18	12	12	12	12	12	12	12
плазуни	11	2	2	2	2	2	2	2
земноводні	6	4	4	4	4	4	4	4
риби	3	3	3	3	3	3	3	3
круглороті	1	1	1	1	1	1	1	1
Безхребетні	10	5	5	5	5	5	5	5

5.3.4. Інвазивні види тварин

Список інвазивних видів включає види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території.

Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву фауну і флору, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Ця проблема поширюється у світі, сприяючи, перш за все, соціально-економічним, медико-санітарним та екологічним витратам, впливає на сільське, лісове, рибне господарство та природні системи, що є важливою основою людства. Такий збиток ускладнюється зміною клімату, забрудненням навколишнього природного середовища, втратою середовища проживання та антропогенним забрудненням.

Прикладами інвазивних видів для Івано-Франківської області є усім відомий колорадський жук, нутрія, ондатра, домашня коза, сірий пацюк, чорний шур.

Вирішення проблеми інвазивних видів, є невідкладною, оскільки загроза зростає щодня, викликаючи серйозні економічні та екологічні наслідки.

Профілактика є найбільш ефективним методом боротьби з проблемою. Необхідно більш ретельно проводити митну перевірку вантажів, підвищувати ефективність карантину, обмежити ввезення інвазивних та генетично-модифікованих видів тварин і рослин.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективними заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися, як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

В області виконується Програма охорони та відтворення карпатської популяції бурого ведмеда. Встановлено відтворюючі ділянки місць перебування бурого ведмеда в Перкалабському та Яловичорському лісництвах ДП «Гринявське лісове господарство».

5.4. Природні території, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку

заповідної справи в Івано-Франківській області.

Природно-заповідний фонд області нараховує 474 територій та об'єктів загальною площею 218,8 тис. га, що складає 15,7 % від загальної площі області, у тому числі:

- 32 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га;
- 442 об'єкти місцевого значення площею 87,2 тис. га.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція щодо збільшення площі природно-заповідного фонду області. У порівнянні з 2008 роком площа природно-заповідного фонду області зросла відповідно із 195,9 тис.га до 218,8 тис.га (відсоток заповідності області зріс відповідно із 14% до 15,7% від загальної площі області). За цей час створено два національні природні парки, ряд об'єктів місцевого значення (таблиця 5.4.1.1.).

Природно-заповідний фонд області (таблиця 5.4.1.2.) представляють: природний заповідник «Горгани», площею 5,3 тис.га; 5 національних природних парків, загальною площею 120,3 тис.га управління якими здійснює спеціальна адміністрація (Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», національний природний парк «Верховинський»); 3 регіональні ландшафтні парки, площею 38,4 тис. га; 64 заказники, площею 45,93 тис. га.; 189 пам'яток природи, площею 1,2 тис. га; 7 дендрологічних парків, площею 0,15 тис. га; 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, площею 0,094 тис. га; 196 заповідних урочищ, площею 7,3 тис. га.

Установи природно-заповідного фонду утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Галицький національний природний парк підпорядкований Державному комітету лісових ресурсів України, національний природний парк «Синьогора» знаходяться в постійному користуванні ДО «Резиденція Синьогора» та не функціонує як установа природно-заповідного фонду.

Решту об'єктів природно-заповідного фонду області передано під охорону підприємствам, установам, організаціям і громадянам відповідно до оформлених охоронних зобов'язань.

Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горгани і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, Верховинський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Товпишівський» та ін.).

Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Поляницький регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Найвищий відсоток заповідності на території Яремчанської міської ради – 59,8 %, Косівському – 55,4 %, Верховинському – 26,7 %, Галицькому – 20,3

%, Городенківському – 19,3 %, Богородчанському – 18,8 %, Долинському – 10,6 % районах. У Коломийському, Рогатинському та Снятинському районах відсоток заповідності менше одиниці.

Згідно фізико-географічного районування найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62 % природно-заповідного фонду області, в області Передкарпаття – 25 % і в рівнинній частині – 13 %.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища - відповідно 39,8 та 41,5 % від загальної кількості заповідних об'єктів, проте за площею частка цих категорій незначна.

За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) - 16.

Високий відсоток заповіданості лісів у гірській частині області - Надвірнянському, Верховинському районах, Яремчанській міській раді (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку «Верховинський»), Косівському (за рахунок національного природного парку «Гуцульщина» та регіонального ландшафтного парку «Гуцульщина»; у рівнинній частині – в Галицькому (за рахунок Галицького національного парку), Тлумацькому та Городенківському районах (за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку).

На шляху інтеграції України до Європейського Союзу створення заповідних територій та об'єктів є одним із ключових завдань. Відповідно до Рекомендацій слухань у Комітеті з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України на тему «Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення», схвалених рішенням Комітету від 10.04.2014 р. №22/1, розроблено План заходів щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду на території Івано-Франківської області.

Відповідно до зазначеного Плану заходів на території області є можливість створити національні природні парки «Рожнятівський» (на базі ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Грофа» та інших природоохоронних об'єктів, які межують з ним (колишній Український парк природи 1939), зважаючи на їх природоохоронну, естетичну, рекреаційну та історичну цінності) та «Бойківщина» (в басейні ріки Свіча) – ландшафтного заказника місцевого значення «Ріка Свіча з притокою Мізунькою»).

Окрім цього, до мережі територій і об'єктів природно-заповідного фонду запропоновано включити ботанічний сад Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Мінприроди, за ініціативи Українського товариства охорони птахів та провідних науковців установ природно-заповідного фонду, схвалено клопотання щодо розширення території Карпатського національного природного парку (25301 га), Національного природного парку «Верховинський» (11675,9 га) та Національного природного парку «Гуцульщина» (600,4 га). Окрім цього, Мінприроди схвалено клопотання щодо розширення території Галицького національного природного парку (483

га).

За результатами обстеження існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду та перспективних, з метою наступного заповідання, розташованих в межах державних лісогосподарських підприємств області, управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації пропонується створити 9 заповідних об'єктів.

Таблиця 5.4.1.1.

Динаміка структури
природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

№ з/п	Категорія територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2011р.		На 01.01.2015 р.		На 01.01.2016 р.	
		Кількість, шт	Площа, га	Кількість, шт	Площа, га	Кількість, шт	Площа, га
1	Природний заповідник	1	5344,2	1	5344,2	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7	5	120339,7
3	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38417,0	3	38417,0
4	Заказники	64	45930,14	64	45929,74	64	45929,74
	загальнодержавного значення	10	5423,8	10	5423,8	10	5423,8
	місцевого значення	54	40506,34	54	40505,94	54	40505,94
5	Пам'ятки природи	183	1236,3	189	1236,38	189	1236,38
	загальнодержавного значення	12	374,4	12	374,4	12	374,4
	місцевого значення	171	861,9	177	861,9	177	861,9
6	Дендрологічні парки	7	152,96	7	152,96	7	152,96
	загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0	3	142,0
	місцевого значення	4	10,96	4	10,96	4	10,96
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	8	84,2	8	84,2	9	90,4
	загальнодержавного значення	1	7,0	1	7,0	1	7,0
	місцевого значення	7	77,2	7	77,2	8	83,4
8	Заповідні урочища	196	7319,8	196	7319,8	196	7319,8
	Фактична площа ПЗФ	467	218824,3	473	218823,9	474	218830,2
	% фактичної площі ПЗФ від площі області	15,7		15,7		15,7	

Таблиця 5.4.1.2.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2016 року

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	Природні заповідники	1	5344,2	-	-	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	-	-	5	120339,7
3	Дендрологічні парки	3	142,0	4	10,96	7	152,96
4	Регіональні ландшафтні парки	-	-	3	38417,0	3	38417,0
5	Заказники – всього, в т.ч.:	-	-	-	-	64	45929,74
	ландшафтні	2	3486,8	9	15708,8	11	19195,2
	лісові	2	468,0	11	6289,7	13	6757,7
	ботанічні	4	1006,5	23	1317,1	27	2323,6
	загальнозоологічні	-	-	2	15120,84	2	15120,84
	орнітологічні	1	207,5	5	21,9	6	229,4
	іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	1	255,0	4	2048,0	5	2303,0
	загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
6	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	-	-	-	-	189	1236,38
	комплексні	2	148,0	10	91,2	12	239,2
	ботанічні	5	133,5	146	737,02	152	870,53
	лісові	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	4	32,9	10	12,54	14	45,44
	джерела	-	-	-	-	-	-
	зоологічні	-	-	1	0,01	1	0,01
	геологічні	1	60,0	9	21,20	10	81,20
7	Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	8	83,4	9	90,4
9	Заповідні урочища	-	-	196	7319,8	196	7319,8
	РАЗОМ	32	131631,1	442	87193,26	474	218830,18

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В Івано-Франківській області зосереджено 2,6 тис. га збережених водно – болотних угідь, частина яких входить до складу природно-заповідного фонду. Всього заповідано 87 боліт площею 1160,0 га.

Болота зосереджені переважно у стариці ріки Дністер у Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому та Городенківському районах. В межиріччях і на терасах гірських річок, у замкнутих котловинах утворились сфагнові болота. Такі болота охороняються у Долинському та Рожнятівському районах. Серед них – гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Болото Ширковець», «Болото Мшана», «Болото «Висяче», гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Турова дача», ландшафтний заказник місцевого значення «Саджавський».

В області підтримано пропозицію науковців щодо надання статусу водно-болотних угідь міжнародного значення наступним об'єктам на території Івано-Франківської області, а саме:

- водно-болотне угіддя «Бурштинське водосховище»;
- водно-болотне угіддя «р. Дністер» в межах Галицького національного природного парку;
- водно-болотне угіддя «Витоки р. Погорілець»;
- водно-болотне угіддя «Витоки р. Прута» в межах Карпатського національного природного парку;
- водно-болотне угіддя «Джурджинець» та «Урочище «Ситний-Зубринка» в межах природного заповідника «Горгани».

Затверджені паспорти водно-болотних угідь міжнародного значення: «Витоки ріки Прут», «Витоки ріки Погорілець», «Ріка Дністер», «Бурштинське водосховище», розроблені разом із установами природно-заповідного фонду, картосхеми зазначених водно-болотних угідь міжнародного значення направлені в Мінприроди України, а також підготовлено інформацію щодо змін в екологічному стані водно-болотних угідь міжнародного значення на території Івано-Франківської області.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Завдяки географічному положенню Івано-Франківська область має можливість міжнародної співпраці в унікальному за своєю природою і науковою цінністю районі Українських Карпат – райони Горгани і Чивчно-Гринявські гори, які прилягають в південно-західній частині до кордону з Румунією. На території Івано-Франківської області у прикордонній зоні у 2010 році створено національний природний парк «Верховинський», площею 12022,9 га. З румунської сторони в повіті Марамуреш зосереджено ряд природоохоронних територій. Тобто існують реальні можливості створення транскордонного українсько-румунського природоохоронного об'єкта (біосферного резервату).

Створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату на території Верховинського району Івано-Франківської області та Марамуреського повіту окрім збереження унікального біотичного та

ландшафтного різноманіття сприятиме економічному розвитку регіону, в основному, за рахунок екотуризму, транспортних інфраструктур і розвитку традиційних методів ведення господарства.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

На території Івано-Франківської області знаходяться 6 об'єктів, що відповідають критеріям об'єктам Смарагдової мережі та включені до рекомендованого переліку українською стороною конвенції:

- природний заповідник «Горгани»;
- Карпатський національний природний парк;
- національний природний парк «Гуцульщина»;
- Галицький національний природний парк;
- Верховинський національний природний парк;
- Дністровський регіональний ландшафтний парк;

5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Івано-Франківська область, як і Карпатський регіон в цілому, характеризується унікальними природними та рекреаційними ресурсами. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку Прикарпаття, як туристично-оздоровчої зони.

Рекреаційні ресурси регіону визначаються наявністю цілющого клімату, широкого спектру мінеральних вод, лікувальних грязей, багатою історією і цікавою етнографією, сукупністю оздоровчих закладів. Усе це приваблює в наш край численних відпочиваючих і туристів.

У цій справі дуже важливе місце займають рекреаційні зони, як фундаментальна основа збереження генофонду. Це важливо з декількох сторін. Насамперед, рекреаційні зони є територіями найпридатнішими для збереження генофонду рослинного і тваринного світу відповідної ландшафтно-територіальної та кліматичної зони, оскільки тут найбільше зберігся створений за багато мільйонів років природний стан.

Збільшення площі рекреаційних зон області можливо також шляхом організації регіональних ландшафтних парків. Регіональні ландшафтні парки можуть бути загальнорекреаційними, спортивно-туристичного і санаторно-курортного значення.

Виходячи із сказаного, в основу планування розвитку рекреаційно-оздоровчого комплексу має бути покладена ідея природно-історико-етнографічної рекреації, яка базуватиметься на створенні рекреаційного середовища та найбільш раціональному використанні територіальних поєднань природних умов, ресурсів, історичних і архітектурних пам'яток. У перспективі можуть бути створені природно-історико-етнографічні рекреаційно-туристичні комплекси «Гуцульщина», «Бойківщина» та ін.

У цих регіонах ми маємо унікальне поєднання неповторних ландшафтів, історичних і етнографічних пам'яток, а також пам'яток природи, культури,

побуту населення. Насамперед заслуговує на увагу створення природно-історико-етнографічного комплексу «Бойківщина».

Будівництво у цьому районі санаторіїв, лікарень, пансіонатів, дворів, виконаних з дерева у традиційно бойківському архітектурному стилі, спортивних комплексів, кемпінгів сприятиме визначенню нових туристських маршрутів та їх поєднанню в єдиному курортно-туристичному комплексі, розрахованому на повне залучення до цього процесу місцевих природних умов, різноманітних мінеральних вод, лікарських рослин та ягід.

Основними природними лікувальними ресурсами Івано-Франківщини є торф'яні грязі та мінеральні джерела поблизу с. Черче Рогатинського району і в поселенні Буркут Верховинського району разом з помірно-теплим кліматом. На території області в мальовничих гірських місцевостях знаходяться кліматичні низькогірні курорти «Ворохта», «Косів», «Яремче».

Води мінеральних джерел бальнеогрязевого передгірного курорту «Черче» відносяться до слабо- і середньомінералізованих сірководневих сульфатно-гідрокарбонатно-кальцієвих вод (вміст вільного сірководню перевищують 102 мг/л). Води цих джерел використовуються для ванн. Для пиття використовуються води сульфатно-кальцієві з середньою мінералізацією.

У межах Карпатського національного парку (Верховинський і Надвірнянський райони) інвентаризацією 1988 року виявлено чотири джерела сірководневих мінеральних вод (Ямнянське, Ворохтянське, Татарівське, Підліснівське лісництва). Мінеральне джерело Ворохтянського лісництва облагороджене і на його базі створено зону відпочинку.

5.6. Туризм

Івано-Франківщина є відомим туристичним центром України та здатна приймати 8,2 млн. туристів щорічно. Тут розташовано близько 3,9 тис. місць історичної, природної, архітектурної та археологічної спадщини, понад 120 музеїв, туристичних маршрутів довжиною понад 400 км., 10 гірськолижних курортів.

В області є дев'ять курортних місцевостей, діє 38 санаторно-курортних закладів. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни.

За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Івано-Франківська область може стати рівноправним учасником туристичного простору Карпатського Єврорегіону та туристичного ринку Європи.

Проблемними сьогодні на Івано-Франківщині є неефективне та нерациональне використання ресурсів, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу. Обсяги обслуговування не відповідають можливостям Івано-Франківщини. Оскільки поступаються оптимальній розрахунковій кількості туристів, яку може прийняти область.

Нереалізованими потенційними туристично-курортними можливостями Івано-Франківщини є архітектурні пам'ятки, зокрема пам'ятки сакральної архітектури; живі етнічні традиції та збережені

архітектурні артефакти в характерних етнорегіонах області; місця пам'яті часів визвольних змагань 1943-1954 рр.; природоохоронні зони, зокрема, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи; незадіяні водні ресурси, як гірські річки мінеральні та термальні джерела, родовища соляної ропи; незадіяний потенціал основних водних артерій області Дністер, Прут; потенціал зеленого туризму.

Програма розвитку туристичної галузі міста Івано-Франківськ на 2016-2020 роки визначає основні завдання, реалізація яких дозволить покращити туристичну інфраструктуру міста, формуватиме привабливе середовище для реалізації інвестиційних проєктів у сфері туризму, сприятиме зростанню кількості туристів та створюватиме позитивний імідж міста.

Підставою для розробки Програми є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про туризм», Указ Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 року № 843-р «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки», нормативні акти міністерств і відомства та інших центральних органів виконавчої влади з питань туризму, законодавчі акти, що регулюють підприємницьку діяльність в галузі туризму, рішення обласної ради від 17.10.2014 року № 1401-32/2014 «Про Стратегію розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року», рішення обласної ради від 16.10.2015 року № 1820-39/2015 «Про комплексну регіональну цільову програму розвитку туризму в області на 2016-2020 роки».

Основою Програми є комплекс заходів, виконання яких повинно створити сприятливі умови для розвитку туристичної галузі міста, реалізації державної політики в сфері туризму на рівні міста, отримання та освоєння додаткових фінансових потоків та інвестицій.

Основна стратегічна ціль «Стратегії розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року» є «Розвиток туристично-рекреаційної сфери», яка скерована на підвищення туристично-рекреаційного потенціалу регіону шляхом побудови ефективної системи маркетингу, розвиток туристичної інфраструктури шляхом залучення інвестиційних ресурсів, покращення наявної бази туристичних та оздоровчих об'єктів, залучення до туристичної індустрії приватних підприємців та фізичних осіб, розвиток нетрадиційних форм туризму, підвищення рівня екологічної безпеки тощо.

Розвиток екскурсійної діяльності та обслуговування

Постійно проводиться організаційна робота щодо участі туристичних підприємств міста у міжнародних виставках, ярмарках, форумах. Для туристичних операторів міста та споживачів турпродукту щорічно розробляється туристичний календар культурно-мистецьких, спортивних і туристичних заходів, які планується проводити в місті, розробляється і видається промоційна література.

З метою залучення внутрішнього туриста протягом 2015 року у місті проводилися безкоштовні екскурсії.

Для ознайомлення з етнографічними особливостями та культурною спадщиною міста й області започатковано проведення щорічних фестивальних заходів:

- «Свято Ковалів» – демонстрація ковальської праці та ярмарок кованих речей, виготовлених ковалями України та зарубіжжя;
- «Прикарпатський вернісаж» – представлення українського ринку декоративно-прикладного мистецтва та популяризації народних ремесел;
- «Свято Хліба» – виставка й продаж різноманітних хлібобулочних та кондитерських виробів, що супроводжується театралізованими виступами колективів художньої самодіяльності міста;
- «Смак українських Карпат» – свято українських традицій та автентичної карпатської кухні;
- «Довбушфест» – патріотичне дійство, приурочене до Дня Незалежності України, в якому поєднується патріотично-освітня та культурно-мистецька складова;
- «Свято винограду та вина» – відновлення та популяризація виноградарства на Прикарпатті;
- «Станіславівська мармуляда» – кулінарний фестиваль осені;
- «Питні меди» – виставка-ярмарок у рамках новорічно-різдвяного фестивалю, що популяризує мед та продукти бджільництва з метою відродження стародавніх традицій медоваріння, як невід’ємної частки народної спадщини.

З метою підвищення науково-методичного рівня екскурсійних заходів та професійної майстерності екскурсоводів (гідів) проводилась робота в комісії з надання дозволів на супровід екскурсійних груп.

За підсумками тільки 9 місяців 2015 року суб’єкти господарювання Івано-Франківська сплатили до бюджету міста 105 тис. грн., що становить 160,6% до планового показника та 146% до аналогічного періоду 2014 року.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Земельний фонд області складається із земель, що мають різноманітне функціональне використання. Загальна площа земель станом на 01.01.2016р. складає 1392,7 тис. га, із них сільськогосподарські угіддя – 630,5 тис. га (45,3 % території області), у тому числі: рілля – 397,2 тис. га, перелogi – 6,8 тис. га, багаторічні насадження – 16,3 тис. га, сіножаті і пасовища – 210,2 тис. га; ліси та інші лісовкриті площі – 636,5 тис. га.

Дані щодо структури основних видів земельних угідь області наведені у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь області*

Основні види земель та угідь	2011 рік		2012 рік		2013 рік		2014 рік		2015 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Загальна територія	1392.7	100.00	1392.7	1392,70	100,0	100.00	1392.7	100.0	1392,70	100,00
у тому числі:										
1. Сільськогосподар-ські угіддя	631.5	45.34	631.5	630,40	45,26	45.34	645,8	46,4	630,50	45,30
з них:										
рілля	383.6	27.54	383.6	396,10	28,44	27.54	383.6	27.54	397,20	28,50
перелоги	18.6	1.34	18.6	7,10	0,51	1.34	18.6	1.34	6,80	0,50
багаторічні насадження	16.3	1.17	16.3	16,00	1,15	1.17	16.3	1.17	16,30	1,17
Сіножаті і пасовища	213.0	15.29	213	210,9	15,14	15.29	213	15.29	210,90	15,09
2. Ліси і інші лісовкриті площі	636.0	45.67	636.0	635,30	45,62	45.66	636.0	46	635,70	45,65
з них вкриті лісовою рослинністю	609.7	43.78	587.6	609,7	43,78	42.19	587.6	42.19	587,10	42,15
3. Забудовані землі	62.2	4.47	62.2	63,50	4,56	4.47	62.6	4.5	63,10	4,53
4. Відкриті заболочені землі	2.7	0.19	2.7	2,70	0,19	0.19	2,8	0.2	2,70	0,19
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	22.3	1.60	22.3	22,40	1,61	1.6	22.1	1.6	22,40	1,61
6. Інші землі	38.0	2.73	38.0	38,40	2,76	2.73	37,5	2.7	38,30	2,75
Усього земель (суша)	1369.1	98.31	1369.1	1368,9	98,29	98.3	1369.3	98.3	1368,90	98,29
Території, що покриті поверхневими водами	23.6	1.69	23.6	23,8	1,71	1.69	23.4	1.7	23,80	1,71

*За даними ГУ Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.1.2 Стан ґрунтів

За період з 2011 по 2015 роки Івано-Франківською філією ДУ «Держґрунтохорона» проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 290,6 тис га. В структурі обстежених угідь 82,3 % займає рілля, 11,0 % - пасовища, 6,0 % - сіножаті, 0,7% - багаторічні насадження.

За результатами лабораторних досліджень в області серед обстежених угідь 54,5 % кислих земель, що негативно позначається на їх родючості. Серед них 26,2 % припадає на дуже сильно- та сильнокислі, 31,4 % -середньокислі, 42,4 % - слабокислі ґрунти. Наявність таких площ ґрунтів з підвищеною кислотністю вимагає негайного відновлення робіт по вапнуванню, як одного з найефективніших і найтриваліших за дією засобів впливу на ґрунт і його родючість.

Таблиця 6.1.2.1.

Характеристика ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину (2011-2015 рр.)

Площа ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину, %								Середньо зважений показник, одиниць рН сол.
дуже сильно та сильно кислі < 4,5	середньокислі 4,6-5,0	слабо кислі 5,1-5,5	всього кислих < 4,6-5,5	близькі до нейтральних 5,6-6,0	нейтральні 6,1-7,0	слабо лужні 7,1-8,5	середньо лужні 7,6-8,0	
14,2	17,1	23,2	54,5	24,5	21,0	0	0	5,4

Найбільше кислих угідь, серед обстежених, знаходяться у зоні Прикарпаття та у гірських районах, а саме: Верховинському - 99,0%, Надвірнянському – 80,0 %, Богородчанському - 76,0 %, Косівському – 74,5 % . Найменшу питому вагу серед обстежених сільськогосподарських земель займають кислі ґрунти у Тлумацькому, Городенківському та Снятинському районах.

Гумус є основним джерелом поживних речовин в ґрунті. Чим вищий вміст гумусу в ґрунті, тим більша його родючість, тому збереження і накопичення гумусу є основою родючості ґрунту. Середньозважений показник вмісту гумусу по області за період з 2011 по 2015 роки становить 3,28 %, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Найвищий показник забезпеченості гумусом у Городенківському, Снятинському та Тлумацькому районах. Найнижчий показник вмісту гумусу у Косівському, Богородчанському та Надвірнянському районах.

Результати агрохімічної паспортизації земель, які обстежували, свідчать про дуже слабку забезпеченість ґрунтів азотом, що легко гідролізується. Так, у Косівському районі всі обстежені сільськогосподарські угіддя характеризуються дуже низьким вмістом азоту, у Богородчанському районі ґрунти з дуже низьким вмістом азоту займають 99,0 %, у Надвірнянському – 98,0 % від обстежених. Площі угідь з дуже низьким та низьким вмістом даного елементу живлення склали 287,4 тис. га або 98,9 % від обстежених. Середньозважений показник вмісту лужногідролізованого азоту в ґрунтах області є дуже низьким і становить 86 мг/кг ґрунту.

Динаміка зміни вмісту рухомого фосфору безпосередньо пов'язана із кількістю застосування фосфорних добрив та виносу його з урожаєм

сільськогосподарських культур.

Середньозважений показник вмісту рухомого фосфору за методом Кірсанова в обстежених ґрунтах області середній і складає 79 мг/кг ґрунту. Аналіз в розрізі районів показує, що найкраще забезпечені рухомими формами фосфору сільськогосподарські угіддя Городенківщини (122 мг/кг ґрунту) та Снятинщини (120 мг/кг ґрунту). Найнижчий вміст цього елемента у Верховинському, Долинському, Косівському та Рожнятівському районах. Наприклад, у Верховинському районі найбільшу площу займають ґрунти із дуже низьким вмістом рухомого фосфору – 82,5 % від обстежених. Сільськогосподарські угіддя із низьким вмістом рухомих фосфатів становлять 13,0 %. Тільки 4,5 % від обстежених припадає на ґрунти із середнім, підвищеним та високим вмістом даного елемента живлення. Така ситуація із вмістом рухомого фосфору свідчить про його дефіцит, що призводить до зменшення урожайності сільськогосподарських культур.

В обстежених землях області середньозважений вміст рухомих сполук калію за методом Кірсанова становить 129 мг/кг ґрунту, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. В розрізі районів найкраща забезпеченість цим елементом у Снятинському (177 мг/кг ґрунту), Городенківському (168 мг/кг ґрунту) та Коломийському (147 мг/кг ґрунту) районах. Найнижчий вміст рухомих сполук калію у Верховинському та Долинському районах. Тут переважають ґрунти із дуже низьким, низьким та середнім вмістом рухомих сполук калію.

Таблиця 6.1.2.2.

Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,1	7,8	34,3	38,2	15,6	4,0	3,28

Таблиця 6.1.2.3.

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 101	низький 101-150	середній 151-200	підвищений > 200	
78,8	20,1	1,1	-	86

Таблиця 6.1.2.4.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
24,3	20,6	26,0	14,1	15,0	-	79

Таблиця 6.1.2.5.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
3,2	26,3	23,2	20,7	26,5	0,1	89

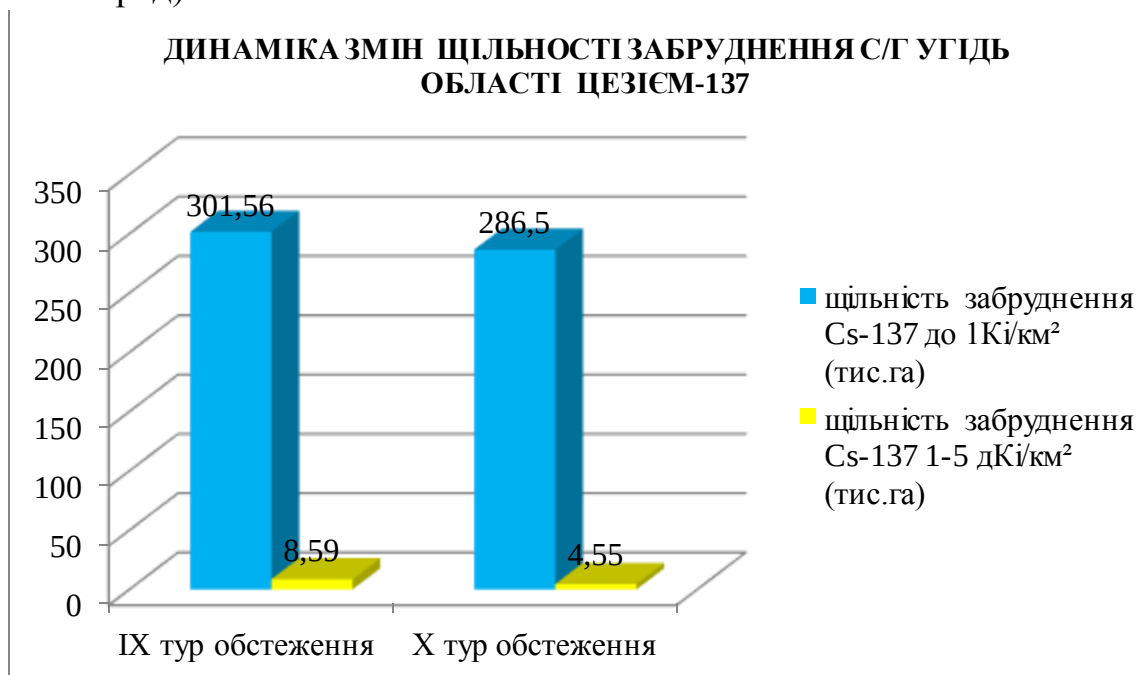
Важливим етапом обстеження земель є оцінка екологічного стану ґрунтів, яка включає в себе забруднення ґрунтів радіонуклідами, важкими металами та залишками пестицидів.

Якщо відразу після Чорнобильської аварії основними дозоутворюючими радіонуклідами були короткоживучі ізотопи (насамперед ізотопи йоду), то сьогодні, через три десятки років після аварії, основну роль відіграють Cs-137 та Sr-90.

В екологічному відношенні ці елементи найнебезпечніші. Це зумовлено тривалим періодом напіврозпаду (29 років – стронцію-90 і 30- цезію-137), високою енергією випромінювання і здатністю легко включатися в біологічний кругообіг та ланцюги живлення.

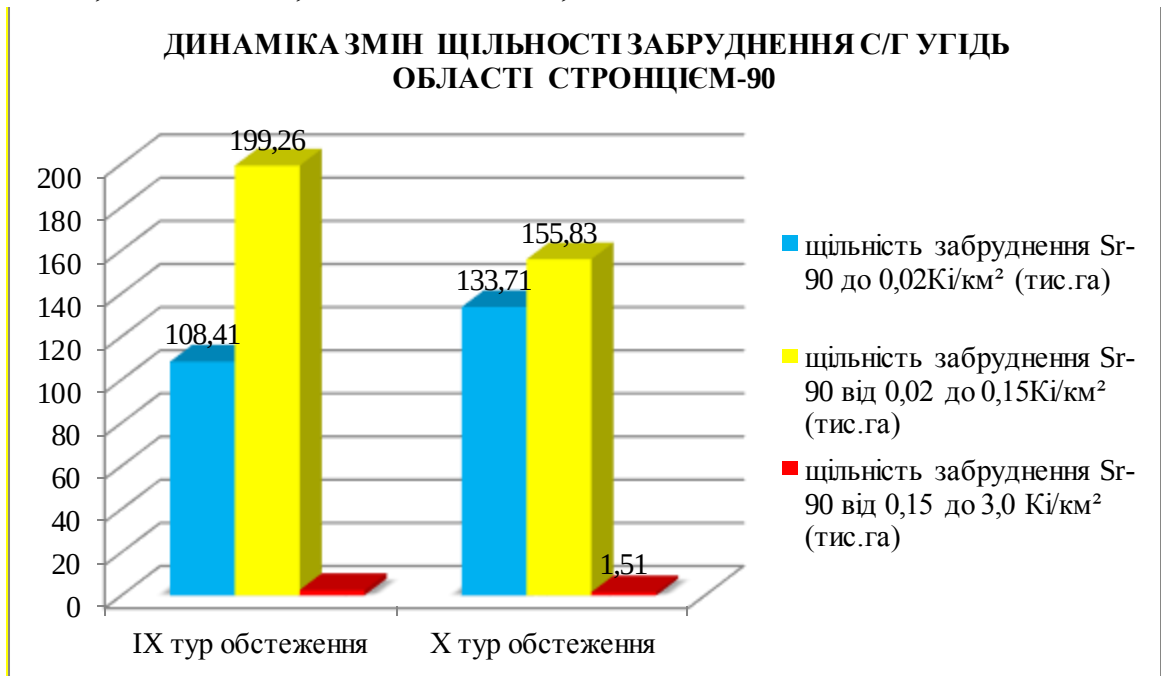
Тому, систематичні радіологічні дослідження стану радіаційного забруднення ґрунтів сільськогосподарських угідь області на даний час є актуальними.

Як показали результати досліджень щільність забруднення сільськогосподарських угідь області цезієм-137, проведених за десятий тур обстеження, складає: до 1 Кі/км² – 286,50 тис. га або 98,44%; від 1 до 5 Кі/км² – 4,55 тис. га або 1,56 %, в т.ч. у Верховинському районі – 0,07 тис. га (на території В. Ясенівської сільської ради), Снятинському -4,48 тис. га (на території Видинівської, Потічківської, Рудниківської, Підвисоцької сільських рад).

У порівнянні з попереднім туром обстеження (2006-2010р.р.) площа забруднена цезієм-137 від 1 до 5 Кі/км² зменшилась з 8,59 до 4,55 тис.га.

Забруднених сільськогосподарських угідь області стронцієм – 90 (обстежено 291,05 тис. га) з щільністю забруднення до 0,02 Кі/км² – 133,71 тис. га або 45,94%; від 0,02 до 0,15 Кі/км² – 155,83 тис. га або 53,54%; від 0,15 до 3,0 Кі/км² – 1,51 тис. га або 0,52%.

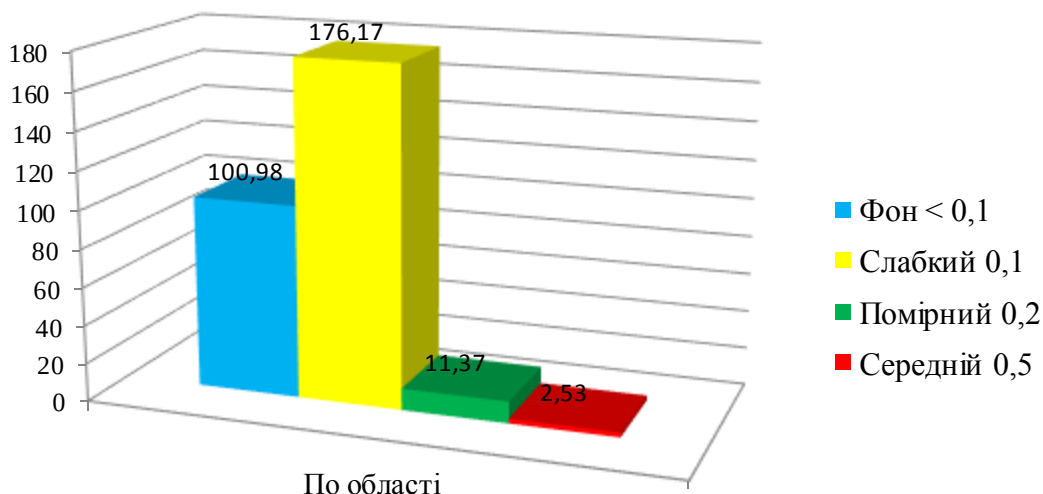

Порівнюючи результати досліджень сільськогосподарських угідь області з попереднім туром обстеження, забруднена площа стронцієм-90 з щільністю забруднення від 0,02 до 0,15 Кі/км² зменшилась з 199,26 тис. га до 155,83 тис. га, а з щільністю забруднення від 0,15 до 3,0 Кі/км² зменшилась з 8,59 до 4,55 тис. га. Сільськогосподарські угіддя забруднені стронцієм - 90 від 0,15 до 3,0 Кі/км² знаходяться тільки у Снятинському районі.

В результаті п'ятирічного періоду спостереження встановлено, що середньозважена величина вмісту рухомого кадмію у ґрунтах області становить 0,12 мг/кг, що відповідає слабкому рівню забруднення. За даними обстежень 176,17 тис. га ґрунтів в області мають слабкий рівень забруднення кадмієм, 11,37 тис. га – помірний, 2,53 тис. га – середній рівень забруднення.

В розрізі районів середньозважена величина вмісту рухомого кадмію коливається від 0,10 до 0,15 мг/кг. Найнижчий середньозважений вміст рухомого кадмію виявлено у ґрунтах Коломийського району – 0,10 мг/кг. Найвищий – у ґрунтах Городенківського району – 0,15 мг/кг.

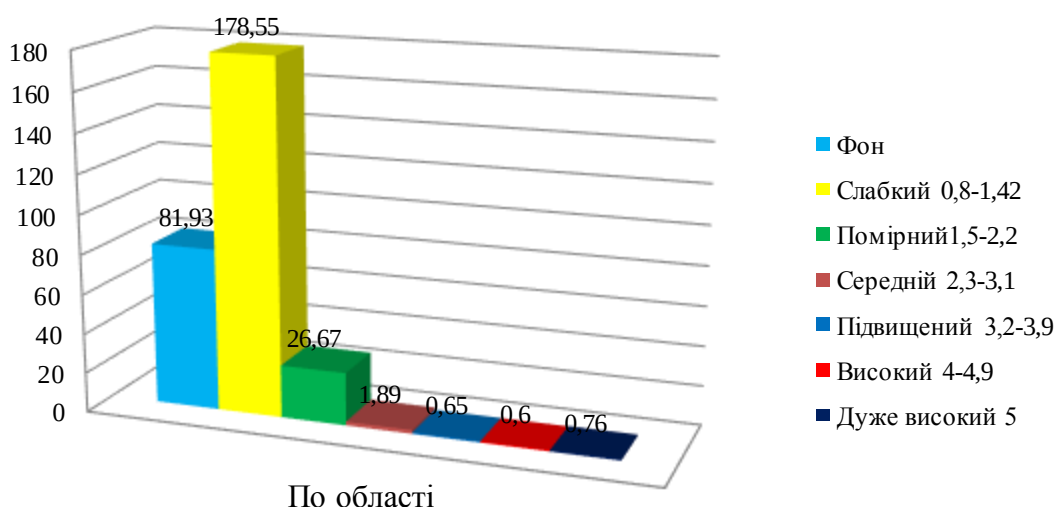
РОЗПОДІЛ ПЛОЩ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ЗА РІВНЕМ ЗАБРУДНЕННЯ КАДМІЄМ

За результатами п'ятирічного періоду спостереження встановлено, що середньозважена величина вмісту рухомого свинцю у ґрунтах області становить 1,06 мг/кг, що відповідає слабкому рівню забруднення. За даними обстежень 178,55 тис. га ґрунтів в області мають слабкий рівень забруднення свинцем, 26,67 тис. га – помірний, 1,89 тис. га – середній, 0,65 тис. га – підвищений, 0,60 тис. га – високий, 0,76 тис. га – дуже високий рівень забруднення.

В розрізі районів середньозважена величина вмісту рухомого свинцю коливається від 0,76 до 1,36 мг/кг. Найнижчий середньозважений вміст рухомого свинцю виявлено у ґрунтах Городенківського району – 0,76 мг/кг. Найвищий – у ґрунтах Тисменицького району – 1,36 мг/кг.

РОЗПОДІЛ ПЛОЩ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ОБЛАСТІ ЗА РІВНЕМ ЗАБРУДНЕННЯ СВИНЦЕМ

При агрохімічній паспортизації земель області проводиться лише контроль за вмістом залишків високоперсистентних пестицидів минулих

років внесення, зокрема хлорорганічних (ДДТ та його метаболітів, ГХЦГ та його ізомерів).

Дослідження проведені в 2011- 2015 роках показали, що основна маса ґрунтів області не забруднені ЗКП.

Отже, для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.1.3 Деградація земель

Однією з ключових складових охорони довкілля в області є забезпечення збереження та невиснажливого використання земель.

Питання охорони земель в умовах загострення екологічної ситуації є одним з найважливіших напрямків роботи в області, оскільки поліпшення стану землі відкриває значні резерви збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечує суттєве покращення екологічних умов життя людини.

Наслідком високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду, без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація і ерозія земель, зниження родючості ґрунтів, що створює загрозу екологічній безпеці області та сталому розвитку регіону.

Основним і найбільш негативним наслідком нераціонального сільськогосподарського землекористування є інтенсивний розвиток водно-ерозійних процесів. На території області процесами змиву охоплено 138,7 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 98,4 тис. га ріллі.

Розвиток ерозійних процесів і зниження родючості ґрунтів є наслідком розорювання земель на схилах більше 3-5°, відсутності системи протиерозійних заходів на сільськогосподарських угіддях, переважання тракторного трелювання деревини на лісових землях, а також значного зменшення внесення добрив (у 3-5 раз) і вапнування ґрунтів при вирощування сільськогосподарських культур.

Внаслідок ерозії, родючість ґрунтів значно знижується, що не дозволяє досягти того рівня урожайності культур, який забезпечується кліматичними ресурсами. Відтворити еродовані ґрунти природним шляхом практично неможливо, а штучне відновлення вимагає значних трудових і фінансових затрат.

Господарське використання деградованих і малопродуктивних земель є екологічно небезпечним та економічно неефективним, тому такі землі підлягають консервації.

Враховуючи низьку забезпеченість земельними ресурсами (в середньому на одного жителя в області припадає 0,43 га сільськогосподарських угідь і 0,28 га ріллі, що вдвічі менше ніж по Україні), проблема охорони та раціонального використання земельних ресурсів в області є надзвичайно актуальною.

Ситуація, що склалася у сфері використання і охорони земельних ресурсів вимагає кардинального перегляду концепції землекористування із встановленням пріоритетності екологічних аспектів.

Зростання обсягів використання природних ресурсів, їх вичерпання та деградація обумовлюють необхідність розробки і реалізації стратегії і тактики невиснажливого природокористування і постійного контролю за змінами у ході природних і антропогенних процесів для інтегрального управління природними ресурсами та станом навколишнього середовища.

Альтернативних варіантів раціональному (невиснажливому) природокористуванню, основою якого є врахування законів розвитку природи та формування безпечних умов життєдіяльності людини, живих організмів, немає.

Тому необхідно виробити і здійснювати таку стратегію і тактику природокористування, які б забезпечили інтегральне управління природними ресурсами, їх невиснажливе використання і охорону від вичерпання і забруднення, а також постійний контроль (моніторинг) за змінами природних і антропогенних процесів у природно-територіальних комплексах.

Таблиця 6.1.3.1.

Поширеність деградаційних процесів*

Види деградованих земель	За роками			
	2014 рік		2015 рік	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	138,1	10,0	138,1	10,0
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	138,1	10,0	138,1	10,0
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) заболочені	2,7	0,2	2,7	0,2
Землі (с/г угіддя) кам'яністі				
Землі, що піддані зсувам	0,0000299	0	0,0000299	
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 1008 од. карстопроявів	0,0000682	0	0,0000682	0
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	-	-	-	-
Землі, що перебувають у стані консервації	21,1	1,6	-	-
Підтоплені землі	-	-	-	-
Порушені землі	-	-	-	-

*За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

Таблиця 6.1.3.2.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель за звітний рік*

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
деградовані	-	-	0	0	1,58	0,88
малопродуктивні	-	-	0	0	8,02	1,74
техногенно забруднені	-	-	0	0	0	0

* За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси

Аналіз даних сучасного стану і співвідношення угідь свідчить про те, що найбільші порушення відбулися в передгірських і рівнинних районах. Ступінь сільськогосподарської освоєності території тут коливається в межах відповідно 54-64 % і 63-77 %. Загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних – 52 %, так і в передгірських районах – 43 %. В рівнинних районах розорано в середньому 77 % сільськогосподарських угідь, у передгірських – 72 %. Сільськогосподарська освоєність гірських районів нижча – в середньому 30 % при загальній розораності території 12 % і розораності сільськогосподарських угідь – 41 %.

Найбільш розораними є землі у Городенківському (67,3 %), Снятинському (63,5 %), Рогатинському (57,3 %), Тлумацькому (54 %) і Галицькому (51 %) районах.

Регіон Карпат і прилеглих територій має певні територіальні відмінності щодо характеру використання земель. Вони зумовлені зональністю природних умов, особливостями розселення населення, значенням окремих районів у вирощуванні тих чи інших видів сільськогосподарських культур.

Як наслідок високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Сільськогосподарські підприємства на сьогоднішній день більшою мірою зацікавлені в інтенсивній експлуатації землі з метою одержання максимальної кількості продукції, ніж у збереженні ґрунтів і відтворенні їх родючості.

6.3. Охорона земель.

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

6.3.1. Практичні заходи.

Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 21.06.2011. № 202-7/2011 затверджено Регіональну цільову програму заходів та робіт у галузі розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області до 2020 року.

Очікувані результати виконання програми: вдосконалення земельних відносин та створення сприятливих умов для сталого розвитку

землекористування міських і сільських територій, розв'язання більшості соціально-економічних та екологічних проблем міського і сільського землекористування області, створення стабільного ринкового механізму регулювання земельних відносин і формування інвестиційно-привабливого землекористування.

В 2015 році відповідно до Програми продовжувалась робота щодо інвентаризації земель населених пунктів та земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, із систематизації, упорядкування та приведення до єдиного електронного формату кадастрової інформації.

Станом на січень місяць 2016 року із 427,07 тис. га загальної площі земель населених пунктів проведено інвентаризацію 239,59 тис. га (56,1%), із земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів - 102,4 тис. га (17,0 %).

Впродовж 2015 року укладено два договори на проведення інвентаризації земель в межах населених пунктів Підвербцівської сільської ради Тлумацького та Угринівської сільської ради Тисменицького районів. Роботи передбачено провести за кошти, які надходять в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництв.

Здійснюється ведення Державного земельного кадастру шляхом оброблення та систематизації відомостей про об'єкти Державного земельного кадастру. Продовжуються роботи з внесення інформації про об'єкти державного земельного кадастру у відповідності до державних стандартів, норм та правил, технічних регламентів. Забезпечено внесення 30,0 % інформації про об'єкти державного земельного кадастру.

У 2015 році продовжувались роботи на виконання доручення Держземагентства України від 14.07.2014 року №22-28-0.211-8194/2-14 щодо перенесення з державного реєстру земель до Державного земельного кадастру відомостей про 341 тис. земельних ділянок в області. На сьогодні до Національної кадастрової системи внесено 174056 електронних документів на земельні ділянки або 53,0% від загальної кількості електронних документів на земельні ділянки, які необхідно занести до цієї системи.

Із 804 населених пунктів області встановлено межі 692 населених пунктів, що складає 86,1 %. Із 6 міст обласного значення встановлено межі тільки міста Калуша; не встановлено межі міст районного значення; із 24 селищ встановлено межі 19; із 765 сіл – 672. Не встановлені межі населених пунктів Верховинського, Косівського районів, Яремчанської міської ради (крім с. Паляниця) та с. Хриплин Івано-Франківської міської ради. У 2015 році обласною радою встановлено межі сіл Угорники та Крихівці Івано-Франківської міської ради, як таких, що не входять до складу району. Крім того, Галицькою районною радою затверджено зміни меж села Тустань.

На цей час виконуються роботи щодо встановлення меж міста Івано-Франківська та с. Хриплин Івано-Франківської міської ради, міст обласного значення Коломиї та Болехова, а також міст районного значення Долини та Рогатина. Вказані роботи виконуються за рахунок місцевих бюджетів.

Повністю проведено первинну нормативну грошову оцінку у всіх 804 населених пунктах області.

У 2015 році із 254 населених пунктів, нормативну грошову оцінку земель, яких необхідно поновити, вже затверджено 156 технічних документацій, ще 70 – перебувають в роботі, 28 – на затвердженні в органах місцевого самоврядування.

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво.

Конституція України (ст. 14) і Земельний кодекс України (ст. 1) визнає землю основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Законодавець констатує пріоритетну роль землі з урахуванням функцій, які вона виконує у процесі життєдіяльності людини та примноження національної спадщини.

Основу законодавчого регулювання у сфері охорони земель становлять: Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р., Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. (ст. 6), «Про державні цільові програми» від 18 березня 2004 р., «Про Генеральну схему планування території України» від 7 лютого 2002 р., «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 р., «Про будівельні норми» від 5 листопада 2009 р., «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21 вересня 2000 р., «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р., «Про землеустрій» від 22 травня 2003 р., Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» та ін.

На території Івано-Франківської області впроваджено Регіональну цільову програму заходів та робіт у галузі розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області до 2020 року.

Здійснення заходів, передбачених регіональною цільовою програмою, дасть змогу досягти сталого розвитку землекористування, зокрема:

1. Забезпечення реалізації права власності на землю жителів області;
2. Завершення виготовлення державних актів на право власності на земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю);
3. Удосконалення системи платежів за землю;
4. Формування дієвої системи підвищення ефективності державного регулювання земельних відносин та управління землекористуванням;
5. Забезпечення здійснення заходів із землеустрою, як інструментарію регулювання земельних відносин;
6. Поетапне введення земельних ділянок та прав на них в економічний оборот; формування та розвитку ринку земель;
7. Формування інституту обмежень у використанні земель, пов'язаних з охороною земель, та забезпечення екологічної збалансованості землекористування;
8. Підвищення ефективності та екологічної безпеки використання

суспільством земельних ресурсів;

9. Здійснення раціоналізації (оптимізації) землекористування та створення інвестиційно-привабливого і сталого землекористування;

10. Збільшення надходжень від платежів за землю в бюджети всіх рівнів;

11. Підвищення ефективності оренди землі, особливо в сільському господарстві;

12. Забезпечення раціонального, невиснажливого, ґрунтозахисного та екологічнобезпечного землекористування в інтересах ефективного і сталого соціально-економічного розвитку регіону, насамперед його агропромислового комплексу;

13. Комплексний науково обґрунтований підхід до процесів використання, збереження та відтворення родючості сільськогосподарських угідь, здійснення збалансованих землемеліоративних і землеохоронних заходів з урахуванням особливостей природнокліматичних зон і районних агропромислових комплексів;

14. Формування в усіх районах високопродуктивних, ерозійностійких та екологічнобезпечних агроландшафтів, які мали б належні рівні саморегуляції і були збалансовані з довкіллям завдяки оптимальним співвідношенням між різними елементами природного середовища та його основними екосистемами (лісовими, водними тощо);

15. Удосконалення структури сільськогосподарських угідь і посівів вирощуваних культур у напрямку істотного зменшення негативних антропогенних навантажень на навколишнє природне середовище та підвищення його відтворювального та відновлювального потенціалів, а також з метою економії всіх виробничих ресурсів.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

На території області обліковується 340 родовищ з 26 видів різноманітних корисних копалин, з яких 161 родовище розробляється. Сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, нафта, конденсат, торф) – 34,6%; 47,8 % – сировина для виробництва будівельних матеріалів, 12,3 % – підземні води, 4,4 % – гірничо-хімічні корисні копалини (кам'яна, калійна та магнезів сіль, карбонатна сировина для вапнування кислих ґрунтів, карбонатна сировина для цукрової промисловості, сірка), 0,88 % – гірничорудні корисні копалини.

У межах області відомо 42 родовища вуглеводнів, з яких промисловістю освоєно 31 родовище. Видобуток нафти і газу в області зосереджений переважно у Долинському та Надвірнянському нафтопромислових районах. Основні обсяги видобутку припадають на нафтогазовидобувні управління «Долинанафтогаз» та «Надвірнанафтогаз», які на правах структурних одиниць входять у ПАТ «Укрнафта». До найголовніших родовищ нафти, внесених у реєстр Державного балансу запасів корисних копалин України,

віднесені Долинське, Північно-Долинське, Струтинське, Битків-Бабченське.

Область володіє добре розвинутою сировинною базою будівельних матеріалів. На її території знаходиться 163 родовища з 11 видів корисних копалин, які застосовуються у будівництві. Розробляється 65 родовищ. Область повністю забезпечена розвіданими запасами солі кухонної, цементної сировини, вапняку для випалювання вапна, гіпсу, піщано-гравійних матеріалів, цегельно-черепичної та керамзитової сировини, мінеральних вод, що дає можливість для збільшення потужностей вже діючих кар'єрів та залучення до експлуатації резервних родовищ.

Значну економічну і енергетичну перспективу, як для області, так і для України мають нещодавно відкриті поклади сланцевого газу на так званій «Одеській площі». Одеська ділянка майже повністю охоплює територію Тлумацького, Галицького, Тисменицького, Рогатинського районів, частково – Городенківського, Калуського, Коломийського, Снятинського районів і займає близько 2,9 тис. кв. км. Прогнозні ресурси Одеської площі оцінюються Державною службою геології і надр України в 2,98 трлн. куб. м газу.

Інформація про дані державного обліку мінерально-сировинної бази області наведені в таблиці 7.1.1.1

Таблиця 7.1.1.1.

Мінерально-сировинна база*

№ з/п	Баланс Сорт, марка корисної копалини	Кількість родовищ		Одиниця виміру	Балансові запаси на 01.01. 2015р.				Погашено запасів	
		Всього	Розроб-люється		всього		що розробляються		Видобуток	Втрати
					A+B+C1	C2	A+B+C1	C2		
ГОРЮЧІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ										
Тверді корисні копалини										
1	Торф Від всього в Україні, %	28 3,86	2 4,55	тис.т	5444 0.82	84 0,07	786 1,18		15 2,54	
ВУГЛЕВОДНІ										
2	Газ вільний Від всього в Україні,%	23+4* 7,29	18+4* 7,42	млн.куб.м	19464 2,08		18443 2,27		274 1,39	1 10
3	Газ газових шапок Від всього в Україні,%	5 * 18,52	5 * 18,52	млн.куб.м	1072 12,72		1072 13,21		4 2,96	0
4	Газ розчинений Від всього в Україні,%	26 * 15,76	21 * 14,47	млн.куб.м	12549 39,14		12464 42,14		177 26,26	1 50
5	Нафта Від всього в Україні,%	20+9 14,72	14+7* 14,97	тис.т	21714 17,14		20790 20,16		365 17,90	0
6	Конденсат у газі вільному Від всього в Україні,%	12 * 4,37	10 * 3,46	тис.т	1394 2,44		1356 2,63		1 0,14	0
7	Конденсат у газі газових шапок Від всього в Україні,%	5 * 19	5 * 17,0	тис.т	98 4,49		98 4,59		1 6,25	0

НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ										
Гірничохімічні корисні копалини										
8	Сіль кухонна Всього Від всього в Україні, %	3 21,43		тис.т	34873 0,22					
9	Сіль калійна Всього Від всього в Україні, %	4 30,77		Сирі солі, тис.т	560146 23,84	252600 20,17				
10	Сіль магнієва Всього Від всього в Україні, %	1* 25		сирі солі, тис. т	442427 38,77					
11	Сировина для вапнування кислих грунтів Всього Від всього в Україні, %	1* 2,7	1* 16,67	тис. т	1289,5 1,41		1289,5 10,73			
12	Сировина карбонатна для цукрової промисловості Всього Від всього в Україні, %	2 14,29	1 20	тис. т	58094,1 16,67		24622,3 19,23			
13	Сірка Всього Від всього в Україні, %	4 30,77		тис. т	125342 30,7	49115 61,51				
Гірничорудні корисні копалини										
14	Озокерит Всього Від всього в Україні, %	2 66,67		т	78314 40,79					

15	Родоніт Всього Від всього в Україні, %	1 100		т	0	419 100				
Будівельні корисні копалини										
16	Сировина цементна Всього Від всього в Україні, %	4 7,41	4 10,53	тис.т	245663,2 7,79	47729 6,08	186050,2 7,8	47729 12,67	2122,4 22,88	14,1 5,06
17	Вапняк для випалювання на вапно Всього Від всього в Україні, %	10 10	1 3 0,85	тис. т	33659,63 5,49		5681,63 1,83		58,8 5,56	3,5 7,88
18	Гіпс та ангідрит Всього Від всього в Україні, %	11+1* 26,67	3+1* 16,67	тис. т	103912,6 16,83	24217 19,06	41831,6 13,1	1217 2,52	38,45 2,92	0,35 0,27
19	Пісок будівельний Всього Від всього в Україні, %	9 1,47	7 2,59	тис. куб.м	34740,25 1,12		26058,65 1,93		35,68 0,45	0,2 0,05
20	Суміш піщано- гравійна Від всього в Україні, %	22 32,35	13 4 0.63	тис. куб.м	29367,67 8.94	766 19.54	20049,94 25.44	766 100	109,67 18,39	10,79 24,36
21	Камінь облицювальний Всього Від всього в Україні, %	2 0 .85		тис. куб.м	918,50 0,27					
22	Камінь будівельний Всього	10+2*	6 1		44578,45	12641,89	36427,36	8576,89	229,93	1,98

	Від всього в Україні, %	1,33	0,34	тис. куб.м	0,5	1,98	0,65	3,4	0,83	0,89
23	Камінь пиляльний Всього Від всього в Україні, %	1 0,49		тис. куб.м	6220 0,59					
24	Сировина керамзитова Всього Від всього в Україні, %	3 5,56		тис.м. куб.	7848 2,54					
25	Сланці менілітові Всього Від всього в Україні, %	1 50	1 100	тис. т	813,66 17,79		813,66 100		1,16 100	
26	Сировина цегельно- черепична Всього Від всього в Україні, %	88+2* 4,64	25 7,42	тис. куб.м	147354,61 6,4	79 0,05	66709,03 14,46		262,98 11,76	13,09 29,49
ПІДЗЕМНІ ВОДИ										
27	Води питні і технічні Від всього в Україні, %	32 2,56	8 0,64	тис.м3/добу	289,405 1,89		30,035 0,20		4,899 0,27	0,132 0,09
28	Води мінеральні Від всього в Україні, %	14 4.46	12 3.82	м3/добу	951.400 1.03		600.000 0.65		106.973 1.35	87.096 2.52
ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ										
29	Грязі та мул мінеральні Від всього в Україні, %	1 7,14	7.14	тис.м3	36,322 2,13		36,322 2,13		0,322 14,87	

* Інформація за 2014 рік. Відповідно до листа ДНВП «Геоінформ України» від 22.07.2016 р. №02/302-27.09 інформація про стан мінерально-сировинної бази в Івано-Франківській області може бути надана після відкриття фінансування на виконання даного виду робіт.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Відповідно до листа ДП «Західукргеологія» від 26.07.2016 р. № 01-993/06 за даними Державного водного кадастру, водовідбір у 2015 році склав 16,98 тис. м³/добу; 6176,76 тис. м³/рік, в т.ч. господарсько-питне водопостачання становить 11,55 тис. м³/добу; 4217,7 тис. м³/рік, сільськогосподарське водопостачання – 1,597 тис. м³/добу; 583,12 тис. м³/рік, виробничо-технічне водопостачання – 2,62 тис. м³/добу; 958,244 тис. м³/рік, ЗРЗ – 0,019 тис. м³/добу; 7,0 тис. м³/рік, розлив – 0,1 тис. м³/добу; 12,875 тис. м³/рік, скид – 1,09 тис. м³/добу; 397,818 тис. м³/рік.

За 2015 рік відзвітувались за формою 7-гр про використання підземних вод ДП НАК «Надра України» «Західукргеологія» 25 водокористувачів Івано-Франківської області. Якість підземних вод даних водокористувачів відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171.10.

В межах області обстеження підприємств забруднювачів не проводились.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Івано-Франківська область вирізняється серед інших областей України високою динамікою розвитку приповерхневої частини геологічного середовища, обумовленого дією, як внутрішніх (ендогенних) сил Землі, так і зовнішнім впливом природних (екзогенних) та антропогенних чинників.

Згідно схеми сейсмічного районування Івано-Франківська область входить в межі 4-5-бальної зони. Основним фактором прояву сейсмічності в області є наявність особливо активного осередку глибокофокусних землетрусів в межах масиву Вранча (Румунія), коливання від яких відчуються на території Івано-Франківщини. Окрім того, в 1974-1976 роках шість відчутних землетрусів інтенсивністю 3-6 балів з неглибоким заляганням їх фокусів сталися в районі Долинських нафтопромислів.

За даними ДП НАК «Надра України» «Західукргеологія» особливості інженерно-геологічних умов Івано-Франківської області обумовлюють широкий спектр розвитку на її території, особливо в гірській частині, небезпечних екзогенних геологічних процесів. Установлено, що в межах Івано-Франківської області на даний час виявлено 850 зсувних ділянок, 270 селевих потоків і 35 ділянок інтенсивного русло переформування, загальна кількість карстопроявів 1008 шт. площею 658 км².

Таблиця 7.2.2.1.

Поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП)*

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, кв.км	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	2	3	4	5
1	Зсуви	301	805	2,17
2	Карст	10290	2096**	74,03
3	Селі	607	270	4,3
4	Ерозія	-	348	-

5	Осідання над гірничими виробітками	1,6	15	0,01
---	------------------------------------	-----	----	------

* За даними ДНВП «Геоінформ України» та ДП «Західукргеологія».

** - у випадку карстового процесу – поверхневий карстпроєв.

Сприятливі геолого-геоморфологічні умови та інтенсивні опади сприяли розвитку селево-зсувних потоків та ерозійних річкових процесів.

Більшість новоутворених зсувів представляють собою селево – зсувні потоки, які закладені в четвертинних елювіально – делювіальних, та делювіальних відкладах, складених глинами та суглинками з уламками переважно пісковиків. Потужність порід, що деформуються, відповідає потужності четвертинних відкладів і складає 1-5м. За формою в плані вони глетчероподібні і фронтальні, їх площі коливаються від 0,1 до 1,2 га. В зоні впливу зсувів опинились 206 житлових будинків, 35 з них значно пошкоджені.

В передгір'ї склалися умови для формування зсувів потоків, які в нижній частині переходять в грязьові селі. Такий потік сформувався в с. Гвізд, де в верхній частині схилу було зрушено 300 тис.м³ ґрунту, перезволожено його та знесено в нижню частину схилу на відстань 400 м. Матеріал розвантажився на 5 присадибних ділянках.

В смузі розповсюдження глинистих утворень Скибової зони відмічені локальні прояви зсувів змішаного та блокового типів. Зсуви структуровані розміри їх сягали від 4-6 га (с.м.т. Делятин, присілок Левушик) до 18 га (с. Манява). В смузі розповсюдження трьохкомпонентного флішу повсюдно створилися умови для формування твердої складової селевого потоку. Великі потоки дали конуси виносу об'ємом 8-10 тис.м³, розвантаження селевих мас проходило на дороги з руйнацією мостів та житла. Практично всі мілкі потоки носили селевий характер з конусами виносу 200-400 м³.

Конусами виносу великих потоків другого порядку були запруджені русла основних рік із зміною напрямків їх течії. Внаслідок чого проходили значні руйнації в межах населених пунктів Шибене, Яблуниця.

Найбільшого ураження екзогенними процесами в межах передгірської частини зазнали території Надвірнянського та Богородчанського районів, в гірській частині Верховинський та Косівський райони.

Найбільшої шкоди стихія нанесла лінійним об'єктам, дорогам та мостам в басейні рік Білого та Чорного Черемоша, Черемоша, Рибниці, Лючки, Пістиньки, в середній частині течій річок Прут, Бистриці Солотвинської та Надвірнянської.

На основі результатів проведених робіт по вивченню шкідливого впливу ЕГП на навколишнє середовище, визначено порайонний перелік населених пунктів та прилеглих до них територій уражених небезпечними геологічними процесами (зсувами, карстами, селями), активізація яких можлива в весняно-літній період при зміні природно-кліматичних чинників, таких, як бурхливе танення снігу та надмірне випадання дощів, гідрогеологічних та гідрологічних умов, а також в наслідок негативного впливу техногенних факторів на геологічне середовище.

Калуський район: м. Калуш (Височанка, Студінка), села Боднарів,

Кропивник, Сівка Войнилівська, Пійло, Голинь, Тужилів, Довга, Войнилів;

Снятинський район: села Тростянець, Іллінці, Трійця, Джурів, Княже, Новоселиця, Вовчківці, Рудники, Потічок;

Надвірнянський район: села Зелена, Бистриця, Пасічна, Пнів, Добротів, Назавизів, Гвізд, Середній Майдан, Красна, Чорний Потік, Б. Ослави, смт. Делятин, Ворохта, Ланчин, м. Яремча, с. Микуличин;

Долинський район: смт. Болехів;

Коломийський район: с. Воскресінці, Дебеславці, Угорники, Струпків, Мишин, Верхній та Нижній Вербіж, Сопів, Княздвір, Нижнє, Верхнє, Голосків, Печеніжин;

Косівський район: м. Косів, села Снідавка, Брустурів, Шепіт, Прокурава, Космач, смт. Кути, Пістинь, Хімчин, Рожнів, Баня Березів, Яблунів, Стопчатів;

Рожнятівський район: смт.Рожнятів, села Спас, Ілемня, В.Струтинь, Берлоги, Лоп'янка, Петренка, Вербів;

Богородчанський район: села Монастирчани, Старуня, Манява, Бабче, Жураки, Нивочин;

Верховинський район: смт. Верховина, села Криворівня, Ільці, Верхній Ясенів, Бистрець, Буковець, Стебнів, Довгопілля, Красноїлів, Замагорів, Бережниця, Зелена, Шибени, Пробійна.

В межах області відмічена бокова ерозія по басейнах наступних річок:

Бистриця Солотвинська (в інтервалі Івано-Франківськ – Богородчани – Лисець протяжністю 20 км).

Бистриця Надвірнянська (в інтервалі Івано-Франківськ – Надвірна протяжністю до 35 км).

Прут (в інтервалі Ворохта – Яремча – Коломия – Снятин протяжністю 170 км).

Черемош (на протязі всієї течії – 180 км).

Можлива активізація річкової ерозії в басейнах рік Лімниця, Свіча, Луква.

Непередбачені паводки можливі по долинам рік: Гнила та Золота Липи, Нараєвка.

Процесонебезпечні ділянки розташовані в районі населених пунктів: Верховина-Кути, Ворохта – Делятин, Галич – Маріямпіль.

В районі «Бурштинської ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» відмічається підмив лівих схилів водосховища.

По річці Лімниця ерозійні процеси загрожують нафтопроводу «Дружба».

Карстові явища

Активізація карстових процесів можлива в Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому, Городенківському районах на всій території за виключенням сіл, розташованих в долинах великих річок, в Калуському районі – с. Войнилів, в Тисменицькому районі – села Узин, Ямниця, Підпечери, в Тлумацькому районі – село Хотимир, Івано-Франківська міська рада – село Вовчинець.

Найбільша загроза розвитку карстового процесу можлива в межах Городенківського та Тлумацького районів.

Техногенна активізація карсту, що пов'язаний з розробкою соленосних пластів, відмічається в районі міст Калуш, Долина, Болахів.

В смт. Делятин проходить активізація соляного карсту.

Підтоплення

Даний процес для території області не характерний.

В період паводків відмічалось затоплення поверхневих ділянок в межах Коломийського, Надвірнянського, Снятинського, Косівського, Тисменицького районів.

Просідання денної поверхні над гірничими виробками

Даний процес відмічається в межах солевидобувних виробок, які проводились шахтним методом в районі м. Калуш. Загальна площа просідання досягає 1,8 км². В районі просідання відмічаються карстові провали.

Просідання лісових ґрунтів

Просідання лесових ґрунтів за даними обстежень не характерно для території області.

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр Основні екологічні проблеми, пов'язані з розробкою родовищ корисних копалин області

В межах області виділяють Долинський і Надвірнянський нафтогазопромислові та Калуський гірничорудний райони.

Екологічні проблеми, що виникли в області внаслідок експлуатації родовищ корисних копалин, пов'язані, в основному, з розробкою родовищ нафти і газу, калійної солі та з веденням видобувних робіт кар'єрним способом.

Нафто-газові родовища

Нафтогазовидобувні роботи на родовищах області ведуться уже понад 40 років, а на деяких (Ріпнянське, Битківське) понад 100 років.

В межах Долинського і Надвірнянського нафтогазопромислових районів здійснюється буріння глибоких пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин. Розробка родовищ ведеться з допомогою більше двох тисяч свердловин різного призначення (експлуатаційних, нагнітальних, спостережних). На балансі нафтогазовидобувних управлінь є сотні ліквідованих свердловин. Разом з інфраструктурою облаштування родовищ (трубопроводи, лінії електропередач, дороги, інженерно-технологічні споруди та ін.) вони створюють значне техногенне навантаження на природне середовище.

В межах деяких нафтопромислів існують старі закинуті свердловини (родовище Кубаш, Майдан, Надежда та інш.). Внаслідок природного відновлення пластових тисків, спостерігаються прояви самовиливу нафти і мінералізованих пластових вод, а також викиди газу, що призводить до забруднення на прилеглих територіях ґрунтів, поверхневих вод, атмосферного повітря, що створює небезпеку виникнення пожеж в прилеглих

до родовищ лісових масивах.

Екологічною проблемою, яка супроводжує нафтовидобувні роботи, є проблема ліквідації старих свердловин (близько 200), які бурились, в основному, в 50-60 роках, без цементування затрубного простору. Ліквідація цих свердловин загальноприйнятим методом установки цементних мостів в бурових колонах не дає стовідсоткової гарантії надійної ізоляції нафтових покладів і в майбутньому можливі самовиливи нафти з ліквідованих свердловин. Ще однією екологічною проблемою нафтовидобувного виробництва є проблема утилізації нафтових шламів.

Родовища калійних солей

Серед корисних копалин, що використовуються в якості гірничохімічної сировини, провідне місце в області займають родовища калійних солей.

В Івано-Франківській області розташовані дві групи зближених родовищ: Калуш-Голинська (Калуш-Голинське, Домбровське, Пійло) і Марково-Росільнянська (Марківське, Молодьківське, Дзвиняцьке, Старунське, Росільнянське), та 5 відокремлених родовищ: Велика Тур'я, Тростянець, Кадобна, які стоять на державному балансі, а також Делятинське та Білі Ослави (Березівське), що балансом не обліковані.

Детально розвідана лише Калуш-Голинська група. Запаси калійних і магнезійних солей тут складають 450 млн. т. Практичний інтерес представляє також Марково-Росільнянська група родовищ із запасами категорії $C_1 + C_2$ – 457 млн. т. Всього сумарні виявлені запаси калійних і магнезійних солей в межах області складають 1091 млн. т, що складає 100 % загальних запасів України.

Важливим для області і України в цілому є питання ефективного використання унікального Калуш – Голинського родовища полімінеральних руд, на базі якого працював єдиний в Україні виробник калійних добрив – дочірнє підприємство “Калійний завод” ВАТ “Оріана”.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Протягом 2015 року Управлінням не видавались екологічні картки на одержання спеціального дозволу (ліцензії) на право користування ділянкою надр.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

В області протягом 2015 року в результаті економічної діяльності підприємств і організацій та у домогосподарствах утворилось 2124,8 тис.т відходів (на 17,1% більше, ніж у попередньому році), основна частина з яких (99,8%) – це малонебезпечні відходи IV класу небезпеки.

Більше половини загальнообласних обсягів (54,3%) утворено в м. Бурштині, 13,7% – в Калуському районі, 8,3% в Галицькому, 6,5–2,9% – у містах Івано-Франківську, Калуші, Рожнятівському та Снятинському районах, 1,4–1% – у Долинському, Богородчанському, Верховинському районах та м. Коломиї. Частка решти міст та районів не досягає 1%.

У загальній кількості відходів, що утворились в результаті економічної діяльності підприємств і організацій, за небезпечними складниками переважають відходи пилогазоочищувальних споруд та установок (945,4 тис. т або 48%), основна частина з яких (916,1 тис. т або 96,9% обласних обсягів) припадає на підприємства м. Бурштина. (таблиця 8.1.1., таблиця 8.1.2.).

Таблиця 8.1.1.

Утворення відходів від економічної діяльності підприємств та організацій і в домогосподарствах у 2015 році

	Обсяги утворення відходів	
	тис.т	у % до підсумку
Усього	2124,8	100,0
Економічна діяльність підприємств та організацій	1961,5	92,3
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство та рибне господарство	546,9	25,7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3,4	0,2
Переробна промисловість	140,5	6,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1182,2	55,6
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	19,0	0,9
Будівництво	2,0	0,1
Інші види економічної діяльності	67,5	3,2
Домогосподарства	163,3	7,7

Таблиця 8.1.2.

Утворення відходів за категоріями матеріалів у 2015 році

	Обсяги утворення відходів		
	т	у % до 2014 року	у % до підсумку
Усього	2124785,9	117,1	100,0
Використані розчинники	0,0	—	—
Відходи кислот, лугів чи солей	15,9	92,7	0,0
Відпрацьовані оливи	113,6	25,7	0,0
Хімічні відходи	1016,8	176,3	0,0
Осад промислових стоків	21368,1	124,1	1,0
Мулові та рідкі відходи від очистки стічних вод	265,1	92,3	0,0
Відходи від медичної допомоги та біологічні	20,5	18,2	0,0
Відходи чорних металів	5450,2	99,7	0,3
Відходи кольорових металів	78,5	55,3	0,0
Змішані відходи чорних та кольорових металів	—	—	—
Скляні відходи	786,8	125,3	0,0
Паперові та картонні відходи	2969,5	71,0	0,1
Гумові відходи	237,1	81,4	0,0
Пластикові відходи	464,6	87,0	0,0
Деревні відходи	107445,2	114,2	5,1
Текстильні відходи	263,2	101,4	0,0
Відходи, що містять поліхлоридфеніли	300,0	96,7	0,0
Непридатне обладнання	33,2	93,3	0,0
Непридатні транспортні засоби	—	—	—
Відходи акумуляторів та батарей	30,8	85,4	0,0
Тваринні та змішані харчові відходи	7532,1	72,3	0,4

Рослинні відходи	115713,1	230,1	5,4
Тваринні екскременти, сеча та гній	494661,0	154,9	23,3
Побутові та подібні відходи	178437,7	80,5	8,4
Змішані та недиференційовані матеріали	27,0	176,6	0,0
Залишки сортування	10,0	—	—
Звичайний осад	4627,9	99,0	0,2
Мінеральні відходи будівництва та знесення, у тому числі змішані будівельні відходи	1874,9	76,5	0,1
Відходи згоряння	1175879,0	109,2	55,3
Інші мінеральні відходи (за виключенням відходів будівництва та знесення, згоряння, ґрунтів, порожньої породи від днопоглиблення, відходи від очистки стічних вод)	4878,6	98,8	0,2
Ґрунти (відходи ґрунту і каменів)	285,4	854,4	0,0
Пуста порода від днопоглиблюваних робіт	—	—	—
Мінеральні відходи від очистки стічних вод та стабілізовані відходи	—	—	—

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Основні показники, що характеризують операції поводження з відходами, наведено у таблицях 8.2.1., 8.2.2.

Впродовж року утилізовано 575,4 тис.т або 27,1% від загальної кількості утворених відходів. Половина утилізованих відходів припадає на підприємства Калуського району, 30,4% – Галицького, 6–3,3% – Рожнятівського, Верховинського районів, міст Калуша та Бурштина. Крім того 1126,7 тис.т відходів видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах, 147,5 тис.т – спалено з метою отримання енергії чи теплового перероблення.

На кінець 2015 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств області накопичилось 42644,1 тис.т відходів, що на 2,6% більше, ніж на початок року. Основна їх частка (99,9% або 42620,8 тис.т) – це відходи IV класу небезпеки, 23,3 тис.т належать до III класу, 13 т – II класу, 8 кг – I класу небезпеки.

Із загального обсягу наявних на кінець року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств відходів IV класу небезпеки 87% знаходяться на території м. Бурштина, 6,2% – м. Калуша, 5,4% – м. Івано-Франківська. Всі відходи I, II та III класів небезпеки знаходяться на території Тисменицького району.

Таблиця 8.2.1.

Основні показники утворення та поводження з відходами I–IV класів небезпеки (тис.т)

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1	2	3	4
Утворено відходів ¹	1692,6	1815,0	2124,8
Отримано зі сторони	330,6	355,0	306,0

у тому числі з інших країн	—	—	—
Утилізовано, оброблено (перероблено)	520,9	426,0	575,4
Спалено	100,1	125,4	147,5
у т.ч. з метою отримання енергії	98,1	125,3	147,5
Передано на сторону	294,9	472,7	425,7
у тому числі іншим країнам	0,2	0,2	0,1
Видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах	1143,9	942,3	1126,7
Видалено іншими методами видалення	4,1	0,5	0,1
Розміщено на стихійних звалищах	26,3	—	—
Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	0,0	0,0	0,0
Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець року ²	40636,3	41547,7	42644,1

¹ З урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах.

² За 2014 та 2015 роки наведено дані про загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах економічно активних підприємств і організацій (без урахування відходів, тимчасово розміщених у спеціально відведених місцях чи об'єктах).

Таблиця 8.2.2.

Інформація про кількість діючих місць видалення ТПВ

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
	Місця видалення ТПВ			
1	Богородчанський район	1	2,02	-
2	Верховинський район	1	1,0	-
3	Галицький район	13	29,560	-
4	Городенківський район	1	2,7	-
5	Долинський район	1	5,0	-
6	Калуський район	1	6,453	-
7	Коломийський район	5	18,525	-
8	Надвірнянський район	1	3,0	-
9	Рогатинський район	1	4,4	-
10	Рожнятівський район	2	2,3	-
11	Снятинський район	2	3,7	-
12	Тисменицький район	2	24,0	-
13	Тлумацький район	2	2,5	-
14	м. Болехів	1	4,0	-
	Всього	34	109,158	-

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

З метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки у здійсненні експорту, імпорту та транзиту відходів, враховуючи рекомендації Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Кабінет Міністрів України постановив затвердити категорії небезпечних відходів, ввезення яких в Україну забороняється, та Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням. Міністерство екології та природних

ресурсів України є спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням.

У 2015 році небезпечні відходи з інших країн на територію Івано-Франківської області не ввозились.

8.4. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

З прийняттям 5 березня 1998 р. Верховною Радою України Закону України «Про відходи» Україна стала на шлях до загальносвітової практики законодавчого врегулювання відносин у сфері поводження з відходами. Цей Закон регулює відносини у сфері поводження в основному з твердими відходами. Законом визначено основні принципи і напрямки державної політики у сфері поводження з відходами та повноваження всіх рівнів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів підприємницької діяльності у сфері поводження з твердими (промисловими і побутовими) відходами в Україні.

Відповідно до Закону України «Про відходи» організація збору і видалення твердих побутових відходів, у т.ч. відходів дрібних виробників, створення полігонів для їхнього захоронення, а також організація роздільного збору корисних компонентів твердих побутових відходів відноситься до компетенції органів місцевого самоврядування. Головним завданням системи управління відходами є зменшення кількості побутових відходів. Реалізація наведених заходів сприятиме впровадженню такої системи господарювання, за якої економічне зростання не супроводжуватиметься деградацією природи.

Для досягнення позитивних результатів у сфері поводження з відходами необхідним є здійснення вагомих управлінських, організаційних, інституціональних та господарських/комерційних заходів. Це можливо лише за умови чіткого розмежування та розподілу обов'язків між різними зацікавленими сторонами.

Враховуючи сьогоднішні фінансові та технічні можливості Івано-Франківської області, відсутність можливості негайного залучення значних коштів на вирішення проблем очищення території населених пунктів області, реалізація існуючих програм має здійснюватися поступово. Цей процес має починатися так званим перехідним періодом, тобто з упровадження таких заходів, здійснення яких потребує мінімуму коштів та часу, але дасть змогу вже через 3 – 5 років значною мірою вирішити проблеми збирання, вивезення та знешкодження побутових відходів із зменшенням транспортних витрат, потреб у збиральній техніці, пальному, дозволить поліпшити естетичний та екологічний стан житлових масивів, збільшити терміни експлуатації діючих звалищ та рекультивувати завершені експлуатацією, зменшити обсяг твердих відходів, що надходять на полігони та переробку тощо.

Протягом 2015 року, за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, виконано природоохоронних заходів на загальну суму 1500,0 тис. грн. за напрямом - раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів.

За рахунок коштів Державного фонду охорони навколишнього

природного середовища в 2015 році профінансовано природоохоронний захід «Будівництво споруд для збору та складування побутових, сільськогосподарських, промислових відходів міста Калуша, а саме – розширення існуючого полігону» на загальну суму 3,898 тис. гривень.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Івано-Франківської області, яка займає 2,4 % (13,972 тис.км²) площі України, формується 8,6 % загального об'єму вод у ріках України, зосереджено 6,3 % площі земель лісового фонду держави і 9,0 % загального запасу деревини.

На території області знаходиться 340 родовищ 26 видів корисних копалин (нафта, газ, калійні солі, будівельні матеріали та ін.), понад 300 джерел мінеральних вод, серед яких є аналоги «Нафтусі», «Моршинської», «Єсентуки».

В області є багато своєрідних і унікальних природних комплексів з різноманітним рослинним і тваринним світом, ґрунтами, гірськими породами, кліматом, водами та іншими компонентами, які знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємодії. Це – збережені унікальні кедрово – смерекові ліси і зарості сосни гірської (жерепу) у природному заповіднику «Горгани», природний комплекс високогірного ландшафту Карпатського національного природного парку, одне з найбільших угруповань тиса ягідного (релікт третинного періоду) у ботанічному заказнику загальнодержавного значення «Княздвірський», збережені степові угруповання на «Касовій горі» (біля м. Бурштин), «Чортовій горі» (біля м. Рогатин), в урочищі «Масьок» (Городенківського р-ну).

Ширина гірської зони Карпат в межах Івано-Франківської області близько 40 км, довжина досягає 150 км. По території області проходить Головний Європейський вододіл, з якого спускаються ріки басейну Чорного моря (Дністер, Прут).

Висока вологість клімату Івано-Франківщини сприяє розвитку густої річкової мережі, яка становить 0,71-1,5 км/км².

Більша частина рік північно-східної частини належить до басейну Дністра (Свіча, Лімниця, Бистриця Солотвинська і Надвірнянська). В південно-східній частині протікають річки Прут і Черемош, які впадають в Дунай. Ріки мають гірський і напівгірський характер. Кількість рік і потоків становить понад 8 тисяч. Паводки спостерігаються не тільки в період весняного сніготанення, але і в літній час за рахунок злив. Особливо загрозливі паводки спостерігаються в передкарпатській частині Дністра.

Сучасну екологічну ситуацію в Івано-Франківській області не можна вважати задовільною, незважаючи на зменшення за останні роки антропогенно-техногенного навантаження на природне середовище та здійснення ряду природоохоронних заходів.

На території області розміщено понад 500 промислових підприємств хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших

галузей.

Понад 4 % території зайнято нафтогазовими трубопроводами, пробурено більше 2000 свердловин для видобування нафти і газу.

В 2015 році на 83 очисних спорудах здійснювались скиди стоків, на підставі дозволів на спеціальне водокористування; було зареєстровано 47 місць видалення відходів, в т.ч. золошлаковідвали Бурштинської ТЕС.

Ці об'єкти обумовлюють значне техногенне навантаження на всі компоненти природного середовища.

До факторів, які обумовлюють складну екологічну ситуацію, належать:

1. Порушення законів природокористування при обґрунтуванні моделей виробництва і споживання та розвитку територій.

2. Галуzeвий підхід при плануванні природокористування, відсутність системного підходу, системи інтегрального управління природними ресурсами, недотримання екологічно обґрунтованих норм використання ресурсів.

3. Руйнування у процесі освоєння території і господарської діяльності біогеоценотичного покриву і функціональної цілісності природних екосистем, порушення оптимальної структури ландшафтоформуючих компонентів на водозборах рік.

4. Екологічно необґрунтована (деформована) структура промислово - виробничого сектора економіки, недостатня потужність і ефективність пилогазоочисних установок та споруд для очищення промислових і комунально-побутових стічних вод.

5. Недотримання у всіх сферах виробничої діяльності природоохоронних вимог і основних принципів сталого природокористування: системність – безперервність – невиснажливе використання – відтворення – збереження – охорона.

6. Забудова територій без урахування наявності зсувонебезпечних ділянок, селевих потоків, карсту та імовірності затоплення територій.

7. Не впроваджується система управління навколишнім природним середовищем згідно стандарту ISO-1400 (ДСТУ-14000-97).

8. Розорювання земель на ерозійно небезпечних схилах, відсутність системи протиерозійних і стокорегулюючих заходів.

9. Значне зменшення лісистості водозборів рік, зниження верхньої межі лісу, порушення вікової структури і спрощення видового складу лісових насаджень.

10. Порушення технології лісозаготівель, переважання наземного тракторного трелювання деревини, захаращення русел водотоків.

На території області сформувались 4 природно-територіальні комплекси з різним ступенем антропогенізації:

– промислово-міські (Івано-Франківський, Калуський, Бурштинський, Надвірнянський, Коломийський) – сильно урбанізовані, екологічно небезпечні території;

– промислово-нафтогазовидобувні (Долинський, Пасічнянський, Битківський) – урбанізовані із значним впливом на довкілля;

– аграрно-промислові (Рогатинсько-Галицький, Тлумацько-Снятинський) – екологічні проблеми пов’язані з деградацією земель (ерозія, зменшення родючості ґрунтів);

– лісогосподарські (Верховинський, Осмолодський, Вигодський, Болахівський, Солотвинський, Ворохтянський).

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать території Калуського (ДП «Калійний завод «Оріана», ЗАТ «Лукор»), Галицького (ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»), Надвірнянського (ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття»), Тисменицького (ПАТ «Івано-Франківськцемент», хуторфірма «Тисмениця») та Долинського (ВАТ «Шкіряник», ТЗОВ «Уніплит») районів.

Ефективна регіональна екологічна політика вимагає спільних зусиль органів державної виконавчої влади, природо- і правоохоронних органів, громадськості.

9.2. Об’єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

В області наявна низка підприємств, які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного ризику і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров’я людини.

Таблиця 9.2.1.

Об’єкти підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об’єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	2	3	4	5
1	ВП "Бурштинська ТЕС" ПАТ «ДТЕК Західенерго»	Виробництво електроенергії	Приватна	забруднення атмосферного повітря
2	ДП «Калійний завод «Оріана»	Добувна промисловість	Державна	забруднення поверхневих і підземних вод
3	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення поверхневих вод
4	НГВУ «Надвірна нафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна	забруднення поверхневих вод
5	НГВУ «Долина нафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна	забруднення поверхневих вод
6	ЗАТ «Карпатнафтохім»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення поверхневих вод та повітря
7	ПАТ «Барва»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення атмосферного повітря та поверхневих вод
8	ПАТ «Івано-Франківськцемент»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення атмосферного повітря
9	ТОВ «Уніплит»	Деревообробна	Приватна	забруднення поверхневих вод
10	ТОВ «СВІСС КРОНО»	Деревообробна	Приватна	забруднення атмосферного повітря
11	ТОВ «Свиспан Лімітед»	Деревообробна	Приватна	забруднення атмосферного повітря
12	ТОВ "Даноша"	Сільське господарство	Приватна	забруднення атмосферного повітря та поверхневих вод

13	Птахафабрика «Снятинська нова»	Сільське господарство	Приватна	забруднення атмосферного повітря
14	КП «Івано-Франківськекотехпром»	Житлово-комунальне підприємство	Комунальна	забруднення поверхневих вод
15	Філія «Авангард» Птахогосподарство «Червоний прапор»	Сільське господарство	Приватна	забруднення атмосферного повітря
16	ТОВ «Оріана-Галев»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення поверхневих і підземних вод

За даними суб'єктів господарської діяльності (об'єкти підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області), протягом 2015 року вжиті наступні заходи з охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини.

ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»

В 2015 році ДТЕК БУРШТИНСЬКА ТЕС вироблено 9 727 907 тис.кВт.год. електроенергії, та 72 688 Гкал теплоенергії. При цьому в котлоагрегатах енергоблоків спалено 4 824 808 т вугілля з калорійністю 4 959 ккал/кг, вмістом золи 23,7 % та вмістом сірки 1,63 %, мазута 28877 т з калорійністю 9499 ккал/кг, вмістом сірки 2,74 %, природного газу 9 805 тис.м³.

Сумарні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря становили 197 959 тонн, в тому числі: суспендованих твердих часток – 30 345 тонн, діоксиду сірки – 152 169 тонн, оксидів азоту – 12 373 тонн, оксиду вуглецю – 1182 тонн, інші – 1 890 тонн.

Для очистки димових газів від твердих частинок (золи) за котлоагрегатами встановлені електрофільтри типу УГ-2 (енергоблоки №№ 1-4, 6), типу ЕГУВВ1-48/3*39-14,5-4,4-4-325/3*400R (е/б № 5), типу ЕСГ (е/б № 7), типу ПГДС 2х70 (е/б №8), на енергоблоці №№ 9, 10 встановлено вітчизняні електрофільтри типу ЕГУ, на енергоблоці № 11 типу ЕГТ, на енергоблоці № 12 встановлено електрофільтр типу ЕГБМ.

Заходи щодо контролю за дотриманням затверджених дозволом нормативів гранично - допустимих викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел виконуються.

Забір води становив 35 208,3 тис. м³, в тому числі: поверхневої води з р. Гнила Липа 34697,4 тис. м³ води, водопровідної питної води з водогону КП «Житловик» - 510,9 тис. м³. На власні потреби використано 35045,7 тис. м³ води в тому числі: 34534,8 тис. м³ води з р. Гнила Липа та 510,9 тис. м³ на господарсько-питні потреби; передано іншим споживачам без використання (гаряча вода) - 162,6 тис. м³, на очисні споруди біологічної очистки КП «Житловик» передано 517,0 тис. м³ фекальних стічних вод.

Кількість освітленої води (нормативно-чистої без очистки), що скидається з шлаковідвалу № 3 в р. Гнила Липа, становила 2396,0 тис. м³.

Показники якості освітленої води

№ п/п	Показники складу зворотних вод	Затверджені допустимі концентрації, мг/л	Фактичні концентрації, мг/л, .	Затверджені ГДС, т/рік	Фактичні скиди, т/рік
1	БСК5	4,2	1,676	16,776	4,016
2	Завислі речовини	16,68	11,67	66,623	27,962
3	Азот амонійний	0,21	0,142	0,839	0,341
4	Нітрити	0,113	0,102	0,451	0,244
5	Нітрати	2,1	1,547	8,388	3,706
6	СПАР, 0,001-0,1 мг/л	0,007	0,007	0,028	0,017
7	Залізо загальне, 0,1-1мг/л	0,21	0,149	87,981	0,357
8	Фосфати	0,29	0,244	1,158	0,585
9	Нафтопродукти	0,184	0,192	0,735	0,46
10	Хлориди	18,58	17,916	74,212	42,928
11	Сульфати	149,48	142,025	597,053	340,298
12	Сухий залишок	493,63	475,023	1971,657	1138,178
13	ХСК	28,4	25,855	113,435	61,95

Загальна кількість утворених золошлакових відходів 2015 році становила 1 146 471 т, в тому числі: золи – 916 129 т, шлаку - 230 342 т.

На власні потреби використано 18710 т золошлакових відходів, в тому числі: золи – 6 279 т, шлаку – 12 431 т.

Відвантажено споживачам 185 571 т золошлакових відходів, в тому числі: золи – 123 430 т (62 942 т – зволоженої золи, 60 488 т – сухої золи), шлаку – 62 141 т.

Відбір сухої золи здійснюється від енергоблоків № 8-12. Одночасно відбір сухої золи може здійснюватись тільки від трьох енергоблоків. Складування сухої золи здійснюється в два силоси ємністю 3200 м³ кожний. Інтенсивність відбору сухої золи залежить від реалізації її споживачам.

В 2015 році ДТЕК БУРШТИНСЬКА ТЕС на виконання природоохоронних заходів освоєно кошти в сумі 15 934 тис. грн..

Серед основних заходів наступні:

1. Капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоку № 6. Вартість – 2 349,34 тис. грн.;
2. Поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 1-5, 7-12. Вартість – 5 243,85 тис. грн.;
3. Переоснащення системи пневмозоловидалення 2-ї черги. Вартість – 2 266,285 тис. грн.;
4. Нарощування додаткового ярусу на золовідвалах № 1, 2. Вартість – 1 06,04 тис. грн.;
5. Ремонт золошлакопроводів. Вартість – 459,19 тис. грн.;
6. Очистка та відновлення пропускної здатності золо-проводів. Вартість – 4 175,96 тис. грн.;
7. Вивезення та утилізація твердих побутових відходів. Вартість – 116,57 тис. грн.;
8. Утилізація відпрацьованих люмінесцентних ламп. Вартість – 14,87 тис. грн.

ТОВ «СВІСС КРОНО»

Охорона навколишнього природного середовища на підприємстві характеризується комплексом вжитих заходів, які спрямовані на попередження можливого негативного впливу діяльності підприємства на довкілля та раціональне використання природних ресурсів, що забезпечує сприятливі та екологічно-безпечні умови для життєдіяльності людини.

Комплекс вжитих заходів умовно поділений на декілька частин, а саме:

- заходи щодо охорони та раціонального використання водних ресурсів;
- заходи для зменшення впливу підприємства на повітряний басейн;
- заходи щодо поводження з відходами;
- радіаційна безпека.

Інформація про вжиті заходи щодо охорони та раціонального використання водних ресурсів в 2015 році

1. Дотримання умов дозволу на спецводокористування;
2. Економне використання свіжої води;
3. Для виробничо-протипожежного водопостачання використовується поверхневий водозабір з річки Сівка;
4. Ведеться облік забору води із р. Сівка;
5. Ведеться щодобовий облік забору води із артсвердловини;
6. Водовідведення стічних вод від підприємства здійснюється відповідно до «Правил приймання стічних вод...»;
7. Повторне використання очищених клеємістких стічних вод;
8. Використання оборотних систем виробничого водопостачання;
9. Дотримуються встановлені ліміти на водоспоживання та водовідведення;
10. Зони озеленення огорожено бордюрними каменями, що не допускає змивання ґрунту під час проливних дощів і попадання ґрунту в дощову каналізацію;
11. Підприємство звітується за формами 2тп-водгосп та 7-Гр;
12. Сплачується рентна плата за користування надрами;
13. Сплачується збір за спецводокористування водними ресурсами.

Інформація про вжиті заходи для зменшення впливу підприємства на повітряний басейн в 2015 році

Для запобігання збільшення шкідливих викидів в атмосферне повітря на підприємстві вживають заходи щодо оздоровлення повітряного басейну, а саме:

1. Відомчий контроль стану атмосферного повітря в районі розташування підприємства та на межі СЗЗ на вміст забруднюючих речовин проводився фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»;
2. Проводиться систематична наладка технологічного обладнання іноземними спеціалістами;
3. Систематично проводиться перевірка технічного стану газоочисного обладнання (ГОУ) - рукавних фільтрів, фільтр-циклонів, циклонів, групових циклонів пиловловлюючих камер ;

4. Проводився щорічний контроль ефективності роботи ГОУ;
5. Проводився контроль за дотриманням нормативів гранично-допустимих викидів стаціонарними джерелами, що передбачено дозволом на викиди ;
6. Проведено еколого-теплотехнічні випробовування паливовикористовуючого обладнання;
7. Сплачено збір за забруднення навколишнього природного середовища;
8. Ведеться звітність 2ТП-повітря;
9. Модернізовано існуючі системи пилогазоочистки перетворювачами частоти нового покоління;
10. Впроваджено програмовані логічні контролери високого рівня, що керують автоматизацією виробничих процесів та забезпечують роботу технологічного та газоочисного обладнання;
11. Замінено фільтруючі рукава на рукавних фільтрах для зменшення надходження в атмосферне повітря речовин у вигляді твердих суспендованих частинок недиференційованих за складом;
12. Розширено перелік встановленого газоочисного устаткування;
13. Встановлено новий модернізований рукавний фільтр іноземного виробництва з високим коефіцієнтом очистки 98-99% на дільниці зберігання та просочування декоративного паперу;
14. Для зменшення виділення випарів формальдегіду в повітря використовується технічний карбамід з масовою долею вільного аміаку не більше 0,03% та технічний хлористий амоній (в якості затверджувача), який в процесі желатинізації клею зв'язує формальдегід та метилольні групи смоли.

Інформація про вжиті заходи щодо поводження з відходами на підприємстві в 2015 році

1. Поводження з відходами на підприємстві здійснюється на підставі дозволу №421 Рож. на розміщення відходів на 2014-2016 роки;
2. Ведеться первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів за встановленою формою ;
3. Подається статистична звітність по відходах;
4. Забезпечується повне збирання, належне тимчасове зберігання та недопущення знищення і псування відходів, відповідно до їх класів небезпеки;
5. Здійснюється повна утилізації деревинних відходів;
6. Регулярне прибирання території від сміття та ТПВ;
7. Укладено договори на вивезення (збирання, зберігання, перевезення, знешкодження, видалення і захоронення) відходів згідно з вимогами чинного законодавства та в залежності від класу небезпеки;
8. Не допускається зберігання та видалення відходів у несанкціонованих місцях чи об'єктах;
9. Поновлюється бетоноване покриття на території підприємства, що унеможливорює будь-яке забруднення ґрунтів небезпечними відходами;

10. Постійна робота котельні ВОТ (утилізатора), для зменшення обсягів відходів та економії споживання газу;

11. Всі витратні матеріали для виробництва поставляються на підприємство згідно сертифікатів якості та висновків державної санепідекспертизи;

12. Використання малотоксичних карбамідо-формальдегідних смол від усіх фірм-виробників у автоцистернах за правилами перевезення вантажів, які діють для даного виду транспорту. Автоцистерни та залишки смол в них повертаються до фірм-виробників, в зв'язку з чим тара від смол та залишки смол для утилізації на підприємстві відсутні;

13. Вся лісосировина яка приймається підприємством в пункті прийому проходить радіометрично-дозиметричний контроль спеціальним приладом радіометр-дозиметром МКС-07 на бета і гама випромінювання. Даний прилад щорічно проходить метрологічну повірку та сертифікацію, а також сервісне обслуговування.

Інформація про ефективність енергоспоживання та енергозбереження, розвиток альтернативної енергетики та інші заходи на підприємстві

Через дефіцит основних енергоресурсів, зростаючу вартість їх добування, а також у зв'язку з підвищенням вимог екологічних норм і стандартів - енергозбереження та надійне енергопостачання є одним з основних стратегічних пріоритетів нашого виробництва та найважливішою умовою нормального функціонування роботи підприємства. Завод використовує альтернативні джерела енергії на основі біоенергетики, яка забезпечує отримання енергії шляхом застосування прямого спалювання біомаси в енергетичних установках. Використання біомаси, для отримання енергії, на основі сучасних технологій є екологічно безпечнішим в порівнянні з енергетичним використанням традиційних ресурсів. Цей метод не сприяє парниковому ефекту, оскільки в атмосферу виділяється лише та кількість діоксиду вуглецю, яка була спожита основною біомасою в процесі фотосинтезу. Біомаса включає в себе продукти лісу у вигляді відходів лісозаготівель і лісопереробки, неділову деревину, відходи первинної обробки деревини у лісопилянні, фанерному виробництві — рейки, горбилі, олівці, обрізки шпону, відходи від меблевих виробництв, шматки кори, одержувані в результаті окорки круглого лісу і в інших процесах виробництва, всі види стружок, одержуваних при обробці заготовок і деталей на верстатах в деревообробних виробництвах, деревний пил і всі види тирси, обрізки деревостружкових плит та інші некондиційні відходи.

Однією з перших на підприємстві запрацювала біоенергетична установка фірми BUTTNER, яка функціонує на підприємстві уже понад 10 років. В якості палива для теплогенератора сушильного барабану BUTTNER (для сушіння стружки) використовується природний газ та деревинний і шліфувальний пил, що є відходами від виробництва ДСП. Застосування пилу, як палива, дозволяє підприємству економити до 500 тис. м³ газу в рік.

Для зменшення обсягів відходів та ще більшої економії споживання газу введено в експлуатацію ще одну енергетичну установку високоорганічного

теплоносія (ВОТ) фірми ENERTEC, потужністю 13 МВт. Вона забезпечує нагрів масла до температури 270-290°C, яке є теплоносієм при пресуванні ДСП, процесів ламінування та просочування декоративної плівки. Основним паливом для установки підігріву ВОТ є усі відходи деревини та інші некондиційні відходи, які утворюються в процесі

виробництва ДСП. Постійна робота котельні ВОТ (утилізатора) дозволяє економити підприємству до 1 млн. м³ газу в рік.

Крім того, для зменшення енергоспоживання на підприємстві періодично проводять заміну люмінесцентних ламп на економічні світлодіодні LED-лампи, а в «години пік» зупиняється частина технологічного обладнання - рубмашина «WNHN 2000» та шліфувальна лінія «SCHTAINEMANN». Що дозволяє економити заводу близько 5 МВт електроенергії за добу.

Отже, на підприємстві постійно впроваджуються сучасні енергозберігаючі та енергоефективні технології та методи керування для даної галузі промисловості. Усе обладнання сертифіковане в Україні і експлуатується згідно вимог техніки безпеки, охорони праці та екологічного законодавства. Водночас, проводяться роботи по технічному переоснащенню та модернізації вже встановленого обладнання, а також оновленню та розширенню переліку встановленого газоочисного устаткування. Все це спрямоване на скорочення техногенного впливу на довкілля, підвищення енергоефективності технологічних процесів на виробництві та раціональне використання природних ресурсів.

НГВУ «Долинанафтогаз» Природоохоронні заходи:

№ п/п	Назва заходів	Один. виміру	Виконання
1. Охорона навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів			
1.1	Ремонт і заміна аварійних ділянок нафтопроводів	км	7,0
1.2	Ремонт і заміна аварійних ділянок газопроводів	км	0,1
1.3	Ремонт і заміна аварійних ділянок водопроводів	км	3,9
1.4	Обстеження переходів трубопроводів через водні перешкоди і автодороги	шт	115
1.5	Відновлення обваловок резервуарів, свердловин і інших об'єктів	шт	9
1.6	Оцінка технічного стану експлуатаційних колон нафтових і нагнітальних свердловин геофізичними методами	свердл.	22

1.7	Ревізія і заміна арматури видобувних і нагнітальних свердловин	шт	69
1.8	Ревізія і заміна засувки на водоводах, лічильників обліку води	шт	21
2. Охорона атмосферного повітря			
2.1	Будівництво резервуарів	шт	0
	Ремонт резервуарів	шт	3
2.2	Пофарбування резервуарів, ємностей, обладнання (світловідбиваючими фарбами)	шт	6
	Пофарбування ємностей та обладнання (світловідбиваючими фарбами)	шт	10
2.3	Режимна наладка парових котлів	шт	4
2.4	Заміна, реввізія, ремонт запобіжних дихальних клапанів резервуарів і апаратів	шт	29
2.5	Реввізія та ремонт запобіжних дихальних клапанів резервуарів і апаратів	шт	72
3. Охорона і раціональне використання земельних ресурсів			
3.1	Демонтаж недіючих трубопроводів	км	1,0
3.2	Ліквідація, рекультивація земляних хамбарів	шт	0
3.3	Площа рекультивації земель	га	0
4. Радіаційна безпека			
4.1	Радіаційне обстеження виробничих об'єктів і територій	захід	4

Еколого-економічні показники:

№ п/п	Назва заходів	Один. вим.	План	Виконання
1.1	Об'єм використаної води в межах встановлених лімітів, в. ч. на потреби:	тис. м3	1386,6	1274,1
	виробничі;		1363,8	1266,1
	господарсько-питні;		22,8	8,0
1.2	Об'єм води, використаної в системах зворотного і повторного водопостачання	тис. м3	2240,4	1305,6
1.3	Маса забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферу від стаціонарних джерел	тн	1783,0	1543,4
2.1	Платежі за викиди від стаціонарних джерел, скиди забруднюючих речовин і розміщення відходів в межах встановлених лімітів	тис. грн.	235,0	253,7
2.2	Платежі за природокористування	тис. грн.	10000,0	13267,2

Екологічні витрати на охорону навколишнього природного середовища:

№ п/п	Найменування природоохоронних заходів	Фактично витрачено, тис. грн.
1	Охорона атмосферного повітря	242,0
1.1	Контроль за якістю паливного газу на котельнях, сепарованого газу на групових установках. Контроль стану атмосферного повітря на межі санітарно-захисної зони за інградієнтами та контроль дотримання нормативів викидів в атмосферне повітря з стаціонарних джерел. Визначення вмісту сірководню на групових установках НГВУ. Вимірювання параметрів газопилових потоків та вмісту пилу, визначення ефективності роботи пилоуловлюючих установок (циклонів). Визначення вмісту шкідливих хімічних речовин в повітрі робочої зони на об'єктах НГВУ "Долина нафтогаз"	242,0

2	Охорона водних об'єктів	99,2
2.1	Експлуатаційне обслуговування споруд для очистки зворотних вод та каналізаційних споруд (очисні споруди першої черги БМТЗ та Адмінкорпусу)	3,3
2.2	Проведення гідрохімічного моніторингу стану поверхневих та підземних вод в постійних та періодичних пунктах спостережень в межах впливу об'єктів НГВУ "Долина нафтогаз", визначення фізико-хімічних властивостей і хімічного складу стічних вод, які скидаються в міську каналізацію	91,8
2.3	Адміністративна діяльність та інформаційне забезпечення (інформація про кількість атмосферних опадів ЦТМ)	4,1
3.	Поводження з відходами	2225,9
	Витрати на утримання і експлуатацію об'єктів поводження з небезпечними відходами (установка з переробки нафтошламів ЦППН)	2223,4
	Навчання (курси підвищення кваліфікації - "екологічна та промислова безпека під час роботи з небезпечними відходами")	2,5
4.	Захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	181,6
4.1	Ліквідаційний тампонаж свердловин	8,7
4.2	Проведення газоґрунтових зйомок навколо свердловин Ріпнянського нафтового родовища. Проведення інструментального контролю за станом ґрунтів в режимних та епізодичних пунктах спостережень на об'єктах НГВУ „Долина нафтогаз”	172,9
Всього витрат на охорону навколишнього природного середовища:		2748,7

ТОВ «Даноша»

В 2015 році ТОВ «Даноша» проводились аналізи води та повітря згідно чинного санітарного та екологічного законодавства та складеного відповідно до цього законодавства графіку відбору проб. А саме, щоквартально відбирались проби води з свердловин розміщених на території ферм, з кранів побутових приміщень ферм, з річок та потічків, куди йде скид води після очисних споруд та здійснювався моніторинг стану повітря на межі санітарно - захисної зони об'єктів ТОВ «Даноша».

Також, щомісячно здійснювався моніторинг води на вміст аміаку зі спостережних свердловин розміщених поблизу лагун на кожному з комплексів. Як відомо для кращого росту та розвитку озимих та ярих культур ТОВ «Даноша» вносить в ґрунт рідку та суху фракції гною. Для того, щоб впевнитись в якісному складі органічного добрива, перед кожним підживленням культур здійснюється аналіз добрив та отримуються висновки, яку кількість можна вносити на гектар. Аналогічна процедура тестування проводиться з ґрунтами перед та після застосування агрохімікатів на полях.

Стало традицією проводити акцію «Даноша за чисте довкілля». З кожним роком бажаючих прийняти участь в прибиранні довкілля збільшується: це і представники сільських рад, і сільські жителі, і учні місцевих шкіл, і студенти Івано-Франківського державного технічного університету нафти та газу, представники громадської організації «Еко Галич».

ТОВ «Уніплит»

Інформація про фактичне проведення природоохоронних заходів в 2015р.

Назва заходу	Джерело фінансування, тис.грн.						Результати виконання заходу
	Дер бюджет	Держ. ФОНПС	Обл. бюджет	Обл. фонд ОПНС	Місцевий бюджет	Власні кошти	
Охорона атмосферного повітря							
Здійснення моніторингу контролю впливу забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викиду виробничих підрозділів підприємства	-	-	-	-	-	26,8	Концентрації забруднюючих речовин не перевищують ГДК для населених пунктів
Охорона водних ресурсів							
1. Відновлення життєдіяльності мікрофлори аеротенку. Проведено інтенсифікацію активного мулу.	-	-	-	-	-	100тис.грн	Збільшення популяції мікроорганізмів, покращення очистки по ХСК мг/л та завислих речовин мг/л
2. ПП«Екохімсервіс» провело лабораторні дослідження по підборі хімічних реагентів з метою покращення механічної очистки виробничих вод пресового відділення.	-	-	-	-	-	5,0 тис. грн	Передочиска виробничих вод,зменшення навантаження по хімічних показниках на очисних спорудах
3. На очисних спорудах з метою знебарвлення та знезараження очищених зворотних вод в лабораторних умовах провели експеримент з хлорним вапном. Враховуючи позитивний результат проведення експерименту з хлорним вапном на очисних спорудах проводиться знебарвлення та знезараження даним реагентом.	-	-	-	-	-	25,0	Знезараження зворотних вод.
4. Під час ремонту очищено фільтроносні аераційні труби мурашиною кислотою. Проведено вдосконалення аераційної системи аеротенку.	-	-	-	-	-	150,00	Покращення аерації в секціях аеротенку, збільшення вмісту розчиненого кисню
5. Під час капітального ремонту провели заміну трубопроводу d=160мм для перекачування збродженого осаду на 12	-	-	-	-	-	60,00	Заміна зношеного обладнання,стабільність роботи очисних споруд

метрові відстійники та мулові карти.							
6. Провели чистку біоставів №1,2.	-	-	-	-	-	88,00	Покращення доочистки зворотних вод.
7. Всі секції доочистки засаджено водяним гіацинтом (ейхорнією).	-	-	-	-	-	10,0	Покращення доочистки зворотних вод.

**Інформація
про фактичне утворення відходів в 2015р.**

Обсяги токсичних відходів та обсяги утворення, використання і поставку відходів як вторинної сировини і відходів виробництва за 2015рік.

Код	Назва	клас небезпеки	Обсяг утворення	Обсяг накопичення	Обсяг використання	Обсяг поставки (передачі)
смт. Вигода Долинського району. Плитне виробництво.						
7710.3.1.26	Прилади містимі ртуть	1	0	0	0	0
7710.3.1.25	Лампи люмінесцентні (шт.)	1	120	0	0	120
6000.2.8.10	Мастила відпрацьовані (тн)	2	9,158	0	9,158	0

Для утилізації деревинних відходів придбано новий високоефективний комбінований водо-жаротрубний паровий котел бельгійської фірми Vyncke типу JNO/SUS, паропродуктивністю 18 тон/год, тиском пари 2,0 МПа й температурою перегрітої пари 250°C, що працює на виробничих деревних відходах. Вироблена зазначеним котлом пара у повному обсязі забезпечує потреби існуючого виробництва для технологічних потреб підприємства й дозволяє ефективно вирішувати питання утилізації деревних відходів власного виробництва й інших сусідніх деревообробних підприємств.

Протягом 2015 року спалено **58901** щільних м³деревинних відходів та вироблено **67065** Гкал теплової енергії.

Аналізуючи 2015 рік ТОВ «Уніплит» отримало значну економію **електроенергії** - 0,5млн. кВт, **природнього газу** – 8,5 млн.м³ на суму 7,1 млн. гривень.

КП «Івано-Франківськекотехпром»

Для потреб водопостачання м. Івано-Франківськ в 2015 році забрано з р. Бистриця Надвірнянська та р.Бистриця Солотвинська 20738 тис.м³ води, скинуто зворотних нормативно очищених вод 27312 м³/рік, що відповідає об'ємам попереднього року. Аварійних ситуацій та скидів неочищених стічних вод в р. Бистриця не було.

В 2015 році на розвиток систем водопостачання та водовідведення КП «Івано-Франківськекотехпром» використано 28076,9 тис.грн., з них на розвиток водопровідної системи 13847,5 тис.грн. та 14229,4 тис.грн. на

розвиток системи водовідведення.

ПАТ «Івано-Франківськцемент»

ПАТ «Івано-Франківськцемент» на сьогоднішній день є одним з найбільш технологічних підприємств в регіоні та найбільш інноваційним підприємством цементної галузі України.

Підприємство виготовляє будівельні матеріали, основними з яких є цемент, гіпс, хвилясті та плоскі покрівельні вироби, сухі будівельні суміші, бинти гіпсові медичні, фігурні елементи мощення, бетон та залізобетон. Підприємство за останні 20 років зробило серйозний стрибок по впровадженню новітніх технологій виробництва будівельних матеріалів. Відбувся повний перехід з «мокрої» на «суху» технологію випуску цементу. Запуск першої технологічної лінії у 2008 році та другої технологічної лінії у 2014 році дозволив досягнути проектної потужності по випуску цементу до 2,2 млн. т/рік. За даними Європейського банку реконструкції та розвитку ПАТ «Івано-Франківськцемент» увійшов в список двадцяти кращих заводів світу.

Підприємство за період 2015 року втілило ряд заходів, що дозволяють зменшити вплив на навколишнє середовище, раціонально використовувати природні ресурси, а саме:

- впровадження енергозберігаючих технологій помелу цементу з встановленням цементного млина Ø4,2x13м з високоефективним сепаратором TGS-143Z та встановлення сучасного очисного обладнання фірми «Scheuch», дало можливість зменшити викиди в атмосферне повітря з 40 мг/м³ до 10 мг/м³;

- впровадження в експлуатацію трубного транспортера німецької фірми «ВЕНМЕК» повністю виключило будь-які просипання та виділення пилу під час транспортування сировини на одній з технологічних ліній;

- встановлення 39 одиниць високоефективних пилегазоочисних пристроїв, обладнання місць перевантажень матеріалу спеціальними укриттями з їх максимальною герметичністю та відбирання запиленого повітря в системи аспірації, використання закритих герметичних складів для сировинних матеріалів, клінкеру і цементу дозволило знизити питомий викид в атмосферу твердих частинок відхідних газів з існуючих 50 мг/м³ до 20 мг/м³;

- заміна технології видобутку і переробки вапняку методом буровибухових робіт на видобування з сировини з допомогою кар'єрного комбайна 2200SM фірми Wirtgen дозволили ліквідувати організовані викиди пилу на лінії дроблення вапняку та неорганізовані викиди пилу в кар'єрі вапняку від бурових та вибухових робіт, які становили відповідно 4,8 т/рік і 3 т/рік;

- встановлення другої черги запічних теплообмінників дало можливість перейти на опалення виробничих корпусів та адміністративно-побутових приміщень, використовуючи залишкове тепло відхідних газів, відмовившись від використання енергоносіїв;

- укладено договір з однією з європейських фірм на постачання

високоєфективної лінії з виробництва залізобетонних плит екструзійним методом;

- на сьогоднішній день ПАТ «Івано-Франківськцемент» у своїй господарській діяльності повністю відмовилось від використання природного газу для технологічних потреб, замінивши його на вугілля (зокрема низькокалорійні сорти) та відновлювальні джерела енергії.

ПАТ «Барва»

№ п/п	Перелік заходів	Фінансування власні кошти, (грн.)	Примітка
1	2	3	4
Охорона атмосферного повітря			
1.	Проведено реконструкцію колони уловлювання поз. С-1, склад зберігання оксидів етилену з заміною кілець Рашига корп.217.	45 000	Виконано
Охорона і раціональне використання мінеральних ресурсів			
1.	Проведено монтаж схем повернення зворотніх вод із лускувальних машин на повторне використання.	175 000	Виконано
2.	Проведено реконструкцію вузла подачі питної води з заміною старого енергоємного обладнання на сучасне.	30 000	Виконано
Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів			
1.	Проведено рекультивацію відвалу для розміщення твердих відходів.	17 000	Виконано

ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»

Інформація про виконані природоохоронні заходи у 2015 році

№ за\п	Назва природоохоронного заходу	Джерело фінансування	Фактично витрачено грн.	Очікуваний ефект
1	2	3	4	5
Забезпечення раціонального використання і зберігання відходів виробництва та побутових відходів.				
1	Забезпечено передачу відходів які утворилися на під-ві для подальшої їх утилізації (т.ч. : відпрацьованих люмін. ламп; ТПВ)	Власні кошти підприємства	36,6	Дотримання вимог ЗУ «Про відходи » та забезпечення збирання і раціон, використ. відходів
2	Видалення надлишкового активного мулу на спеціально відведене звалище (мулонагромаджувач підприємства)	-*-	171,1	Дотримання вимог ЗУ «Про відходи » та забезпечення раціонального зберігання, відходів
Охорона і раціональне використання водних об'єктів.				
1	Проведено чистку відстійників №1 та №2 від донного осаду на	-*-	16,5	Раціональне використання водних об'єктів

	водозаборі р.Бистриця Надвірнянська.			
2	Проведено капітальний ремонт нафтоуловлювача №2 із ремонтом скребкового механізму.	-*-	46,5	Покращен.техноло гіч. процесу та зменшен. скидів забрудн.речовин зворотних вод.
Охорона атмосферного повітря.				
1	Проведено режимно- налагоджувальне та еколого- теплотехнічне випробовування парового котла типу «БГ-35»	-*-	19,9	Зменшення викидів забруд.речовин в атмосферне повітря.
Захист поверхневих та підземних вод.				
1	Проведено на договірних умовах гідрогеологічний висновок з обґрунтуванням видобутку підземних вод та розрахунками зон санітарної охорони водозабору підприємства		15,3	Дотримання вимог ПКМ України від 18.12.98 р. та захист поверхневих вод.
2	Постійно проводяться заходи спрямовані на контроль за підземними водами (аналітичні виміри, лабораторне дослідження питної свердловини підприємства	-*-	0,3	Охорона і раціональне використання надр.
Моніторинг навколишнього природного середовища.				
1	Постійно проводиться система моніторингу охорони навколишнього природного середовища підприємства про що інформується держуправління екології та природних ресурсів Івано-Франківської ОДА щоквартально.	-*-	-	-
2	Інформування населення на шпальтах регіональної газети «Народна Воля» про стан забруднення атмосфер.повітря мікрорайону по вул.Ломоносова м. Надвірна	-*-	4,08	
Ефективність енергоспоживання та енергозбереження.				
-	-	-	-	-

9.3. Радіаційна безпека

В області відсутні об'єкти атомної енергетики, а також підприємства по видобуванню та переробці уранової руди.

9.3.1. Стан радіаційного забруднення територій

Внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС в Івано-Франківській області: у Верховинському, Городенківському, Коломийському, Косівському, Снятинському та Тлумачькому районах було забруднено

радіонуклідами 77 населених пунктів (щільність забруднення цезієм-137 від 1 до 5 кюрі на км²), де проживає понад 120 тис. чоловік. З них постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.1991р. № 106 тільки села Стецева, Стецівка, Потічок, Русів та Підвисоке віднесені до зони посиленого радіоекологічного контролю. На території цих населених пунктів проживає близько 8695 чоловік.

Таблиця 9.3.1.1

Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленими джерелами природного походження

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість населення, осіб	Радіаційний фон на території, мкЗв/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель				
				цезій-137 (техногенний)	стронцій-90 (техногенний)	радій (природний)	торій (природний)	калій (природний)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Івано-Франківська область	-	12	-	-	-	-	-

* За даними Івано-Франківського обласного центру з Гідрометеорології

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Івано-Франківської області радіоактивні відходи відсутні.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловість області входить до складу Карпатського економічного району і забезпечує 2,2% в загальнодержавному обсязі реалізованої промислової продукції. Серед п'яти сусідніх областей за даним показником Івано-Франківщина посідає друге місце, поступаючись Львівській області.

Основу промислового комплексу області складають підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів, постачання електроенергії, газу, пари та переробної промисловості, які зосереджено у містах Івано-Франківську та Калуші, Галицькому, Долинському, Надвірнянському, Рожнятівському районах.

Промислове виробництво області відзначається різноманітністю видів діяльності. У 2015 році в структурі реалізації 55,7 % складала продукція переробної промисловості, 35,7 % – з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 7,9 % – добувної промисловості і розроблення кар'єрів.

У переробній промисловості провідні місця за обсягами реалізації впродовж останніх років займали підприємства з виробництва хімічних речовин і хімічної продукції, з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, з виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічної діяльності і підприємства з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції.

Для промислового комплексу області характерний надзвичайно високий рівень спеціалізації. Значний відсоток обсягу реалізованої продукції приходить на одне підприємство:

- в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря частка Бурштинської ТЕС ПАТ ДТЕК «Західенерго», яка працює від'єднано від об'єднаної енергосистеми України в режимі «Острова Бурштинської ТЕС» паралельно з ОЕС Європи та забезпечує виробництво електроенергії на експорт і для електропостачання трьох областей Західної України складає понад 67,0 %;

- в добувній промисловості та розробленні кар'єрів частка НГВУ «Долина нафтогаз» складає 79,1 %;

- у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції ПАТ «Івано-Франківськцемент» займає 67,2 %;

- у машинобудуванні 64,8 % припадає на ТОВ «Електролюкс Україна».

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Івано-Франківська область має значний гірничодобувний потенціал. Сировинною базою є родовище Прикарпатського калієносного басейну. В кінці XX ст. калійні солі добували підземним і відкритим способами. У Калуші виробляли калійні добрива, магній, хлор, каустичну соду і ін. На території ДП «Калійний завод» ВАТ «Оріана» розташовані відпрацьовані рудники, Домбровський кар'єр, 2 відвали засолених ґрунтів, 2 хвостосховища та шламонакопичувач, які негативно впливають на природне середовище та викликають небезпечні процеси, а саме: просідання земної поверхні, утворення провальних воронок, карсту, зсувів, забруднення земель, поверхневих та підземних вод.

На території області також є незначні запаси торфу, розробкою та видобутком якого займаються ПАТ «Івано-Франківськторф», ТОВ «АГРО УКРАЇНА ЗАХІД».

Крім того, на території області працюють підприємства, які експлуатують родовища, що є сировиною для виробництва будівельних матеріалів: суглинки, будівельні піски, пісковики, піщано-гравійна суміш, керамзитні глини, вапняки, мергелі та інші. Основною проблемою цих підприємств є відсутність рекультивації відпрацьованих ділянок родовищ, а на підприємствах що займалися видобутком та реалізацією будівельного піску (Воронівське родовище піску) наявність на відпрацьованих площах кар'єрів включень закам'янілих валунів пісковика, які спостерігаються у всіх родовищах будівельних пісків, що розташовані на території Рогатинського району (до 40%).

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Івано-Франківській області не розвинена.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції здійснює 20 промислових підприємств, які підвищують рівень промислово-технологічної переробки та конкурентоспроможність продукції в області.

Серед найбільших виробників галузі є ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпат Смоли», ДП «Калуський дослідно-експериментальний завод» інституту хімії поверхні Національної академії наук України, ТОВ «Завод ДК «Орієл», ПрАТ «Завод ТОС «Барва», ТОВ «Падана Кемікал Компаундс», ТОВ «Голд-Дроп-Україна», ТОВ «Поліком» та інші.

В галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу (етилен, пропілен, бензол, вінілхлорид, поліетилен), хлор, сода каустична, карбамідо-формальдегідні смоли, аеросил (двоокис кремнію), продукція малотоннажної хімії, поверхнево-активні речовини, побутова хімія.

У 2015 році понад 4,2 % загального обсягу промислового виробництва області припадає на виробництво хімічних речовин і хімічної продукції проти 17,6% у 2012 році. Таке зменшення спричинено зупинкою з 1 січня 2014 року одного з найбільших хімічних підприємств в Україні ТОВ «Карпатнафтохім» основним технологічним виробництвом якого є олефіновий комплекс, а також виробництво хлору і каустичної соди та полівінілхлориду суспензійного.

Основними здобутками за останні роки є освоєння виробництва нових видів продукції, зокрема:

- виробництва хлору і соди каустичної з впровадженням сучасної технології мембранного електролізу діафрагмовим методом німецької фірми «UNDE»;

- єдиного в Україні виробництва полівінілхлориду суспензійного, яке забезпечуватиме вітчизняні підприємства сировиною для виготовлення вікон, дверей, газових, водяних та каналізаційних труб. Дане виробництво дозволить виробляти 300,0 тис. тонн в рік ПВХ-С світового рівня якості, який відповідає всім санітарним вимогам.

Основними пріоритетами розвитку галузі є:

- освоєння виробництва нових конструкційних і функціональних матеріалів;
- відновлення та розвиток виробництва малотоннажної і тонкої хімії;
- реконструкція підприємств та впровадження ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій;
- залучення інвестицій у виробництво.

10.2.4. Харчова промисловість

Протягом останніх років спостерігається зростання ролі харчової промисловості як одного із напрямків формування господарського комплексу Івано-Франківщини. Індекс промислової продукції у виробництві харчових продуктів та напоїв у 2015 році, порівняно з попереднім роком склав 59,0 %. Знизилися обсяги у виробництві інших харчових продуктів на 62,9 %, готових кормів для тварин - на 52,6 %, молочних продуктів на 35,6 %, хлібобулочних

виробів - на 19,4 %, продуктів борошномельно-круп'яної промисловості - на 11,2 %.

Разом із цим, збільшились обсяги у переробленні та консервуванні фруктів і овочів на 48,6 %, виробництва м'яса та м'ясних продуктів на 3,5 %.

На відміну від хімічної та нафтохімічної промисловості, вплив харчової промисловості на довкілля області є значно меншим. Проте виробництво харчових продуктів супроводжується утворенням рідких, газоподібних та твердих відходів, що забруднюють гідросферу, атмосферу та ґрунти. Але основною проблемою екології харчових виробництв є проблема води. Усі підприємства потребують велику кількість води, що використовується безпосередньо в технології основного продукту (пивоварна, спиртова, цукрова), для миття обладнання та інших цілей. Більшість цієї води у вигляді забруднених стоків виводиться із процесу та надходить у навколишнє середовище.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Діючий на сьогодні господарський механізм природокористування не забезпечує еколого-збалансованого розвитку економіки, має, в основному, фіскальний характер, не дає можливості акумулювати фінансові ресурси та ефективно їх використовувати. Проявляється недосконалість податкової системи в екологічному напрямку.

Одним із пріоритетних напрямків забезпечення екологічно-збалансованого розвитку є комплексна екологізація виробництва, яка сприяє реалізації концепції побудови еколого-орієнтованого виробництва. Під комплексною екологізацією виробництва в роботі розуміється безперервний процес впровадження нових технічних, технологічних, економічних, управлінських та правових рішень, які в сукупності забезпечують еколого-економічну збалансованість.

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні промислового підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію, як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції. Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні

процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Аграрний сектор відіграє особливу роль в соціально-економічному житті області, адже сільськогосподарське виробництво провадиться на всій її території.

На Івано-Франківщині, яка займає 1392,7 тис. га (2,3 % земель України), 94 % території припадає на сільську місцевість.

З наявних 630,5 тис. га земель сільськогосподарського призначення 397,2 тис. га (63 %) припадає на рілля, сіножаті займають - 83,9 тис. га (13 %), пасовища - 126,3 тис. га (20,0 %) та багаторічні насадження - 16,3 тис. га (3 %).

В області налічується 765 сільських населених пунктів, з яких 240 або 31 % від загальної кількості мають статус гірських. У сільській місцевості проживає 788,0 тис. осіб (57,0 % від усього населення області) або 1030 осіб у середньому на один населений пункт (проти 467 осіб по Україні). За часткою сільського населення регіон займає третє місце в Україні після Закарпатської та Чернівецької областей.

Сільськогосподарською діяльністю в області займається 762 сільськогосподарських підприємства, з яких 557 – фермерські господарства. Крім того, виробництвом сільськогосподарської продукції також займаються 259,7 тисяч особистих селянських господарств, які залишаються основним виробником сільськогосподарської продукції. У виробництві валової продукції їх частка складає понад 65 %.

Довідково: в господарствах населення утримується 92 % поголів'я великої рогатої худоби, 34 % - свиней, 91 % - овець та кіз, 68 % - птиці, виробляють 96 % молока та 52 % м'яса, 40 % - яєць, 99 % - картоплі, 94 % - овочів, 90 % - плодів та ягід.

Індекс обсягу виробництва сільськогосподарської продукції за 2015 рік, в порівнянні з минулим роком, склав 95,4 % (12-13 місце по Україні), в т.ч. у сільськогосподарських підприємствах - 85,9 %, у господарствах населення - 100,4 %. По обсягах виробництва продукції рослинництва всіма категоріями господарств знижено рівень 2014 року на 6,2 %, тваринництва - на 3,0 %.

Рослинництво.

Вся посівна площа 2015 року склала 366,2 тис. га, в т.ч. під:

- зерновими культурами – 42,0 %, (або 153,3 тис. га);
- технічними – 18,0 %, (або 65,2 тис. га);
- картоплею – 16,0 %, (або 59,5 тис. га);
- овочами – 3,0 %, (або 10,4 тис. га);
- кормовими культурами – 21,0 % (або 77,8 тис. га).

Валовий збір зерна при урожайності 45,1 ц/га склав 688,5 тис. тонн (221,3 тис. тонн - кукурудза), або на 11,7 % менше як було у 2014 році.

Цукрових буряків зібрано 33,4 тис. тонн, що порівняно з попереднім роком менше в 3,6 раза (515,7 ц/га).

Виробництво соняшнику склало 27,3 тис. тонн, що менше на 32,7 % (22,4 ц/га).

Ріпаку зібрано 58,7 тис. тонн (22,4 ц/га), що в 1,4 раза менше, сої - 42,5 тис. тонн (18,6 ц/га), що в 1,2 раза більше попереднього року.

Валовий збір картоплі склав 942,5 тис. тонн, що на 3,0 % більше (158,5 ц/га), овочів — 169,8 тис. тонн, на 1,8 % більше (162,7 ц/га).

Плодогідної продукції отримано 47,2 тис. тонн, що на 12,0 % більше, як у 2014 році (55,3 ц/га).

Під урожай поточного року посіяно озимих зернових на площі 69,1 тис. га або 86,2 % до 2015 року, в т.ч.:

пшениці - 56,5 тис. га,

жита - 2,7 тис. га,

ячменю - 9,9 тис. га.

Крім того, озимого ріпаку посіяно на площі 19,0 тис. га (на 34,9 % менше).

Тваринництво.

За 2015 рік всіма категоріями господарств вироблено 131,2 тис. тонн м'яса, що на 4,8 тис. тонн (3,8 %) більше 2014 року, молока - 474,0 тис. тонн (менше на 9,3 тис. тонн чи 1,9 %), яєць - 593,4 млн. шт. (на 245,8 млн. шт. або 29,3 % менше).

Довідково: у сільськогосподарських підприємствах вироблено 62,3 тис. тонн м'яса, що на 7,6 тис. тонн (13,9 відс.) більше 2014 року, молока - 16,7 тис. тонн (більше на 1,6 тис. тонн чи 10,6 %), яєць - 353,8 млн. шт. (на 244,8 млн. шт. або 40,9 % менше).

Всіма категоріями господарств станом на 1 січня 2016 року утримувалось 158,5 тис. голів великої рогатої худоби, що на 10,6 тис. голів (6,3 %) менше, як на цю дату попереднього року, в тому числі 99,2 тис. голів корів, що на 7,4 тис. голів (6,9 %) менше, свиней 313,2 тис. голів (на 6,2 тис. голів чи 2,0 % більше), овець та кіз 29,2 тис. голів (на 0,4 тис. голів або 1,4 % менше), птиці 4,5 млн. голів (на 1,2 млн. голів чи 21,2 % менше). Основними причинами зменшення поголів'я худоби є демографічна ситуація та низькі закупівельні ціни на тваринницьку продукцію (молодняк ВРХ - 23,35 грн./кг (по Україні - 25,13 грн./кг), свині - 24,6 грн./кг (27,95 грн./кг), молоко I гатунку - 4,17 грн./кг (5,40 грн./кг), молоко II гатунку - 2,70 грн./кг (3,40 грн./кг).

Сільськогосподарські підприємства утримують:

- 12,2 тис. голів великої рогатої худоби, що на 400 голів (3,4 %) більше як торік, в тому числі 4,1 тис. голів корів, що на 200. голів (5,1 %) більше;
- 206,7 тис. голів свиней, на 12,2 тис. голів (6,3 %) більше;
- 2,6 тис. голів овець та кіз, що на 500 голів (19,2 % більше);
- 1,4 млн. голів птиці, на 1,1 млн. голів (45,5 %) менше.

Для покращення генетичного потенціалу тварин в області проводять господарську діяльність 17 суб'єктів племінної справи, зокрема, у скотарстві - 10, свинарстві та вівчарстві по 1, бджільництві - 3 і рибицтві - 2 господарства.

Крім того, організовано роботу 136 пунктів штучного осіменіння тварин, з яких 17 - в сільськогосподарських підприємствах, 119 - в господарствах населення.

Не менш важливим питанням розвитку тваринництва є створення сімейних ферм та сільськогосподарських заготівельно-збутових кооперативів по наданню послуг із заготівлі та реалізації тваринницької продукції виробленої господарствами населення.

На сьогоднішній день в області створено 35 сімейних ферм в яких утримується більше 5 корів, функціонує 12 сільськогосподарських обслуговуючих молочарських кооперативів, 519 господарств населення утримують 3 - 5 корів.

Інвестиції.

Станом на 1 січня 2016 року обсяги прямих іноземних інвестицій у підприємства сільського господарства та виробництва харчових продуктів і напоїв з початку інвестування склали 391,4 млн. дол. США, в тому числі у сільське господарство - 65,6 млн. дол. США (інвесторами є 17 країн світу, основна частина (95,4 %) капіталу вкладена нерезидентами Данії, Польщі, Німеччини та Кіпру), харчову промисловість – 325,8 млн. дол. США (інвестиції надійшли з 11 країн світу, з них 96,4 % - від нерезидентів Кіпру).

У розвиток агропромислового комплексу у 2015 році залучено 8,3 мрд. грн. капітальних інвестицій (майже в 5 разів більше 2014 року), в тому числі в сільське господарство - 1,5 мрд. грн. (у 4 рази більше), харчову промисловість - 6,8 мрд. грн. (у 5,2 раза більше).

Інфраструктура аграрного ринку.

В області функціонують 13 овоче- та 9 картоплесховищ, загальною ємкістю відповідно 8,0 та 4,5 тис. тонн. Для зберігання плодів наявні 4 фруктосховища - на 3,8 тис. тонн.

Для зберігання зерна використовується 8 елеваторів ємкістю 211,7 тис. тонн.

Функціонують 79 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

У червні ц.р. підписано Меморандум про співпрацю між Івано-Франківською обласною державною адміністрацією та Об'єднанням співробітництва для міжнародного розвитку, канадською неурядовою організацією "SOCODEVI" щодо розвитку молочарських кооперативів.

Довідково:

Активно працює в проекті сільськогосподарський обслуговуючий кооператив "ЕКОМ", а також розпочато роботу по створенню аналогічного кооперативу в с. Велика Тур'я Долинського району. Крім того, вивчається питання впровадження проекту в Калуському районі.

Започатковано співпрацю у сфері розвитку кластерної форми

організації виробництва в сільському господарстві. Укладено договір про співпрацю між Товариством "Аграрно-споживчий кластер "Агро-Карпати" та громадською організацією "Фонд аграрного підприємництва і кооперації".

На даний час ведуться переговори щодо будівництва на базі ТОВ "Прут-Генетик" молокопереробного підприємства.

Таблиця 11.1.1.1.

Виробництво основних сільськогосподарських культур у 2015 році *

	Вироблено		Зібрана площа		Урожайність	
	тис.ц	у % до 2014	тис.га	у % до 2014	ц з 1 га зібраної площі	збільшення, зменшення (-) до 2014
Усі категорії господарств						
Зернові та зернобобові культури – всього	6885,2 ¹	88,3	152,6	94,7	45,1	-3,3
у тому числі						
пшениця	3102,3	107,9	70,3	102,4	44,1	2,2
ячмінь	1203,8	120,9	28,0	108,2	43,0	4,5
кукурудза на зерно	2212,6	62,2	38,6	77,6	57,3	-14,2
Соняшник на зерно	272,6 ¹	67,3	12,1	74,7	22,4	-2,5
Ріпак	586,8	73,5	26,8	89,9	21,9	-4,9
Соя	426,5	124,1	22,8	154,5	18,7	-4,5
Цукрові буряки (фабричні)	333,9	27,5	0,6	27,8	515,7	-5,3
Картопля	9425,3	103,0	59,5	99,7	158,5	5,1
Овочі	1697,6	101,8	10,4	99,3	162,7	4,1
Плоди та ягоди	471,8	112,0	8,5 ²	100,7	55,3	5,7
Сільськогосподарські підприємства						
Зернові і зернобобові культури – всього	4125,7 ¹	79,8	84,0	91,8	49,1	-7,4
у тому числі						
пшениця	2165,4	108,3	47,5	103,1	45,5	2,2
ячмінь	631,4	137,9	13,0	120,8	48,5	6,1
кукурудза на зерно	1247,3	47,5	19,2	63,9	64,9	-22,4
Соняшник на зерно	270,1 ¹	67,5	12,0	75,0	22,4	-2,6
Ріпак	586,8	73,5	26,8	89,9	21,9	-4,9
Соя	418,0	124,5	22,4	155,7	18,6	-4,7
Цукрові буряки (фабричні)	269,2	24,7	0,4	22,1	633,3	65,1
Картопля	46,9	68,8	0,3	90,1	174,3	-54,1
Овочі	96,7	82,0	0,2	82,8	393,7	-3,8
Плоди та ягоди	46,3	116,2	1,6 ²	101,3	28,8	3,7
Господарства населення						
Зернові та зернобобові культури – всього	2759,5 ¹	105,0	68,6	98,4	40,3	2,6
у тому числі						
пшениця	936,9	107,1	22,8	101,2	41,2	2,3
ячмінь	572,4	106,4	15,0	99,2	38,2	2,6
кукурудза на зерно	965,3	103,6	19,4	98,4	49,8	2,5
Соняшник на зерно	2,5 ¹	52,1	0,1	50,5	22,0	0,6
Ріпак	–	–	–	–	–	–
Соя	8,5	105,0	0,4	110,2	20,5	-1,0
Цукрові буряки (фабричні)	64,7	52,6	0,2	54,3	290,8	-9,2
Картопля	9378,4	103,2	59,2	99,7	158,4	5,4
Овочі	1600,9	103,3	10,2	99,8	157,1	5,4
Плоди та ягоди	425,5	111,6	6,9 ²	100,5	61,4	6,1

¹ Вага після доробки.

² Площа насаджень у плодоносному віці.

* За даними Головного управління статистики в області

11.2. Вплив на довкілля

В агропромисловому комплексі області сформувалась збалансована система природокористування та екологізація технологій у сільському господарстві. Проводяться заходи щодо забезпечення контролю у сфері охорони, відтворення та збереження родючості земель при здійсненні господарської діяльності сільськогосподарськими товаровиробниками. Опрацьовуються заходи підвищення продуктивності і стабілізації галузі землеробства на основі вилучення з інтенсивного обробітку малопродуктивних орних земель та переведення їх у природні кормові угіддя й заліснення.

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

В землеробстві одним із напрямків забезпечення врожаю сільськогосподарських культур є підживлення землі.

За даними Головного управління статистики в області сільськогосподарськими підприємствами області у 2015 році на 1 га посівної площі було внесено по 114 кг мінеральних добрив (у поживних речовинах) проти 127 кг у 2014 році, органічних – 2,8 т.

Таблиця 11.2.1.1.

Внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами^{1*}

	Внесено		На 1 га посівної площі		Частка удобреної площі, %	
	тис.ц	у % до 2014	кг	збільшення, зменшення (-) до 2014	2015	2014
Під посіви сільськогосподарських культур - всього у тому числі під	167,0	84,3	114	-13	88,4	90,9
зернові та зернобобові культури (без кукурудзи)	78,3	104,7	127	1	93,9	90,4
з них під пшеницю	56,5	90,5	123	-15	96,1	93,8
кукурудзу на зерно	24,1	67,9	127	8	95,1	95,8
технічні культури	60,5	72,9	99	-34	81,4	90,3
з них під						
цукрові буряки (фабричні)	1,3	58,4	280	170	93,4	38,2
соняшник	8,8	45,2	74	-49	72,7	96,3
ріпак	38,1	75,9	137	-29	94,3	93,1
сою	11,1	101,2	54	-27	68,7	85,7
картоплю	0,4	104,2	240	28	96,5	98,1
овочі	1,2	122,8	760	203	94,9	98,2

¹ Крім малих підприємств.

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

Таблиця 11.2.1.2.

Внесення органічних добрив сільськогосподарськими підприємствами^{1*}

	Внесено		На 1 га		посівної площі	
	тис.т	у % до 2014	т	Збільшення, зменшення (-)2014	тис.т	2013р.
Під посіви сільськогосподарських культур – усього	413,8	91,3	2,8	-0,1	9,3	6,9
у тому числі під						
зернові та зернобобові культури (без кукурудзи)	253,7	80,9	4,1	-1,2	12,3	12,0
з них під пшеницю	178,5	73,2	3,9	-1,5	11,6	12,4
кукурудзу на зерно	37,8	94,1	2,0	0,7	11,1	4,2
технічні культури	85,3	123,6	1,4	0,3	4,4	2,6
з них під						
цукрові буряки (фабричні)	-	-	-	-	-	4,0
соняшник	6,0	182,7	0,5	0,3	2,2	1,3
ріпак	77,0	134,6	2,8	0,9	8,1	4,4
сою	2,3	440,7	0,1	0,1	0,8	0,1
картоплю	0,3	63,6	1,8	-0,8	14,9	15,5
овочі	2	2	2	2	2	2

¹ Крім малих підприємств

* За даними Головного управління статистики в області

Таблиця 11.2.1.3.

Багаторічні насадження всього (сади, ягідники, виноградники, насадження шовковиці, тощо)*

Область	Мінеральні добрива (у поживних речовинах), ц				на 1 га посівної площі, кг	Органічні добрива, тонн	
	Всього	в тому числі				всього	на 1 га посівної площі
		азотні	фосфорні (вкл.фосфоритне борошно)	калійні			
Івано-Франківська	33	23	5	5	23	-	-

* За даними Департаменту агропромислового розвитку Івано-Франківської облдержадміністрації

Таблиця 11.2.1.4.

Внесення добрив під посів всіх сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах*

Область	Мінеральні добрива (у поживних речовинах), ц				на 1 га посівної площі, кг	Органічні добрива, тонн	
	Всього	в тому числі				всього	на 1 га посівної площі
		азотні	фосфорні (вкл.фосфоритне борошно)	калійні			
Івано-Франківська	167011	107625	26226	33160	114	413760	2,8

*За даними Департаменту агропромислового розвитку Івано-Франківської облдержадміністрації

11.2.2. Використання пестицидів

Таблиця 11.2.2.1.

Інформація щодо використання в 2015 році на території області
хімічних засобів захисту рослин

Всього ХімЗЗР		у тому числі														Всього БіоЗЗР	
		інсектициди та акарициди		фунгіциди		гербіциди		протруйники		десиканти		родентициди		регулятори росту			
Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.	Викор.	Залиш.
428,7 6	4,5 4	33,9 0	0,1 8	136,1 2	0,3 5	212,6 9	3,9 3	19, 7	0,0 8	24,5 6	-	1,2 4	-	0,5 5	-	9, 6	0, 1

*За даними Департаменту агропромислового розвитку Івано-Франківської облдержадміністрації

На сьогоднішній день з території області непридатні й заборонені до використання пестициди та агрохімікати вивезені на утилізацію в повному обсязі.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Наслідком меліорації є суттєва зміна елементів водного балансу, особливо випаровування та річковий стік. Необхідність меліорації земель визначається кліматичними умовами територій. Тривале зрошення спричиняє низку екологічних проблем. Головна з них – це вторинне засолення ґрунтів, що виникає через надмірне зрошення і високий рівень ґрунтових вод. Із зрошенням пов'язана проблема раціонального використання води. Осушення – це протилежний зрошенню процес. Його проводять на перезволожених землях, лісах, болотах з метою включення нових територій у сільськогосподарське виробництво.

З метою дотримання екологічно обґрунтованого режиму використання меліорованих земель облводресурсами проводяться роботи по веденню моніторингу стану цих земель та прилеглих територій. На осушених землях здійснюються спостереження за рівнями ґрунтових вод.

11.2.4. Тенденції у тваринництві

За 2015 рік на Прикарпатті вироблено 131,2 тис. тонн м'яса, що на майже на 3,8 % більше, ніж у попередньому періоді, молока – 474 тис. тонн - на 1,9 % менше.

Позитивним моментом є те, що виробництво м'яса і молока за минулий рік збільшено саме у сільгосппідприємствах відповідно на 14% і 10%. Збільшення обсягу виробництва продукції тваринництва в основному забезпечено зростанням продуктивності худоби та птиці.

Разом з тим, продовжується тенденція скорочення поголів'я великої рогатої худоби у особистих селянських господарствах. Основними причинами цього процесу є демографічна ситуація, значне здорожчання кормів і складових їх витрат, низький рівень закупівельних цін на молоко і м'ясо, а також відсутність за останні два роки державної фінансової

підтримки одноосібника.

У напрямку стабілізації тваринництва в особистих селянських господарствах в області ведеться активна робота по залученню міжнародних фондів. На Прикарпатті розпочав роботу канадський проект «СОКОДЕВІ» («SOCODEVI»), спрямований на розвиток молочарських кооперативів, сімейних ферм.

У сільськогосподарських підприємствах у порівнянні з 2014 роком, збільшено поголів'я великої рогатої худоби на 400 голів (3,4 %), у тому числі корів - на 200 голів (5,1 %), свиней - на 12 тис. голів (6,3 %) більше.

У 2014-2015 роках в область по імпорту завезено 170 голів племінних нетелей молочного напрямку продуктивності з високим генетичним потенціалом.

Надій молока з розрахунку на одну корову в 2015 році склав понад п'ять тисяч кілограмів, що є найвищим показником за попередні роки.

11.3. Органічне сільське господарство

Розвиток органічного виробництва сприятиме забезпеченню населення безпечною, екологічно чистою та високоякісною сільськогосподарською продукцією. Органічні методи господарювання покращують стан ґрунту та його родючість, оберігають земельні та водні ресурси від забруднення токсичними сполуками. Обов'язкове застосування сівозмін, використання насіння і порід, адаптованих до місцевих умов, та відновлення функціонального біорізноманіття сприяють подальшому зміцненню екологічного балансу. Органічне землеробство дозволяє об'єднати економічні, екологічні та спеціальні цілі в галузі сільського господарства зокрема:

- створення додаткових місць у сільській місцевості;
- нові перспективи розвитку для малих фермерських господарств;
- мінімізація негативного впливу на довкілля через запобігання деградації земель (ерозії, підвищеної кислотності, засоленості), збереження та відновлення їх природної родючості.

Цей напрямок розвитку сільського господарства дозволяє суттєво зменшувати мінеральний вплив на ґрунти та вирощувати екологічно чисту продукцію.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Протягом 2015 року в області було вироблено 10038,7 млн. кВт.год електроенергії. (таблиця 12.1.1.).

Таблиця 12.1.1.

Виробництво електроенергії в області

	2011	2012	2013	2014	2015
Електроенергія млн.кВт.год	8996	9908	10145	10243	10038,7

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області підприємствами та організаціями області у 2015 році використано 4886 тис.т умовного палива (т умов.палив) енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти (без врахування обсягів реалізації населенню), що на 2,9% менше, ніж у 2014 році.

Основним напрямом споживання палива в області у минулому році залишилося перетворення його в інші види палива та енергії і на власне споживання енергетичним сектором – 4164,7 тис.т умов.палив (85,2% від загального обсягу використання), що на 0,3% більше, ніж у 2014 році. На кінцеве споживання використано 648,3 тис.т умов.палив (13,3%), що на 5% менше, ніж за попередній рік, для неенергетичних цілей – 20,4 тис.т умов. палив (0,4%) або на 84,6% менше. Втрати при розподіленні та транспортуванні склали 52,6 тис.т умов.палив (1,1%), що на 13,7% менше, ніж у 2014 році.

У загальному обсязі споживання палива переважали обсяги вугілля кам'яного – 76,6%, газу природного спожито 12,4%, палива дизельного – 2,1%.

Таблиця 12.2.1.

Використання палива за 2015 рік*

	Усього	У % до 2014
Усього, т умов.палив	4885959,9	97,1
Вугілля кам'яне, т	5219928,6	101,3
Нафта сира, у т.ч. нафта, одержана з бігумінозних матеріалів, т	1642,4	64,3
Газ природний, тис.м ³	520710,0	67,3
Дрова для опалення, щільн. м ³	130624,2	252,3
Бензин моторний, т	11606,7	92,0
Газойлі (паливо дизельне), т	70643,8	93,4
Мазути топкові важкі, т	28780,2	1841,2

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

За видами економічної діяльності вагома частка використаного палива припадала на підприємства промисловості – 4466,7 тис.т умов.палив, що на 0,7% менше обсягів використання попереднього року, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 338 тис.т умов.палив (на 40% менше).

Структура використання палива за видами економічної діяльності*

(відсотків)

2014р.

2015р.

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

Серед міст та районів області основна частка загальнообласних обсягів використання паливно-енергетичних матеріалів припала на підприємства і організації міст Бурштина (77,8%), Івано-Франківська (8,4%), Калуша (5,5%), Тисменицького (3,6%), Долинського (2,5%) та Надвірнянського (1%) районів.

Обсяги реалізації енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти населенню за 2015р. у порівнянні з попереднім роком зменшилися на 17,9% і склали 695,3 тис.т умов.палив. За видами палива найбільше (96,9%) населенню реалізовано газу природного – 448,8 млн.м³ або 10,7% в загальних обсягах споживання енергетичних матеріалів. У порівнянні з 2014р. обсяги реалізації населенню газойлів (палива дизельного) через мережу АЗС зменшилися на 13,2%, бензину моторного – на 17% і становили відповідно 62,8 тис.т і 51,8 тис. т.

Питома вага Івано-Франківської області у загальних обсягах споживання палива по Україні склала 5,4%, у тому числі споживання вугілля кам'яного – 11,7%, газу природного – 2,5%, палива дизельного та бензину моторного по 2,1%.

Станом на 1 січня 2016р. залишки палива у споживачів та постачальників області порівняно з відповідною датою попереднього року збільшилися на 34,1% і склали 395,1 тис.т умов.палив. У споживачів вони становили 366,6 тис.т умов.палив, у постачальників – 28,5 тис.т умов.палив, що відповідно на 41,7% більше та на 20,5% менше, ніж на 1 січня 2015р.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області основними забруднювачами навколишнього середовища є

підприємства по виробництву та розподіленню електроенергії. Від них у довкілля потрапило 199,7 тис.т шкідливих речовин.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

В 2015 році Івано-Франківська область увійшла до складу 4 регіонів України (із Полтавською, Вінницькою і Запорізькою областями), де розпочато реалізацію проекту «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС), який впроваджується Федерацією канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Уряду Канади. До участі у ньому відібрано міста Івано-Франківськ, Долина, Яремче та Коломия.

Очікувані результати : поліпшення у сфері реформування економіки, місцевого самоврядування, вдосконалення міжвідомчої співпраці, формування виваженої політики, ефективного планування та співпраці між різними рівнями влади для розвитку децентралізації, підтримки бізнесу, залучення інвестицій, економічного зростання та розвитку територіальних громад регіону.

Крім того, наприкінці 2015 року підписано меморандум про партнерство з ПРООН щодо реалізації проекту «Розвиток та комерціалізація біоенергетичних технологій у муніципальному секторі в Україні», метою якого є збільшення використання енергії біомаси, як джерела палива для муніципального теплопостачання та гарячого водопостачання за для скорочення прямих викидів парникових газів.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа області

Реалізація основних цілей та заходів розвитку дорожнього господарства області вимагає державної підтримки – значних обсягів фінансування з державного бюджету об'єктів будівництва і капітального ремонту автомобільних доріг загального користування та мостів на них.

На фінансування дорожнього господарства області у 2015 році із державного бюджету спрямовано 103,7 млн. грн. на поточний дрібний ремонт і експлуатаційне утримання та 13,5 млн. грн. - на поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення.

На розвиток автомобільних доріг Карпатського єврорегіону із державного бюджету на поточний середній ремонт автомобільних доріг державного значення в Івано-Франківській області спрямовано 425,0 млн. грн. (Н-09 Мукачеве–Львів – 338,4 млн. грн., Н-10 Стрий–Мамалига – 40,0 млн. грн., Татарів–Кам'янець-Подільський – 46,6 млн. грн.) У 2015 році відремонтовано 78,1 км автомобільних доріг державного значення. Роботи на об'єктах виконано із застосуванням сучасних технологій ремонту дорожнього покриття (методом холодного ресайклінгу) та влаштування нового асфальтобетонного покриття.

Із державного фонду регіонального розвитку у 2015 році спрямовано

81,63 млн. грн. на поточний середній ремонт автомобільних доріг державного та місцевого значення, як найбільш соціально важливі об'єкти в області. На співфінансування цих проектів із місцевих бюджетів спрямовано 4,4 млн. гривень. Відремонтовано 6,3 км доріг.

Із спеціального фонду обласного бюджету на поточний дрібний ремонт автомобільних доріг спрямовано 11,8 млн. гривень.

На сьогодні на автомобільних дорогах загального користування області незавершеними залишаються 46 об'єктів будівництва та капітального ремонту, з них - 28 мостів. Обсяг незавершених робіт на цих об'єктах складає 1059,0 млн. гривень. Кошти державного бюджету, виділені у 2015 році, складають незначну частину від потреби на поточний середній ремонт автомобільних доріг Н-09 Мукачеве-Львів, Н-10 Стрий-Мамалига, Татарів-Кам'янець-Подільський. Тому є необхідність подальшого впровадження державної цільової програми розвитку дорожнього господарства областей Карпатського євро регіону для ремонту цих доріг з обсягом фінансування, достатнім для приведення їх до належного транспортно-експлуатаційного стану, що є необхідним для розвитку інфраструктури області. Для завершення поточного середнього ремонту на визначених ділянках доріг потреба коштів на 2016 рік складає 287,6 млн. гривень.

Залізничний транспорт

Загальна протяжність залізниць становить 494 км та густота залізниць — 34,5 км на 1000 км. Через область не проходять важливі залізничні коридори. Залізничні колії не електрифіковані і переважно одноколіїні.

Основним залізничним вузлом Івано-Франківської області є м. Івано-Франківськ.

Автомобільний транспорт

Мережа доріг

В Івано-Франківській області мережа автомобільних доріг загального користування становить 4 160,3 км, які поділяються на:

державні — 585 км (14,1%), що з'єднують м. Київ з адміністративними центрами областей та містами державного підпорядкування;

територіальні — 679 км (16,3%), що з'єднують районні центри між собою та обласним центром;

районні — 2298 км (55,2%), що з'єднують адміністративні центри районів з центрами населених пунктів;

сільські — 598,3 км (14,4%), що з'єднують центри населених пунктів між собою.

Повітряний транспорт та інфраструктура

В Івано-Франківській області є 5 летовищ.

Трубопровідний транспорт

Через Івано-Франківську область проходить західний транзитний коридор транспортування газу. Його утворюють три магістральні газопроводи, які забезпечують безперервне постачання газу до країн Центральної та Західної Європи.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області підприємствами залізничного та автомобільного транспорту області у 2015 році перевезено 11,4 млн.т вантажів, що на 41,1% більше, ніж за попередній рік.

Таблиця 13.1.1.1.

Вантажні перевезення в 2015 році*

	Вантажооборот		Перевезено вантажів	
	млн.ткм	у % до 2014р.	тис.т	у % до 2014р.
Транспорт	1235,5	106,6	11370,2	141,1
залізничний	...	...	4311,5	131,3
автомобільний ¹	1235,5	106,6	7058,7	147,9
авіаційний	—	—	—	—

¹ З урахуванням вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

Залізничним транспортом у 2015р. відправлено 4,3 млн.т вантажів, що на 31,1% більше обсягів 2014р. Серед основних номенклатурних груп вантажів збільшилось відправлення цементу в 1,7 раза, зерна і продуктів перемелу – в 1,5 раза, будівельних матеріалів – на 24,4%, зменшилось відправлення нафти і нафтопродуктів на 25,4%, лісових вантажів – на 20,4%, брухту чорних металів – на 14,1%.

Послугами автомобільного, залізничного та тролейбусного транспорту скористались 99,8 млн. пасажирів, що на 5,5% менше від обсягів попереднього року; підприємствами автомобільного та тролейбусного транспорту виконано пасажирооборот в обсязі 1131,8 млн.пас.км (на 13,7% менше).

Таблиця 13.1.1.2.

Пасажирські перевезення в 2015 році*

	Пасажирооборот		Перевезено (відправлено) пасажирів	
	млн.пас.км	у % до 2014р.	тис.	у % до 2014р.
Транспорт	1131,8	86,3	99784,3	94,5
залізничний	...	...	5376,6	94,9
автомобільний ¹	1053,7	85,5	79935,5	93,7
авіаційний	—	—	—	—
тролейбусний	78,1	98,6	14472,2	98,6

¹ З урахуванням пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Інформація щодо кількості та середнього віку транспортних засобів, зареєстрованих на території Івано-Франківської області за даними Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України відображена в таблиці 13.1.2.1.

Таблиця 13.1.2.1.

Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів*

Тип автомобіля	2015				
	Всього	Від 2 до 3 років	Від 3,1 до 5 років	Від 5,1 до 10 років	Більше 10 років
Автомобілі-всього	83639	3756	10231	28588	40575
Легкові автомобілі	60800	1408	6442	22762	29188
Вантажні автомобілі	1177	8	19	171	979
Самоскиди	1233	22	159	137	915
Сідлові тягачі	1093	34	17	332	709
Спеціальні автомобілі	34	-	3	6	25
Пасажирські автобуси	1503	12	74	404	1013
Інші транспортні засоби (мопеди, мотоцикли)	4006	909	1384	786	910

*За інформацією Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Транспорт – автомобільний, залізничний, водний і повітряний – це одне з джерел забруднення довкілля в області. Викиди забруднювальних речовин автомобільним транспортом за 2015 рік становлять 42,5 тис. т. Транспортна мережа в області доволі густа, кількість та активність автотранспорту в містах великі, й шкоду довкіл्लю він завдає дуже відчутну. Основні причини цього – застарілі конструкції двигунів, використовуване паливо (бензин, а не газ чи інші, менш токсичні речовини) та погана організація руху, особливо в містах, на перехрестях. У відпрацьованих газах, що їх викидають наші автомобілі, виявлено близько 280 різних шкідливих речовин, серед яких особливу небезпеку становлять канцерогенні бензпірени, оксиди азоту, свинець, ртуть, альдегіди, оксиди вуглецю й сірки, сажа, вуглеводні. На перевезення одного й того самого вантажу автотранспортові потрібно в 6,5 рази більше палива, ніж залізничному, й у 5 разів - ніж водному.

Відпрацьовані гази дизельних двигунів значно токсичніші, ніж карбюраторних, бо містять багато оксидів вуглецю, діоксидів азоту й сірки, а також сажі (до 16-18 кг на кожну тонну дизельного палива). Від транспортних газів і шуму потерпають усі міста області, особливо великі. Залізничний транспорт екологічно чистіший, особливо електричний. Та проблемою стало сильне забруднення залізниць нечистотами, що викидаються з вагонних туалетів. Забруднюється смуга завширшки в кілька метрів обабіч колій.

Становище погіршується ще й тим, що автомобільні викиди концентруються в приземному шарі повітря - саме в зоні нашого дихання. До того ж вітчизняні автомобілі екологічно набагато «брудніші» від багатьох західних моделей: вони витрачають більше палива на 100 км шляху, отож дужче забруднюють повітря. Втім, багато які іномарки, що заповнили вулиці, являють собою вже зношені екземпляри, двигуни яких спрацьовані й тому сильно забруднюють повітря. До цього часу використовується переважно вкрай шкідливий етильований бензин, який забруднює повітря свинцем. Двигуни автомобілів часто бувають погано відрегульованими, тому в їхніх вихлопних газах міститься багато СО, сажі тощо. Мережа автомобільних доріг і залізниць займає великі площі землі, яку можна було б

використати раціональніше, скажімо, для вирощування сільськогосподарських культур або лісу. Так, для прокладання навіть найпростішої дороги завширшки 4 м на кожні 2,5 км траси треба вирубати 1 га лісу. Негативно впливають на озоновий шар атмосфери висотні польоти літаків.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Внаслідок забруднення довкілля шкідливими речовинами з відпрацьованих газів двигунів внутрішнього згоряння, зоною екологічного лиха для населення стають цілі регіони, особливо великі міста. Проблема подальшого зниження шкідливих викидів двигунів усе більше загострюється з огляду на постійне збільшення парку експлуатованих автотранспортних засобів, ущільнення автотранспортних потоків, недосконалість самих заходів із зниження утворення шкідливих речовин у процесі експлуатації.

З метою зменшення впливу транспорту на довкілля необхідно затвердити генплани міст, в яких передбачити розв'язки транспортних шляхів та їх об'їздних доріг, запровадити встановлення каталізаторів на автомобілях старого випуску. Забезпечити виніс автобусних станцій на околицях великих міст (автовокзал, будівництво нових АС та ін.) по напрямках районних сполучень. Зменшити забруднення довкілля викидами транспортних засобів шляхом створення мережі постійних контрольно-регулювальних постів на автошляхах, де проводилися б, як контрольні заміри так і регулювання паливної апаратури двигунів внутрішнього згоряння. Забезпечити більш жорсткіший контроль з боку контролюючих органів за експлуатацією пилогазоочисного обладнання та стабільного технологічного режиму підприємств.

14. ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА СПОЖИВАННЯ

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Протягом останніх століть розвиток відтворювальних процесів характеризувався постійним кількісним зростанням обсягів споживання ресурсів. Причому нарощування та витратний характер окремих технологічних видів виробництва надав цьому процесу безпрецедентних масштабів. У другій половині ХХ ст. ця тенденція призвела до появи небезпечного загострення ресурсної кризи. Ця криза відображається на умовах практично всіх видів економічної діяльності людини в усіх країнах світу, і ситуація продовжує загострюватися.

Водночас з новими реаліями збуту виробленої продукції, переходу до більш прогресивних стадій технологічного розвитку кількісні зміни наявних ресурсів зумовлюють географічну реструктуризацію світової промисловості. Причому ця реструктуризація є як засобом реагування на зміни в забезпеченості ресурсами, так і своєрідною відповіддю на очевидну потребу зміни витратної моделі розвитку людства на більш ресурсоощадливу та орієнтовану на сучасні досягнення науки і технологічного прогресу.

Загальноцивілізаційні пріоритети та ринковий, конкурентний характер

відносин з приводу обмежених ресурсів об'єктивно примушують ставити питання про такий економічний розподіл, який дозволив би найбільш ефективно їх використовувати, максимізувати прибуток, що отримується в результаті виробничого процесу.

У чому проявляються значущість, загальність та невідворотність ресурсної проблеми? По-перше, вона безпосередньо торкається інтересів усіх людей, народів, країн та регіонів світу, зумовлюючи не тільки відмінні особливості сучасного буття, а й саму парадигму їхнього подальшого існування та розвитку. По-друге, вона має обов'язковий та безумовний характер і не може бути проігнорованою або недооціненою, оскільки подібне могло б мати надзвичайно несприятливі та навіть фатальні наслідки для мільярдів людей. По-третє, з точки зору практичного її вирішення, вона потребує участі всіх держав з метою комплексного розв'язання численних пов'язаних з нею питань при безумовній відповідальності щодо результативності зусиль.

Для того щоб відчувати всю гостроту проблеми використання людством сировинних ресурсів та наслідків такого використання в комплексі її численних аспектів, варто було б поглянути на передісторію теперішньої ситуації.

Хронологічне розширення контексту розгляду дає змогу помітити декілька характерних моментів. Зокрема, звернути увагу на те, що ставлення людини до природних ресурсів та практичні засоби їх споживання завжди органічно вписувались у прийняті системи суспільно визнаних цінностей. Більше того, особливості споживання природних ресурсів завжди відповідали уявленням про місце, роль і відповідальність як людства взагалі, так і окремих індивідів у житті екосистем, у масштабах планети та, навіть, космічного простору. А це дає змогу провести цікаві паралелі із загальними особливостями розвитку виробничої сфери цивілізації, міжнародних економічних відносин.

Історично першим типом користування людством ресурсами навколишнього середовища, який ані за інтенсивністю, ані за характером принципово не відрізнявся від тваринного, можна вважати «дикоспоживче» господарювання. Йому відповідало споживання виключно природних дарів (збирання плодів, полювання, рибальство тощо) і не був властивий сталий поділ праці на її спеціалізовані різновиди.

Друга модель ресурсоспоживання цивілізації відповідала дотоварному виробництву, коли люди спільно обробляли землю, займалися скотарством, виготовляли знаряддя праці та вели будівництво за умов існування автаркічних (самодостатніх), замкнених суспільних об'єднань. Вплив людини на навколишнє середовище, порівняно з пізнішими критеріями, на цьому етапі все ще лишається мінімальним. Проте завдяки диверсифікації форм кооперації праці до речовинного кругообігу в процесі відтворення залучалася якісно більша кількість ресурсів, сировинних матеріалів.

Обидва ці типи природокористування характеризувалися натуральністю господарства, домінуванням прямих коопераційних контактів (тобто таких, які

передбачали безпосередні зв'язки між виробниками та споживачами товарів без використання інструментів товарно-грошових відносин). Звичайно, що за подібних умов не може вестися мова навіть про такий прообраз міжнародних економічних відносин, як регулярний міжплемінний товарообмін. Отже, і попит на ресурси обмежувався поточними потребами підтримання життєдіяльності замкнених об'єднань людей.

Масштаб споживання природних ресурсів у процесі суспільного відтворення є водночас і фактором, і характеристикою торговельно-коопераційних відносин між окремими етносоціальними групами людей. При цьому генезис та подальший розвиток міжнародних економічних відносин, з одного боку, та розширення матеріальної ресурсно-енергетичної бази виробництва – з іншого, є корелятивними функціями з прямою взаємною кількісною залежністю. Так, коли з плином часу прості форми коопераційної спеціалізації у виробництві надлишкового продукту з метою його обміну почали поступатися місцем виробництву більш високоспеціалізованого, диверсифікованого характеру, відбулося швидке паралельне зростання і ресурсного споживання, і обсягів міжнародних торговельних контактів. Історичними формами останніх стало налагодження сталих міждержавних, а пізніше й трансконтинентальних каналів торгівлі з широким розвитком її засобів, зокрема флотів, портової інфраструктури. До цих форм також можна віднести метропольно-колоніальні відносини та активну діяльність перших міжнародних компаній з акціонерним капіталом.

Поступово до орбіти міжнародних економічних відносин залучились усі доступні природні ресурси в глобальному масштабі. З розвитком капіталістичних відносин актуалізувалися поняття світового попиту та світової пропозиції сировинних ресурсів. Причому останні були включені в універсальну систему ціноутворення, яка почала впливати на їх виробництво, розподіл, обмін та споживання.

У сучасній міжнародній економічній діяльності України надзвичайно важливу роль відіграють відносини з приводу перерозподілу сировинних ресурсів. Цей перерозподіл головним чином відбувається у формі торгівлі. Слід зазначити, що таке твердження є справедливим і стосовно міжнародного співробітництва з участю інших держав – як тих, що переважно є експортерами, так і тих, що переважно є імпортерами основних видів енергоносіїв та матеріалів, що використовуються у виробництві. Причому окремі країни можуть балансувати відносну нестачу деяких із таких видів ресурсів їх імпортною закупівлею, продаючи по експорту інші, відносно надлишкові.

14.2. Структура перебудови та екологізація економіки

Геополітичне і геоекономічне положення в умовах глобалізації є важливим фактором розвитку продуктивних сил кожної країни. Виходячи з цього, Україна має певні конкурентні переваги в світогосподарській системі, які при їх ефективному використанні забезпечать економічний і соціальний прогрес. До них належать такі: вигідне географічне розташування, спільні

кордони з ЄС, Росією, наближеність до основних ринків збуту, транспортних коридорів тощо. Активізація використання цих переваг значно посилить якісні та кількісні характеристики розвитку держави.

Зважаючи на існуючі сильні сторони, перспективним є включення України до участі в міжнародних проектах розвитку транспортної та підприємницької інфраструктури, транскордонної та міжрегіональної співпраці з метою утворення її, як потужної європейської держави. Тенденції демографічного розвитку є неодмінним фактором, який зумовлює економічну і соціальну політику держави.

Формування подібних тенденцій зумовлюється впливом комплексу факторів, основними з яких є: зниження рівня життя населення, значна майнова диференціація, зменшення доступу основних верств населення до якісних товарів і послуг, зростання рівня захворюваності на соціально небезпечні хвороби, міграція населення працездатного віку за кордон тощо.

Споживання води в Україні щороку зростає, що негативно впливає на стан водних ресурсів. Високими є також значення відведених (скинутих) зворотних вод.

Проблемою розвитку лісового господарства є порушення балансу між лісосировинними запасами, обсягами лісоспоживання та екологічними вимогами. Необхідно вживати заходів щодо захисту і відновлення лісових насаджень з тим, щоб поступово переходити до забезпечення потреб країни переважно за рахунок власних ресурсів із збереженням основних екологічних функцій лісу.

Україна має значний потенціал (енергетичні, рудні й нерудні та інші ресурси) для розвитку промислового комплексу, до складу якого належать підприємства, що видобувають і заготовляють природну сировину, виробляють засоби виробництва й товари споживання.

Одним з можливих шляхів забезпечення держави відносно недорогим видом енергії є розвиток нетрадиційних видів енергетики (вітрової, сонячної, геотермальної тощо). Однак частка використання цих видів енергії у паливно-енергетичному балансі України є незначною.

Промисловий комплекс характеризується значним рівнем розвитку науково-технічного потенціалу, однак він використовується недостатньо.

За оцінкою фахівців, висока динаміка промислового зростання в цілому ґрунтується не на оновленні технологій та інноваційних трансформаціях, а переважно на середньо- та низькотехнологічних категоріях товарів.

Україна є однією з провідних аграрних держав Європи, із значними можливостями для подальшого розвитку сільського господарства та перетворення його у високоефективний, експортоспроможний сектор економіки. Це зумовлено функціонуванням аграрно-промислового комплексу, який значною мірою визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, його забезпеченість продуктами харчування, а промисловість - сільськогосподарською сировиною. Основою комплексу є сільськогосподарське виробництво, яке формує його сировинну базу і складається з рослинництва і тваринництва.

Значна продуктивна сила закладена в геоекономічному і геополітичному положенні України, як транзитної держави. На її території зосереджений значний транспортний потенціал загальноєвропейського і світового значення. Це стосується нафто- і газопроводів, продуктопроводів, ліній електропередач, які зв'язують Україну з іншими державами, морського і річкового транспорту, залізничних шляхів та будівництва автомобільних коридорів, що простягаються з Європи в Азію.

Соціальний комплекс є важливою складовою продуктивних сил держави, оскільки саме він сприяє найповнішому задоволенню зростаючих потреб усіх членів суспільства. У підвищенні життєвого рівня населення важлива роль належить житловому і комунальному господарству, пасажирському транспорту і зв'язку, системі побутового обслуговування населення, освіті, культурі, охороні здоров'я.

Таким чином, у перспективі важливими завданнями є прискорення впровадження досягнень прогресу в різні сфери економічної діяльності, сприяння широкому використанню новітніх технологій суб'єктами господарювання всіх регіонів та державними органами через створення сучасної інформаційної інфраструктури, підвищення рівня використання Інтернету, розробки планів (програм) розвитку технологій інформаційного суспільства, поглиблення співпраці у сфері науки і технологій. Необхідно зміцнити людський і матеріальний потенціал продуктивних сил регіонів з метою поліпшення можливості фізичних і юридичних осіб широко використовувати досягнення науки і техніки в економічній діяльності.

Структурна перебудова економіки повинна проводитися в умовах зміни законодавства в галузі екологізації економіки, тобто посилення держстандартів технологічних процесів, у взаємодії не тільки з навколишнім середовищем, але і з визначенням цілей виробництва, що забезпечують відновлення якості середовища проживання, отримання продукції, яка б не завдавала шкоди природним об'єктам протягом всього життєвого циклу.

Екологічно орієнтоване управління виробництвом являє собою систему планування та контролю на різних етапах:

1) Складання виробничої програми. Якщо це нове підприємство, то програма передбачає послідовність дотримання стадій проектування, експертизи, отримання дозвільної документації і т.д. Якщо модернізується старе підприємство, мова йде про зняття з виробництва екологічно шкідливої продукції, заміни застарілого обладнання і старої технології на нову;

2) Календарне планування підготовки та перевірки стану роботи обладнання;

3) Виробничий контроль;

4) Планування та контроль якості.

14.3. Впровадження елементів «більш чистого виробництва»

Людство протягом всієї історії існування тісно залежало від природного середовища. Але взаємодія суспільства і природи має досить суперечливий характер, що проявляється в практиці використання природних багатств. З

розвитком людства відбуваються докорінні зміни. Інтенсивність перетворень навколишнього середовища людиною послідовно збільшувалась. Вирішення проблеми створення надійних передумов для екобезпечного розвитку є одним із найважливіших завдань, що нині стоїть перед світовою цивілізацією.

Техногенне навантаження на біосферу, надмірне споживання природних ресурсів та значне погіршення стану навколишнього середовища планети, яке склалося на кінець XX та початок XXI ст., зумовлювані зростанням масштабів світового виробництва та стрімким збільшенням кількості населення зумовило стурбованість суспільства та появу теорії сталого розвитку. Соціально-економічна розбалансованість та негативні зміни у довкіллі вимагають наукового обґрунтування пріоритетів подальшого розвитку.

На сучасному етапі досить поширеним є трактування поняття "сталого розвитку", як розвиток суспільства, за якого задоволення потреб теперішніх поколінь не має ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Сталий розвиток є узгодженням між економічним і соціальним розвитком суспільства та збереженням довкілля. Провідним напрямком, на який спирається теорія сталого розвитку та, яка здатна формувати систему принципів та механізмів екологізації виробництва і комплексно вирішувати екологічні та економічні проблеми, є стратегія екологічно чистого виробництва, яка широко впроваджується у західних країнах. Там вона більш відома як "стратегія більш чистого виробництва".

Прийняття розвиненими країнами моделі „сталого екологічно безпечного промислового розвитку" свідчить про початок епохи „екологічно чистого виробництва" або „екологічно чистих технологій", які є основою сталого соціально-економічного розвитку будь-якої держави.

Під екологічно чистими технологіями розуміють технології - що забезпечують захист навколишнього середовища, мінімальний рівень забруднення, раціональне використання природних ресурсів, вторинну переробку значної частини відходів.

Для того, щоб визначити можливість виробництва товарів і послуг із мінімальним впливом на навколишнє середовище, підприємству необхідно мати такі ознаки:

- використання меншої кількості сировини;
- використання матеріалів, що утилізуються;
- скорочення кількості типів матеріалів для спрощення утилізації відходів;

- скорочення використання пакувальних матеріалів;
- використання джерел енергії, що оновлюються;
- відмова від пластиків і розчинів, що містять хлор;
- скорочення споживання енергії та природних ресурсів;
- скорочення кількості відходів;
- застосування компонентів, які можна використовувати повторно;
- зниження рівня шуму та розповсюдження запахів.

Найбільш характерними ознаками екологічно чистого виробництва є:

- інноваційний підхід до розв'язання екологічних проблем протягом

життєвого циклу продукції, а також усіх параметрів, що входять до системи виробництва;

- покращення екологічних параметрів, які інтегруються в базових показниках продукції, технології та послуг;
- оптимізація виробництва з метою зменшення обсягів споживання сировини, матеріалів та енергоносіїв, рециркуляції та повнішого використання матеріалів;
- зменшення обсягів утворення відходів, їх переробки та використання;
- використання відходів одного виробництва, як сировини для іншого.

Прагнення України відповідати світовим критеріям розвитку, а саме розвиватися на принципах сталого розвитку гальмується проблемами економічного стану господарства, технологічного рівня всіх сфер виробництва, недосконалістю організації суспільства, в тому числі нераціональними підходами до організації природокористування на всіх рівнях управління.

Ефективне впровадження екологічно чистого виробництва (ЕЧВ) у виробничу діяльність вітчизняних підприємств потребує: формування відповідної законодавчої та нормативно-правової бази; інституційне забезпечення впровадження та реалізації ЕЧВ шляхом створення Національного агентства України з питань розвитку ЕЧВ; розробка методичного інструментарію щодо реалізації ЕЧВ на підприємствах відповідно до галузевої структури; формування економічного механізму стимулювання суб'єктів реалізації ЕЧВ; поширення інформації стосовно доцільності впровадження ЕЧВ; організація підготовки та перепідготовки фахівців у сфері впровадження ЕЧВ.

Успішна реалізація впровадження ЕЧВ на вітчизняних підприємствах сприятиме: впровадженню системного удосконалення технологічної, економічної та екологічної діяльності з метою скорочення обсягів утворення виробничих відходів; удосконаленню організаційних заходів та створенню систем екологічного менеджменту; створенню постійного економіко-екологічного моніторингу проектів ЕЧВ; мобілізації фінансових та матеріальних ресурсів для впровадження ЕЧВ; створенню та розвитку сучасних систем управління навколишнім середовищем з наступною сертифікацією за вітчизняними та міжнародними стандартами.

14.4. Ефективність використання природних ресурсів

Питання про те, яку роль відіграють сировинні ресурси в системі економічної діяльності України, важливі для розуміння специфіки міжнародного співробітництва з участю нашої держави, а також її місця у світовому господарстві. Проблема природокористування за самою своєю природою є інтернаціональною. Це зумовлюється тим, що Україна, як і інші держави світу, формує модель свого розвитку з урахуванням тих ресурсів, які вона закуповує в інших країн, а також продає їм. Крім того, обмеженість ресурсів, наслідки їх використання тісно пов'язують інтереси національних господарств, зумовлюють неподільність долі народів світу.

Сировина, як і будь-які інші природні ресурси, котрі використовує людина у своїй господарській діяльності, має подвійну природу. З одного боку, сировина, з фізичного погляду, з її вилучення в господарських цілях, постає невід'ємною складовою навколишнього середовища, в якому відбувається виробнича діяльність людини. З іншого боку, вона є об'єктом докладання трудових зусиль та предметом перероблення. У процесі такого перероблення сировина втрачає ряд природних властивостей, зберігаючи інші (можливо, такі властивості навіть посилюються), які людина вважає корисними для себе.

З точки зору наявних фізичних обсягів природних ресурсів та відповідних перспектив їх використання вони можуть бути умовно поділеними на категорії або групи. Відповідна класифікація може бути проведена за певними конкретними критеріями. Наприклад, можна виділити групи обмежених та необмежених ресурсів, види поновлюваних та непоновлюваних ресурсів.

Необмеженими ресурсами вважаються ті з них, використання яких людством не веде до їх вичерпування. Це - енергія сонця, морських припливів, вітру, а також деякі природні хімічні речовини, які можуть знову й знову потрапляти до виробничого обігу за умови достатньо потужних природних процесів рецикліювання.

На відміну від цього обмеженими ресурсами є такі, запаси яких знижуються в процесі використання. Це - поклади газу, вугілля, руд металів, інші мінерали та корисні копалини. Фізично обмеженими видами ресурсів є як поновлювані, так і непоновлювані ресурси планети. При цьому поняття обмеженості тут має діалектичний характер і змінюється в часі.

Річ у тім, що деякі види ресурсів раніше вважали невичерпними, а зараз вже підраховуються роки, які залишилися до фізичної межі їх видобування та використання. Така трансформація сприйняття сталася, зокрема, з вуглеводневими енергоносіями. Зараз, як практично необмежені, інколи трактуються поклади носіїв термоядерної енергії (щоправда, враховуючи те, що практично немає можливості збільшення обсягів сукупного енергетичного споживання через потепління клімату на планеті).

До поновлюваних природних ресурсів можна віднести ті з них, які відносно швидко створюються та відтворюються в комплексі своїх характеристик і суттєвих рис згідно з природними законами. Це – вода, ресурси флори та фауни та ін. Такі ресурси можуть потрапляти в орбіту міжнародної економічної діяльності окремих країн відповідно до ступеня відносної забезпеченості ними. Раніше поновлювані ресурси сприймалися як необмежені за своїм характером та фактично ототожнювалися з ними. Подібне сприйняття зумовлювалось порівняно невеликими обсягами виробничого та побутового споживання, які були, як правило, значно меншими за відтворювальні можливості природного середовища. В інших випадках шкода, заподіяна навколишньому середовищу, просто не помічалася. Через це відмінності поновлюваних від необмежених ресурсів тривалий час навіть не позначалися на умовах міжнародної економічної діяльності та інколи не

позначаються і зараз. Однак ситуація дещо змінюється, і свідченням цього є міжнародні обмеження на торгівлю тваринами, виробами та препаратами, які виготовляються з них.

Деякі з видів поновлюваних ресурсів, наприклад сільськогосподарські ґрунти та навіть ліси, які можуть використовуватися як у внутрішньо-, так і в відкритогосподарському режимі, мають настільки великі цикли відтворення, що їх можна віднести і до класу невідтворюваних. Потенційна здатність ресурсів до поновлювання не є підставою для легковажного ставлення до них, а це не може не накладати адміністративно-регулятивних обмежень у процесі міжнародно-економічної діяльності країн.

Непоновлювані ресурси – це ті корисні копалини, які повністю використовуються протягом одного виробничого циклу. Очевидно, що з економічної точки зору вони є енергоносіями та сировиною. Тобто – це нафта, газ, інші енергоносії, руди металів, поклади неметалевих мінералів та інші корисні копалини.

Ще кілька десятиліть тому непоновлювані за своєю природою ресурси здебільшого також розглядалися якщо не як необмежені, то такі, краю використання яких не видно. Проте сьогодні вже існують конкретні розрахунки кількості цих видів ресурсів та хронологічного періоду, протягом якого вони ще будуть використовуватися.

Особливо актуальною проблема торгівлі природними ресурсами стає для України, що зумовлено відомими фінансовими дефіцитами, пов'язаними із закупівлею ресурсів, і передусім енергоносіїв за імпортом та складним екологічним станом. Хороші «природні передумови» розвитку має будівельна галузь. Крім уже згаданих компонентів потрібних для неї матеріалів, відзначимо, що і з інших видів будівельних ресурсів Україна має практично повне забезпечення. Це, зокрема, стосується покладів мармуру, гранітів, лабрадорів, крейди тощо.

Абсолютні показники забезпечення України мінеральними ресурсами також свідчать про непогані природні резерви зростання. Стратегічний для України вид корисних копалин – залізна руда – міститься в надрах у чималій кількості.

Разом з тим ситуація тут є досить мінливою, оскільки певні поклади ресурсів можуть вичерпатися та вийти з активного розроблення.

Інші, навпаки, можуть бути щойно відкритими та залученими до ресурсного обігу. Отже, вид ресурсів, який ставав предметом імпорту, може перетворитися на джерело експортних надходжень. Для України як держави, котра веде активну торгівлю сировинними ресурсами, велике значення мають міжнародні тенденції сировинних та аграрних ринків, динаміка цін на видобуті природні ресурси. Щоправда, результуючу модель торгівлі визначають не тільки зазначені загальносвітові, регіональні тенденції, а й конкретна специфіка міждержавних відносин.

14.5. Оцінка «життєвого циклу виробництва»

Життєвий цикл продукції включає всі етапи «життя» продукції від дизайнерського задуму, конструкторської та технологічної підготовки виробництва, виготовлення, обслуговування до утилізації чи видалення.

Аналіз життєвого циклу продукції передбачає оцінку вихідних даних для прийняття рішень при розробці чи коригуванні продуктової політики.

Якщо підприємство прагне досягти кращих показників сталого виробництва, воно повинно мати упроваджену систему управління життєвим циклом. Ця система спрямована на мінімізацію екологічних та соціально-економічних проблем, пов'язаних з продуктом, протягом його життєвого циклу та ланцюгом формування вартості.

Управління життєвим циклом дозволяє:

- зменшити екологічні витрати;
- більш ефективно використовувати ресурси та матеріали;
- зменшити собівартість продукції;
- зменшити витрати на зберігання матеріалів та вантажно-розвантажувальні роботи;
- зменшити обсяги утворюваних відходів від пакування та спожитої продукції.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально – економічна стабільність в Україні. Для реалізації регіональної екологічної політики використовуються такі механізми: законодавчо – правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький. При загальній спрямованості державної стратегії переходу на засади сталого розвитку особливої актуальності набуває управління охороною довкілля, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим в умовах трансформації економічної системи виникає потреба у розробці нової державної екополітики на різних рівнях управління.

Зміст регіональної екологічної політики розглядається в двох аспектах. Перший – це екологічна політика держави по відношенню до регіонів (державна регіональна екологічна політика), другий – екологічна політика, яка здійснюється регіонами. Перша реалізується центральними органами державної влади, друга – місцевими органами влади і самоврядування. В цьому плані значну роль відіграє розмежування повноважень між різними гілками влади у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища.

Державна регіональна екологічна політика базується на таких

принципах:

- конституційність та законність – реалізація політики здійснюється відповідно до Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- забезпечення унітарності України та цілісності її території, включаючи єдність економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем;

- поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;

- максимальне наближення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів;

- диференційованість надання державної підтримки регіонам відповідно до умов, критеріїв та строків, визначених законодавством;

- стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку.

Основними критеріями для розмежування повноважень державних і місцевих органів в галузі охорони навколишнього середовища можна назвати:

- джерела фінансування заходів по охороні навколишнього природного середовища;

- статус природних ресурсів (загальнодержавного або місцевого значення);

- масштаби впливу на навколишнє природне середовище (транснаціональний, міжрегіональний, регіональний, місцевий рівень, якому підлягає територія).

Необхідно виділити і місцевий (базовий) рівень екологічної політики у складі регіональної політики та здійснити необхідні інституційні перетворення з метою формування нового правового і економічного регулювання взаємодії державних органів різних рівнів і природокористувачів. При цьому діяльність законодавчих і виконавчих органів влади повинна бути сконцентрована на вирішенні наступних проблем:

- ефективне використання природно-ресурсного потенціалу країни;
- перехід до сталого розвитку України з врахуванням екологічних і природно-рекреаційних умов конкретних територій;

- підтримка мінімально необхідного рівня екологічної безпеки на різних рівнях;

- активна участь різних верств населення і соціальних груп у реалізації державної екологічної політики, в тому числі на регіональному рівні.

Організаційні принципи охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів України до функцій регіонального рівня відносять вирішення наступних питань:

- регулювання використання природних ресурсів місцевого значення;
- визначення нормативів забруднення навколишнього природного середовища (встановлення ГДВ, ГДС та розміщення відходів);
- впровадження економічного механізму природокористування;
- проведення моніторингу та обліку об'єктів природокористування і забруднення довкілля;
- проведення державної екологічної експертизи;
- здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- розроблення програм впровадження природоохоронних заходів, визначення та реалізація інвестиційної політики;
- інформування населення та заінтересованих установ і організацій з екологічних питань.

До функцій місцевого рівня управління належить вирішення наступних питань:

- проведення локального та об'єктного моніторингу;
- здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- організація розробки місцевих екологічних програм та проектів.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Нормативно-правовою базою для розроблення стратегій регіонального розвитку є Конституція України, Закони України „Про місцеве самоврядування в Україні”, „Про місцеві державні адміністрації”, „Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України”, „Про стимулювання розвитку регіонів”, постанова Кабінету Міністрів України „Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету”, «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Концепція державної регіональної політики.

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсові кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, а також по ресурсові закони: Закон України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про екологічну експертизу», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення в області охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію)

державної екологічної політики на період до 2020 року» та розроблений відповідно до Стратегії Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011- 2015 роки.

Для досягнення головної мети державної регіональної політики передбачається забезпечити вирішення насамперед таких основних завдань:

- запровадження більш глибокого вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання;
- здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу;
- поетапне зменшення рівня територіальної диференціації економічного розвитку регіонів та соціального забезпечення громадян;
- широкий розвиток підприємництва, як головного фактора соціально-економічного розвитку держави та її регіонів, підвищення зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів;
- зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці, що є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках;
- забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством, самостійно та відповідально вирішувати питання соціально-економічного розвитку, створення ефективних механізмів забезпечення їх активної участі у формуванні та проведенні державної регіональної політики;
- удосконалення фінансових міжбюджетних відносин, вироблення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної підтримки розвитку регіонів;
- досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та поліпшення демографічної ситуації в державі;
- подальше вдосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, механізмів та інструментів вироблення і реалізації екологічної політики;
- налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства з цього питання до норм і стандартів Європейського Союзу, а також розвитку транскордонного співробітництва, як дієвого засобу зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Діяльність Державної екологічної інспекції в Івано-Франківській області спрямована на здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства, на забезпечення охорони навколишнього природного середовища, раціонального

використання природних ресурсів та покращення екологічної ситуації в області.

Робота інспекційних підрозділів у звітному періоді здійснювалася відповідно до плану роботи Держекоінспекції, доручень Держекоінспекції України, прокуратури та інших правоохоронних органів, на розгляд звернень та скарг громадян.

Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області протягом 2015 року здійснено 479 перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства, з них 289 планових та 190 – позапланових. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства складено 481 протокол, з них за плановими перевітками – 384, за позаплановими – 97, притягнуто до адміністративної відповідальності 475 осіб.

Варто зазначити, що невелика кількість перевірок та низький рівень інших показників інспекційної діяльності пов'язані з прийняттям Закону України від 28.12.2014 №76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України», відповідно до якого перевірки підприємств, установ та організацій, фізичних осіб-підприємців здійснювались протягом січня-червня 2015 року виключно з дозволу Кабінету Міністрів України або за заявою суб'єкта господарювання щодо його перевірки, а також з підстав, передбачених ст.110 Кримінально-процесуального Кодексу України.

Сума накладених штрафів за 2015 рік складає 60,741 тис.грн., сума стягнутих штрафів складає 58,531 тис.грн.. Стягнення штрафів станом на 31.12.2015р. складає 96%.

Матеріали 45 перевірок направлено в правоохоронні органи. Відкрито 16 кримінальних проваджень.

Протягом 2015 року рішення про призупинення виробничої діяльності не виносились.

Протягом звітнього періоду за порушення вимог природоохоронного законодавства нараховано збитків на суму 5738,245 тис.грн.

Пред'явлено 81 претензію та позови на загальну суму 3351,098 тис.грн. Відшкодовано 84 претензій та позовів на загальну суму 724,348 тис.грн.

За 2015 рік отримано та розглянуто 72 вимоги та доручення правоохоронних органів, за якими проведено 43 позапланові перевірки.

За звітний період надійшло та розглянуто 276 письмових пропозицій, заяв та скарг громадян, в т.ч. 70 колективних.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Впродовж 2015 року реалізовувались заходи Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2015 року. Вживалися заходи щодо розвитку інфраструктури охорони навколишнього природного середовища, з метою покращення умов життя населення та екологічної ситуації в цілому; запобігання негативному впливу

на довкілля стихійних явищ, аварій природного і техногенного походження; недопущення збіднення біологічного і ландшафтного різноманіття, покращення умов для охорони природно-заповідних територій та об'єктів тощо. Для зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на ДТЕК Бурштинська ТЕС у 2015 році завершено роботи із ремонту електрофільтрів енергоблоку № 1 – 5, № 6, № 7 - 12 загальною вартістю 7593,19 тис. грн., що дало змогу зменшити викиди суспендованих твердих частинок в атмосферне повітря.

На реалізацію заходів Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2015 року в 2015 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища було передбачено 56,59 млн. грн. з них профінансовано – 52,27 млн. гривень.

Визначено наступні основні напрямки фінансування природоохоронних заходів:

- охорона і раціональне використання водних ресурсів (передбачено – 37,09 млн.грн. профінансовано – 33,49 млн. грн.);
- охорона і раціональне використання земель (передбачено – 15,83 млн.грн. профінансовано у повному обсязі);
- раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів (передбачено – 1,5 млн.грн. профінансовано у повному обсязі);
- охорона атмосферного повітря (передбачено – 0,5 млн.грн. профінансовано – 0,1 млн. грн.);
- охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів (передбачено – 0,2 млн.грн. профінансовано – 0,2 млн. грн.);
- наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці (передбачено – 1,4 млн.грн. профінансовано – 1,1 млн. грн.);

Для сприяння розвитку екологічної освіти, виховання та пропаганди екологічних знань постійно розміщується екологічна інформація на офіційному сайті обласної державної адміністрації у розділі «Управління екології та природних ресурсів» (рубрики «Стан довкілля» та «Новини»).

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

В області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля (далі – ОСМД). Крім цього підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

На даний час суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля є: Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»; Івано-Франківський центр з гідрометеорології; Івано-Франківське обласне управління водних ресурсів;

Івано-Франківське міжрайонне управління водного господарства; Івано-Франківське обласне управління лісового і мисливського господарства; Івано-Франківська філія ДП «Інститут охорони ґрунтів України»; Головне управління Держгеокадастру в області; управління житлово-комунального господарства департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури ОДА, Карпатський національний природний парк; Національний природний парк «Гуцульщина»; Галицький національний природний парк; природний заповідник «Горгани».

Координацію діяльності суб'єктів державної системи моніторингу довкілля здійснювало управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

Існуюча система моніторингу довкілля базується на виконанні розподілених функцій її суб'єктами і складається з підпорядкованих їм підсистем. Кожна підсистема на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу має свою структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

Функціонування ОСМД здійснюється на двох рівнях, що розподіляються за територіальним принципом:

- регіональний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання в масштабах територіального регіону;
- локальний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах окремих територій з підвищеним антропогенним навантаженням.

Кожний із суб'єктів ОСМД здійснює систематичні спостереження за станом об'єктів навколишнього природного середовища та впливом на них, відповідно до угод про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

Моніторинг атмосферного повітря та впливу на нього

Спостереження за станом атмосферного повітря та вмістом забруднюючих речовин, у тому числі радіонуклідів здійснюють 2 суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля: Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України».

Обласним центром з гідрометеорології здійснюються спостереження за забрудненням атмосферного повітря у м. Івано-Франківську на 1 стаціонарному посту спостережень та 5 станціях на території області.

Програма обов'язкового моніторингу якості атмосферного повітря включає п'ять забруднюючих речовин: пил, діоксид азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю, оксид азоту, а також радіоактивні речовини. Деякі станції здійснюють моніторинг за виявленням додаткових забруднюючих речовин. Всього в області здійснюється моніторинг за 14 забруднюючими речовинами.

Крім того, спостереження за кислотністю атмосферних опадів здійснюються на 5 станціях.

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» здійснює спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах, зокрема поблизу

основних доріг, санітарно-захисних зон та в робочих зонах підприємств, в зонах житлових будинків, розташованих поблизу промислових об'єктів, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів. Крім того, вона проводить аналіз якості повітря у житловій зоні за скаргами мешканців.

Моніторинг стану вод суші

Спостереження за станом вод суші та вмістом забруднюючих речовин, у водних об'єктах здійснюють 4 суб'єкти моніторингу: Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», Івано-Франківське обласне управління водних ресурсів, управління житлово-комунального господарства департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури ОДА, Івано-Франківська філія ДП «Інститут охорони ґрунтів України».

У цілому мережею спостережень охоплено понад 20 річок та 3 водосховища, спостереження здійснюються на 53 відомчих постах, крім того, постійний контроль за якістю зворотних вод, що надходять у водні об'єкти, проводять комунальні та промислові підприємства, які здійснюють очистку стічних вод.

Управління житлово-комунального господарства департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури облдержадміністрації забезпечує організацію та здійснення моніторингу якості питної води централізованих систем водопостачання та стану стічних вод міської каналізаційної мережі та очисних споруд.

Івано-Франківське обласне управління водних ресурсів проводить спостереження та моніторинг за станом річок, водосховищ, каналів, осушувальних систем і водойм у межах водогосподарських систем міжгосподарського призначення, систем водопостачання. Контроль якості води за фізичними та хімічними показниками здійснюється на 23 створах, 3 водосховищах. Спостереження здійснюються згідно відомчого регламенту, в основному, з періодичністю 4-6 разів на рік.

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» проводить спостереження за джерелами постачання питної води та станом поверхневих вод у місцях відпочинку, вздовж річок та водосховищ та рекреаційних зонах на 30 постах спостережень. На сьогодні, держсанепіднаглядом охоплено 44 джерела централізованого водопостачання, а також санітарно-епідеміологічна служба здійснює хімічний аналіз підземних вод, які призначаються для питного споживання. До складу визначень, що спостерігаються, належать хімічні та мікробіологічні показники. Значна кількість цих показників відстежується тільки цією службою.

Моніторинг стану земель та ґрунтів

Спостереження за станом земель та ґрунтів і вмістом у них забруднюючих речовин, здійснюють 3 суб'єкти моніторингу: Івано-Франківська філія ДП «Інститут охорони ґрунтів України», Івано-Франківське міжгосподарське управління водного господарства, Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства

охорони здоров'я України».

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» здійснює контроль та моніторинг стану ґрунтів на територіях, де можливі наслідки негативного впливу на здоров'я населення. Найбільше охоплені території вирощення сільськогосподарської продукції, території в місцях застосування пестицидів, ґрунтів в зоні житлових масивів, дитячих майданчиків та закладів. Досліджуються проби ґрунту в місцях зберігання токсичних відходів на території підприємств та поза територією підприємств у місцях їх складування або захоронення.

Івано-Франківська філія ДП «Інститут охорони ґрунтів України» здійснює спостереження за ґрунтами сільськогосподарського використання. Мережа, на якій ведуться спостереження та моніторинг ґрунтів, складається з окремих ділянок. Здійснюються радіологічні, агрохімічні та токсикологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів.

Івано-Франківське міжгосподарське управління водного господарства здійснює спостереження за ґрунтами осушених земель та впливом на них прилеглих земель.

Моніторинг показників біологічного різноманіття (фоновий моніторинг)

Моніторинг здійснюється: обласним управлінням лісового і мисливського господарства в Івано-Франківській області, Карпатським національним природним парком; Національним природним парком «Гуцульщина»; Галицьким національним природним парком; природним заповідником «Горгани». Здійснюється оцінка біорізноманіття, біомаси, пошкодження біотичними та абіотичними чинниками, мисливської фауни. Крім того, деякі дослідження здійснюються в рамках міжнародних програм, за результатом надання міжнародної фінансової та технічної допомоги.

Здійснення радіоекологічного моніторингу

Спостереження за радіоекологічним станом об'єктів навколишнього природного середовища та вмістом у них радіонуклідів здійснюють суб'єкти моніторингу: Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Івано-Франківська філія ДП «Інститут охорони ґрунтів України», Івано-Франківське обласне управління водних ресурсів.

Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології здійснює спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря шляхом щоденних замірів доз гамма-радіаційної експозиції (ГРЕ) на 5 станціях спостережень.

Івано-Франківська філія ДП «Інститут охорони ґрунтів України» проводить контроль у місцях концентрації радіоактивних речовин у ґрунтах на окремих ділянках та рослинницької продукції харчового призначення, що вирощується на відповідних сільгоспугіддях.

Івано-Франківським обласним управлінням водних ресурсів здійснюється контроль вмісту радіонуклідів у поверхневих водах на 23 створах у рамках радіаційного моніторингу вод водогосподарськими

організаціями.

Об'єктовий моніторинг

Слід відмітити, що крім суб'єктів обласної системи моніторингу довкілля, моніторинг спостереження за впливом на об'єкти навколишнього природного середовища здійснюють підприємства, які є найбільшими його забруднювачами. Майже на всіх таких підприємствах в області функціонують аналітичні лабораторії, на які покладено функції здійснювати спостереження.

Організація обміну інформацією у системі моніторингу

Існуюча система інформаційної взаємодії обласної системи моніторингу довкілля передбачає обмін інформацією на регіональному рівні. Організаційна інтеграція суб'єктів моніторингу довкілля здійснюється управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

З метою удосконалення обласної системи моніторингу довкілля, розвитку і ефективного використання науково-технічного потенціалу, а також сприяння узгодженості та підвищенню об'єктивності висновків і пропозицій щодо прийняття управлінських рішень між суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля укладено Угоди про співробітництво у сфері моніторингу навколишнього природного середовища.

З метою накопичення, збереження та забезпечення інформаційного обміну, між суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля створюються бази та банки даних інформації за результатами проведення моніторингу довкілля.

Проводиться міжобласний моніторинг транскордонних природних об'єктів між Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями.

Щомісячно, щоквартально та раз на рік, за даними, отриманими від суб'єктів системи моніторингу і постачальників інформації, управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації видається екологічний бюлетень про стан навколишнього природного середовища в області для розміщення його на ВЕБ – сайті облдержадміністрації. З метою інформування населення про стан навколишнього природного середовища узагальнені результати моніторингових досліджень публікуються в інформаційно-аналітичному бюлетні «Стан довкілля в Івано-Франківській області», який розміщується на ВЕБ - сайті облдержадміністрації.

15.6. Державна екологічна експертиза

Протягом 2015 року управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації екологічна експертиза проектів не проводилася.

15.7 Економічні засади природокористування

15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

Економічні засади природокористування, що забезпечують дієвість механізму природоохоронної діяльності, передбачають взаємозв'язок управлінської, господарської та науково-технічної діяльності суб'єктів господарювання з раціональним використанням природних ресурсів.

Відповідно до закону України "Про охорону навколишнього

природного середовища від 26.06.91 р. № 1268-XII (статті 46 та 47) платежі за використання природних ресурсів поступають в бюджети різних рівнів і спрямовуються на заходи щодо їх відтворення та збереження. Для фінансування заходів з охорони довкілля створені державні і місцеві фонди, що утворюються за рахунок платежів за забруднення і грошових стягнень за порушення норм і правил навколишнього природного середовища.

Екологічний податок розподіляється відповідно до ст.52 Закону України "Про Державний бюджет України". Екологічний податок сплачується відповідно до Податкового кодексу України.

Використання коштів фондів охорони навколишнього природного середовища проводиться відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1147 "Про затвердження Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів" (із змінами та доповненнями).

Кошти Фондів спрямовуються на фінансування природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів, що відповідають основним напрямкам державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. До 10 % коштів Фонду може резервуватись для здійснення непередбачених видатків, пов'язаних з природоохоронною діяльністю, що не мають постійного характеру та не могли бути передбачені при формуванні Переліку.

Реалізація екологічної політики здійснюється через сукупність еколого – економічних інструментів, які впливають на фінансовий стан економічних суб'єктів, з метою орієнтації їхньої діяльності в екологічно сприятливому напрямку. Головними економічними інструментами в існуючих умовах виступають податки, кредити, збори, платежі та субсидії. Юридичні особи, які в процесі своєї діяльності здійснюють вплив на навколишнє середовище, компенсують екологічні втрати шляхом сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища.

15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі

Таблиця 15.7.2.1*

Динаміка капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища впродовж 2010-2015 років

	2010	2013	2014	2015
Капітальні інвестиції та поточні витрати, млн.грн	285,2	293,2	326,5	324,5
у тому числі				
капітальні інвестиції	136,9	89,3	139,8	90,5
з них				
капітальний ремонт засобів природоохоронного призначення	7,9	25,0	39,0	22,6
поточні витрати	148,3	203,9	186,7	234,0

Частка витрат на охорону навколишнього природного середовища за рахунок коштів держбюджету, відсотків				
у капітальних інвестиціях	81,9	6,3	3,1	1,1
у поточних витратах	7,8	11,8	10,4	7,2

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській обласній

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання охорони навколишнього природного середовища забезпечується системою екологічних нормативів, яка включає:

- нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування);

- гранично допустимі норми викидів і скидів у навколишнє природне середовище забруднювальних хімічних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів. Екологічні нормативи мають відповідати вимогам охорони навколишнього природного середовища та здоров'я людей від негативного впливу його забруднення. На сьогодні можна стверджувати, що в Україні закладено основи економічного механізму природокористування. Найважливішими економіко-правовими елементами його є справляння таких платежів: плата за забруднення навколишнього природного середовища; плата за спеціальне використання природних ресурсів; відшкодування збитків за завдану довкіллю шкоду. Найважливішим засобом технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та розв'язання екологічних проблем є програмно-цільове планування, розроблення та реалізація екологічних Державних цільових програм. В Україні існує система органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Технічне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме: збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення унікальних екосистем. Адміністративні інструменти технічного регулювання охорони навколишнього природного середовища запобігають виникненню екологічних катастроф, забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльності сільськогосподарських та

промислових підприємств, сприяють захисту біологічних видів та заповідних територій, а також регулюють використання не відновлюваних ресурсів. Застосування економічних інструментів технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища потрібно для стимулювання раціонального використання природних ресурсів, а також для зменшення обсягу викидів та відходів і підвищення конкурентоспроможності екологічно безпечних продуктів.

15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування

Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації у відповідності до «Положення про Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації», що затверджене розпорядженням голови облдержадміністрації, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та інших нормативно-правових актів здійснює видачу дозвільно-погоджувальних документів, які підпадають під визначення документів дозвільного характеру.

Таблиця 15.9.1.

Видача та надання погоджень документів дозвільного характеру
протягом 2015 року

Назва документу дозвільного характеру	Видано
Розгляд матеріалів і видача дозволів на:	
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	87
Утворення та розміщення відходів/реєстрація декларацій	0/232
Спеціальне водокористування та затвердження нормативів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти	267
Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів	-
Дозволів на спецвикористання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу.	
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення;	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення;	-
Селекційний відстріл мисливських тварин на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;	
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;	
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;	
Розгляд матеріалів та надання погоджень:	
Проекту лімітів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ загальнодержавного значення	
Лімітів використання мисливських тварин	
Пропускної спроможності мисливських угідь у мисливський сезон	
Лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів	

місцевого значення	
Листів-роз'яснень для товарів, експорт-імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2015 році	-
Вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, місць розташування об'єктів, проектів відведення земельних ділянок, документації з землеустрою	4
Для отримання підприємствами, установами, організаціями спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами	-
Планів розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини	
Господарських заходів у насадженнях лісового фонду, сільгоспугідь, територіях природно-заповідного фонду, смугах відведення автомобільних та залізничних шляхів	
Проектів лімітів на використання природних ресурсів місцевого значення	
Надання погодження або підготовка пропозицій щодо проведення рубок в межах природно-заповідного фонду.	16
Висновки державної екологічної експертизи	-

15.10. Екологічний аудит

Відповідно до статті 14 Закону України «Про екологічний аудит», забороняється проведення екологічного аудиту органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, тому управління не проводить екологічний аудит.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Тематикою робіт, спрямованих на збереження навколишнього середовища, в 2015 році займалася державні вищі навчальні заклади: Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, Івано-Франківський національний медичний університет.

Науковці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу постійно проводять наукові дослідження в галузі охорони довкілля. Зокрема, в 2015 році були проведені наукові дослідження, серед яких можна виділити наступні:

1. Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу (ІФНТУНГ) разом з Івано-Франківським національним медичним університетом розроблено та впроваджується систему зменшення техногенного навантаження на території і населення екологічно кризових регіонів України.

Створення такої системи обумовлено тим, що техногенна ситуація в деяких регіонах України останнім часом значно погіршилася, що обумовлено споживацьким відношенням до природних ресурсів без врахування соціально-економічних і екологічних наслідків та набуває гострого, кризового і важкопрогнозованого характеру. Найбільш велике техногенне навантаження, у тому числі радіаційне, приходить на регіони із сировинною орієнтацією економіки, де розвинуті такі галузі важкої промисловості, як гірничо-видобувна, металургійна, теплоенергетична,

хімічна.

Особливо складним екологічним станом характеризується Калуський гірничопромисловий район Івано-Франківської області, де виникнення і розвиток негативних техногенних чинників обумовлені прийнятими свого часу необґрунтованими рішеннями, що пов'язані з видобутком і переробкою калійних руд, розташуванням гірничо-хімічних підприємств, споруд для захоронення радіоактивних, токсичних та інших відходів. Внаслідок цього у Калуському гірничопромисловому районі утворилося ряд джерел екологічної небезпеки, які створюють загрозу для навколишнього середовища, фауни та флори, а також для умов проживання населення регіону. Враховуючи складну ситуацію у Калуському промисловому районі, у 2010 році був виданий Указ Президента України «Про оголошення території міста Калуш та прилеглих сіл зоною надзвичайної екологічної ситуації».

Для досягнення поставленої мети було розв'язано такі завдання :

- досліджено вплив геологічного середовища на здоров'я населення у межах техногенно порушених територій України, проведено районування екокризових територій за критеріями екологічних ризиків та виникнення певних хвороб, сформовано понятійно-індикаційну модель щодо геологічних чинників, що впливають на стан здоров'я населення та розроблено стратегію, тактику і технологію формування оптимізаційних заходів з метою зменшення негативного впливу геологічного середовища на здоров'я людини;

- оцінено рівень техногенного навантаження у регіонах України на прикладі Дніпропетровської та Полтавської областей, Калуського гірничопромислового комплексу та на цій основі з метою мінімізації екологічної небезпеки в регіоні розроблено локалізаційні та технологічні заходи;

- визначено пріоритетні показники інтегрального техногенного забруднення екокризових регіонів та його загальний рівень, проведено натурні епідеміологічні дослідження детермінованості показників стану здоров'я (смертність, захворюваність, репродуктивне здоров'я населення, фізичний та інтелектуальний розвиток дітей, ускладнення вагітності і пологів) із характером та рівнем антропогенного навантаження навколишнього середовища, визначено тестові об'єкти дослідження стосовно забруднювачів, розроблено систему біогеохімічного моніторингу компонентів довкілля та математичну модель взаємозв'язку із зовнішнім їх впливом на основі чого запропоновано методи профілактики та лікування основних захворювань населення, яке проживає в екологічно кризових регіонах України;

- вивчено соціальну складову техногенного навантаження населення екологічно-кризових регіонів; доведено кореляційний зв'язок між захворюваністю населення й екологічними чинниками та екозалежність соматичного здоров'я населення, фізичного та інтелектуального розвитку дітей, перебігу вагітності та пологів, сформовано програмно-цільовий підхід до попередження виникнення соціально вагомих екозалежних захворювань, зокрема, хвороб серцево-судинної, сечостатевої систем, онкологічних, стоматологічних захворювань, безпліддя;

– розроблено комплексну методологію вирішення низки проблем у сфері поводження з відходами на основі імітаційних еколого-економічних оптимізаційних моделей для державного, регіонального, місцевого та локального рівнів, а також систему інструментальної підтримки і прийняття принципово нових рішень щодо вибору пріоритетів збиткомінімізуючих стратегій екологічно безпечного розвитку економіки України та її регіонів.

На основі проведених досліджень запропонована система попередження та зменшення техногенного навантаження на територію і населення, що дозволяє мінімізувати значну частину ризиків виникнення надзвичайних ситуацій і упередити їх прояви, та включає науково-обґрунтовані практичні заходи, які спрямовані на нейтралізацію та пом'якшення дії негативних техногенних процесів.

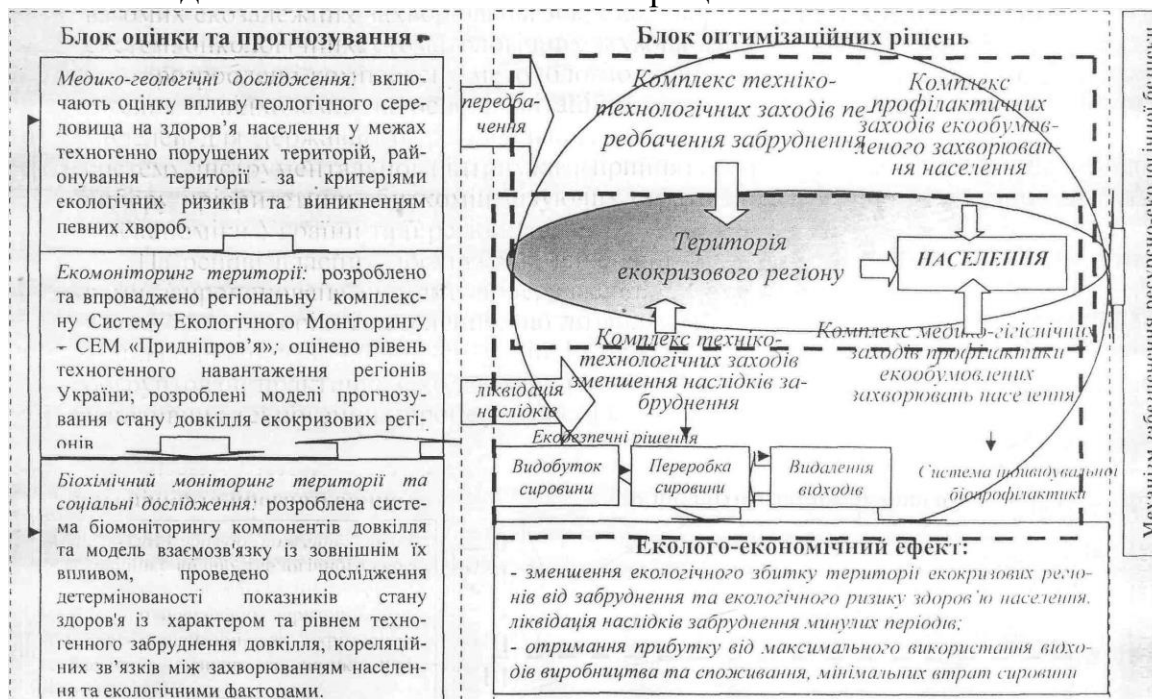

Рисунок 1 – Система зменшення техногенного навантаження на територію та здоров'я населення екологічно кризових регіонів

2. Кафедра екології ІФНТУНГ проводила екологічні дослідження на Дністровському науково-навчально-виробничому інженерно-екологічному протипаводковому полігоні (ДПП) з центром у с. Маріямпіль Галицького району. Полігон діє з 2012 р., завдяки виконанню проекту розвитку місцевого самоврядування з фінансуванням із державного та обласного бюджетів у 2011-2012 рр. близько 1 млн. грн. Починаючи з 2013 р. науково-дослідні роботи на ДПП виконуються без фінансування, хоча воно було передбачено Постановою Кабінету Міністрів України, тільки завдяки ентузіазму викладачів та студентів-дипломників.

ДПП створено на площі 73 планшетів топографічної карти масштабу 1:10000 (території Галицького району повністю, а також Рогатинського, Калуського, Тисменицького, Тлумацького районів частково) з метою визначення причин та можливостей прогнозування катастрофічних паводків у долині Дністра та розробки заходів з їх мінімізації та ліквідації наслідків.

За період до 2015 р. включно досліджено 52 планшети. Побудована Геоморфологічна карта Галицького Придністров'я масштабу 1:10000, яка свідчить, що катастрофічні паводки розповсюджуються по території Дністровської долини не хаотично, а з певною закономірністю: спочатку при підйомі паводкової хвилі на +1 м над меженним рівнем затоплюється низька заплава, далі при підйомі паводкової хвилі на підйомі на +3 м паводок охоплює середню заплаву – стариці, заплавні озера, древні пониження меандр, потім затоплюється висока заплава (+5 м) і, нарешті, коли паводок досягає максимального рівня в +10 – +12 м, затоплюється і надзаплавна тераса.

Установлена закономірність дозволяє намітити на територіях населених пунктів сегменти, які будуть затоплені при підйомі паводку на 1,3,5,10-12 м, та попередити завчасно місцеве населення про загрозу водних стихій.

3. Під керівництвом завідувача кафедри туризму ІФНТУНГ д. т. н., проф. Архипової Л.М. проводилось дисертаційне дослідження присвячене розв'язанню актуального науково-практичного завдання, яке полягає у підвищенні рівня екологічної безпеки Прутської екосистеми.

У результаті дослідження вирішено актуальне науково-прикладне завдання підвищення рівня екологічної безпеки Прутської екосистеми з застосуванням європейських методологій щодо інтегрованого підходу до управління річковим басейном шляхом обґрунтування допустимих рівнів впливу антропогенної діяльності, розроблення системи моніторингу, заходів стабілізації та поліпшення стану довкілля, зокрема:

1. Виконано кількісно-якісну оцінку навантаження та впливів різних чинників/факторів (природного та антропогенного походження) на басейн р. Прут шляхом адаптації європейських методологій. Вперше визначено референційні водні тіла в басейні Пруту, як вихідні умови для оцінки всього річкового басейну (використано методику Водної Рамкової Директиви ЄС (ВРД), що передбачає виділення дискретних ділянок, так званих «водних тіл» (ВТ) («water bodies»). Вперше для української частини Прутської екосистеми проведено розрахунок індикаторів навантаження від точкових та дифузних джерел забруднення, проведено фізико-хімічну оцінку водних тіл, узагальнено гідроморфологічні ризики. Встановлено, що загальна довжина річкових водних тіл, які забруднені біогенними сполуками (іонами NH_4^+ , NO_3^- , PO_4^{3-}), становить 231 км; під органічним забрудненням (за показниками БСК₅ та ХСК) - 208 км. Під гідроморфологічними ризиками перебуває понад 511 км ВТ через зарегульованість русел, видобуток річкового алювію та малу гідроенергетику.

2. Створена база даних результатів 15-річних моніторингових досліджень, на основі якої здійснені комплексні оцінки якості води. Вперше проведено та узагальнено дослідження фізико-хімічного складу води в р. Прут за 21 показником якості у восьми контрольних створах в межах КНПП за період 2001-2015 рр.; проведено комплексні оцінки якості води в р. Прут за Індексом забрудненості води (ІЗВ), Екологічною оцінкою якості води;

встановлено функціональні закономірності зміни якості води Прутської екосистеми залежно від висоти місцевості та за довжиною ріки, а також регресійні залежності просторового розподілу ІЗВ в межах КНПП. Доведено, що середньобогаторічна якість води верхів'я р. Прут в межах КНПП відповідає категорії «дуже чиста» та «чиста». Для можливості визначення фонових величин параметрів якості в будь-якому створі встановлено функціональні залежності екологічної норми для семи показників води р. Прут в межах КНПП. Запропоновані математичні моделі дозволяють визначати екологічно прийнятні ризики впливу антропогенної діяльності. Результати наукових досліджень впроваджено в КНПП.

3. Науково обґрунтовано та розроблено багаторівневу систему моніторингових досліджень для природоохоронних територій, що впроваджена в КНПП і може бути прийнята за основу для моніторингу суб-басейнів Пруту та інших річкових екосистем. Результати впроваджені у навчальний процес на кафедрі екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

4. Запропоновано та обґрунтовано стратегічні напрямки і технічні рішення підвищення рівня екологічної безпеки Прутської екосистеми. Зокрема, удосконалено метод очистки господарсько-побутових стічних вод шляхом інтенсифікації процесу аерації у фільтруючій траншеї за допомогою вітроподвигуна. Авторські технічні рішення включено до «Програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки на території Яремчанської міської ради на період 2012-2015 років»; до «Програми забезпечення населення м. Яремче та с. Ворохта якісною питною водою в достатній кількості на 2006-2020 р.» від 22.12.2005р № 345-4/2005.

5. Визначено науково обґрунтовані екологічні цілі та запропоновано програму заходів, спрямовану на досягнення доброго екологічного стану в українській частині Прутської екосистеми, які впроваджені на національному рівні. Створено проект Плану управління річковим басейном Пруту (українська частина) в рамках міжнародного проекту «Охорона навколишнього середовища міжнародних річкових басейнів» (ЕРІКВ) ЕІРІ/2011/279-666. Результати досліджень враховано у національному екологічному законодавстві.

В 2015 році науковцями ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» дослідження у галузі екології та охорони довкілля проводилися за такими напрямками:

- біологічний та медико-екологічний моніторинг території (грунти, поверхневі води) у зоні впливу об'єктів підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області: ВП "Бурштинська ТЕС" ПАТ «ДТЕК Західенерго», об'єктів Калуського гірничопромислового району (полігону захоронення токсичних відходів хімічного виробництва ВАТ «Оріана-Галев», Домбровського кар'єру), ПАТ «Івано-Франківськцемент»;

- абіотичний моніторинг якості атмосферного повітря в Івано-Франківській області;

- дослідження аеропалінологічних спектрів урбоєкосистеми Івано-Франківська та алергомодулюючих впливів екологічних факторів;
- вивчення біологічного різноманіття на Івано-Франківщині та дослідження стану популяцій типових, лікарських, промислових, рідкісних, зникаючих, раритетних, ендемічних, реліктових, карантинних і адвентивних видів рослин і тварин у регіоні;
- вдосконалення системи природозаповідання та розвиток екологічної мережі в області;
- екологічні ресурсозберігаючі технології синтезу 1,2 - дихлоретану і вінілхлориду з утилізацією хлорорганічних відходів;
- технології очистки висококонцентрованих стічних вод з рекуперацією води та утилізацією осаду;
- переробка та утилізація паперових відходів макулатури з рециклінгом целюлози та покриття;
- оцінка стану та вдосконалення системи поводження з відходами в Івано-Франківській області.

Співробітниками кафедри гігієни та екології Івано-Франківського національного медичного університету проводиться пошукова робота по виконанню у 2017-2019 роках науково-дослідної роботи на тему «Розробка новітньої технології утилізації полімерних побутових відходів на основі механічного рециклінгу», науковий керівник дослідження – доктор медичних наук, професор Мізюк Михайло Іванович. Проект даного фундаментального дослідження буде скеровано для участі в конкурсі проектів науково-дослідних робіт у сфері клінічної та профілактичної медицини, які плануються до виконання у 2017 році за рахунок коштів Державного бюджету України.

Стисле обґрунтування доцільності виконання НДР. Відповідність пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки. Частка полімерів у побутових відходах сягнула 20 %, очікуваний приріст 5,6 % щорічно. Часто в процесі експлуатації звалища ТПВ відбувається його самозаймання. У результаті цього в довкілля потрапляє низка високотоксичних, канцерогенних та мутагенних речовин. Саме полімерні відходи, які є горючими і спричиняють пожежі, бо з часом ущільнюючись під масою нових відходів вони контактуючи з органічними і неорганічними маслами, хімічними речовинами, починають тліти. Процес тління викликає і підвищення температури в тілі звалища в процесі розкладання органічних рештків. Процес тління всередині тіла полігону непомітний через засипання поверхні землею та її періодичного змочування, з часом середина таким чином вигорає і утворюється порожнина. Саме вищезгаданий процес став причиною трагедії 30.05.2016 року на львівському полігоні ТПВ, результатами якої стала загибель 3 рятувальників та одного еколога. З іншого боку, полімерні відходи це дешева сировина, яку необхідно лише відділити від іншого сміття. Запропонована науково-дослідна робота відповідає постанові Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 № 265 "Про затвердження Програми поводження з твердими побутовими відходами",

розпорядженню Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 № 22-р "Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки"; ратифікованим в Україні Директиві ЄС 94/62 (про упаковку та відходи); Директиві (про спалювання відходів) 2000/76/WE; Директиві 75/442/ЕУЄ "Про відходи".

Наукові результати, котрі будуть одержані при виконанні дослідження. У результаті проведених досліджень буде розроблена технологія механічного рециклінгу побутових полімерних відходів. Її впровадження дозволить одночасно вирішити ряд екологічних, медичних, технічних та економічних актуальних проблем: зменшити кількість небезпечних високотоксичних відходів, які до 85% депонуються на полігонах твердих побутових відходів (звалищах), а це дозволить зменшити техногенне навантаження на довкілля, покращить екологічні і гігієнічні умови проживання населення; отримати конкурентоздатний кінцевий продукт, який можна буде застосувати у якості гіпоалергенного наповнювача у подушки, м'які дитячі іграшки, фільтруючого елементу в касетних фільтрах питної води. Отриманий продукт після введення у цементні суміші підвищує їх фізико-механічні характеристики на стискання і згинання, знижує фільтраційні, теплопровідні властивості готових бетонних виробів. Дані суміші можуть застосовуватись у цивільному і дорожньому будівництві, спорудженні гідроспоруд, резервуарів для питної води. У результаті роботи будуть опубліковані наукові статті, отримано патенти України на корисну модель, інформаційні листи, методичні рекомендації.

15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій

Управління в 2015 році співпрацювало з 33 неурядовими громадськими екологічними організаціями, які функціонують на території області (таблиця 15.12.1.1.).

В області створені екологічні громади з участю громадських, релігійних організацій, політичних партій. Основним завданням екологічних громадських організацій є залучення населення до здійснення практичних природоохоронних заходів і екологічного виховання населення.

Таблиця 15.12.1.1.

Громадські екологічні організації, які діють на теренах Івано-Франківської області станом на 01.01.2016 р.

№ з/п	Назва організацій	Юридична адреса
1	2	3
1	Івано-Франківська регіональна рекреаційна еколого-туристична Асоціація "Райдуга"	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул.Г.Мазепи 5/11
2	Місцева громадська екологічна організація "Дністер"	77400, Івано-Франківська обл., Тисменицький район, м. Тисмениця, вул. Івасюка 5
3	Регіональна екологічна фундація "Наш край"	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ,

		вул. С.Бандери, 10Б, кв. 64
4	Івано-Франківське обласне Товариство захисту тварин	77421, Івано-Франківська обл., Тисменицький район, с. Павлівка, вул. Довженка, 20
5	Екологічна громадська організація "Верхнє Подністрів'я"	77100, Івано-Франківська обл., м.Галич, вул.Гора,1
6	Галицька районна організація товариства мисливців та рибалок "Лімниця"	77160, Івано-Франківська обл., Галицький район, с.Залуква, вул.Галицька,34
7	Галицька районна організація "Комітет по захисту прав на земельний пай"	Івано-Франківська область, Галицький район, с. Кременів
8	Громадська районна організація товариства мисливців та рибалок «Дністер»	77150, Івано-Франківська обл., Галицький район, с. Перлівці, вул. Зелена, 41
9	Громадська організація садівниче товариство «Зелений гай»	77166, Івано-Франківська обл., Галицький район, с. Височанка
10	Громадська організація «Фонд розвитку природоохоронної та туристичної діяльності «Рогатинщина»	77004 , Івано-Франківська обл., Рогатинський район, м. Рогатин, вул. Л.Українки,11/1
11	Громадська організація "Екологія та Соціальний захист"	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул.Галицька, 32
12	Прикарпатське регіональне відділення української екологічної академії	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул.Шевченка, 44а
13	Всеукраїнська громадська організація «Карпати кличуть»	78500, Івано-Франківська обл., місто Яремче, вул.Свободи,26
14	Громадська організація "Національна природоохоронна агенція"	76018, Івано-Франківська обл., м.Івано-Франківськ, вул. Тролейбусна,5/113
15	Громадська організація «Товариство мисливців і рибалок «Бурштинське»	77111, Івано-Франківська обл., м. Бурштин, вул. Шухевича, 5А
16	Громадська організація "ЕКО-ЩИТ"	Івано-Франківська обл., м. Долина, вул. Винниченка,10
17	Громадська екологічна організація «Еко-Галич»	Івано-Франківська обл., м. Галич, вул.Галич-гора,1
18	Коломийське районне товариство мисливців "Фазан"	Івано-Франківська обл., Коломийський район, с.Сопів, вул.Січових Стрільців,25
19	Громадська екологічна організація "Сатурнія"	Івано-Франківська область, Надвірнянський район, м.Надвірна, вул. Комарова,7
20	Городенківська районна молодіжна громадська екологічна організація "Животики"	Івано-Франківська обл., Городенківський район, с.Топорівці вул. Василя Стуса, 10
21	Верховинська районна організація Українське товариство мисливців і рибалок	Івано-Франківська обл., селище Верховина, вул.І.Франка,27
22	Громадська організація "Про Лісок"	Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м.Надвірна, вул.Мазепи,31/70
23	Громадська організація "Товариство мисливців і рибалок "Мисливський клуб "Золотий вепр"	Івано-Франківська обл., Тисменицький район, м.Тисмениця, вул. Пшениківська,54
24	Івано-Франківська обласна громадська організація "Грінпіс-Карпати"	77300 Івано-Франківська область м. Калуш, вул. Б. Хмельницького, 17/ 16
25	Громадська організація «Еко-прес»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул.50-річчя УПА. 1а
26	Долинська районна організація Українського товариства охорони природи	Івано-Франківська обл., Долинський район, м Долина, вул.Пушкіна,12
27	Громадська організація "Молодятинські опришки"	Коломийський р-н.,с. Молодятин, вул. Л. Українки,7
28	Екологічна громадська організація "Врятуємо"	78730, Івано-Франківська обл.,

	Карпати разом"	Верховинський район, село Зелене
29	Долинська районна екологічна організація "Захист довкілля Долиниці"	Івано-Франківська обл., Долинський район, м. Долина, проспект Незалежності, 8а, кв 38
30	Громадська організація «Екологія Карпат»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комунальна, 2
31	Громадська організація «Екологічний спортивно-туристичний клуб «Рокита»	78200, Івано-Франківська обл., м. Коломия, вул.Гетьманська, 84/2
32	Коломийська районна організація "Зелений світ"	Коломийський район, с. Гвіздець, вул. Франка, 43
33	Громадська організація «Фауна Прикарпаття»	76026, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул.Г.Мазепи, 140а

З метою ширшого залучення громадськості до розв'язання екологічних проблем, формування у підростаючого покоління та різних верств населення дбайливого ставлення до природи в області відпрацьована комплексна система, яка сприяє впровадженню безперервної екологічної освіти та інформування для всіх вікових та професійних категорій населення.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації для вирішення нагальних екологічних проблем в 2015 році організовано взаємодію з представниками громадськості, зокрема і для вирішення екологічних проблем Калуського гірничопромислового району.

З метою виконання рішення Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи від 02.09.2015 р. №21/17 «Про виїзне засідання робочої групи Комітету щодо екологічних проблем Домбровського кар'єру та токсичних відходів гексахлорбензолу (м. Калуш, Івано-Франківська область)» розпорядженням облдержадміністрації від 26.10.2015 р. № 715 утворено робочу групу в складі провідних науковців, фахівців та представників громадськості.

В роботі згаданої робочої групи беруть участь Довбенчук М.М. – голова громадської екологічної організації «Зелений Рух «Карпати», Наваліний Я.І. – координатор штабу громадської організації «Народна самооборона Івано-Франківської області», Переймибіда Р.В. – голова Івано-Франківської обласної громадської організації «Грінпіс – Карпати», Різничук В.В. – координатор відокремленого підрозділу громадської організації «Народна самооборона Івано-Франківської області» у Калуському районі.

15.13 Екологічна освіта та інформування

Спеціалісти облдержадміністрації беруть участь у зборах (сходах) громадян за місцем проживання. Вносять пропозиції на сесії місцевих рад про стан та завдання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території населених пунктів.

Для підвищення рівня інформування громадськості щодо проблем навколишнього природного середовища в управлінні діє Орхуський інформаційно-тренінговий центр, який надає послуги з питань доступу громадян до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. У приміщенні управління систематично проводилися засідання круглих столів, диспути, інформаційно-оглядові лекції з студентською та учнівською молоддю з питань екологічного виховання підростаючого покоління, доведення до свідомості людей основних екологічних проблем, які є на території області.

Протягом року систематично проводилось наповнення сайту облдержадміністрації інформацією про діяльність управління, а також інформацією про екологічний стан області та різноманітні події екологічного характеру.

Інформування населення області про екологічну ситуацію проводиться через обласні засоби масової інформації. Протягом 2015 року було оприлюднено 136 інформаційних повідомлень екологічного змісту, включаючи періодичні видання, телебачення, радіомовлення, мережі Інтернет.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

У 2015 році управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації листом від 10.12.2015 р. № 1698/0/2-15/01-50 направлено звернення до Координатора проектів ОБСЄ в Україні, Міністерства екології та природних ресурсів України, Представництва Європейського Союзу в Україні, Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди України, Всеукраїнської екологічної громадської організації «МАМА-86», Всеукраїнської екологічної ліги щодо залучення інвестицій та фінансової допомоги з метою негайного вирішення екологічних проблем Калуського гірничопромислового комплексу та надання науково обґрунтованих висновків та пропозицій щодо можливості їх реалізації.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги

Протягом 2015 року управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації не приймало участі у програмах чи проектах зовнішньої допомоги.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

В 2015 році двостороннього та багатостороннього співробітництва не здійснювалось.

ВИСНОВКИ

Атмосферне повітря. Основними забруднювачами повітря продовжують залишатися підприємства м. Бурштин, на які припадає 88,4% загальнообласних викидів, частка м. Калуша складає 4,3%, Долинського, Надвірнянського та Богородчанського районів – 1,9–1,1%, решти міст та районів – менше 1%.

Зменшення викидів в атмосферне повітря порівняно з попереднім роком відбулося у Коломийському, Рожнятівському, Рогатинському, Богородчанському, Долинському районах, м. Бурштині та м. Коломії (на 0,5% – у 2,4 раза), у решті міст та районів обсяги викидів забруднюючих речовин збільшено на 0,3% – у 6,8 раза.

Крім цього, у повітряний басейн надійшло 11,6 млн.т діоксиду вуглецю (на 2,7% більше, ніж у 2014 р.) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату, з яких 81,1% (939,3 тис.т) – від стаціонарних джерел забруднення підприємств м. Бурштин.

Основними заходами, спрямованими на покращення якості атмосферного повітря на Бурштинській ТЕС є:

- капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоку № 6. Вартість – 2349,34 тис. грн.;
- поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 1-5, 7-12. Вартість – 5243,85 тис. грн.;
- переоснащення системи пневмозоловидалення 2-ї черги. Вартість – 2 266,285 тис. грн.;

Водні ресурси. Сучасний стан поверхневих водойм області характеризується антропогенним навантаженням суб'єктів господарювання.

В 2015 р., відповідно до зменшення обсягів забору і використання свіжої води, зменшився скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області (на 14,74 млн.м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 58,26 млн.м³.

Основними шляхами для вирішення проблем в галузі охорони водних ресурсів є:

- забезпечення економного використання води, шляхом налагодження інструментального обліку свіжої води та вжиття дієвих заходів для її економії;
- забезпечення раціонального водоспоживання на екологічно небезпечних об'єктах шляхом удосконалення діючих систем оборотного водопостачання;
- забезпечення будівництва нових та реконструкцію діючих водопровідних і каналізаційних мереж.
- налагодження ефективної роботи діючих та будівництво нових очисних споруд у містах та населених пунктах області;
- забезпечення дотримання вимог чинного водоохоронного законодавства при проектуванні, будівництві та експлуатації об'єктів туристично-оздоровчого призначення.

Поводження з відходами. В області протягом 2015 року в результаті економічної діяльності підприємств і організацій та у домогосподарствах

утворилось 2124,8 тис.т відходів (на 17,1% більше, ніж у попередньому році), основна частина з яких (99,8%) – це малонебезпечні відходи IV класу небезпеки. На кінець 2015 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств області накопичилось 42644,1 тис.т відходів, що на 2,6% більше, ніж на початок року. Основна їх частка (99,9% або 42620,8 тис.т) – це відходи IV класу небезпеки, 23,3 тис.т належать до III класу, 13 т – II класу, 8 кг – I класу небезпеки.

Із загального обсягу наявних на кінець року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств відходів IV класу небезпеки 87% знаходяться на території м. Бурштина, 6,2% – м. Калуша, 5,4% – м. Івано-Франківська. Всі відходи I, II та III класів небезпеки знаходяться на території Тисменицького району.

Земельні ресурси. Площа області складає 1392,7 тис. га, що становить 2,3 % від території України. В Івано-Франківській області площа еродованих земель складає понад 138,1 тис. га. (це 10 % загальної площі).

Одним з основних природних чинників розвитку підтоплення є наявність великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренажістністю та ускладненням численними балками і ярами.

З метою зменшення еродованих, підтоплених земель та зсувонебезпечних ділянок на території Івано-Франківської області впроваджено Регіональну цільову програму заходів та робіт у галузі розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області до 2020 року.

Природно-заповідний фонд. Збереження біологічного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Основна проблема у сфері розвитку природно-заповідного фонду області – це відсутність державних актів на право користування земель та встановлення меж на місцевості заповідних об'єктів, охорону та збереження яких здійснюють органи місцевого самоврядування.

На території лісового фонду області відповідно до матеріалів лісовпорядкування (по кварталних стовпчиках, кварталних просіках, лініях зв'язку і електромереж та інших чітко визначених на місцевості розмежувальних лініях) межі цих об'єктів можна умовно вважати винесеними у натурі.

На проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання пошкодженню природних комплексів на об'єктах природно-заповідного фонду області (в частині встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду області) за Підпрограмою «Збереження природно-заповідного фонду, формування екологічної мережі» Програми охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області до 2015 року, затвердженої рішенням обласної ради від 10.06.2011 р. № 161-6/2011, передбачено кошти в сумі 31032,3 тис. гривень, у тому числі з

обласного фонду охорони навколишнього природного середовища 8530,0 тис. гривень. Проте, у 2015 році кошти на встановлення меж у натурі (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища не виділялись.

Лісове господарство. Посадка і посів лісу в порядку лісовідновлення проводиться в основному за рахунок власних коштів лісогосподарських підприємств. Низький рівень підготовки лісосік до розробки, відсутність дієвого контролю з боку державної лісової охорони за ходом їх розробки, допущення до лісозаготівельних робіт фахівців низької кваліфікації, що працюють на умовах договорів підяду по освоєнню обсягів лісокористування та недостатня кількість природозберігаючих технологій і механізмів, в повній мірі не дозволяють зберегти наявний підріст та природне поновлення лісоутворюючих порід.

Заходи, які необхідно впроваджувати для збереження та відновлення лісів:

- збільшити обсяги лісовідновлення пропорційно до площі суцільних зрубів та обсяги лісорозведення за рахунок земель не придатних для використання у сільськогосподарському виробництві;
- з метою недопущення вирубки здорових насаджень посилити контроль за наміченими санітарно-оздоровчими заходами у лісах області;
- посилити державний контроль за розробкою лісосік у частині впровадження природозберігаючих технологій і механізмів на виконання Закону України «Про мораторій на суцільну вирубку у буково – ялицевих лісах Карпатського регіону»;
- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;
- збільшення бюджетного фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;
- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;
- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;
- виділення та охорона пралісових екосистем;
- значне збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

**Начальник управління екології та
природних ресурсів облдержадміністрації**

Ріяфет Гасимов